

— PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM —
— V PÍSKU —
— V ROCE 2014 —

PÍSEK 2015

ISBN 978-80-86193-49-6

VÁŽENÍ PŘÁTELÉ A PŘÍZNIVCI PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA V PÍSKU!

V květnu roku 2014 jsme si připomněli 130. výročí vzniku našeho muzea. Fakt, že muzeum existuje tak dlouhou dobu a přečkalo i řadu těžkých a složitých období, svědčí o skvělé myšlence zakladatelů, která padla jako zrno na úrodnou půdu a byla pak mecenáši a dobrými zřizovateli zalévána a opečovávána. A tak lze říci, že postupně jak město Písek, pak okresní národní výbor, okresní úřad a nakonec i Jihočeský kraj se svého úkolu v tomto případě zhostili výborně. Na rok 2014 se podařilo vyjednat výrazné zvýšení rozpočtu muzea o celé tři miliony korun, tj. o celou pětinu více, než v roce předcházejícím. Tyto prostředky byly částečně použity na zvýšení platů pracovníků, které pak ještě byly upraveny v závěru roku plošným zvýšením tarifů o 3,5%. Navýšené finanční prostředky do provozu dovolily vybavit jednotlivá pracoviště muzea špičkovou technikou, o jaké se ještě před několika lety nikomu ani nesnilo. Pořídili jsme si i další auto, tentokrát terénní, Ladu Nivu, jež využívají především archeologové. Toto auto mělo být náhradou za již dosluhující Ford courier, který jsme se nakonec ještě rozhodli nechat opravit a využíváme ho k cestám do „příznivějšího“ terénu. Tím pádem máme k dispozici čtyři auta (s nostalgii vzpomínám na dobu svých počátků v muzeu před více než třemi desítkami let, kdy jsme ještě žádné auto neměli a k nutným cestám používali mimořádně auta soukromá). V rámci šetření energiemi jsme prakticky po celém muzeu provedli osazení radiátorů regulačními kohouty, na nádvoří jsme do země usadili plastový rezervoár na dešťovou vodu, který je schopen pojmut 3 tisíce litrů z okapového svodu. Tou pak budeme zalévat trávník, květiny i stromy (původně jsme zvažovali vodu z vrtu a nechali si proutkaři najít pramen, který prochází nádvořím, ale nakonec jsme dali přednost jinému řešení). Postupně osazujeme stále expozice čidly, jež automaticky na pohyb rozsvěčují osvětlení a po určité době ho zase zhasínají. Do oken v chodbě knihovny, kde je jeden z výstavních prostorů, jsme nechali zabudovat žaluzie, které alespoň částečně eliminují odraz světla na sklech vystavených panelů. Více než dvacet let stará soustava vitrín ve stálých expozicích doznala únavy materiálu. Po-

Pamětní razítko k muzejnímu jubileu navrhl známý heraldik, malíř a grafik Zdirad J. K. Čech

Program pro školní třídy s využitím haptického modelu relikviáře sv. Maura. Foto V. Komasová

Muzejní noc. Plukovní muzeum pod arkádami. Foto V. Komasová

Muzejní noc. Členové klubu vojenské historie z Plzně při zahájení. Foto V. Komarová

vážlivě se začala naklánět, skla se rozestupovala a hrozilo i zranění návštěvníků. Stalo se to na počátku letní sezóny a bylo třeba přijmout rychlé opatření k zajištění bezpečnosti. Podstavce vitrín jsme otevřeli a do těchto sond umístili speciální kovová stabilizační zařízení. V Rytířském sále musely být na omítkách a podlahách provedeny drobné retuše. Významná investice proběhla i na naší pobočce v Památníku Adolfa Heyduka. Ve služebním bytě, v přízemí směrem do Tyršovy ulice, jsme dali vyrobit a osadit nová špaletová okna.

V oblasti péče o sbírkový fond jsme mimo vlastní konzervátorské a restaurátorské zásahy nechali odborně zrestaurovat několik předmětů, tradičně jsme opět objednali plynování depozitářů a expozice v Protivíně, abychom zamezili šíření hmyzu. V průběhu roku jsme získali koupí či vlastním sběrem řadu předmětů. Přírůstková kniha roku 2014 eviduje 327 položek, což představuje více než 3 800 předmětů, nebo jejich částí. Do archeologických sbírek byl např. předán z Regionálního muzea v Teplicích ranně středověký meč, nalezený v Píseckých horách. Do výtvarných sbírek se vrátil portrét prof. V. Jandečky, namalovaný na porcelánu J. Z. Quastem, který byl v roce 2010 odcizen ze stálé expozice a na upozornění sběratele a znalce umění MUDr. Jiřího Hořavy objeven v jednom pražském starožitnictví, zabaven policií a posléze předán zpět muzeu. Mohl tak být vystaven na výstavě J. Z. Quasta. Žel pachatele krádeže se nepodařilo zjistit (o krádeži bylo referováno v publikaci Prácheňské muzeum v Písku v roce 2010 na str. 8 a 9, kde je též fotografie odcizeného a nyní šťastně nalezeného a do sbírkového fondu muzea opětně uloženého předmětu).

V průběhu roku jsme uspořádali řadu akcí. Stěžejní byly výstavy, jež se konaly v Galerii, Malých výstavních síních a Chodbě knihovny, případně v Rytířském sále. Připravili jsme celkem 21 výstav, jejichž přehled je uveden na jiném místě této publikace, některým je ve sborníku věnována i zvláštní kapitola. Některé z nich obohatali odborní pracovníci či muzejní pedagožka o doprovodné programy - komentované prohlídky, přednášky či výtvarné dílny. Mimo klasických se uskutečnily též čtyři mimořádné krátkodobé výstavy. Návštěvníkům jsme nabídli haptickou (hmatovou) kopii relikviáře sv. Maura, první československou zlatou olympijskou medaili z roku 1924, originál tzv. časlavské kalvy - horní části domnělé lebky Jana Žižky z Trocnova a konečně soubor pravěkých a raně středověkých mečů. Na parkánech muzea jsme uspořádali dvě výstavy jednoho dne - Obrazy Jaroslava Gebra a Autoportréty Františka Romana Dragouna. Také v Protivíně se během sezóny od května do konce října uskutečnily dvě výstavy, první z nich pod názvem Dějiny schované v Památníku přiblížila historii místního muzea a druhá, koláž Jejího Koláře, připomněla 100. výročí narození významného protivínského rodáka. V Památníku Adolfa Heyduka jsme v rámci Nedělních literárních odpolední připravili tři pořady. V muzeu byly za velké účasti zájemců pokřtěny tři knihy - „Kulturní historik Čeněk Zíbrt“ od Josefa Blümle (s příspěvkem našich kolegů Zdeňka Dudy a Jana Kouby), „Tam, kde zpívala řeka aneb Čarovná léta kolem Smetiprachu“ od Jaroslavy Pixové a „Staré kriminální příběhy“ od Ladislava Berana.

Ředitel muzea při výkladu o Janu Žižkovi u vystavené části jeho domnělé lebky. Foto V. Komarová

Stěhování plastového rezervoáru na dešťovou vodu, který je umístěn v zemi na nádvoří muzea. Foto V. Komarová

Řada návštěvníků se také zúčastnila dalších programů, připravených jednotlivými odděleními muzea. Jmenujme např. Vítání ptačího zpěvu, které se tradičně konalo v píseckých parcích na počátku května, v létě na Řežabinci každoroční kroužkováání ptáků a na počátku podzimu Festival ptactva tamtéž. Jako každoročně velkou návštěvnost zaznamenala prosincová burza minerálů. Muzejní noc v sobotu 24. května, tentokrát ve stylu „Válka našich dědů“, připomněla stoleté výročí počátku první světové války. O program se tentokrát postarali především členové plzeňského klubu vojenské historie K. u k. Infanterie Regiment No. 35, kteří mimo „execírku“ a odvod branců přivezli i malé plukovní muzeum. První světovou válku jsme si připomněli i dvěma dioramaty vyrobenými Josefem Ptáčkem a vystavenými fotografiemi a dobovými tiskovinami. V přednáškovém sále byla připravena projekce snímků Písku před rokem 1914. Na nádvoří bývalé obchodní akademie stála tradiční hospůdka, pro děti probíhal program na parkánech. Počasí naštěstí jako tradičně přálo a muzejní noc navštívilo přes tisíc osob. Řada návštěvníků využila také dnů volného vstupu, např. v rámci Mezinárodního dne muzeí, při Městských slavnostech (kdy nám vstupné částečně vyrovnalo pořádající Centrum kultury) či ve výroční den založení píseckého muzea. Tento den nejen že jsme návštěvníky obdarovali drobnými dárky k volné vstupence, ale také je na přání opatřili zvláštním razítkem, které jsme

Nové terénní vozidlo Lada Niva. Foto V. Komarová

Program pro děti při výstavě prací Petra Johanuse, vedený muzejní pedagožkou M. Drhovskou. Foto V. Komarová

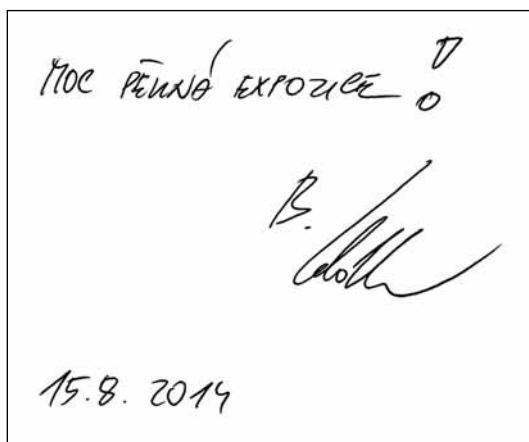
podle návrhu výtvarníka Zdirada Čecha nechali vyrobit. Tímto razítkem jsme pak po celý rok označovali obálky odesílaných dopisů. Na Den historických památek v září mohli návštěvníci bezplatně brankou od řeky navštívit parkány bývalého hradu.

V přednáškovém sále muzea proběhlo 21 přednášek, dalších několik desítek proslavili odborní pracovníci mimo muzeum, v různých obcích, spolicích apod., též v zahraničí, a to v partnerských měs-

tech Wetzlar a Deggendorf. Do onoho posledně jmenovaného města zavítala také na dvoudenní exkurzi skupina našich muzejníků.

Celková roční návštěvnost muzea činila 29 125 osob a zvedla se tak oproti loňskému roku o téměř sedm stovek. Potěšitelné je zejména, že stálé expozice a výstavy navštívilo zhruba o tři tisíce zájemců více než v loňském roce, propad zaznamenal zejména počet návštěvníků neregistrovaných (kteří si nezakoupili vstupné - vernisáže, oficiální návštěvy, děti do 6 let atd.). Pro zahraniční návštěvníky jsme připravili stručné sylaby textů jednotlivých expozic v němčině a angličtině, které si mohou zapůjčit v pokladně při zakoupení vstupenky. K propagování jednotlivých akcí, zejména výstav, jsme využívali regionální tisk, televizi i rozhlas, přistoupili jsme i k novým formám: zaplatili jsme několik spotů v rozhlase (stanice Rock radio a Fajn radio) a na čtyřech příjezdových trasách do Písku (od Prahy, Českých Budějovic, Tábora a Plzně) zajistili billboardy. Při vernisážích výstav občas koncertovali známí hudebníci, např. Vladimír Mišík, Roman Dragoun či skupina Spirituál kvintet. Mezi významné návštěvníky patřila Eva Zaoralová, bývalá umělecká ředitelka Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech, která pochází rodem z Písku, a také současný premiér vlády ČR Bohuslav Sobotka, jenž přijel soukromě během své dovolené s manželkou a oběma dětmi (samozřejmě s nezbytnou ochrankou, která jistila expozice, nádvoří i náměstí před radnicí) v pátek 15. srpna v pozdních odpoledních hodinách. Obě návštěvy se zapsaly do pamětní knihy muzea.

V průběhu roku jsme vydali několik publikací: jednak II. doplněné vydání katalogu „Arena sancto - Joannea“ (autor Jan Adámek), dále katalog k výstavě Obrazový svět pozdního středověku nazvaný „Gotické kamnové kachle na Písecku“ (editoři Jaroslav Jiřík a Jan Kypka). Jan Adámek je autorem drobného tisku „Jan Žižka v Písku“, který napsal

Zápis premiéra Vlády ČR Bohuslava Sobotky v Pamětní knize muzea. Reprofoto V. Komasová

Ing. Tomáš Hiltcher. Foto V. Komarová

k příležitosti výstavy časlavské kalvy. K výstavě Jiřího Koláře připravila další drobný tisk Marie Klimešová. Propagační materiály, objednané ve vyšších nákladech, se týkaly muzea a všech jeho poboček a také Památníku Adolfa Heyduka. Zásadní publikaci vydalo muzeum k výstavě „Velmi křehké obrazy“ s podtitulem „Život a dílo Jana Zachariáše Quasta 1814 - 1891“. Má stejný název a jejím autorem je Jiří Hořava. Autorsky se na ní spolupodíleli další přispěvatelé, z našeho muzea konkrétně Irena Mašíková a Jiří Prášek. Jedná se o celobarevnou, vázanou knihu, která s více než 200 stranami je nejenom katalogem Quastových prací, ale obsáhle seznamuje čtenáře s umělcovými životními peripetemi. V závěru roku jsme knihu přihlásili do soutěže Gloria musealis v kategorii Mu-

zejní publikace roku. Tradičně vyšla také výroční zpráva s odbornými přílohami, nazvaná Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013, kterou edičně zpracoval Jan Adámek.

V červnu odešla na mateřskou dovolenou Petra Hodoušová, která působila jako dozorkyně v expozicích a na její místo nastoupila Jarmila Kotlíková. Dozorkyní se stala na jeden rok Eva Kuřátková a Quastova výstava byla z bezpečnostních důvodů ještě hlídána Lubošem Mašíkem a Věrou Hájkovou. V únoru posílil oddělení archeologie jako technik Bc. Tomáš Hiltcher (nar. 1987), absolvent České zemědělské univerzity v Praze, obor krajinářství. Pochází ze Včelné u Českých Budějovic. Krátce po nástupu do muzea získal titul inženýr.

Celkově byl rok 2014 úspěšný a píseční muzejníci již připravují bohatý program na rok další, aby dokázali, že dobrá pověst, která muzeum provází, není jen planou chválou.

*PhDr. Jiří Prášek
ředitel muzea*

AKVIZICE ROKU

Zcela unikátním nálezem je **meč z doby křižáckých výprav**, učiněný amatérským hledačem v roce 2012 na katastru obce Paseky v Píseckých horách. Dle nedávného metalografického i stylistického rozboru čepele, byl meč z Pasek označen jako typ 12-II podle členění A. Geibiga. Výrobní centrum, kde byl meč zhotoven, se snad nacházelo kdesi na území jižního Německa mezi sklunkem 11. a počátkem 13. století. Znaky zhotovené mosaznou tauzií, dochované na obou stranách čepele, lze interpre-

tovat jako invocace opakující Kristovo jméno. Čepel meče byla zlomena a druhotně upravena, čímž sice pozbyl svého symbolického významu, určeného k reprezentaci elit, přesto však jako účinná zbraň plnil roli funkčního předmětu dále, snad i v rukou neprivilegovaných příslušníků středověké společnosti. Do sbírky Prácheňského muzea v Písku se exponát po rozličných peripetiích dostal až v roce 2014 prostřednictvím Regionálního muzea v Teplicích, které bylo s nálezcem v kontaktu.

V počátku výstavy Jana Zachariáše Quasta v polovině října minulého roku, přinesl do muzea písecký občan zajímavé Quastovo dílo. Podařilo se jej následně ještě vřadit do výstavní expozice a po skončení výstavy bylo zakoupeno do výtvarných sbírek Prácheňského muzea. Již stávající rozsáhlá sbírka děl Jana Zachariáše Quasta se tak rozrostla o další zajímavý artefakt, který svým charakterem ve sbírce doposud chyběl. Jedná se o **výřez z náhrobního kamene s podobiznou zemřelého**, který v minulosti stával na hřbitově u kostela sv. Trojice v Písku. Hrubozrnný bílý mramor o rozměrech 35 x 47 cm, tloušťce kamenné desky 4 cm, do které je vsazena porcelánová tabulka 19,5 x 13,5 cm, s podobiznou staršího muže - pravděpodobně píseckého měšťana. Text pod podobiznou:

*19. dubna 1821. narozen
5. Března 1887. †
František Ort.*

Jednou z významných akvizic muzea je i velký **měchový fotoaparát**, pocházející z píseckého ateliéru Vavruška v Písku. Fotografickou živnost tu rodina Vavrušků otevřela již roku 1882, kdy si na Drlíčově pronajal prostory malíř a fotograf Jan (nar. 1847). V roce 1887 se nastěhoval na Velké náměstí do fotoateliéru po Ottomaru Pokorném. Na začátku 20. století se pak stěhoval podruhé, již natrvalo přesídlil do vlastního domu v Rybářské ulici. V době krátce před tímto stěhováním si pravděpodobně pořídil tento, v letošním roce muzeem zakoupený, fotoaparát. Přístroj zhotovený vídeňskou firmou R. A. Goldmann je vyroben z hnědého lakovaného dřeva. Matnice má formát 37 x 37 cm, dvě přiložené kaze-

ty jsou bez skleněných desek. Do objektivu je vyryt nápis *Rapid Rectilinear, N° 10884*; A. Banz, Opticien, Paris, má průměr 10,5 cm a celkové rozměry 23,5 x 27 x 17 cm. Náleží k němu šest různě velkých vyměnitelných clon. Fotoaparát je upevněn na aretovatelném stativu, exponovací balónek byl dodán druhotně prodávajícím. Tím byl dlouholetý spolupracovník muzea pan Jan Bajer ml., který však ve věku sedmdesáti jedna roků několik měsíců po prodeji zemřel. Jeho otec Jan Bajer st. udržoval se synem výše uvedeného Jana Vavrušky Stanislavem (nar. 1901) dlouhá léta vřelé přátelství. Stanislav, který převzal v roce 1934 podnik svého otce, již dávno zastaralý fotoaparát nepoužíval a ten tedy pravděpodobně Janu Bajerovi st. věnoval. V rodině Bajerů byl pak přístroj uchováván ve vzorném stavu více než půlstoletí.

CENTRÁLNÍ EVIDENCE SBÍREK

Mgr. Jan Adámek

Úvodní tabulka informuje o stavu sbírek ke 31. 12. 2014 tak, jak je veden v evidenci ministerstva kultury. Jedná se o položky, nikoliv počty kusů, kterých je několiknásobně více. V některých podsбірkách (což se týká zejména podsбірky archeologické), se pod jediným číslem chronologické evidence mohou nalézat řádově

stovky až tisíce kusů. Podsbírky označené* náleží do takzvaného konzervačního fondu - jde tedy o uzavřené celky, kde až na výjimky nedochází ke změnám.

podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence	podsbírka	počet položek chronologické a systematické evidence
<i>archeologická</i>	19 350	<i>militária</i>	496
<i>mobiliář kostela S. Trojice*</i>	100	<i>numizmatická</i>	18 234
<i>archeologie Protivín*</i>	429	<i>Památník A. Heyduka - mobiliář**</i>	296
<i>etnografická</i>	7 564	<i>Památník A. Heyduka - obrazy*</i>	88
<i>fotografie, filmy a jiná média</i>	9 913	<i>umělecká grafika</i>	1 540
<i>geologická</i>	1 682	<i>umělecká kresba</i>	655
<i>geologická systematická</i>	586	<i>umělecká plastika</i>	145
<i>geologická, jiné předměty</i>	27	<i>uměleckoprůmyslové práce</i>	1 160
<i>historická</i>	11 820	<i>výtvarného umění</i>	2 393
<i>hudební nástroje</i>	55	<i>zoologická - bezobratlí</i>	1 824
<i>knihy</i>	36 276	<i>zoologická - bezobratlí exotičtí</i>	125
<i>knihovna A. Heyduka*</i>	3 394	<i>zoologická - obratlovci</i>	64
<i>knihovna I. Beneše*</i>	6 291	<i>zoologická - obratlovci exotičtí</i>	1
<i>knihovna J. Malého*</i>	5 230	<i>celkem položek</i>	129 738

Rámcový přehled o 27 výše uvedených podsbírkách poskytují stránky Ministerstva kultury na adrese <http://ces.mkr.cz/cz/sb.php?evc=PMP/002-04-24/094002>, kde jsou základní údaje o nich (obsahová a chronologická skladba fondů a jejich stručná historie a také kvantitativní rozsah) doprovázeny také ilustračními fotografiemi.

Následující tabulka poskytuje přehled o periodických inventarizacích. Každá podsbírka musí být celá inventarizována v průběhu deseti let. Správce sbírky je povinen příslušnou část inventarizace provádět každoročně (zpravidla jde o 10%, minimální množství je stanoveno na 5% předmětů). Celkem bylo v průběhu roku zrevidováno 12 098 položek.

č. příkazu	název podsbírky	rozsah revize	revize prováděna od - do
1/14	další - zoologická - bezobratlí	E 914 - E 1097	1.12. - 17.12.
2/14	další - zoologická - bezobratlí exotičtí	EE 64 - EE 76	1.12. - 17.12.
3/14	další - zoologická - obratlovci	V 97 - V 103	1.12. - 17.12.
4/14	další - zoologická - obratlovci exotičtí	celá podsbírka	1.12. - 17.12.
5/14	fotografie, filmy, videozáznamy	HF 2001 - HF 3000	1.8. - 5.12.
6/14	historická	K+S 9301 - K+S 10000	19.10. - 31.12.
7/14	výtvarné umění	VU 300 - VU 600	7.4. - 25.4.
8/14	uměleckoprůmyslové práce	H 1 - H 200	18.8. - 31.8.
9/14	další - umělecká kresba	UK 200 - UK 450	5.6. - 30.6.
10/14	další - umělecká grafika	UG 1000 - UG 1250	21.5. - 30.5.

11/14	další - umělecká plastika	UP 1 - UP 40	2.5. - 17.5.
12/14	numismatická	HN 4001 - HN 6000	listopad - prosinec
13/14	knihy	podle protokolu	celoroční
14/14	etnografická	HE 701 - HE 1400	1.11. - 15.12.
15/14	jiná - Památník A. Heyduka - mobiliář	AH UP 31 - AH UP 60	1.12. - 15.12.
16/14	další - Památník A. Heyduka - obrazy	AH VU 11 - AH VU 20	1.12. - 15.12.
17/14	geologická	G 901 - G 1100	11.12. - 19.12.
18/14	další - geologická systematická	GS 506 - GS 600	1.12. - 18.12.
19/14	jiná - geologická, jiné předměty	podle protokolu	1.12. - 19.12.
20/14	další - knihovna I. Beneše	KB B 3800 - KB B 4185	16.12. - 17.12.
21/14	další - knihovna J. Malého	KM B 4150 - KM B 4600	16.12. - 17.12.
22/14	další - knihovna A. Heyduka	podle protokolu	16.12. - 17.12.
23/14	militária	HM 201 - HM 300	17.1. - 13.12.
24/14	další - hudební nástroje	celá podsběrka	17.11. - 28.11.
25/14	archeologická	A 2001 - A 4000	říjen
26/14	další - archeologie Protivín	AP 101 - AP 150	prosinec
27/14	další - mobiliář kostela Sv. Trojice	podle protokolu	10.12. - 15.12.

Za celý rok 2014 bylo pod 327 přírůstkovými položkami zapsáno do sbírek 3799 kusů předmětů, případně jejich souborů a částí. Za nákupy sbírkových předmětů, zapsaných v průběhu roku, byla vynaložena částka 174 854,-Kč.

VÝSTAVY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Galerie PM

„Jihočeská krajina“, obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	1. 3. - 21. 4.
Helena Fejková „Art inspiration“, oděvní design (kurátorka Irena Mašíková)	30. 4. - 1. 6.
Jaroslav Kučera „Jak jsem potkal lidi“, fotografie (kurátor Jan Kotalík)	13. 6. - 30. 7.
Petr Johanus „Dřevěné objekty/asambláže“ (kurátorka Irena Mašíková)	10. 8. - 28. 9.
„Velmi křehké obrazy - život a dílo Jana Zachariáše Quasta“ (kurátorka Irena Mašíková)	16. 10. - 31. 12.

Malé výstavní síně PM

„Keramika 1890 - 1950 Poklady z depozitáře SUPŠ Bechyně“ (kurátor Tereza Šálková, Jiří Prášek)	2. - 29. 3.
„Kopie relikviáře sv. Maura a Praha haptická“ (kurátor Jan Kouba)	1. - 6. 4.

„Josef Váchal - 130. výročí narození“, grafika (kurátorka Irena Mašíková)	9. 4. - 11. 5.
„Oldřich Smutný - kresby a fotografie z cest“ (kurátor Jaromír Zemina)	15. 5. - 8. 6.
„Josef Hlinomaz - herec a malíř (1914-1978)“ (kurátorka Irena Mašíková)	13. 6. - 30. 7.
„Lola Ya Bonobo - fotografie“ (kurátor Jaroslav Jiřík)	3. - 31. 8.
„Kdyby vás tak Zíbrt viděl!“, český národopisec (kurátor Jan Kouba, Zdeněk Duda)	6. 9. - 28. 10.
„Tři - drei!“ Společná výstava výtvarnic z partnerského města Deggendorf (kurátor Jan Kotalík)	1. - 30. 11.
„Píp šou“ Přehlídka neobvyklých ptačích budek a krmítek (kurátor Jan Kouba)	4. - 31. 12.

Chodba knihovny PM

„Jihočeský venkov“, Josef Zikmund - obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	1. 3. - 21. 4.
„Křemen maluje“ - leštěné křemeny z jižních Čech (kurátor Jaroslav Cícha)	1. 5. - 29. 6.
„Gabriela Krylová - obrazy“ (kurátorka Irena Mašíková)	2. 7. - 3. 8.
„Jiří Kolář (1914 - 2002)“ (kurátorka Marie Klimešová)	7. 8. - 28. 9.
„Pavel Komar - Písecké vzpomínky“, fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	2. 10. - 2. 11.
„Sametový zítřek. Listopad 1989“ (kurátor Zdeněk Duda)	4. - 30. 11.
„Vánoce Marie Fischerové-Kvěchové“, ilustrace (kurátor Jan Kouba)	3. - 31. 12.

Krátkodobé výstavy

Malé výstavní síně PM

„První zlatá československá olympijská medaile OH 1924 Paříž“ (kurátor Jiří Prášek, Zdeněk Duda)	18. - 22. 6.
Rytířský sál PM	
„Časlavská kalva - Jan Žižka opět v Písku“ (kurátor Jiří Prášek, Jan Adámek)	4. - 10. 10.
Rytířský sál PM	
„Arma nobilium - pravěké a raně středověké meče“ (kurátor Jaroslav Jiřík)	16. - 31. 12.

Výstavy jednoho dne

parkány PM

„Jaroslav Gebr - obrazy“

(kurátorka Irena Mašíková)

26. 6.

„František Roman Dragoun - autoportréty“

3. 9.

Památník města Protivína

„Dějiny schované v Památníku“

(kurátor Zdeněk Duda)

1. 5. - 3. 8.

„Jiří Kolář (1914 - 2002)“

(kurátorka Marie Klimešová)

9. 8. - 30. 10.

PŘEDNÁŠKY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Cyklus historie návštěvnost

Leden	„Případ Leopolda Hilsnera“	
	Přednášející: Jan Prchal	30
Únor	„Toulky Třeboňskem“	
	Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	62
	„Středním Povltavím po dně ztracené řeky“	
Březen	Přednášející: Mgr. David Vondrášek	73
	„Gruzie“	
	Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	85
Duben	„Poklady z depozitáře bechyňské keramické školy“	
	Přednášející: Paedr. Jiří Novotný	16
Září	„Relikviář svatého Maura“	
	Přednášející: Andrej Šembera	41
	„Mlýny na Otavě mezi Strakonice a Pískem“	
	Přednášející: Jaroslava Pixová	44
	„Historická krajina Novohradská“	
	Přednášející: Ing. Marie Pavlátová	33
	„Historie výroby hudebních nástrojů a jejich stavitelé na západě Čech“	
	Přednášející: Blanka Kopřivová	13
	„Život a dílo Čeňka Zíbrta“	
Září	Přednášející: Doc. Dagmar Blümllová, CSc.	10
	„Veselé chvíle v životě lidu Píseckého“	
	Přednášející: Mgr. Jan Kouba	20

	„Káva čokoláda, čaj a jiné požitky z kuchyně i lékárny 17. století“	
Říjen	Přednášející: doc. Karel Černý	14
	„Dvojí tvář Jana Žižky“	
	Přednášející: Prof. PhDr. Petr Čornej, Dr.Sc.	56
	„Dudácká beseda aneb Čeněk Zíbrt po sto letech opět v Písku“	
	Přednášející: Jan Kouba, Zdeněk Duda,	
	účinkující: Martin Matějka a Ludmila Vilánková	13
Listopad	„Pěšky I. světovou válkou aneb fotografové války“	
	Přednášející: Ing. Jaroslav Kučera	34
	„Zmizelá Šumava“	
	Přednášející: Miroslav Martan	81
	„Autostopem po ruském severu“	
	Přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	32

Cyklus přírodovědný

Leden	„Největší antilopu světa zachraňuje v Africe český tým“	
	Přednášející: Ing. Karolina Brandlová, Ph.D.	10
Únor	„Kuba - perla Karibiku“	
	Přednášející: Miroslav Martan	64
Březen	„Šumava romantická 3 a Nepál“	
	Přednášející: Vladislav Hošek	81
Duben	„Hmyzí rodiny a státy“	
	Přednášející: Prof. RNDr. Jan Ždárek, DrSc.	15
Říjen	„Limes Romanus na bavorském Dunaji“	
	Přednášející: Dr. Eva Bayerová-Niemeierová	20

Různé

Březen	„Kdy nás čeká Mars“	
	Přednášející: Ing. Marcel Grün	
	„Jak umíme využívat evropské fondy pro zlepšení podmínek ve vzdělávání“	
	Přednášející: Ing. Michaela Šojdrová	7
Květen	„Pohled do zákulisí filmové režie“	
	Přednášející: Bohdan Sláma (celkem tři přednášky)	264
Říjen	„S hvězdáři na kole pod polynéskou oblohou“	
	Přednášející: Slávka Chrpová	30

Prosinec „Naše bába malovací“
Přednášející: Helena Kratochvílová

17

Celkem

1241 osob

Památník Adolfa Heyduka

Literární odpoledne

Duben „Brala jsem drogy“
účinkující: Stanislava Hošková
Březen „Velikonoce na Písecku“
Přednášející: PhDr. Jiří Prášek
Listopad „Markýza de Pompadour“
Účinkující: Stanislava Hošková

PŘEHLED NÁVŠTĚVNOSTI

Prácheňské muzeum

Placené vstupy osoby

plné vstupné	4 990
snížené vstupné, doplatek vstupného	6 983
školy (permanentní vstupenky)	1 278
školy, školky (s pedagogickým programem)	3 182
přednášky	1 241
badatelé knihovna	140
Celkem platících návštěvníků	17 814

Volné vstupy

badatelé (konzultace odborných pracovníků)	207
Muzejní noc, Dny otevřených dveří, mateřské školy, aj.	3 604
průvodci skupin, asistence	263
vernisaže	1 751
Celkem neplatících návštěvníků	5 825

Památník města Protivína

Placené vstupy osoby

plné vstupné	263
snížené vstupné	1 062
Celkem platících návštěvníků	1 325

<i>Volné vstupy</i>	
Celkem neplatících návštěvníků	970
Památník Adolfa Heyduka	
<i>Placené vstupy osoby</i>	
plné vstupné	150
snížené vstupné	375
Školy (permanentní vstupenky)	119
Celkem platících návštěvníků	644
<i>Volné vstupy</i>	
Celkem neplatících návštěvníků	167
Pozorovací věž Řežabinec	
<i>Volné vstupy</i>	
Festival ptactva, akce Acrocephalus	426
exkurze	175
Celkem návštěvníků	601
Ostatní	
Přednášky pracovníků	1 779
Návštěvnost celkem /osoby	29 125

ODDĚLENÍ SPOLEČENSKOVĚDNÉ

Vedoucí: Mgr. Jan Kotalík

Pracoviště dějin středověku

Mgr. Jan Adámek

Souběžně s činností historika středověkých dějin J. Adámek pracoval jako správce Centrální evidence sbírek (viz výše na str. 12 - 14). Zde kromě průběžného vedení přírůstkové knihy zajišťoval pravidelnou komunikaci s centrální evidencí sbírek při ministerstvu kultury. Působil též jako tajemník Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost.

Je také dlouholetým správcem numismatické podsbírky a vedoucím muzejní knihovny (viz zpráva za příslušné oddělení na str. 33 - 35).

Již po desáté připravoval do tisku muzejní periodickou tiskovinu (Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013), v jejíž redakční radě působí jako výkonný redaktor.

Kromě pravidelných činností připravil (ve spolupráci s ředitelem muzea J. Práškem) v říjnu v krátkodobou výstavu „Čáslavská kalva - Jan Žižka opět v Písku“, k níž byla také přichystána doprovodná tiskovina.

Byl také nápomocen při přípravě materiálu pro knihu doprovázející hlavní muzejní výstavu věnovanou malíři J. Z. Quastovi, když přečetl z řady obrazů převážně německé kuretní texty.

Historik J. Adámek se také podílel na projektu „Jan Hus roku 1415 a 600 let poté“ uskutečňovaného v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI).

V průběhu roku obsloužil asi 45 badatelů - konzultovány byly především problémy z oblasti pomocných věd historických, regionálních a církevních dějin.

Bibliografie za rok 2014

Knižně:

- *Arena Sancto-Joannea. Úcta Písečanů ke sv. Janovi Nepomuckému / Píseker Bürger verehren den Hl. Johannes von Nepomuk, Prácheňské muzeum v Písku, 2. vydání, 160 str. [ISBN 978-80-86193-39-7]*
- *Katedrála sv. Mikuláše v Českých Budějovicích, České Budějovice, 272 str. (s J. Hansovou, D. Kovářem, R. Lavičkou, Z. Marešem a Z. Thomovou) [ISBN 978-80-85033-54-0]*

Článek:

- *Počátky píseckého kostela Svaté Trojice do roku 1619, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013, s. 43-58. [ISBN 978-80-86193-43-4]*

Recenze:

- *Le Terre ceche e il papato di Avignone nella prima metà del XIV secolo (Zdeňka Hledíková, Počátky avignonského papežství a české země, Praha 2013), in: Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma, Numero 9 /2014, s. 207-210. [ISBN 978-80-7286-223-8; ISSN 1214-9438]*

Tiskovina („skládačka“) k výstavě:

- *Jan Žižka v Písku, Prácheňské muzeum v Písku, nestr. [ISBN 978-80-86193-48-9]*

Pracoviště etnografie

Mgr. Jan Kouba

V průběhu roku bylo do Podsbírky etnografie zapsáno 60 přírůstkových čísel a vytvořeno 142 nových evidenčních karet. Na závěr roku provedl pracovník cyklic-

kou inventuru u všech tří svěřených podsbírek - etnografie, militaria a hudební nástroje. Řadu předmětů ze všech tří podsbírek zadal ke konzervaci a k restaurování - v několika případech i externím pracovníkům. Etnograf rovněž na požádání prováděl zájemce po píseckých i protivínských expozicích, na jejichž dobrý stav v průběhu roku dohlížel; měl několik přednášek mimo muzeum a poskytl odborné konzultace zhruba pětadesáti badatelům. Mimo prodloužení dlouhodobých zápůjček zapůjčil etnograf sbírkové předměty na výstavy do Valdštejnské jízdárny v Praze, Strakonic, Bernartic, Českého Krumlova, Vodňan, Blatné, Prachatic a Destinačnímu managementu Písek.

Pracovník se v průběhu roku podílel na několika výstavách. Na začátek dubna připravil s institutem Propamátky a městem Písek krátkodobou výstavu *Kopie reliquiáře sv. Maura a Praha haptická*, která byla součástí konference Památky bez bariér pořádanou Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska. V rámci týdení prezentace těchto dvou haptických a pedagogicky mimořádně zdařilých pomůcek zajišťoval komentované prohlídky pro školní skupiny. Další výstavou *Dějiny schované v Památníku. Výstava o nejstarší historii protivínského muzea a muzejnictví vůbec*, konanou v květnu, červnu a červenci v Památníku města Protivína navázal na tvorbu stálých expozic v téže budově v minulých letech. Interaktivní výstava *Kdyby vás tak Zíbrt viděl*, připravovaná stejně jako ta předchozí ve spolupráci s kolegou Z. Dudou, proběhla v Malých výstavních síních muzea v prvních dvou měsících nového školního roku. V rámci akce, na kterou se podařilo získat granty od města Písku i Jihočeského kraje, proběhla i řada doprovodných programů (viz samostatný článek). Etnograf pronesl dvě přednášky týkající se právě Čeňka Zíbrta a spolupodílel se na vydání publikace, jejíž křest proběhl v Prácheňském muzeu. Již tradičně zajišťoval i prosincový program muzea. Spolu s kolegyní Marcelou Drhovskou po celý prosinec vyprávěl školním a předškolním dětem o historii, smyslu a prožívání doby adventní a vánoční a připravil i dvě výstavy - na stejnou notu laděné *Vánoce Marie Fischerové Kvěchové* a naopak zcela odlišnou *Píp šou*. První z nich vůbec poprvé na jihu Čech představila tvorbu osobité české malířky a dětské ilustrátorky, a to se zaměřením na její tvorbu zobrazující zimní hry, zasněženou krajinu, andělské a mariánské motivy, pohádkové náměty a pochopitelně i betlémové scény. Výstava byla doplněna besedou s vnučkou autorky Helenou Kratochvílovou o životě a díle této originální výtvarnice. Druhá výstava se konala ve spolupráci Městským muzeem Deggendorf a jednalo se o převzatou výstavu ptačích budek a krmítek designerů, řemeslníků a výtvarníků z celé střední Evropy. Etnograf dále spolupracoval na výstavě a katalogu *Velmi křehké obrazy - Život a dílo Jana Zachariáše Quasta*. Za Prácheňské muzeum spolu s dalšími kolegy odborně zaštiťoval nově připravovanou expozici ve špýcharu v Ražicích. Spoluorganizoval muzejní exkurzi do partnerského města Deggendorfu a v dalším partnerském městě Wetzlaru pronesl přednášku na téma 50. a 60. let v Československu. Byl členem komise pro výběr statků tradiční nemateriální lidové kultury jižních Čech a pro budování nových národopisných ex-

pozic Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. O Vánocích a Velikonocích zajišťoval vhodný sortiment lidových výrobků do muzejního obchodu.

Bibliografie za rok 2014

Knižně:

- *Dnes dudáme v Blatný. Národně-buditelské úsilí Čeňka Zíbrta v době vzniku Československé republiky*, in: Josef Blüml, *Kulturní historik Čeněk Zíbrt, České Budějovice 2014*, s. 195-204. [ISBN 978-80-905264-3-3] (spoluautor Zdeněk Duda)
- *Místní kroj*, in: Jitka Křečková a kol., *Olešná v průběhu dějin, Obec Olešná 2014*, s. 206-207. [ISBN 978-80-260-6407-7]
- *O přehradářích, nástupcích vorařů*, in: Radka Velková, Jiří Fröhlich, *Lidé od vody, Písek 2014*, s. 204-210. [ISBN 978-80-86154-76-3]

Studie:

- *Z lidu pro lid! Lidovýchovné snahy Čeňka Zíbrta za první světové války a v době vzniku Československé republiky*, *Jihočeský sborník historický*, 83, 2014, s. (spoluautor Zdeněk Duda)

Zprávy:

- *Dějiny schované v Památníku?, Věstník asociace muzeí a galerií České republiky*, 14, 2014, č. 4, s. 29-30. [ISSN 1213-2152] (spoluautor Zdeněk Duda)
- *Kdyby vás tak Zíbrt viděl! Výstava k 150. výročí narození Čeňka Zíbrta v píseckém muzeu*, *Národopisná revue*, 2014, č. 4, s. 327-328. [ISSN 0862-8351] (spoluautor Zdeněk Duda)

Pracoviště kulturních dějin

Mgr. Jan Kotalík

V roce 2014 se Jan Kotalík věnoval práci s podsbírkou historické fotografie (tj. katalogizaci, plánované revizi, badatelskému využití, výstavní prezentaci aj.). Pro zajištění uložení sbírkových předmětů v depozitáři nechal zhotovit nový regál. Při tomto dovybavení bylo konstatováno, že depozitární prostory jsou již téměř zaplněny.

Pracovník plnil opět funkci jednoho z editorů vydání muzejní publikace „Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013“. V průběhu roku neponechal stranou ani výstavní činnost. Podílel se na přípravě některých výstav: „Kdyby vás tak Zíbrt viděl!“, „Velmi křehké obrazy (život a dílo Jana Zachariáše Quasta 1814 - 1891)“ a na každoročně pořádané „Muzejní noci“ zabezpečoval jedno ze stanovišť. Samostatně realizoval výstavy: „Jaroslav Kučera - Jak jsem potkal lidi (výběr pro Písek)“ (rozsáhlá autorská

výstava fotografií v Galerii PM) a „Tři - Drei (Společná výstava výtvarnic z partnerského města Deggendorf - Hannelore Frohnholzer, Siegrid Hacker a Gertraud Schuberl)“. Připravil také úvod pro otevření výstavní prezentace mimo muzeum (např. v dubnu pro „Galerii Portýč“). Mimo jiné spolupracoval na vydání básnické sbírky píseckého autora Milana Prince.

V celém roce J. Kotalík sledoval tematiku jak regionální kulturní historie, tak i samotné oblasti historické fotografie. Specifické otázky problematiky oboru konzultoval - mimo jiné - s odbornými pracovišti Uměleckoprůmyslového muzea a Národní galerie v Praze. O novinkách v oblasti speciálního výstavního osvětlení se informoval jako účastník konference „Z bazénu před obrazy - nové výstavní prostory s nejmodernějším LED osvětlením“, která se konala v Oblastní galerii Liberec 25. února. Před závěrem roku (25. - 26. listopadu) se zúčastnil mezinárodní vědecké konference „MUZEO50“, jež proběhla pod organizačním vedením Oddělení muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Náplní byly nejnovější trendy muzeologie, muzejní pedagogiky a muzejního výstavnictví.

V případě potřeby J. Kotalík prováděl návštěvníky (většinou školní třídy) na výstavách (např. „Sametový zítřek. Listopad 1989“) a také přispěl do programu přednáškové činnosti muzea („Pěšky 1. světovou válkou aneb Fotografové války“ - přednášel Ing. Jaroslav Kučera z Prahy). Jako vedoucí oddělení evidoval docházku ostatních pracovníků a plnil určenou týdenní dozorčí službu.

Bibliografie za rok 2014

Články:

- *Výběr nejlepších prací z VIII. mezinárodního bienále kresby Plzeň 2012*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013*, s. 137 - 139 [ISBN 978-80-86193-43-4]
- *Jan Schmid: Plakáty pro „Ypsilonku“*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013*, s. 139 - 140 [ISBN 978-80-86193-43-4]

Pracoviště nových a nejnovějších dějin

Mgr. Zdeněk Duda

Náplní práce oddělení je správa a rozvoj podsbírký historická, dokumentující a ilustrující politické, hospodářské a sociální dějiny města Písku (částečně i bývalého okresu) především druhé poloviny 20. století, vlastní vědeckovýzkumná činnost a systematická prezentace podsbírký prostřednictvím výstavních, přednáškových a dalších projektů, včetně zpřístupňování podsbírký formou odborných konzultací badatelům i široké veřejnosti.

Podsíbírka historická se prostřednictvím darů, nákupů i vlastní sběratelské činnosti rozrostla během roku o 703 předmětů (160 přírůstkových čísel). Významnou akvi-

zicí, získanou v souvislosti se sběrovou akcí a zčásti již prezentovanou na tematické výstavě, je soubor letáků, plakátů a tiskovin z období sametové revoluce z let 1989-1990. Do podsbírky byla dále také například zapsána pamětní plaketa k 30. výročí založení Pionýrské skupiny Julia Fučíka v Písku z roku 1979, reklamní igelitová taška města Písku z roku 1993 či brigádnický průkaz akce Za krásný Písek z roku 1962. Akviziční činnost se podobně jako v předchozím roce systematicky soustředila na vyhledávání a sběr členských průkazů a legitimací nejrozličnějších organizací, odborů a jednot z doby nedávno minulé.

V rovině systematické evidence bylo vytvořeno 220 nových inventárních čísel (K+S 12 664 - K+S 12 883). Zpracována byla více než polovina z nově získaných akvizic. Ve čtvrtém čtvrtletí bylo v rámci pravidelné periodické kontroly revidováno cca 5 % podsbírky, tj. 700 inventárních jednotek.

Badatelům z řad vědecké i široké veřejnosti bylo poskytnuto na třicet konzultací, a to převážně v oblasti regionálních dějin a reálií (zvláště témata, lidé a události související s druhou světovou válkou a takzvanou sametovou revolucí). Konzultována byla i témata dějin všedního dne a náboženských dějin 18. až 20. století.

K vědeckovýzkumným úkolům pracoviště patřila především dokumentace problematiky a pozdější recepce společenské změny z listopadu 1989 se zaměřením na region Písecka (nové akvizice - akce Sbíráme vaše vzpomínky, výstava) a dále studium společenského a vědeckého kontextu života a díla Čenka Zíbrta (výstava) i dějin města Protivína ve 20. století se zaměřením na dějiny místního muzea (výstava). Studována byla role ideologie a propagandy v české kultuře 20. století i dějiny každodenního života se zvláštním zřetelem k takzvaným posledním věcem člověka a přípravě na smrt v 18. a 19. století. Publikované výstupy jsou doloženy níže.

Prezentační aktivity pracoviště se soustředily především na přípravu a realizaci původních muzejních výstav a muzejní noci, tentokrát pod názvem *Válka našich dědů* zasvěcené první světové válce. V Památníku města Protivína to byla výstava věnovaná nejstarší historii protivínského muzea a muzejnictví vůbec (*Dějiny schované v Památníku*, společně s J. Koubou), v Malých výstavních síních výstava o životě a díle největšího českého národopisce Čenka Zíbrta (*Kdyby vás tak Zíbrt viděl!*, opět společně s J. Koubou) a v Chodbě knihovny výstava připomínající myšlenkový svět prvních revolučních dnů a týdnů z konce roku 1989 (*Sametový zítřek*). Pracoviště také přichystalo mimořádnou krátkodobou výstavu obzvláště cenného předmětu, první zlaté československé olympijské medaile, kterou na hrách v Paříži v roce 1924 vybojoval Bedřich Šupčík v disciplíně šplh na laně bez přírazu (*První československá zlatá olympijská medaile*). Pro návštěvníky muzejní noci pracoviště připravilo tematický výstavní koutek *Hrozná tragédie v Sarajevě* (v srpnu zčásti zapůjčen na Švejkovy putimské slavnosti), projekci *Svět včerejška: Písek ve fotografii 1860-1918* a novinku muzejní noci - program pro děti (koncept, realizace společně s M. Drhovskou). Pracoviště se také ve spolupráci s dalšími kolegy podílelo na přípravě stálé expozice v turistickém a kulturním centru Špejchar Ražice. Podobně

jako v předchozím roce byla v rámci prezentačních aktivit zvláštní pozornost věnována také popularizaci historické expozice *Protivín: město - krajina - lidé* (tisk, komentované prohlídky).

Bibliografie za rok 2014

Kapitola v knize:

- *Dnes dudáme v Blatný. Národně-buditelské úsilí Čeňka Zíbrta v době vzniku Československé republiky*, in: Josef Blüml, *Kulturní historik Čeňk Zíbrt, České Budějovice 2014*, s. 195-204. [ISBN 978-80-905264-3-3] (spoluautor Jan Kouba)
- *Nemoc a smrt v opatrné péči osvěcenského pastýře. K dějinám pastorační teologie*, in: *Jednota v mnohosti - Olomouc 2014, Fórum Velehrad X, Olomouc 2014*, s. 59-66. [ISBN 978-80-7412-192-0]

Články:

- *Z lidu pro lid! Lidovýchovné snahy Čeňka Zíbrta za první světové války a v době vzniku Československé republiky*, *Jihočeský sborník historický*, 83, 2014, s. 446-463. (spoluautor Jan Kouba)

Zprávy:

- *Dějiny schované v Památníku?*, *Věstník asociace muzeí a galerií České republiky*, 14, 2014, č. 4, s. 29-30. [ISSN 1213-2152] (spoluautor Jan Kouba)
- *Kdyby vás tak Zíbrt viděl! Výstava k 150. výročí narození Čeňka Zíbrta v píseckém muzeu*, *Národopisná revue*, 2014, č. 4, s. 327-328. [ISSN 0862-8351] (spoluautor Jan Kouba)

Recenze:

- Jiří Mikulec, *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*, *Studia theologica* 16, 2014, č. 1, s. 211-215. [ISSN 1212-8570]

Pracoviště výtvarných sbírek a výstavní činnosti

Irena Mašíková

V průběhu roku probíhaly dílčí revize všech pěti podsbírek výtvarného umění a uměleckého průmyslu, zrevidováno bylo z každé podsbírký celkem 10% položek. V závěru roku se podařilo zakoupit do výtvarných sbírek řadu velmi zajímavých výtvarných děl. Sbírká Jana Zachariáše Quasta se rozrostla o tři drobné malby na porcelánu, jednu kolorovanou fotografii, dva akvarely a tři tužkové kresby, dále pak porcelánová podobizna píseckého měšťana na kamenném výřezu z bývalého pomní-

ku. Ke dříve darovaným kresbám předního českého scénografa a malíře Jaroslava Maliny, přibýly tři temperové malby na papíru a jedna kombinovaná technika na papíru japonském. Snahou kurátorky je v budoucnu doplnit tuto malou sbírku ještě o deskový obraz většího formátu. Rovněž tak se konečně podařil zakoupit obraz malíře Oldřicha Smutného, který po celý život často pobýval a tvořil v nedaleké Putimi u Písku. I v tomto případě je záměrem kurátorky rozmnožit sbírku tohoto malíře o další jeho díla. Dva velmi zajímavé obrazy doplnily sbírku píseckého malíře Milošlava Růžičky a početný soubor kreseb a akvarelů dokumentují ve sbírkách výtvarné práce Josefa Toksteina, Písečáka, který celoživotně pracoval v ateliérech kresleného a animovaného filmu.

Ve spolupráci s restaurátorským ateliérem Ivy Petrové zadala I. Mašíková pro výstavu J. Z. Quasta několik kreseb a olejů, rovněž tak pro chystanou výstavu Václava Šebeleho celkem čtyři oleje na plátně.

V rámci přednáškového cyklu uvedla několik přednášek externích lektorů, pravidelně se podílela na publikování muzejních výstav v tisku, ČT a ČR. Spolupracovala s muzejní pedagožkou na interaktivních programech a tvůrčích dílnách u příležitosti vybraných výstav. Podílela se na výstavě píseckého fotografa Františka Domina na jeho výstavě v Purkrabství hradu Galerie Klatovy-Klenová, v závěru roku zahájila výstavu pastelových kreseb Petra Hilského v Malé galerii Sladovny v Písku.

Ve spolupráci s muzeem ve Volyni zapůjčila z muzejních sbírek k výroční výstavě díla Jiřího Rejčka, pro Západočeskou galerii v Plzni a Galerii hlavního města Prahy díla Josefa Váchala pro velké výstavy, které se konaly k jeho 130. výročí narození. Poskytovala konzultace celkem třem badatelům a dvěma studentům. V rámci přípravy výstavy J. Z. Quasta získala finanční podporu z grantového programu Jihočeského kraje. Připravila ve spolupráci drobné tisky k výstavám Jiřího Koláře, Oldřicha Smutného a mimořádnou knihu (katalog) svým obsahem i obrazovou dokumentací, k výstavě Jana Zachariáše Quasta. V první polovině roku pracovala na zápůjčkových protokolech a licenčních smlouvách v souvislosti s výstavou J. Z. Quasta, rovněž tak na dokončování fotodokumentace pro katalog ve spolupráci s Václavou Komarovou, muzejní fotografkou. Následovalo zpracování a příprava katalogových tiskových materiálů pro katalog a jeho hlavního autora, MUDr. Jiřího Hořavu. Následně s týmem autorů doprovodné publikace výstavy, koordinovala její vydání a její distribuci po zahájení výstavy. V průběhu roku se rovněž věnovala přípravám výstav roku následujícího. Zúčastnila se každoroční akce Muzejní noc a výpomocí úklidových prací v budově muzea.

Ve své kurátorské činnosti připravila Irena Mašíková dvě výstavy jednoho dne na parkánech Prácheňského muzea. Vzpomínkovou výstavu na píseckého malíře Jaroslava Gebra, který působil po své emigraci v roce 1949 v USA a v Hollywoodských ateliérech spolupracoval velice úspěšně s předními světovými filmovými režiséry. Podzimní výstava byla věnována někdejšímu jeho příteli, malíři Fr. R. Dragounovi, tematicky zaměřena na autoportréty umělce.

V Galerii Prácheňského muzea zahájila výstavní sezonu projektem Jihočeská krajina, na které byly vystaveny obrazy z vlastních sbírek a mnoha zápůjček, následovala zajímavá výstava originální prezentace oděvního designu české návrhářky Heleny Fejkové, v srpnu představila dřevěné objekty výtvarníka a restaurátora Petra Johanause, v září dokončila náročný svaz děl J. Z. Quasta a v první polovině října instalovala rozsáhlou expozici Quastovy výstavy, spolu s kolegy muzea. V malé galerii v přízemí muzea otevřela k výročí 130. let narození Josefa Váchala výstavu z dosud nevystavených jeho grafických děl ze sbírek muzea, v květnu společně s předním českým historikem umění zahájili výstavu malíře Oldřicha Smutného a následně k 100. výročí narození, hojně navštívenou výstavu herce a malíře Josefa Hlinomaze. V Chodbě knihovny Prácheňského muzea na březen a duben připravila kurátorka výstavu obrazů jihočeského malíře Josefa Zikmunda, která byla součástí výstavy Jihočeská krajina. V červenci uvedla obrazy pražské malířky Gabriely Kryl, v srpnu a září k 100. výročí narození Jiřího Koláře soubor velkoformátových koláží. Souběžně s touto výstavou instalovala v Památníku v Protivíně - rodišti Jiřího Koláře, paralelní výstavu z jeho tvorby, která byla zahájena vernisáží. V říjnu zahájila výstavu píseckého fotografa Václava Komase z jeho archivu píseckých fotografií z 60. a 70. let.

Bibliografie za rok 2014

Články:

- Výběr z výstav Prácheňského muzea, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2014, s. 143 - 163 (ISBN 978-80-86193-43-4)
- Helena Fejková: Od módy k člověčině a spolupráci, Písecké postřehy, č. 17
- Vzpomínka na malíře jihu Čech, Písecké postřehy, č. 18
- Ve čtvrtek v muzeu na jediný den Jaroslav „Jerry“ Gebr, Písecké postřehy, č. 25
- Ať žijí letní vernisážová setkání, Písecké postřehy, č. 29

ARCHEOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D.

Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D. (0,9 úvazku), Mgr. Martin Pták (0,6 úvazku), Mgr. Tereza Šálková (0,5 úvazku), Ing. Tomáš Hiltcher (1 úvazek)

V roce 2014 došlo k očekávanému personálnímu posílení oddělení příchodem Tomáše Hiltchera na místo technika a dokumentátora. V tomto roce archeologové řešili řadu zásadních terénních situací, které vyplývají z povinnosti archeologických dohledů v regionu někdejšího okresu Písek. Již v březnu prozkoumali archeologové další část pravěkého sídelního areálu v prostoru písecké Severní průmyslové zóny. Z jednotlivých akcí jmenujme výzkum a dokumentaci narušených pravěkých situací v ulici

Topělecká, při stavbě rekreačního objektu. Dlouhodobě též probíhal dohled a výzkum výstavby kanalizace a ČOV v Orlíku nad Vltavou/Starém Sedle, kde byl dokumentován a analyzován profil souvrství. V profilu překládky plynu související s výstavbou obchodního centra Norma v Protivíně byl prozkoumán menší objekt, datovaný do doby bronzové. Středověké, respektive novověké situace byly dokumentovány při výzkumu v místech přeložky plynu v náměstíčku V Koutě v Písku, neznámé zdivo bylo též zjištěno ve výkopech pro elektřinu u hřbitovní zdi v Záhoří, situace středověkého stáří byly prozkoumány též v Selibově. Zásadnější nález pocházel z obce Kukle, kde v místě hlíníku pro budovanou hráz rybníků byly objeveny tři žárové hroby mladší doby bronzové (následně zde byl dokumentován profil obsahující stratigrafii se sprašovými hlínami a organikou). V měsíci červenci byl též realizován předstihový záchranný výzkum na parcele budoucího rodinného domu v Nové Vsi u Čížové, a to především za vydatné pomoci studentů magisterského studia archeologie z Archeologického ústavu FF JU, kteří zde měli svoji studentskou praxi. Dalšími dlouhodobými akcemi byly dohledy liniových staveb v obcích Králova Lhota, Jeteticích, Krči u Protivína, dále při obnově rybníka poblíž zaniklé osady Pálčice u Údraže. Archeologové též vyjmuli ze země dva depoty z doby bronzové, v Jeteticích a Podolí I.

Archeologové se podíleli na přípravě výstavy k 130 letému výročí bechyňské keramické školy, prezentaci záchranné stanice pro ohrožené nejbližší příbuzné člověka šimpanze bonoby z Demokratické republiky Kongo a mimořádné výstavy *Arma Nobilium*, konané v Rytířském sále v měsíci prosinci, jež představila nové nálezy pravěkých a raně středověkého meče ze sbírek PM v kontextu exponátů, zapůjčených z Oblastního muzea v Litoměřicích, Národního muzea a Archeologického ústavu AV ČR v Praze. V měsíci únoru byla realizována též výstava „Obrazový svět pozdního středověku - Gotické kamnové kachle na Českokrumlovsku“, která byla pokračováním úspěšné výstavy, připravené pracovníky PM na podzim 2013. Archeologické oddělení svou podsbírkou také přispělo k realizaci výstavy „Poklady, depoty, obětiny - Jihočeské depoty od doby bronzové do novověku“, jež se v měsících červnu až srpnu konala v Městském muzeu v Bechyni a od října do února 2015 v Husitském muzeu v Táboře.

Archeologové rovněž poskytovali řadu konzultací studentům a zájemcům z řad veřejnosti a rovněž pracovali v rámci Jihočeské archeologické komise.

Jaroslav Jiřík věnoval podstatnou část své aktivity plnění povinností vyplývajících ze smluv s investory při zajišťování archeologických dohledů a výzkumů a vyjma výzkumu v písecké průmyslové zóně se podílel na realizaci většiny z výše uvedených akcí.

Pro plenární zasedání jihočeské pobočky České archeologické společnosti v Táboře připravil podklady pro referát o archeologických výzkumech a dohledech Prácheňského muzea v roce 2013 (referoval Martin Pták a Tereza Šálková).

V měsících únoru až dubnu absolvoval pobyt na zahraniční stáži poskytnuté prestižní Fulbrightovou komisí na *Department of History, University of Florida*, Gainesville, USA. Hlavním „advisorem“ zde byl prof. Florin Curta, specialista na archeologii raného středověku v Evropě. Opakovaně zde navštěvoval *Laboratory for*

Human Genetics (Dr. Connie Mulligan) a *Laboratory for Stable Isotopes* (Dr. John Krigbaum) při *Department of Anthropology*. Jaroslav Jiřík během svého pobytu proslavil několik přednášek: 12. března 2014: „*Archaeological Picture of the Migration of the Goths in Migration Period (375-500 A.D.)*“ pro *Department of History UF*; 9. dubna 2014: „*Treasures of the Prague-Zličín Cemetery: Pan-European Trade Goods in 5th Century Bohemia*“ pro *Archaeological Institute of American Gainesville Talk*; 14. dubna 2014: „*Orbis Pictus of the Late Middle Ages: Stove Tiles from Southern Bohemia*“ - „*Stammtisch*“ pro *Library of Judaica - George A. Smathers Libraries*. Pobyt na University of Florida byl příležitostí ke sledování nové literatury z různých oborů, pro načerpání nových zkušeností, metodických postupů a platformou pro vytvoření budoucí spolupráce. Pracovník byl kurátorem výstavy *Lola ya Bonobo - Nejblížejší příbuzní člověka v ohrožení vyhynutí* a *Arma Nobilium*.

Martin Pták se významně podílel na realizaci většiny výše uvedených archeologických výzkumů, přispěl k realizaci řady archeologických dohledů. Po dobu nepřítomnosti Jaroslava Jiříka v měsících únoru až dubnu byl zastupujícím vedoucím oddělení. Dále pokračoval v laboratorním ošetření nálezů, především z Heřmaně 2011 a Albrechtic nad Vltavou. Podílel se na vypracování nálezových zpráv. Nadále pokračoval v cílené prospekci na Písecku a pak především na Kolinecku. Pokračoval v provádění namátkové rekognoskace v jižních a jihozápadních Čechách.

Stejně jako v předchozích letech se významně podílel na realizaci výzkumu Jihočeské univerzity na raně středověkém hradisti sv. Ján v Netolicích (vedoucí J. Beneš).

V květnu se zúčastnil odborné exkurze Archeologického ústavu Jihočeské univerzity do Slovinska.

Martin Pták dalším rokem pokračoval v doktorském studiu na Katedře pro archeologii FF UK v Praze a přípravě disertační práce *Vybrané problémy archeologie 12. a 13. století v jižních a jihozápadních Čechách*. Pracovník vystoupil na řadě konferencí a veřejných fórech. Na výročním zasedání České archeologické společnosti přednesl několik referátů: *Výzkumy archeologického oddělení Prácheňského muzea v Písku v roce 2013* (s J. Jiříkem a T. Šálkovou); *Výzkum na raně středověkém Na Jánu v Netolicích v sezoně 2013* (s J. Benešem). *Bedřich Dubský a jeho publikace a Projekt Linecká stezka* (s H. Hojerovou a V. Vondrovským). S referátem *Data-báze značek na dnech středověkých nádob* (s L. Varadzinem a V. Vondrovským) vystoupil na *Kolokviu o středověké keramice v Plzni*. Na stejné akci pak prezentoval poster *Soubor nádob 13. století z Heřmaně (okr. Písek) - předběžné sdělení*. Účastnil se též 24. pracovní setkání Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko v Bechyni s dvěma postery *Neuzeitlicher Münzhortfund vom Burgwall Radtš (Kr. Český Krumlov)* (s H. Hojerovou, P. Houfkovou, J. Kocinou a V. Vondrovským) a *Der Brakteatenhort von 1899 in Tukleky (s D. Hláškem)*. Aktuálnímu problému, týkajícímu se detektoru kovů v archeologii se dotkl v referátu *Obléhání jednoho jihočeského hradu a detektory kovů. Co dál?* (s N. Vadlejchovou, T. Šálkovou a J. Jiříkem) na plzeňské konferenci *Archeologie a opev-*

nění. Účastnil se konference *Rekonstrukce a experiment v archeologii* v Deštné s referátem *Netolice, sv. Ján - sezóna 2014 na raně středověkém hradišti*. Projektu linecké stezky též posterem prezentoval na prestižní konferenci *20th Annual Meeting of EAA* v tureckém Istanbulu (s H. Hojerovou a V. Vondrovským).

Tereza Šálková přispěla k realizaci všech muzejních výzkumů a většiny archeologických dohledů. Rovněž přispěla k laboratornímu zpracování archeologických nálezů, především z Albrechtic nad Vltavou. Její hlavní náplní byla determinace archeobotanických vzorků z muzejních akcí. Pokračovala rovněž ve svém doktorském studiu na Přírodovědné fakultě Jihočeské univerzity v ČB. Dle možností se účastnila výzkumu v Ratajích (v rámci projektu studentské praxe O. Chvojky). V květnu se rovněž zúčastnila odborné exkurze Archeologického ústavu Jihočeské univerzity do Slovinska. Byla kurátorkou výstavy k jubileu Bechyňské keramické školy, konané v březnu v Malých výstavních síních, přispěla při instalaci dalších výstav *Lola ya Bonobo* v srpnu a *Arma Nobilium* v prosinci.

Zúčastnila se *10. konference environmentální archeologie v Olomouci* s referátem *Příprava potravy v mezolitu?* (s M. Divišovou, T. Šídou a J. Benešem). Na stejné akci prezentovala poster *Spektrum dokladů potenciální potravy obyvatel hradiště z počátku střední doby bronzové ve Vrcovicích* (s D. Hláskem, L. Kovačikovou a J. Pavelkou). Dále se zúčastnila *Plenárního zasedání České archeologické společnosti - jihočeské pobočky v Táboře*. Na tomto setkání pak přednesla přednášku Vrcovice - Hradiště z přelomu starší a střední doby bronzové (s D. Hláskem, O. Chvojkou, P. Houfkovou, J. Johnem, L. Kovačikovou, A. Majerem, P. Menšíkem, P. Netolickým, J. Novákem, J. Pavelka a D. Sosnou). Účastnila se prestižní konference *20th European Association of Archaeologists* v tureckém Istanbulu, s přednáškou *Methodological changes and new approaches to the research of the Bronze Age in Bohemia since 1990* (s L. Jiránem a O. Chvojkou) a posterem *Issues and possibilities in hunter-gatherer archaeobotany. An example from the Schwarzenberg lake, Czech Republic* (s M. Divišovou a P. Šídou). Účastnila se též setkání pracovní skupiny *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich* v Bechyni s posterem *Depot of seeds from the bridge in Podolí (district Písek)*. Společně s Ondřejem Chvojkou též přednesla několik osvětových přednášek o problému detektoru kovů v archeologii pro širší veřejnost v *Jazz & blues restaurantu Modrý dveře* v Českých Budějovicích, pro *Detektorweb* v Praze a v *Regionálním muzeu v Českém Krumlově*.

Nový pracovník **Tomáš Hiltcher** se od začátku aktivně zapojil do práce oddělení. Ujal se především digitalizace terénní dokumentace a přispěl při zpracování archeobotanických a pylových vzorků z muzejních výzkumů. Ostrým křtem se stal archeologický výzkum v průmyslové zóně v měsíci březnu. V červnu dokončil své studium na České zemědělské univerzitě v Praze obhajobou diplomové práce s názvem: *Návrh aktualizace Strategického programu rozvoje venkovského mikroregionu Horní Vltava Boubínsko s akcentem na trvale udržitelný a šetrný cestovní ruch*. Tomáš Hiltcher zásadním způsobem přispěl k realizaci naprostě

většiny archeologických dohledů i výzkumů. Pracovník se též účastnil laboratorního zpracování nálezů, plynoucích z terénních akcí, jejich evidenci a přípravě nálezových zpráv. Přispěl též k instalaci mimořádné výstavy *Arma Nobilium*.

Podobně jako v minulých sezonách je třeba poděkovat také řadě studentů a spolupracovníků účastnících se terénních akcí a zpracování. Externí paleoenvironmentální analýzy byly zadány Mgr. Petře Houfkové a RNDr. Janu Novákovi, Ph.D. Mgr. Marcela Horáková zase vypracovala antropologický posudek k raně středověkým kosterním pozůstatkům z Mirovic, výzkumu z roku 2012. Antonín Majer provedl geofyzikální měření při výzkumu v Nové Vsi u Čížové. Za všechny účastníky terénních výzkumů je možno jmenovat Bohumila Filipského a Mgr. Daniela Hláška. Jemu je třeba též poděkovat za pomoc při realizaci výzkumu v Nové Vsi u Čížové, kdy zcela nezištně poskytl studentům ubytování. Byla provedena revize části archeologické sbírky (2.000 inv. č.) a části sbírky Protivín (50 inv. č.).

Bibliografie Jaroslava Jiříka za rok 2014

Knižně:

- *Gotické kamnové kachle na Písecku. Výběrový katalog výstavy „Obrazový svět pozdního středověku“*. Písek (s Janem Kyprou, Vlastimilem Šimotou, Pavlem Břicháčkem, Davidem Mertou, Jiřím Fröhlichem a Martinem Ptákem). (ISBN 978-80-86193-44-1) (v roce 2013)

Články a studie:

- *Svébové mezi Arahariem a Hunimundem. K výpovědním možnostem archeologických pramenů pozdní doby římské a časné fáze doby stěhování národů na jihu a západě Čech*. *Praehistorica* 33. (v tisku)
- *Food Strategies during the Migration Period: A Study of the Prague-Zličín Population*. In: Svoboda, J. - Králík, M. - Urbanová, P. (eds.), *The Dolní Věstonice Studies*, vol. 20 - Mikulov Anthropology Meeting, August 27-29, 2014, Dolní Věstonice, 159-162 (s M. Viškovou, I. Jarošovou, J. Vávrou a M. Kuchařkem). (ISBN 978-80-86023-46-5, ISSN 1801-7002)
- *Medieval and Modern Water Management. An Example from the Excavation in Písek - Bakaláře-square (South Bohemia)*, *Fines Transire* 22, Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich - Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko, 22. setkání, 20.-23. června v Attersee - Mondsee, Rakousko. Rahden, 163-172 (s P. Houfkovou, L. Kovačikovou, M. Ptákem a T. Šálkovou) (ISBN 978-3-89646-217-6) (v roce 2013)
- *Opevněná ostrožna nad Libochovkou v katastru Vitína (okr. Č. Budějovice)*. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 27, 61-70 (s T. Šálkovou, M. Sakastrem, M. Ptákem, J. Ciglbauerem, J. Figúrou, E. Hieke, O. Chvojkou, J. Johnem). (ISSN 0231-8237)

- *Nové nálezy kovových předmětů z doby halštatské a laténské v jižních Čechách (pokračování), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 151-180 (s J. Michálkem, O. Chvojkou, J. Fröhlichem, J. Johnem a M. Ptákem). (ISSN 0231-8237)*

Bibliografie Martina Ptáka za rok 2014

Kněžně:

- *Gotické kamnové kachle na Písecku. Výběrový katalog výstavy „Obrazový svět pozdního středověku“. Písek (s J. Jiříkem, Janem Kyprou, Vlastimilem Simotou, Pavlem Břicháčkem, Davidem Mertou a Jiřím Fröhlichem). (ISBN 978-80-86193-44-1) (v roce 2013)*

Kapitoly v knize:

- *Historický atlas Sušice (Lhoták, J - Šimůnek, R. eds.), Historický atlas měst České republiky 27: Přírodní podmínky, Stopy pravěkého osídlení na Sušicku, Raně středověké osídlení; příslušné mapové listy. (ISBN 978-80-7286-229-0)*

Články a studie:

- *Opevněná ostrožna nad Libochovkou v katastru Vitína (okr. Č. Budějovice). Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 61-70 (s T. Šálkovou, M. Sakastrem, J. Jiříkem, J. Ciglbaurem, J. Figurov, E. Hieke, O. Chvojkou a J. Johnem). (ISSN 0231-8237)*
- *Nové nálezy kovových předmětů z doby halštatské a laténské v jižních Čechách (pokračování), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 151-180 (s J. Michálkem, O. Chvojkou, J. Fröhlichem, J. Johnem a J. Jiříkem). (ISSN 0231-8237)*
- *Zaniklý most na Otavě mezi Štěkní a Přešticemi (okr. Strakonice), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 355-370 (s D. Hlásek, Z. Gersdorfovou, J. Plzákem a E. Stehlíkovou) (ISSN 0231-8237)*
- *Nový nález militárie a terénních relikvií souvisejících se zaniklou tvrzí Trojaň (okr. Český Krumlov), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 281-293. (s H. Hojerovou, J. Johnem, J. Kocinou, D. Kovářem a V. Vondrovským) (ISSN 0231-8237)*
- *Zaniklá vodní díla v bývalé rožmberské oboře u Netolic (Předběžná zpráva k začínajícímu historicko-archeologickému výzkumu), Archeologické prospekce a ne-destruktivní archeologie v Jihočeském kraji, kraji Vysočina, Jihomoravském kraji a v Dolním Rakousku Sborník z konference, Jindřichův Hradec 6. 3. - 7. 3. 2013. České Budějovice (s M. Preuszem a K. Paclíkovou) (ISBN 978-80-87311-43-1)*
- *Medieval and Modern Water Management. An Example from the Excavation in Písek - Bakaláře-square (South Bohemia), Fines Transire 22, Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich - Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko, 22. setkání, 20.-23. června v Attersee - Mondsee, Rakousko. Rahden, 163-172 (s P. Houřkovou, J. Jiříkem, L. Kovačikovou a T. Šálkovou) (ISBN 978-3-89646-217-6) (v roce 2013)*

- *Attempt to dendrochronological dating of the medieval gold-ore processing mill founded in Stará Pazderna near Písek, south Bohemia, Fines Transire 23, Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich - Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko, (s E. Stehlíkovou, E. Koppovou, J. Fröhlichem, T. Šálkovou a J. Jiřkem) (v tisku)*

Bibliografie Terezy Šálkové za rok 2014

Články:

- *Medieval and Modern Water Management. An Example from the Excavation in Písek - Bakaláře-square (South Bohemia), Fines Transire 22, Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen/Oberösterreich - Archeologická pracovní skupina východní Bavorsko/západní a jižní Čechy/Horní Rakousko, 22. setkání, 20.-23. června v Attersee - Mondsee, Rakousko. Rahden, 163-172 (s P. Houfkovou, J. Jiřkem, L. Kovačikovou a M. Ptákem) (ISBN 978-3-89646-217-6) (v roce 2013)*
- *Opevněná ostrožna nad Libochovkou v katastru Vitína (okr. Č. Budějovice). Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 61-70 (s M. Sakastrem, J. Jiřkem, J. Ciglbauerem, J. Figurovou, E. Hiekem, O. Chvojkou, M. Ptákem a J. Johnem). (ISSN 0231-8237)*
- *Dvě fortifikace u Brloha na Písecku - Zwei Fortifikationen bei Brloh (Kr. Písek). Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 87-102 (s J. Fröhlichem, O. Chvojkou, J. Johnem, J. Michálkem, K. Pokornou a J. Benešem). (ISSN 0231-8237)*
- *Sídliště z mladší doby bronzové ve Zhoři na Tábořsku. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 69-85 (s O. Chvojkou, P. Menšíkem, V. Prokopem, J. Novákem, J. Fröhlichem a J. Michálkem) (ISSN 0231-8237)*
- *The Use of Environmental Methods for Studying the Fortification, Economic System and Natural Environment of a Hillfort from the Beginning of the Middle Bronze Age at Vrcovice, Czech Republic, IANSA, vol. 5, issue 1/14. (s D. Hláškem, P. Houfkovou, L. Kovačikovou, A. Majerem, J. Novákem, J. Pavélkou a T. Beštou). (ISSN 1804-848X)*

KNIHOVNA A STUDOVNA

Veloucí: Mgr. Jan Adámek

Studovna, Příruční a Regionální knihovna, knihovny pozůstalostní

Zdena Kvasničková, Mgr. Věra Matoušová

Studovna s knihovnou poskytovaly své služby veřejnosti pět dní v týdnu. V průběhu roku pracovnice obsloužily 362 badatele z řad veřejnosti a mnohokrát využí-

li služeb studovny kolegové z muzea. Zodpovězeno bylo několik desítek odborných dotazů a požadavků na meziknihovní výpůjční službu. Dále byly uspořádány vzdělávací přednášky pro veřejnost a pedagogicko-knihovnické programy pro žáky základních a středních škol.

Do Příruční knihovny přibýlo 234 knih, do Regionální knihovny 72 knih. Na nákupy byla vynaložena částka 100 609,- Kč. Některé přírůstky byly získány díky výměně spřátelených kulturních institucí.

Bylo pokračování v revizi knihovního fondu Regionální knihovna a jako každoročně proběhly pravidelné revize sbírkových knihovních fondů Jaromíra Malého, Ivo Beneše a Adolfa Heyduka.

Ve spolupráci s Jihočeskou vědeckou knihovnou v rámci projektu „Rozvoj služeb eGovernmentu v Jihočeském kraji“ byly digitalizovány časopisy Otavan a Písecké listy, za tímto účelem poskytnuté z muzejního fondu. Jejich digitální podobu naleznete na stránkách Digitální knihovny JVK v Českých Budějovicích (<http://kramerius.cbvk.cz>).

V rámci Grantového programu města Písek na podporu kultury v roce 2014 pracovníce realizovaly projekt Čtení z písku - setkání a tvůrčí dílna, který opět navázal na aktualizované webové stránky <http://www.ctenizpisku.cz>. V průběhu března až května proběhlo šest přednášek a sedm tvůrčích dílen, kterých se zúčastnilo 626 osob. Dvě dopoledne přednášel zoolog Karel Pecl, třikrát byl přednáškový sál propůjčen režisérovi Bohdanu Slámovi, v odpoledních hodinách svoji novou knihu představila Jaroslava Pixová. Kaligrafickou dílnu připravila Lucie Dědičová, lekci eurýtmie absolvovali žáci mateřské školy s Vlastou Šimkovou. Pětkrát došlo k realizaci tvůrčí dílny Od knihtisku k webu, která se stala trvalou součástí muzejních pedagogických programů. Seznamuje žáky základních škol nejen s historií knihy, ale poskytuje jim také možnost si vlastní „knihu“ vyrobit.

Konec roku pak proběhl v duchu příprav na stěhování knihovního fondu. Vzhledem k již velmi starým a nevyhovujícím knihovním regálům bylo rozhodnuto o jejich výměně a z rozpočtu uvolněna částka na koupi nových od firmy Zdeněk Bláha - úložné systémy pro citlivé věci. Studovna pak byla v polovině prosince uzavřena a připravena na vystěhování a zpětné umístění více než 30 000 knih a časopisů.

Pracoviště historické knihovny

Mgr. Jan Adámek, Zora Mauleová (0,66 úvazku)

Klíčovou prací roku, která bude nutně následovat po několika dalších let, bylo zahájení katalogizace podsbírký Knihy (sig. L), zahrnující tzv. starou muzejní knihovnu, která byla v minulosti zásadním způsobem rozhojněna ziskem knihovny píseckého gymnasia. Z celé této podsbírký byly v minulých letech, jak o tom bylo průběžně referováno v této ročence, vyčleněny tisky do roku 1850 a shromážděny v odděleném depozitáři. Větší část knihovny, obsahující asi 30 tisíc svazků, je však prozatím

podchycena pouze pomocí evidenčních knih, podle nichž je vyhledávání jen málo efektivní. Nyní byla tedy zahájena katalogizace v programu Clavius. Do konce roku se podařilo zpracovat 2698 položek.

Z. Mauleová, která je touto prací pověřena, se kromě toho podílí také na sobotních službách v muzejní studovně.

Správce celé podsbírky J. Adámek je současně profesně vytížen na pracovišti dějin středověku a zároveň je správcem Centrální evidence sbírky - o těchto jeho činnostech je referováno v této ročence samostatně.

Vzhledem k příznivější finanční situaci mohlo být započato s restaurováním některých tisků a rukopisů. Jedná se o nejstarší z malé skupiny muzejních prvotisků - *Aeneas Silvius Piccolomini, Familiares epistolae ad diversos* (z r. 1481) a značně zanedbaný torzální výtisk *Bible benátské* (z r. 1506). Restaurováno bylo též zajímavé torzo drobného rukopisu německo-latinsko-francouzsko-italsko-hebrejsko-česko-maďarského ilustrovaného slovníčku asi z r. 1833.

ODDĚLENÍ PŘÍRODNÍCH VĚD

Vedoucí: RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

Pracoviště zoologie

RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

V oblasti péče o sbírky proběhla i v roce 2014 v zoologickém oddělení zákonem požadovaná periodická revize všech čtyř zoologických podsbírek (bezobratlí, bezobratlí exotičtí, obratlovci a obratlovci exotičtí).

Pod dohledem zoologického oddělení proběhla v roce 2014 mimo jiné i oprava odchytových lávek v národní přírodní rezervaci Řežabinec, Řežabinecké tůně, které velmi poničil led.

V oblasti prezentační zoolog spolupracoval při přípravě výstavy „Kdyby vás tak Zíbrt viděl“.

Stěžejní částí výzkumu ptačího společenstva národní přírodní rezervace Řežabinec, Řežabinecké tůně je již od roku 1980 bodový transekt a tak i letos provedl zoolog každý měsíc jedno sčítání. Pravidelnost a dlouhodobost umožňuje srovnání vývoje ptačího společenstva v době hnízdění a také zhodnocení významu rezervace pro protahující a zimující ptáky.

Neinvasivními metodami typu sčítání nelze získat všechny potřebné znalosti o ptačím společenství rezervace. Proto od roku 2003 probíhá také výzkum rezervace metodou CES (zkratka pochází z anglického Constant effort sites = Místa s konstantním úsilím). Při této metodě dochází k pravidelnému „nabírání“ vzorku ptačí populace odchytom do stále stejného množství sítí stojících na stále stejných místech jedenkrát v každé dekádě během celé hnízdní sezóny. Touto metodou lze postihnout

populační vývoj i skryté žijících druhů, které sčítání neinvazivními metodami nezachycuje a lze zjišťovat i řadu dalších údajů jako např. podíl mláďat přežívajících do dalších let, přežívání dospělých ptáků, věrnost hnízdišti, atd. V roce 2014 bylo provedeno dalších 10 odchytů touto metodou.

Třetí metodou výzkumu ptačí populace v NPR Řežabinec, která probíhá pravidelně již od roku 1977, je letní kroužkovací akce *Acrocephalus*, kterou začal dr. Pecl a nový zoolog ji vede od roku 2003 (viz samostatný příspěvek v odborné části).

Podklady získané komplexním výzkumem rezervace slouží při osvětové výchovném využití rezervace, dále jako podklady pro orgány ochrany přírody (např. ke zpracování plánů péče pro obhospodařování rezervace) a zobecněné získané poznatky bývají publikovány v mezinárodních vědeckých časopisech.

Zoologické pracoviště vyhledali v roce 2014 dva badatelé, dalších 37 badatelských konzultací proběhlo po e-mailu, telefonu nebo při osobní návštěvě badatele v muzeu (návštěvy bez konkrétního bádání na sbírkových předmětech). Badatelé byli profesionální zoologové, konzultace byly vesměs s vysokoškolskými studenty. Vedle toho zoolog odpovídal na asi 60 telefonických a E-mailových dotazů veřejnosti.

Zoolog muzea i nadále pracoval ve Společnosti pro výzkum a ochranu fauny - Zoogeos Bohemia a jako předseda Zoologické komise Asociace muzeí a galerií (AMG), zúčastňoval se pravidelně zasedání senátu AMG a podílel se také na přípravě výjezdního zasedání Zoologické komise ve Chřibech (17. - 19. 9.).

I v roce 2014 muzejní zoolog pomáhal při ochraně NPR Řežabinec jako Stráž ochrany přírody a krajiny České republiky.

Výsledky vědecko-výzkumné práce prezentoval zoolog na 33. aktivu spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea (Kostelec nad Černými lesy 1. - 2. 11.).

V rámci dlouhodobého sledování Ptačích oblastí evropské soustavy ochrany přírody Natura 2000 působí zoolog jako koordinátor v Ptačích oblastech (dále jen PO) Řežabinec, Českobudějovické rybníky a Hlubocké obory a jako člen skupiny v PO Údolí Otavy a Vltavy, Novohradské hory a Šumava. V roce 2013 se monitoring zvláště chráněných druhů začal provádět v kvadrátech - čtvercích odvozených od zeměpisných souřadnic o velikosti asi 11 x 12 km. Zoolog prozkoumal celkem 31 takových čtverců od Orlíku po Šumavu. Dále opět koordinoval monitoring zimování orla mořského v PO Českobudějovické rybníky a také se opět zapojil do projektu Mezinárodního sčítání zimujících vodních ptáků.

Jako vedoucí Skupiny pro výzkum chřástala polního při České společnosti ornitologické koordinoval zoolog celorepublikový výzkum tohoto ptáka z Červeného seznamu celosvětově ohrožených druhů. Sám pak prováděl monitoring, odchyt a kroužkování chřástalů v PO Novohradské hory a PO Šumava (pravý břeh Lipna). I nadále se podílel na práci Jihočeského ornitologického klubu - Jihočeské pobožce České společnosti ornitologické, kde byl letos zvolen místopředsedou výboru. Jako recenzent posuzoval zoolog v roce 2014 jeden článek pro periodikum České společ-

nosti ornitologické - Sylvia. Po celý rok také pracoval jako člen představenstva Společnosti spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze.

V rámci programu osvětové výchovné činnosti muzea zajistil zoolog muzea sedm přednášek cestovatelsko-přírodovědného cyklu.

Muzejní noc letos opět proběhla i v pobočce PM v Protivíně a to velmi úspěšně. Bylo to zejména zásluhou paní Piklové, které velmi děkujeme nejen za tuto akci.

Další aktivitou zoologa byly přednášky a exkurze. Mimo jiné proběhly čtyři exkurze spojené s přednáškou pro MŠ a ZŠ z Písku a z Protivína.

Pokračovala i spolupráce se sdělovacími prostředky. Mediálně nejúspěšnější byl příspěvek České televize o kroužkování na Řežabinci. Zprávy o zoologickém dění v Prácheňském muzeu proběhly soukromými i veřejnoprávními televizními i rozhlasovými stanicemi, regionálním i celostátním tiskem i zpravodajskými internetovými servery. Pokračovala i pravidelná spolupráce s paní redaktorkou Jitkou Cibulovou-Vokatou z Českého rozhlasu České Budějovice a jejím pořadem Máme rádi zvířata.

Z přímo ornitologických akcí pořádaných PM pro veřejnost ve spolupráci s Českou společností ornitologickou proběhlo v Písku jarní Vítání ptačího zpěvu (4. 5. 2014). Na sraz v neděli v 6 hodin ráno přišlo tentokrát asi 20 účastníků a nikdo snad nelitoval.

O prvním víkendu v říjnu byl opět organizován již tradiční Evropský festival ptactva. V NPR „Řežabinec, Řežabinecké tůně“. Tentokrát se uskutečnil v neděli 5. října a kromě zoologa se na něm podíleli ještě další členové Jihočeského ornitologického klubu. K pozorovací věži na Řežabinci přišlo rekordních 209 zájemců, z toho bylo 72 dětí. Během akce bylo pozorováno celkem 1014 ptáků 64 druhů. Nejpočetnějšími pozorovanými druhy byly vlaštovka obecná, kachna divoká a husa velká. Byly pozorovány i vzácné druhy, jako např. orlovec říční, luňák červený, luňák hnědý, hvízdák euroasijský a ostralka šťhlá. V průběhu akce bylo navíc okroužkováno 32 jedinců pěti druhů ptáků.

Pravidelným úkolem zoologa je i odborný dohled nad provozem expozice se živými rybami „Ryby a rybářství“. Technicky zajišťuje provoz expozice živých ryb i po odchodu do důchodu pan J. Kurz, kterému za to patří veliký dík. Za podporu a spolupráci děkujeme i rybářům z Prvního českého rybářského spolku v Písku - především panu hospodáři Lechnýřovi a pánům Bělemu a Bartošovi.

Bibliografie za rok 2014

Články:

- *Výsledky 37. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013*, s. 112-118 [ISBN 978-80-86193-43-4]
- *Řežabinec*, in: *Ptačí svět* 21, č. 4/2014, s. 8 [č. E12781.ISSN 1801-7525]

- *Českokobudějovické rybníky, in: Ptačí svět 21, č. 4/2014, s. 8 [č. E12781.ISSN 1801-7525]*

Pracoviště geologie

Ing. Jaroslav Cícha

Náplň činnosti pracoviště byla zaměřena na oblast sbírkotvornou, dokumentační, vědeckovýzkumnou a výstavní.

Probíhalo čištění, preparace, konzervace, evidenční zpracování a fotodokumentace sbírkových mineralogických a petrografických ukázek. Pro účely prezentace na webových stránkách CES byly k jednotlivým geologickým podsbírkám pořízeny soubory fotografií v nově požadovaném rozšířeném rozsahu. Závěrem roku proběhla povinná periodická inventarizace určené části sbírkového fondu.

Z prací prováděných pracovištěm v terénu měl mimořádný význam i rozsah průzkum jedné z nejvýznamnějších českých mineralogických lokalit - živcového lomu U Obrázku v Píseckých horách, kterému je věnován samostatný příspěvek. Další důležitá akce byla součástí programu výzkumu a dokumentace krasu ve vložkách jihočeských mramorů, který je nadregionální specializací pracoviště. V lomu na Vápenném vrchu u Černé v Pošumaví proběhlo ve spolupráci se Správou jeskyní ČR dvoutýdenní pracovní soustředění, jehož úkolem byl další průzkum a zajištění vstupu do zdejšího krasového jeskynního systému; provedení prací bylo nutné pro usměrnění těžby v lomu a ochranu jeskyně. Současně v lomu na Vápenném vrchu proběhl i záchranný výzkum tělesa zajímavého lithního pegmatitu, k jehož odstřelení zde shodou okolností v téže době došlo. V oblasti vědeckovýzkumné pokračoval mineralogický výzkum některých minerálů píseckých pegmatitů, zejména výzkum milaritu, prováděný ve spolupráci s Ústavem geologických věd Masarykovy univerzity v Brně.

V oblasti výstavní činnosti byla významným počinem výstava „Křemen maluje“, kterou na měsíce květen a červen pracoviště připravilo ve výstavních prostorech chodby knihovny. Výstava představila leštěné ukázky žilných křemenů s atraktivními barevnými kresbami (texturami) se sbírek jihočeských sběratelů V. Lopaty, F. Klouda a sbírky Prácheňského muzea. Výstavu doplňovaly fotografie esteticky zajímavých detailů vystavených ukázek, pořízené pracovištěm. V rámci předvánoční burzy minerálů byla prezentována menší výstava „Mineralogická expedice Zingenstock 2014“, seznamující návštěvníky se zajímavými nálezy z mineralogické cesty do švýcarských Alp, organizované v srpnu geologem muzea.

V prosinci byl pracovištěm geologie uspořádán již 19. ročník úspěšné „Předvánoční burzy minerálů“, jediné podobné akce v jižních Čechách. Burzu navštívilo více než 900 návštěvníků a ta tak zaznamenala zatím nejvyšší návštěvnost ve své historii. Geolog muzea se dále zúčastnil týdenního semináře geologů českých a slo-

venských muzeí v Říčanech u Prahy. V průběhu celého roku jím pak byly badatelům, sběratelům, studentům a dalším zájemcům určovány vzorky minerálů a hornin a poskytovány konzultace ke geologické problematice.

Bibliografie za rok 2014

Články:

- „Minerál“ písek ve světle nových výzkumů. - Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013, s. 104-112, Písek. [ISBN 978-80-86193-43-4]
- Venkovní geologická expozice Semice - Flekačky. - Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013, s. 129-132, Písek. [ISBN 978-80-86193-43-4]
- Venkovní geologická expozice Písek - Flekačky. - Minerál 22, 2, s. 177-178. [ISSN 1213-0710]
- Fluority mladovariské křemen-fluoritové mineralizace v jižních Čechách. - Minerál 22, 5, s. 458-465. [ISSN 1213-0710]
- Písecký pegmatitový lom U Obrázku v roce 2014 - odvodnění a průzkum legendární mineralogické lokality. - Minerál 22, 6, s. 481-486. [ISSN 1213-0710]
- Raman spectroscopy of xenotime-(Y) from Písek granitic pegmatites. - In: CEMC 2014 - book of abstract, s. 135-136, Skalský Dvůr (s E. Švecovou, Z. Lososem, R. Čopjakovou a R. Škodou). [ISBN 978-80-210-6832-2]

EKONOMICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Eva Stellnerová

Lenka Bolardtová, Mgr. Marcela Drhovská, Petra Hodoušová, Irena Karvanová, Jarmila Kotalíková, Dana Kozáková, Petra Samcová

Všechny pracovnice ekonomického oddělení zajišťovaly dobrý chod návštěvníckého provozu, staraly se zejména o vstřícný přístup k návštěvníkům, prodej vstupenek a zboží v pokladně a muzejním obchodě. Za pomoci brigádníků - dozoru expozic - byla zajištěna i bezproblémová prohlídka expozic muzea. V tomto roce byl zaznamenán i zvýšený nárůst návštěv škol, které využily pedagogický program. Průvodcovské a správcovské služby v pobočce Památníku A. Heyduka obstarala Lenka Bolardtová a v Památníku města Protivína Věra Piklová. Příjemné mateřské povinnosti začala od konce června plnit Petra Hodoušová a její místo zkušeně zastoupila Jarmila Kotalíková. Při dozorování expozic vypomohla Eva Kuřátková, kterou nám do konce roku poskytl Úřad práce v Písku.

Ekonomka E. Stellnerová zajišťovala chod muzea po personální a účetnické stránce, předávala zpracovaná data zřizovateli a příslušným úřadům, zpracovávala veškeré poskytnuté granty. Za ekonomické oddělení se účastnila porad a školení ekonomů PO JČK a dbala o průběžné a rovnoměrné čerpání rozpočtu.

Hospodaření muzea v roce 2014

	Náklady (v Kč)
Spotřeba materiálu	1.397.129,88
Spotřeba energie, plyn, vodné	761.723,50
Prodané zboží	227.129,29
Opravy a udržování	974.337,35
Cestovné	114.709,--
Náklady na prezentaci	298,--
Ostatní služby	2.001.757,--
Mzdové náklady	8.755.536,--
Zákonné sociální pojištění	2.927.112,--
Zákonné sociální náklady	276.849,--
Jiné ostatní náklady	542.512,00
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	294.706,20
Náklady z drobného dlouhodobého majetku	1.521.270,35
Kurzové ztráty	549,10
Náklady celkem:	19.823.068,67 Kč
	Výnosy (v Kč)
Tržby z prodeje služeb	1.236.041,--
Tržby za prodané zboží	314.800,--
Tržby z nájmu a pronájmu	40.220,--
Úroky	47,45
Příspěvky a dotace na provoz	18.096.000,--
Příspěvky - granty	321.800,--
Ostatní výnosy - čerpání úč. darů	6.500,--
Kurzové zisky	20.476,44
Výnosy celkem:	20.035.884,89 Kč
Výsledek hospodaření - zisk	212.816,22 Kč

Muzejní pedagogická činnost

Mgr. Marcela Drhovská

V roce 2014 bylo školám nabídnuto třináct doprovodných programů, z toho devět nově připravených k aktuálním výstavám, dva nové stále výukové programy podpořené grantovým systémem na podporu kultury města Písku. Těchto akcí se zúčastnilo celkem 3 541 dětí a studentů včetně pedagogického doprovodu.

Doprovázení výtvarných výstav spojené s krátkým výkladem a výtvarnou dílnou přilákalo 1006 návštěvníků. Stejně tak účast na dalších akcích s kreativní činností byla početná. Jednalo se o 1 341 školáků. V běžném návštěvnickém režimu se pro muzeum, které nedisponuje speciálním prostorem pro tyto aktivity, stává provozním

problémem zajistit vše potřebné. Za opakované stěhování pracovních stolů je třeba jmenovitě poděkovat Lukáši Faktorovi z pracoviště údržby.

Program „Od knihtisku k webu“, který finančně podpořilo město Písek, vznikl na základě spolupráce muzejní pedagožky s Mgr. Věrou Matoušovou. Na programu „Vánoční ladění“, jenž byl návštěvnický nejúspěšnější (992 žáků), se lektorsky podílel etnograf Mgr. Jan Kouba. Ve spolupráci s Mgr. Zdeňkem Dudou vznikla hra pro 103 dětských návštěvníků muzejní noci.

V březnu se muzejní pedagožka zúčastnila Workshopu klasické filmové animace v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Poznatky využije ke stavbě budoucího programu či projektu.

TECHNICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Jitka Čuková

Začátkem roku byl prováděn pravidelný velký úklid expozic, byla vymalována a upravena nová kancelář pro muzejní pedagožku. V průběhu roku byly provedeny podle předepsaných termínů potřebné revize a školení zaměstnanců. Pracovnice připravila výběrové řízení na pořízení nového automobilu Lada Niva pro archeologické oddělení. Zajistila také potřebná povolení a projekty pro výměnu oken ve služebním bytě v Památníku Adolfa Heyduka a pro instalaci podzemní nádrže na dešťovou vodu, ze které bude zalévána zeleň na nádvoří muzea.

V letním období, mimo topnou sezonu byla provedena výměna všech ventilů u radiátorů ústředního topení a do kanceláří byly nainstalovány termoregulační hlavičky. V některých expozicích bylo pořízeno automatické rozsvícení a zhasínání podle pohybu návštěvníků. Ve spolupráci s pojišťovacím makléřem byly vyřízeny pojistné smlouvy pro pojištění významných výstav, které muzeum v letošním roce připravilo. Muzejní obchod byl zásobován suvenýry, publikacemi, pohlednicemi a dalším zbožím. Kromě pravidelného zpracování pohybu zboží pracovnice měsíčně vyplácela mzdy, vydávala a doplňovala stravenky, zajistila evidenci pokladních dokladů a evidenci majetku organizace.

Fotodokumentační pracoviště

Václava Komarová

V průběhu roku bylo zhotoveno 4 576 snímků a 2 835 snímků bylo naskenováno. Dokončilo se fotografování obrazů J. Z. Quasta pro výpravný katalog k výstavě. V průběhu celého roku fotografa dokumentovala všechny výstavy a vernisáže, krátkodobé výstavy i výstavy jednoho dne a také všechny doprovodné akce k výstavám a výtvarné dílny.

Pro odborné pracovníky dokumentovala sbírkové předměty, skenovala fotografie, negativy a diapozitivy. Připravila snímky pro vizualizaci sbírkových předmětů na webových stránkách CES. Pokračovala v digitalizaci starých skleněných a svitkových negativů.

Fotografovala akce v Písku (návštěva prezidenta M. Zemana, otevření Cesty bolestných kamenů, Cipískoviště, lom U Obrázku v Píseckých horách aj.)

Rok zakončila dokumentací burzy minerálu a vánočních trhů v Písku.

Pracoviště restaurování a konzervace

Petr Náděje

V roce 2014 proběhly mimo jiné na tomto pracovišti rekonzervace některých vystavovaných předmětů. Jednalo se o bronzové dělo (hákovnici), tesák a další bronzové artefakty z expozice Archeologie. V rámci stáže P. Nádějeho v Metodickém centru konzervace v Technickém muzeu v Brně byl proveden podrobný průzkum těchto předmětů se zajímavými výsledky (nález znaku na tesáku při rentgenovém snímkování atp.). Na základě těchto výsledků a doporučení probíhaly další práce při rekonzervaci. Z dalších prací jmenujme skeletáž plakátu japonským papírem a opravu dalších sbírkových předmětů tohoto typu. Byla také zrestaurována například hrací skříňka a domovní znamení U Zlatého hada, kde proběhla rekonstrukce povrchové úpravy včetně zlacení. K veškerým konzervátorským a restaurátorským zásahům byla zajištěna fotodokumentace. U větších či zásadních restaurátorských oprav sbírkových předmětů byla provedena kompletní zpráva s příslušnou dokumentací. V tomto roce byla zakoupena reverzní osmóza na výrobu destilované vody. Užívána je pro desalinaci kovů a je určena i k dalšímu využití při konzervátorských a restaurátorských pracích. Další investicí do vybavení tohoto pracoviště byla pískovací komora a její příslušenství. V dílně restaurátora bylo v průběhu roku ošetřeno a zrestaurováno celkem 62 sbírkových předmětů.

Restaurátorské pracoviště

Jan Vondrášek

Začátkem roku se prováděla každoroční revize a následné překonzervování předmětů v expozicích v Protivíně a Písku. Pro pracoviště muzejní pedagožky bylo vyrobeno pět skříní a stůl na PC techniku. Pro výstavu v Protivíně byla zhotovena skříň - skládačka, kde si děti mohly pomocí kostek sestavit čtyři druhy obrázků. Pro stejnou expozici pracovník zhotovil několik polic, majících simulovat muzejní depo-

zitář. Před prázdninami v rezervaci Řežabinec byla provedena rekonstrukce lávek, montáž zábradlí a nátěr pozorovací věže.

V září se restaurátor zúčastnil odborného semináře v Ústí nad Labem, zaměřeného na nové metody a technologie v oblasti konzervace, restaurování a ochrany kulturního dědictví.

Pro výstavu J. Z. Quasta byly restaurovány čtyři židle, stůl, skleník, komoda, pohovka, zrcadlo, květináč, konferenční stůl a toaletní skříňka. Bylo zhotoveno pět rámu na vitráže, dva výstavní panely a provedeny opravy na čtyřech obrazových rámech.

Na výstavu „Píp šou“ bylo vyrobeno osmnáct stojanů na ptačí budky.

V depozitáři kulturních dějin byly provedeny úpravy na další uložení předmětů.

Byly zahájeny přípravné práce na výstavu z díla Václava Šebele.

Pracoviště údržby a autoprovozu

Leoš Bolardt, Lukáš Faktor

Pracovníci se po celý rok starali o údržbu muzea a poboček muzea, Památníku města Protivína a Památníku Adolfa Heyduka, ale i o údržbu a provoz autoparku.

Podíleli se na výstavách v muzejní galerii. V březnu a v dubnu to byla výstava „Jihočeská krajina“ Obrazy z vlastních sbírek a muzeí jihočeského kraje - v květnu a v červnu „Helena Fejková“ Oděvní design - v červnu a v červenci „Jaroslav Kučera“ fotografie - v srpnu a v září „Petr Johanus“ dřevěné objekty a asambláže - říjen až prosinec „Velmi křehké obrazy“ život a dílo Jana Zachariáše Quasta.

V Malých výstavních síních se podíleli na výstavách: v březnu „Keramika 1890 - 1950“ poklady z depozitáře bechyňské keramické školy - v dubnu „kopie reliquiáře sv. Maura a Praha baltická“- duben až květen „Josef Váchal“ 130. výročí narození autora - květen až červen „Oldřich Smutný“ kresby a fotografie z cest - červen až červenec „Josef Hlinomaz“ obrazy - v srpnu „Lola ya Bonobo“ fotografie - září až říjen „Kdyby vás tak Zíbrt viděl“ výstava o životě a díle největšího českého národopisce - v listopadu „Tři“ společná výstava výtvarnic s Degendorfu - v prosinci „Píp šou“ výstava neobvyklých ptačích budek.

Na Chodbě knihovny to byly výstavy: březen až duben „Josef Zikmund“ jihočeský venkov - v červenci „Gabriela Kryl“ obrazy - srpen až září „Jiří Kolář“ koláže - říjen „Pavel Komar“ fotografie - listopad „Listopad 1989“ události listopadu 1989 v Písku - v prosinci „M. Fischerová-Kvěchová“ výstava vánoční a pohádkové tvorby.

V květnu se význačným dílem zapojili do přípravy a realizace muzejní noci.

Také spolupracovali na výstavách jednoho dne, které se uskutečnily na parkánech muzea - v červnu to byla výstava obrazů Jaroslava Gebra a v září obrazů Františka Romana Dragouna.

Leoš Bolardt se opět účastnil akcí v partnerských muzei v Degendorfu a Wetzlaru v Německu.

Oba pracovníci za spolupráce s Tomáše Hiltschera z archeologického oddělení vykopali na nádvoří muzea velkou jámu na umístění rezervoáru na dešťovou vodu na zalévání, poté tam byl rezervoár usazen a zapojen. Následně uvedli nádvoří do původního stavu. V závěru roku pomáhali při přípravě mineralogické burzy.

SEKRETARIÁT, PREZENTACE

Lenka Nádějová

Činnost tohoto pracoviště spočívala především ve vedení e-spisovny, ISBN a povinných výtisků, grafických pracích, agendou spojenou s OSA, Intergram a další administrativě.

Před zahájením sezóny bylo zajištěno doplnění a výměna části orientačního systému muzea, v roce 2014 byly také zadány překlady pro průvodce expozicemi v angličtině a němčině, následně pak byla zpracována sazba a tisk brožury. Dále byla realizována propagace na společných materiálech PO Jihočeského kraje a ve vybraných tiskovinách (COT, Cyklostezky). Byla navržena nová prezentační tabule s odkazy na muzeum a na Památník A. Heyduka a umístěna pracovníky údržby v Palackého sadech. L. Nádějová zajišťovala vložení nových dat muzea v systému interaktivních tabulí a pro aplikace mobilních telefonů (Daruma, s.r.o.).

Byl vytvořen nový styl měsíčního programu muzea a v této formě pravidelně rozesílán. Především v II. pololetí roku 2014 byly využity další formy propagace výstav a akcí formou rozhlasových spotů a billboardů.

Rozšířena byla také spolupráce s Destinačním managementem Písecko a dalšími subjekty.

Pravidelně probíhaly aktualizace vlastních webových stránek a vkládání akcí muzea na další portály z oblasti kultury a cestovního ruchu.

Pracovnice zastupovala muzeum na veletrhu Kompas a na poradách a školeních pracovníků PO Jihočeského kraje. V rámci přípravy na sezónu 2015 byly zajištěny dotisky propagačních materiálů muzea a nový leták pro Památník A. Heyduka.

Jan Adámek

„KDYŽ BY PÁN BŮH PODAŘITI RÁČIL MEDU“ NEJSTARŠÍ DOKLADY O CHOVU VČEL V PÍSKU

Včelařství má v české zemi dlouhou tradici, kterou můžeme prokázat hluboko do časů prvních přemyslovských knížat. Med a další produkty byly velmi vysoce ceněny. V průběhu 15. století, mimo jiné v návaznosti na snižující se spotřebu medoviny, se včelařství dostává do jistého útlumu, projevujícího se úbytkem včelstev.

Třebaže v případě města Písku musíme oprávněně předpokládat provozování včelařství již v době jeho počátků, dokázat je můžeme poprvé až v době onoho nastupujícího úpadku. Písemnosti dotýkající se středověkých dějin města Písku jsou totiž dochovány v množství více než neuspokojivém, takže až do počátku druhé třetiny 16. století, kdy začínají víceméně souvisle dochované řady městských knih, jsou doklady o životě obyvatel města jen torzální.

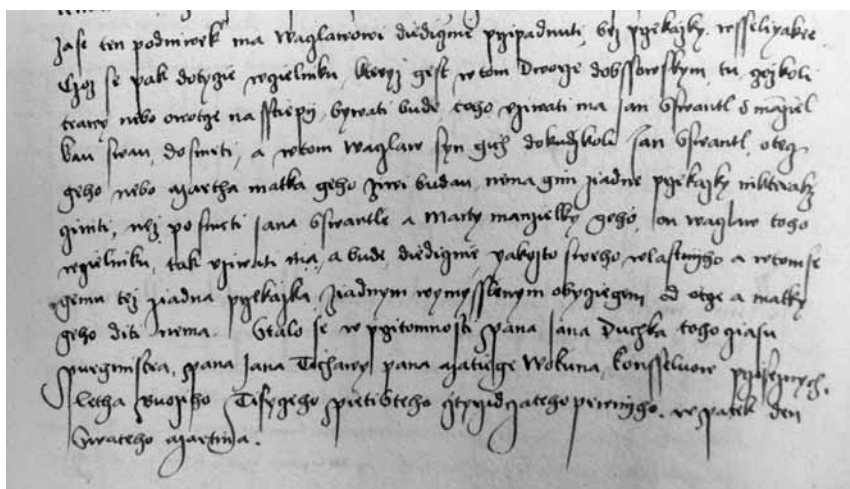
Nejstarší zmínku o chovu včel je tak možno datovat až rokem 1473. Tehdy, dne 22. ledna, došlo k prodeji hospodářského dvora, „*jenž leží na předměstí za mostem kamenným podle mlýnu Valentina mlynáře, jdúce k Thopielci*“.¹ Nejstarším známým majitelem dvora byl jistý Janeček z předměstí, po němž jej zdědil jeho syn Mácha. Ten však brzy zemřel a poručníci jeho sirotků dvůr prodali Máchovu bratrovi, mlynáři Janečkovi, jehož mlýn stál naproti přes řeku. Polohu Janečkova dvora lze lokalizovat přibližně do míst za levobřežní patou dnešního Nového mostu. Mlynář Janeček, strýc oněch sirotků, byl rovněž jejich spoluporučníkem, a proto pro ně bylo logicky vyhrazeno předkupní právo, které předpokládalo zachování veškerého mobiliáře. Z toho důvodu bylo vyjmenováno významné hospodářské vybavení dvora a v seznamu mezi ostatním inventářem jsou též uvedeny „*včely jedny*“.² Jedno včelstvo zde nemohlo mít reálný hospodářský význam, ale mohlo dobře pokrýt osobní potřeby majitele dvora.

Mnohem významnější chov včel byl provozován při hospodářském dvoře Petra z Dobšovic na protějším břehu řeky.³ Petr, společně se synem Ondřejem, prodal 13. září roku 1540 dvůr movitému píseckému měšťanovi Janu Švantlovi, jeho manželce Martě a synu Václavovi s veškerým příslušenstvím - výslovně uvedeny jsou i „*XXI*

1) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, Kniha pamětní, sig. Kn 1, fol. 23r-v.

2) Tamtéž, fol. 23v.

3) Podrobněji o Dobšovském dvoře, jeho majitelích i majetkových přesunech viz Jan ADÁMEK, *Mezi Kozím hrádkem a Brložnicí. Kapitola z píseckého místopisu 16. století*, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2011, zvl. na str. 46-48.

Jan Švantle s manželkou Martou si zápisem z 11. listopadu 1541 o rozdělení majetku vyměňují na svém synu Václavovi doživotní svobodné užívání včelína v Dobšovském dvoře. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, Kniha trhov, sig. Kn 5, fol. H 10. Foto J. Adámek

soudit lze bezpochyby na vyšší počet vzhledem k ustanovení o dispozici s voskem, zvláště uvážíme-li, jak značná množství vosku bývala zapotřebí pro svíce do kostelů. Je až dojemné, jak Kateřina Mařová dbala o zajištění dostatečných medových rezerv pro své včely, což neváhala vtělit do poslední vůle. Zda to byl projev jejího citového vztahu k včelstvům nebo případně znalost povahy onoho Martinského, ne lze již rozhodnout.

Témuž Martinskému však měly připadnout i jiné včely, jak stanovil ve svém testamentu z roku 1572 měšťan Jiřík Škrabka: „Včely, které mám v Semicích, ty odkazuji Anně, manželce své, aby jich společně užívali, dokudž manželka má živa bude, a po její smrti aby zůstaly při Martinským.“¹¹ Ani zde nelze říci, kde byly úly nebo včelín umístěny. Zato jejich někdejší majitel Jiřík Škrabka byl v Písku osobou známou a váženou. Snad tedy závěrem neuškodí malý biografický exkurs.

Jiřík Škrabka byl nepochybně potomkem Jana Škrabky¹² - zdali synem nebo vnukem neumíme rozhodnout. Několik desetiletí zasedal v městské radě. Mezi konšely je doložen od poloviny třicátých do počátku šedesátých let.¹³ Jako

11) KBK, fol. 96v-97v.

12) Jan Škrabka je v městských pramenech doložen v letech 1512 - 1520, kdy prokazatelně zasedal v městské radě (srov. SOKA Písek, fond Archiv města Písek, Nejstarší městská kniha, fol. 44v, 53r, 55r, 56r-v, 57r).

13) Pro potřeby tohoto příspěvku není účelné rozepisovat odkazy na všechny doklady; poprvé je v radě doložen 1534 (SOKA Písek, fond Archiv města Písek, Kniha pamětní, fol. 83r).

Pohled do míst kde kdysi stával Dobšovský dvůr - na křižovatce ulic Erbenova a Nábřeží 1. máje.
Foto J. Adámek

ne/aunoroy do Talina, troym' odlazugi, aby roj-
dano bylo po n' BČ u M' giel, ktery mam by
odlazugi Martin'skymu do Demig napoly, a to na
talovoy zpusob, pokudz giel starost bude, aby ge opatro-
val nalezi tu, a kdyzby pan duf podaniti rasil medu,
ten aby opatroval a spravoval pro nedostatek, giel by
by potyoborealy, aby gium mohl go pnydati, a polorouzy
roalku aby ku potyobit sru obratel, a druse vaky roj
aby neprodavrat, ale aby byl porouin tu polorouzy do
mista k zadu s'j darati. It Esaluzus s zahradau
a nei nabitku mard to w' kento odlazugi Janovy Tri:

Kateřina Maršová odkázala v roce 1565 své semické včely Martin'ským u výslovnou žádostí nále-
žitě péče o ně. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, Kniha barvy kaštanové sig. Kn 6, f.
82r. Foto J. Adámek

zkušený a jistě bezúhonný konšel mívával starosti vedení hospodářských register města - prokazatelně v letech 1541,¹⁴ 1552¹⁵ a 1553.¹⁶ Roku 1553 je doložen též jako výběrčí berně.¹⁷ Kromě domu ve městě (náležel mu dům čp. 12 v dnešní Ningrově ulici¹⁸ - jako jeho majitel je poprvé zmíněn roku 1538¹⁹) mu patřil také hospodářský dvůr na levobřežním (tzv. zámostském) předměstí.²⁰ Mimo dvora disponoval dalšími nemovitostmi, zejména dědinou Škrabkovskou,²¹ kterou je dnes nesnadné lokalizovat. Možná však právě na ní měl umístěny své úly; v tom případě by ležela u Semic a s ní mohla souviset níže uvedená louka pod horami. Svůj majetek mimo to rozhojnil ještě o „*dědinu ležící nad Svatým Václavem, vedle dědin Záhubovy a Vaňka Vachulky*“, kterou roku 1540 nebo krátce předtím koupil od

V popředí dům čp. 12 v Ningrově ulici, stojící na místě někdejšího domu konšela Jiříka Škrabky. Foto J. Adámek

14) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, sig. Kn 7, Zápisové městských a sedlských gruntů, sine fol. - na předsádce.

15) KT, fol. G10v - H1r, V10.

16) KP, fol. 90v.

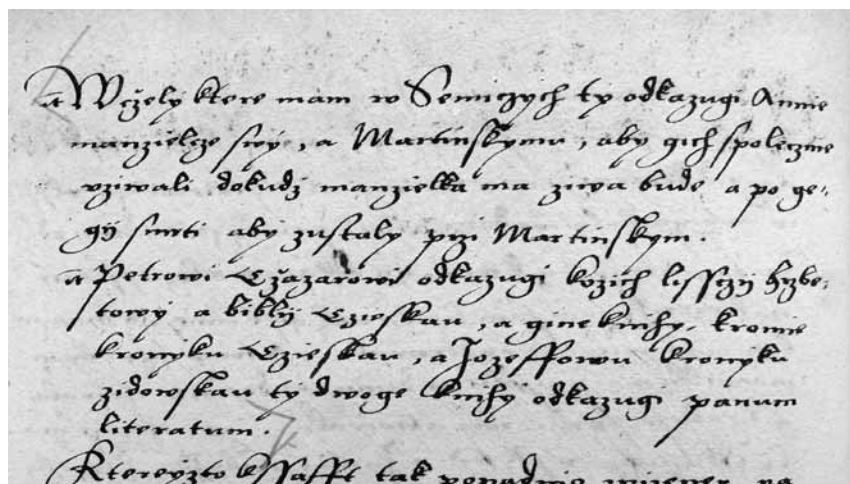
17) KT, fol. G10v - H1r.

18) Sedláček, Dějiny II., s. 378.

19) KT, fol. B8v.

20) SOKA Písek, Archiv města Písek, Knihy Žluté trhové ((1545 - 1588), sig. Kn 8, fol. A1.

21) Zmíněna např. KT, fol. W51.

Jiřík Škrabka odkazuje roku 1572 své včely v Semicích do společného užívání manželce Anně a Martinským; následuje odkaz knih Petru Čazarovi a píseckým literátům. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, Kniha barvy kaštanové, sig. Kn 6. Foto J. Adámek

Vondry, jehož vdově Anně Mozolové onoho roku splácel 20 kop.²² Ve stejném roce 1540 koupil za 35 kop míšenských grošů od Jiříka Jirdáčka „louku pod horami ležící nad loukou Hamákovy“ i s příslušející ornou půdou.²³ Jiřík Škrabka zemřel nejspíš krátce před 30. červnem roku 1572, kdy byl jeho testament zanesen do městských knih.²⁴

Z jeho odkazu vyplývá dosti vřelý vztah ke knihám. Zdejší literátské bratrstvo obdařil nejen třemi sty míšenských grošů na knihy, nýbrž jim též další dvě ze svých přenechal: „Kroniku českou a Josefovu Kroniku židovskou,²⁵ ty dvoje knihy odkazují pánům literátům“.²⁶ Celou svoji knihovnu, o jejíž velikosti a skladbě se (s výjimkou české bible)²⁷ bohužel více nepíše, však odkázal měšťanovi Petru Čazarovi, jehož nadto obdařil liščím kožichem. Zanechal po sobě vdovu Annu. V době jeho smrti snad nežil žádný jeho potomek, měl-li kdy nějakého; v testamentu však žádný zmíněn není.

22) KT, fol. F7v.

23) KT, fol. F8.

24) KBK, fol. 96v - 97v.

25) Míněna je bezpochyby „Kronika česká“ od Václava Hájka z Libočan z roku 1541 a snad spis Josefa Flavie „O válce židovské“, vytištěný roku 1553. Název Kronika židovská by se sice lépe hodil k Flaviově „Historii židovské“, která však česky vyšla až roku 1592; že by se jednalo o rukopis není mnoho pravděpodobné.

26) To mimochodem dokládá, že písecké literátské bratrstvo disponovalo alespoň malou vlastní knihovnou.

27) Nejspíše šlo o jedno z vydání Melantrichovy Bible.

„JAKO KDYŽ BY RACHEJTLI PUSTILI, SE OHEŇ HNAL“ O VELKÉM PÍSECKÉM POŽÁRU V ROCE 1834

V první polovině 19. století postihlo Písek hned několik ničivých ohňů. „Strašlivý“ požár vypukl 15. června 1813 o deváté hodině večerní na severní straně Velkého náměstí v domě čp. 104, jehož majitel Antonín Otto podle pozdějšího šetření skladoval na půdách 7 liber (3,5 kg) střelného prachu a velké množství sena. Oheň se rychle přenesl na sousední, východně stojící domy čp. 103, 102 a 101 a také na západně položený dům čp. 105 a od něj i na přilehlou domovní řadu domů čp. 106, 107, 108 a 109 v Mostecké (dnes Karlově) ulici. Všech devět domů bylo „*zcela v prach a popel spáleno*“ a požár zasáhl i Pražskou bránu, na níž shořela střecha. Samotná brána pak „*hořela dlouho co svíčka*“. Ve velkém ohrožení se ocitla i protilehlá kasárna, jež se podařilo uchránit jen díky mimořádnému nasazení posádky.¹

V noci ze 14. na 15. dubna 1815 lehl popelem tzv. Prostřední mlýn čp. 18 Jana Zelenky v Rybářské ulici, „*který vyhořel celý tak, že kola, točice se ve vodě, hořely*“. Z mlýna se oheň při silném větru přenesl i na Zelenkovu chalupu a protilehlé chalupy Martina Jíchy (čp. 28) a Martina Vondráška (čp. 29). Díky obětavému záslahu měšťanstva, zeměbranců místního pěšího pluku č. 25 a posíl z okolních panství Drhové a Protivín (a hlavně díky tomu, že se obrátil vítr) se oheň nerozšířil dále do Rybářské ulice a do města, avšak mlýn s chalupami a jejich hospodářskými budovami se již zachránit nepodařilo.²

Rozsáhlý požár zasáhl 19. března 1817 devět domů čp. 3 až 11, které tvořily souvislý blok na severovýchodní straně Velkého náměstí, ve Floriánské (dnes Heydukově) ulici, na Floriánském rynku (Havlíčkově náměstí) a v Masnokrámské (Ningrově) ulici. Do základů byl ovšem vypálen pouze jediný dům. Oheň vyšel z domu čp. 7 Antonína Pfustera, který měl na půdě zadní hospodářské budovy uskladněny šindele a prkna. Krajský úřad proto měšťanům již 20. dubna 1817 přísně nařídil, aby z půd a bytů odstranili veškeré obilí, dřevo a jiné hořlavé věci. Při hašení mnoho měšťanů nezaujalo svá místa, která jim určoval platný požární řád, a někteří si do-

-
- 1) „x“: *Velký oheň v Písku l. 1813*. Otavan, 5. dubna 1917, s. 5; Jiří PRÁŠEK: *Písecké 2. tisíciletí*. Písek 2000, s. 172-173; Jan ADÁMEK: *Pamětní spisy z věže farního kostela v Písku*. Jihočeský sborník historický (dále JSH), 74, 2005, s. 299-316 (konkrétně s. 312); Státní okresní archiv (dále SOKA) Písek, Archiv města (dále AM) Písek, sig. B I 599, kart. 522.
 - 2) SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 600, kart. 522 (popis požáru); kn. 310, fol. 41r. Podle tehdejšího číslování příslušelo Zelenkovu mlýnu čp. 17, Jíchově chalupě čp. 23 a Vondráškově chalupě čp. 24. Srov. August SEDLÁČEK: *Dějiny královského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*. Písek 1912, s. 66, 423-425; Jan ADÁMEK: *Pamětní spisy*, s. 312. K přechíslování domů viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 817, Hlavní kniha II [1799-1880], fol. 162r, 172r a 175r.

Obr. 1: Dnešní stav nárožního domu čp. 80 na rohu Nerudovy a Smetanovy ulice. Čísla označují původní polohu domů čp. 80 a 81. Ve Smetanově ulici k domu čp. 80 zprava přiléhají domy čp. 79 a 78. Foto J. Pešta

konce odnesli přidělené hasící nástroje domů a už je nevrátili. Příliš se nevyznamenal ani městský hlásný na věži děkanského kostela, jenž zaspal a začal dávat signály o ohni, až když již bylo celé město na nohou.³

Roku 1818 oheň navštívil dům čp. 31 na Pražském předměstí, rozsah škod ale není znám. Při velké bouři 5. června 1822 udeřil blesk do domu U Tří korun (čp. 119), s nímž tehdy vyhořely ještě sousední domy U Bílého zvonu čp. 118 a U Zlatého hada čp. 120. Na domech čp. 116 a 117 pak ještě silný vítr strhal střechu. O dva roky později blesk zapálil dvě stavení situovaná pod domem čp. 132 za Putimskou branou. Do základů vyhořel 10. listopadu 1825 židovský dům čp. 146 a s ním sousedící dům čp. 100 ve Floriánské (Heydukově) ulici. (Podle pozdějšího líčení Františka Rudolfa Bezděky měl tento požár zničit dokonce tři domy.) Bez větších škod se pak 21. ledna 1826 obešel požár v nedalekém domě čp. 9 Josefa Trojana na Floriánském

3) SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 598, kart. 522 (soupis pohořelých měšťanů z let 1813-1818); sig. B I 601 (popis požáru z roku 1817). Srov. SEDLÁČEK: *Dějiny II*, s. 66.

Obr. 2: Část domu čp. 80 ve Smetanově ulici. V roce 1834 příslušelo číslo popisné 80 pouze této domovní části. Foto J. Pešta

rynků (Havlíčkově náměstí).⁴ Oheň se pochopitelně nevyhýbal ani hospodářským budovám. Dne 21. února 1822 tak byla zcela vypálena vojenská pekárna (pekhaus) ve Švantlově dvoře a 8. července 1828 také hamr na předměstí Sv. Václav.⁵

Největší požár té doby však Písek postihl 5. června 1834.⁶ Paradoxně vypukl jen pár kroků od sochy sv. Floriána, ochránce před zhoubným ohněm. Ohniskem požáru se stal dům čp. 80, jenž však byl tehdy situován poněkud jinak, než je tomu nyní. Zatímco dnes bychom jej našli na rohu Nerudovy a Smetanovy ulice, v roce

4) SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 599, kart. 522; sig. B I 605-606, kart. 523; Zv. [Theodor Kopecký]: *Z Pamětní knihy Karla Tomáše Mlejníka, mistra ševcovského*. Otavan, 8, č. 1-2, 16. února 1924, s. 33; ADÁMEK: *Pamětní spisy*, s. 312.

5) SOKA Písek, AM Písek, sig. Add 153, kart. 92 (požár pekhausu); sig. Ahhh, kart. 113 (požár hamru). O obou požárech psala ve svých pamětech Marie Axamitová. Viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 310, fol. 40v.

6) O požáru již dříve psali SEDLÁČEK: *Dějiny II*, s. 390-391 (zde oheň mylně datován k roku 1830); „Zv.“ [Kopecký, T.]: *Z Pamětní knihy Karla Tomáše Mlejníka*, s. 34; Ludvík, Lubor - Jiří PRÁŠEK: *Písecké ulice, náměstí, samoty a komunikace*. Písek 1998, s. 30; J. PRÁŠEK: *Písecké 2. tisíciletí*, s. 173.

1834 dům čp. 80 stával ve Školní (dnešní Smetanově) ulici a nárožním byl sousední dům čp. 81 patřící Františku a Alžbětě Kalinovým (obr. 1 a 2). Majitelem domu čp. 80 byl mistr bednářský Josef Pletterbauer, který jej zakoupil v roce 1805. Pletterbauer byl v roce 1834 něco přes 60 let starý a své řemeslo již delší dobu neprovozoval. Obživu mu zajišťovaly pronájmy bytů v jeho domě a rovněž výnosy z 12 strychů (3,4 ha) polí.⁷

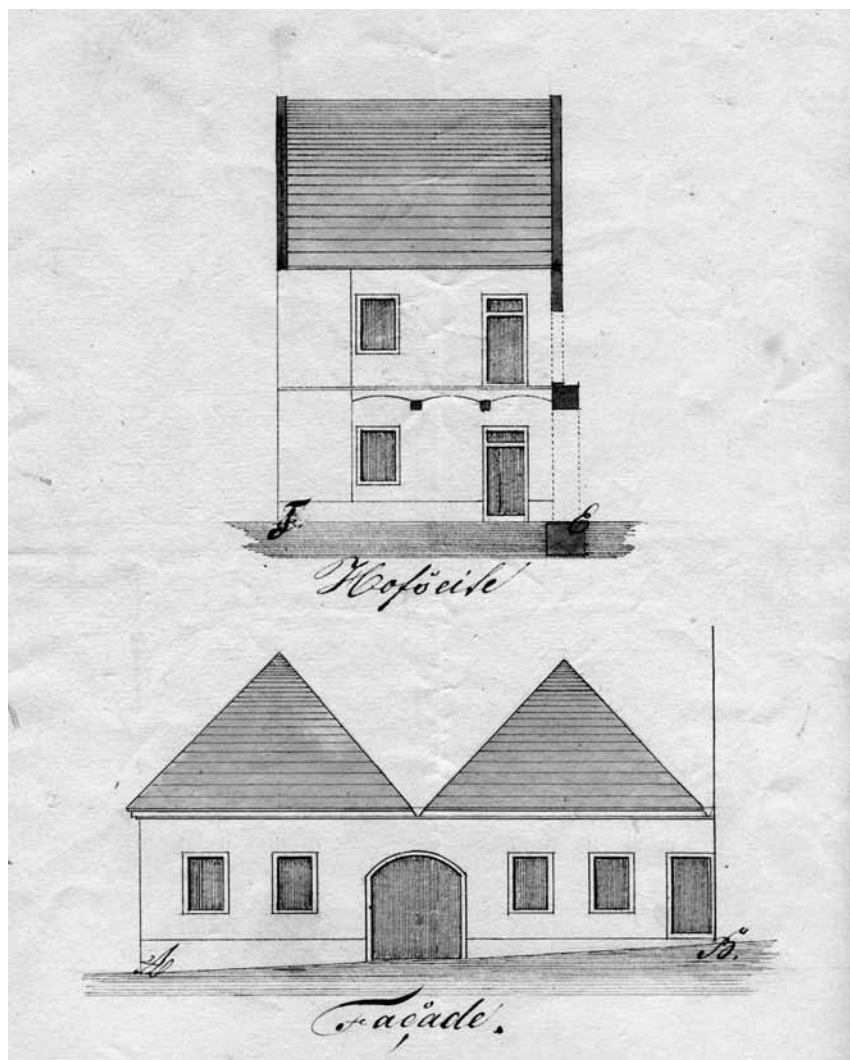
Shodou okolností se nám dochoval plán zachycující Pletterbauerův dům čp. 80 v podobě těsně před požárem, který podle starších podkladů vyhotovil v roce 1840 mistr zednický Václav Krucher (obr. 3 a 4). Při pohledu z ulice šlo o přízemní dům se dvěma špičatými střechami, mezi nimiž byl uprostřed umístěn dřevěný žlab na odvádění vody. Dvěma úplně napravo se vcházelo do úzkého klenutého krámku (9,4 m²), v němž teprve od května 1834 nabízel své zboží krejčí Matěj Hájek, Pletterbauerův synovec. Nad dveřmi do krámku byla umístěna reklamní tabule s německým nápisem, jenž v překladu zněl takto: „*Matěj Hájek, měšťanský mistr krejčovský, se doporučuje s výtečnými látkami na šaty k libovolnému výběru a objednávce.*“

Vrata uprostřed domu vedla do průjezdu, po jehož obou stranách se nalézaly dva byty. Byt napravo od průjezdu se skládal ze sednice (35 m²) a kuchyně (17,5 m²), v bytu po levé straně byla sednice (42 m²), komora (8,5 m²) a kuchyně (11 m²). V pravém bytu žil Josef Pletterbauer s manželkou Annou a byt na levé straně měl v pronájmu Tomáš Sladkovský (46 let), jenž se živil předením a česáním vlny. V bytě zůstával se ženou Annou (30 let) a čtyřmi dětmi.

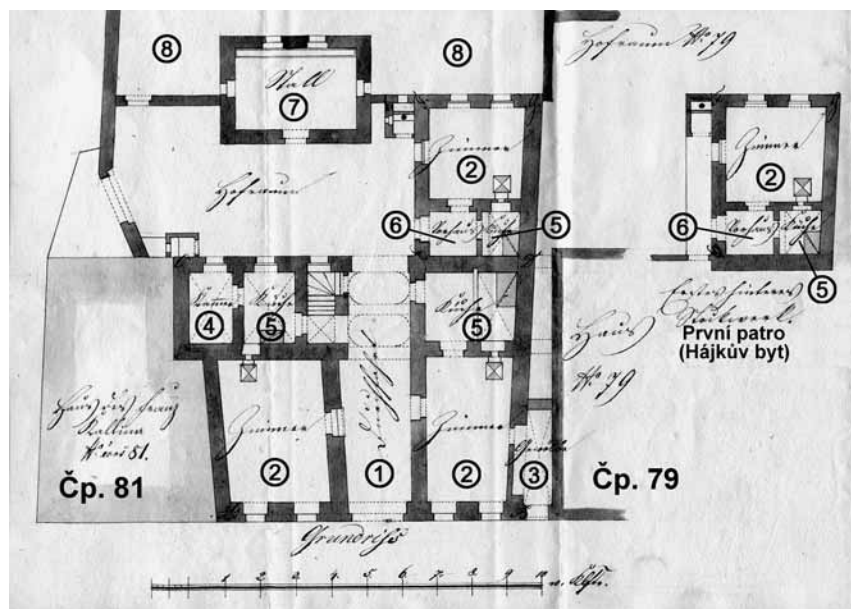
Průjezd vedl do dvora, kde se nalézala stáj a po pravé straně další byt. V tomto bytě, který tvořila předsíň (6 m²), kuchyně (5,5 m²) a sednice (25 m²), bydlel mistr ševcovský Dominik Rolland (48 let) se ženou a šesti dětmi. Nad Rollandovým bytem bylo přistavěno ještě jedno patro s pavlačí, do nějž se šlo po venkovních dřevěných schodech. Toto podlaží obýval již zmíněný krejčí Matěj Hájek (34 let) s manželkou Marií (29 let), šestiletým synem Floriánem a studentem rétoriky na místním gymnáziu Josefem Müllerem, jenž byl u Hájků v podnájmu. Hájkův byt měl podobnou dispozici jako byt Rollandův, tvořila jej předsíň (6,6 m²), kuchyně (5 m²) a sednice (27,5 m²).

V domě konečně bydlel ještě jeden nájemník, sedmdesátiletý postříhač Vojtěch Nikodým s manželkou a dětmi. V protokolu byl uveden jako otec sedmi dětí, vzhledem k jeho věku je však otázkou, zda s ním v jedné domácnosti bydleli všichni je-

7) Pletterbauer se majitelem domu čp. 80 stal již 17. 3. 1799, kdy mu jej odstoupili rodiče František a Kateřina. Dne 13. 12. 1802 jej ale za 2775 zlatých odprodal Josefu Kratochvílemu, od nějž jej pak zpětně odkoupil 1. 2. 1805 za 3580 zl. V magistrátních spisech (včetně dokumentů k požáru) je většinou psán jako Plettenbauer, avšak v pozemkových knihách je jeho příjmení obvykle uváděno ve formě Pletterbauer. On sám se podepisoval jako Pletterbauer, Pletterbaur, Pletrbauer, Pletterpaur, Bletterbauer, Bleterbauer, Bläterbauer či Pletenbaur. Viz SOKA Písek, AM Písek, kn. 838, Kniha kontraktů I (1797-1805), fol. 147r-148r; kn. 839, Kniha kontraktů II (1805-1816), fol. 96r-v; kn. 842, Kniha kontraktů V (1833-1838), fol. 212v-213v; sig. D IV 29 č. 80, kart. 1554, spisy k domu čp. 80; sig. D II Plettenbauer, kart. 1384-1385.

Obr. 3: Dům čp. 80 Josefa Pletterbauera ve stavu těsně před požárem. Dole je zachyceno průčelí domu ve Školní (Smetanově) ulici se vstupy do průjezdu (uprostřed) a do krámků Matěje Hájka (napravo). Nahoře je pohled na jednopatrovou dvorní přístavbu k domku, v jejíž přízemní části se nacházel byt ševce Rollanda a v patře byt krejčího Hájka. Podle starších podkladů roku 1840 nakreslil mistr zednický Václav Krucher. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 29 č. 80, kart. 1554

Obr. 4: Půdorys domu čp. 80 Josefa Pletterbauera ve stavu těsně před požárem na plánu od Václava Kruchera z roku 1840. Vysvětlivky: 1) průjezd, 2) světnice (pokoje), 3) krámk Matěje Hájka, 4) komora, 5) kuchyně, 6) předsíň, 7) stáj, 8) zahrada patřící k domu čp. 80. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 29 č. 80, kart. 1554

ho potomci. Není také jisté, kde Nikodýmova rodina vlastně měla svůj byt. Podle svědectví vojáka Martina Peigla Nikodýmovi obývali stejnou část domu jako Josef a Anna Pletterbauerovi, ale podle výpovědi Matěje Hájka by se dalo usuzovat, že se nezdržovali v přízemí, ale spíše někde v patře poblíž Hájkova bytu, snad v nějakém upraveném půdním prostoru. K domu dále patřila rozsáhlá zahrada, jež se táhla od dvora až k Soukenické ulici.⁸

Přesný čas, kdy onoho osudného 5. června 1834 začalo v domě čp. 80 hořet, se nepodařilo nikdy zjistit. Oheň vycházející z domu byl totiž zpozorován až s jistým zpožděním zhruba ve tři čtvrtě na šest odpoledne. Jako první jej zahlédl vojenský sluha Martin Peigl, Němec z Nových Hradů, jenž bydlel v jednom ze sousedních domů na Floriánském rynku. Zrovna stál u okna a čistil hejtmanu Karlu Krůtovi ho-

8) SOkA Písek, AM Písek, sig. B I 609, kart. 524, protokol ze 7. a 11. 6. 1834 s výpověďmi obyvatel domu čp. 80 o požáru; sig. D IV 29 č. 80, plán z roku 1840 zachycující dům čp. 80 ve stavu před požárem, spisy ve věci povolení Hájkova krámk a vyvěšení reklamní tabule nad jeho vchodem z 1. až 7. 5. 1834.

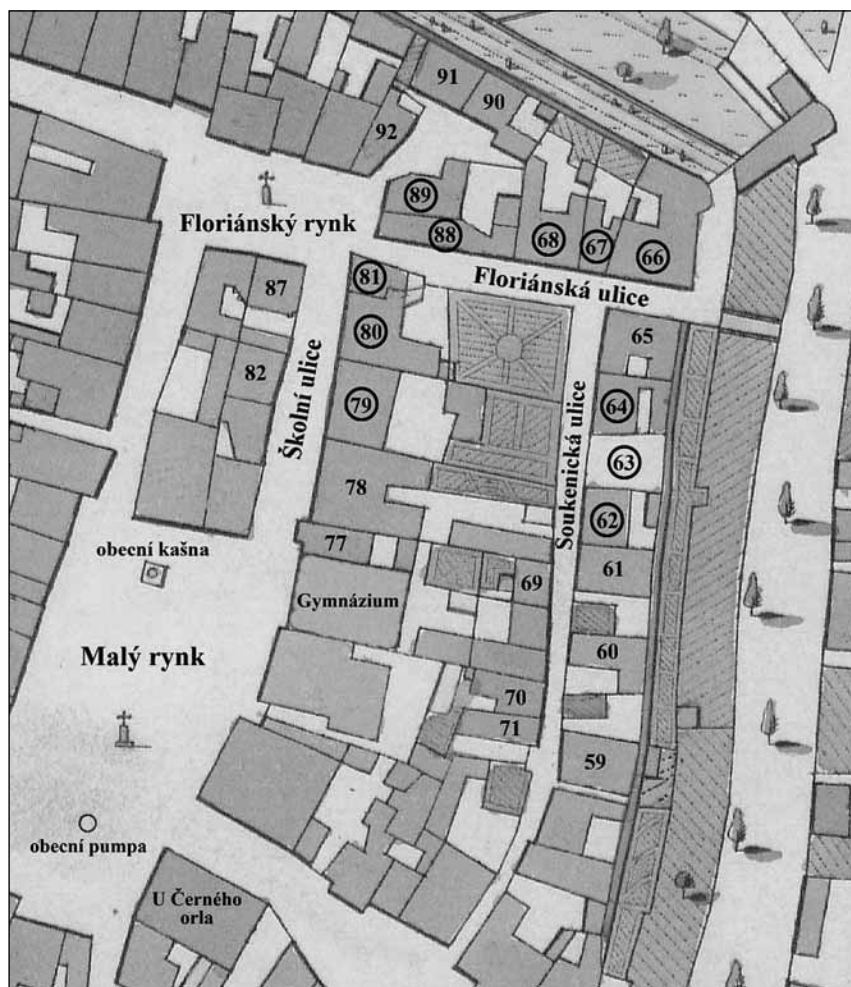
línky, když uviděl, jak ze střechy Pletterbauerova stavení stoupá kouř. To mu přišlo podezřelé, neboť v té části domu nebyl žádný komín. Vyklonil se z okna a tu náhle z místa, kde se kouřilo, vyšlehl plamen, jenž rychle zachvátil celou přední část domu. Okamžitě začal volat „*Feuer!*“, aby lidé přiběhli na pomoc. Všiml si, že oheň se nejdříve objevil u žlabu na vodu mezi oběma čelními střechami.

Na Peiglovo volání jako první zareagoval mistr soukenický František Šafařovic z nedalekého domu čp. 90: „*Já se ohlídl, tu jsem spatřil, že z Blettenbaurového domu N. C. 80 ze střechy, která dva štíty měla a v prostředku žlab, nad tím žlabem napravo ze střechy nedaleko od ulice oheň se stal a plamenem už hořelo.*“ Šafařovic přitom již půlhodiny chodil kolem Pletterbauerova domu pro vodu, ale ničeho podezřelého si nevšiml. Rovněž z komínů se vůbec nekouřilo: „*Já sám to nemůžu pochopit, od čeho ten oheň by se stal, neb ten oheň dál od komínu blíž k ulici se začal.*“

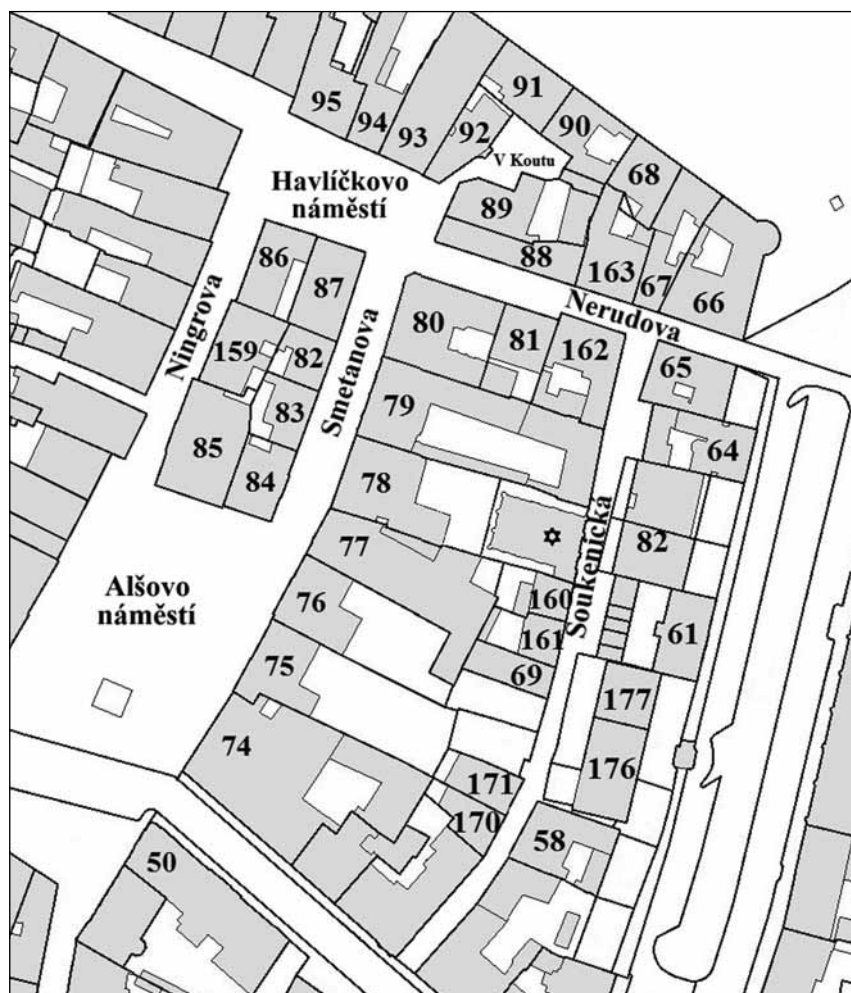
Teprve poté byli zburcováni obyvatelé domu čp. 80. V domě již tehdy nebyl přítomen Josef Pletterbauer, jenž se šel po páté hodině podívat na svá pole za Kamenným mostem a poté se zastavil u souseda Jůzka, a ani postríhač Nikodým, jenž po čtvrté hodině odešel „*do práce*“ napínat sukno v rámech. O průběhu požáru podala svědectví většina dospělých obyvatel domu, kteří byli úředně vyslechnuti 7. a 11. června.

Matěj Hájek vypověděl, že seděl ve svém bytě a šil. Asi po půl šesté uslyšel nějaký praskot, ale nejprve si myslel, „*že postríhač, který naproti mě zůstává, snad zahřívá železa*“. Když ten praskot náhle zesílil, vyšel ze sednice, „*a tu jsem už ke předu střechu hořet viděl, neb já nazad v prvním štoku zůstával, nýbrž napřed na ulici žádnéj první štok nebyl a z těch půd napřed ten oheň vyšel, který najednou v plamenu stály, a já, poněvadž se hned taky schody chytily, neb vítr tam hnál, jsem oknem ven vyskočil a o všechno přišel*“. Spolu s ním se v světnici nalézali ještě krejčovský učedník Matěj Ziegloser a student Josef Müller, jenž potvrdil Hájkovu výpověď. Sám Müller v největší hrůze vyhodil z okna svoji kytaru a kufr s osobními věcmi a poté se zachránil skokem přes zábradlí pavlače na dvůr, neboť schody k bytu již byly v plamenech. Zvolil tak trochu jiný postup než Hájek, jenž nejprve vyhodil oknem do zahrady několik peřin a na ně pak dopadl.

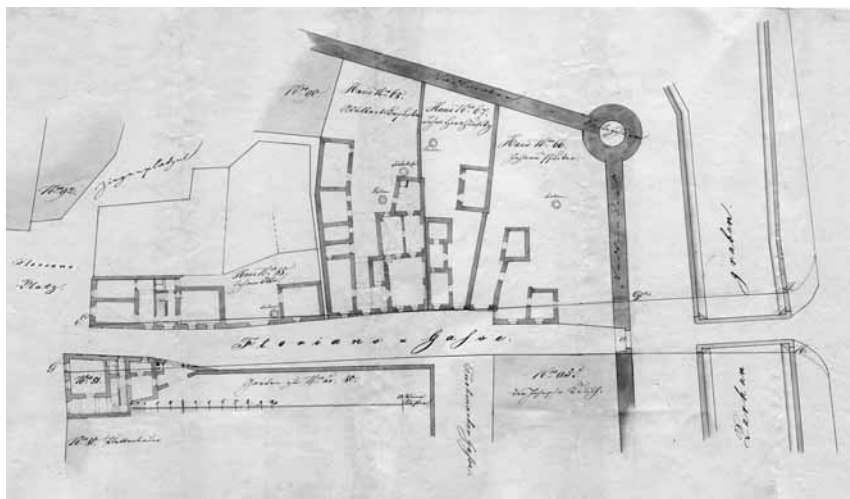
V bytě už nebyla Hájková žena Anna. Ta totiž ve čtyři hodiny odešla dolů navštívit Annu Pletterbauerovou, již nejprve upravila vlasy, poté u ní poseděla a pletla si: „*Kde se najednou křik stal, že hoří, lidi k nám do domu běželi. Já tehdy chtěla po schodech do mého kvartýru nahoru jít a to už schody hořely a já nahoru nemohla.*“ Její slova dosvědčila i Pletterbauerová: „*Žena krejčího Hájka u mě dole byla a mě vískala a také dílem štrikovala.*“ Když společně vyběhly ven, „*Hájková už ani nemohla k jejímu muži, a taky nevím, odkud ten oheň vyšel, neb hned střecha hořela a dole ještě žádnéj oheň nebyl, až když po pavlači se oheň potom dolů dostal, Hájková mě hned z domu vyvedla, a tak nám ten dům shořel, že ani nevím, jak se to stalo*“.

Obr. 5: Výřez z plánu Písku na císařském otisku Stabilmního katastru z roku 1837 s vyznačením vyhořelých a poškozených domů při požáru dne 5. června 1834. Čísla popisná v kroužku označují domy, které byly úředně uznány jako vyhořelé. Čísla popisná bez kroužku znamenají domy, jež byly pouze poškozeny, nebo u nichž musely být strženy střechy. Státní okresní archiv Písek, Okresní úřad Písek I, inv. č. 2763, sig. V/B/85, mapy k vodní knize pro k. ú. Písek

Obr. 6: Současný stav části města, v níž 5. června 1834 došlo k požáru. Z plánu je patrná odlišná dispozice domů čp. 80 a 81, domu čp. 69 a také bývalého domu čp. 68, jenž je dnes rozdělen na dvě samostatné domovní části čp. 163 a 68. Původní domy čp. 59 - 64 v Soukenické ulici již dnes také nestojí. S využitím katastrální mapy Písku nakreslil J. Pešta

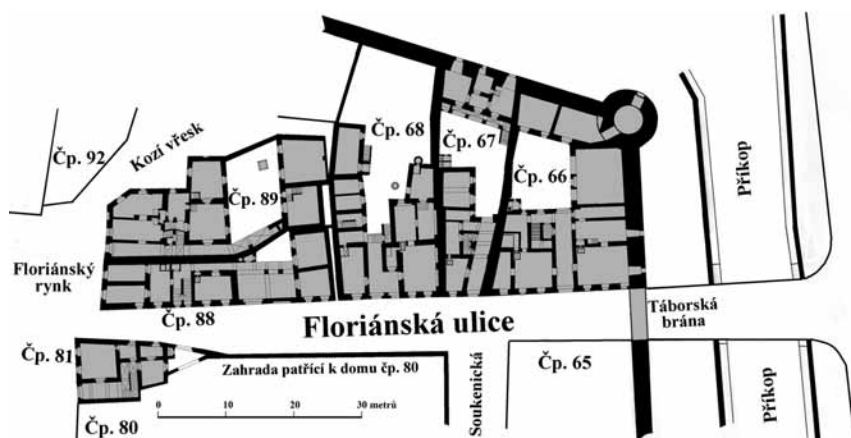

Obr. 7: Výřez z plánu na regulaci a rozšíření Floriánské (Nerudovy) ulice z července roku 1834. Na plánu jsou zachyceny původní půdorysy domů čp. 88, 68, 67, 66 v severní části a domu čp. 81 v jižní části. Naznačené čáry a světlejší barva zdiva označují novou uliční linii a části domů, jež měly být podle plánu ubourány. Zajímavostí je označení dnešního náměstí V Koutě jako „Ziegenplatzel“ (Kozí vřesk, doslova Kozí náměstíčko). Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 30 č. 81, kart. 1554

Manželé Sladkovští zrovna pracovali ve světnici a zpívali si, když k nim přiběhla Hájková, aby jí šli na pomoc, že v domě hoří. Když opustili sednici, uviděli, že celá půda je již v plamenech. Na ulici se jim podařilo vynést jen pár nejzákladnějších věcí, oheň je však odřízl od jejich dětí, jež si hrály v zahradě. Naštěstí je však odzadu vyvedl jakýsi neznámý záchrance.

Švec Rolland se o požáru dozvěděl od svého malého syna, jenž přiběhl z ulice: „*Jak jsem dveře otevřel, tak jsem již viděl, že plamenem všechno hoří, já tedy potom utekl, a dítko malé jsme vynesli a všechno, co jsem měl, jsem zanechat musel, a také všechno shořelo.*“ Rollandova 23letá dcera Ludmila však udala, že na oheň je upozornila její mladší sestra: „*Já jsem ten den odpoledne již k 6. hodině fasovala stře-více v sednici u mého otce, když najednou nejmladší sestra, která v zahradě spala, přiběhla, že v domě u nás hoří.*“ Stejně vypověděl i Rollandův tovaryš Karel Popel, jenž zrovna seděl v dílně: „*Holka menší přiběhla mého pána a nám povídala, že již celej dům v ohni stojí. Já popad peřiny do náruče a s nima hned ven vyběhl a podru-hý jsem už do sednice nemohl.*“

K domu také již mezitím doběhl Vojtěch Nikodým: „*Já domu běžel a to už do-ma hořelo u mě, už nám všechno shořelo a moje žena a děti jen v tom, co na sobě*

Obr. 8: Stav Floriánské (Nerudovy) ulice v roce 1840 po částečné regulaci. S využitím plánu na regulaci Floriánské ulice a půdorysných plánů domů čp. 66, 67, 68, 81, 88 a 89 z let 1834-1836 nakreslil J. Pešta

měly, utekly. [...] Moje žena ani nemůže ven vyjít, poněvadž nemá co obléct, všechno shořelo.“

Všichni přímí účastníci požáru se shodli, že nejprve začalo hořet na půdách a teprve poté se oheň rozšířil do obytných místností. Na půdách se ostatně - v rozporu s platnými nařízeními - nalézalo plno hořlavých materiálů. Nejpodrobnější informace v tomto ohledu poskytl Matěj Hájek: „*Můj strejček Blettenbauer měl na své půdě pár tisíc šindelů a trochu vobručů, poněvadž dřívě řemeslo dělával, ale teď už ho nechal. Já měl na mej půdě trochu pilin v šupleti, přeslici a trochu dříví. Více druhý dříví jsem měl dole na dvoře. Vedle mě, co zůstával ten postřihač Nikodým, byla za mě půda, na kterej můj strejček sejpku, seno a votavu mívával.*“ To ostatně potvrdil i Pletterbauer, jenž udal, že si na půdě schovával „*náradí, obruče a nějaké šindele na spravování střechy, který tam již několik let ležely.*“

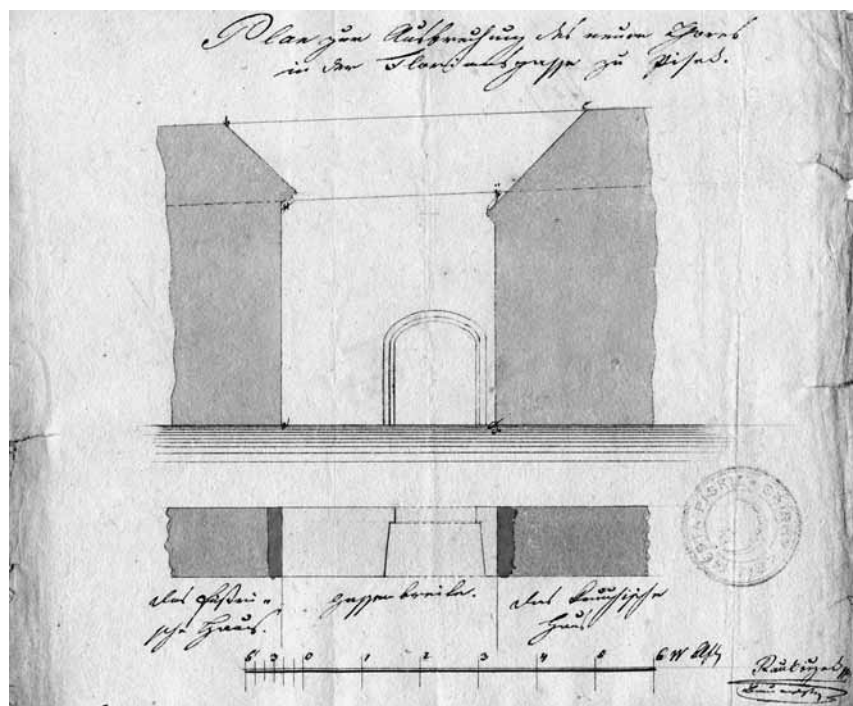
Požár se bohužel nezastavil pouze v domě čp. 80. Soukeník František Skála, jenž hned po pokřiku „*Hoří! Feuer!*“ vylezl na střechu domu čp. 78 svého otce, uviděl, „*že Plettenbaurovic dům před komínama k ulici hoří, sice ten první štít vedle Červenky.*“ Poté však oheň zcela neočekávaně přeskočil přes zahrady až k domu čp. 63 Martina Schneiderleho v Soukenické ulici (vzdálenému přibližně 35 metrů!), zatímco domy čp. 81 Františka Kaliny a čp. 88 Jana Otty v těsném sousedství domu čp. 80 začaly hořet až později: „*Když jsem se tak na to díval, tak po těch šindelech na Plettenbaurovic domě, jako když by rachejtli pustili, se oheň hnál a to přelétlo přes zahrady až k Šneiderlovi v Soukenický ulici, kterej dům se také hned chytil, a tu hořel dříve nežli Kalinovic a Ottovic dům.*“

Skála mimochodem jako první informoval úřady o tom, co se již nějakou dobu po-
víдалo mezi Písečany, totiž že za požár nese zodpovědnost Matěj Hájek. Ten si to-
tíž prý ve své kuchyni vařil fermežovou barvu neboli „firnis“, jíž chtěl údajně natřít
dveře svého přízemního krámků. Vysoce hořlavá fermež se však vznítila, zapálila
krov nad Hájkovým bytem, poté celou půdu Pletterbauerova domu a posléze i další
stavení: „*Já si dle svého myšlení domnívám, že to nějaká mastnot bejt musela ob-
zvláštní, když se mezi lidma mluví, že ten krejčí Hájek nějaký firnis v kuchyni vařit
měl. Kdo to ale povídal, to já nevím. Ono ví to tím víc se zde, že to z takový věci po-
cházelo, poněvadž z komínů v tom domě žádnéj oheň nešel a také se z těch komínů
v tom domě z žádného nekouřilo.*“ Kuchyně v Hájkově bytu byla sice prozkoumána
již při úřední komisi 7. června, ale přítomnému znalci, mistru kominickému Františ-
ku Steigerovi, se vzhledem k úplnému zničení celé místnosti nepodařilo nalézt „*žád-
né stopy po spáleninách způsobených nějakou mastnotou neb jinými hořlavinami*“. Prohlédnuty byly pochopitelně i další kuchyně v domě, ale rovněž s negativním vý-
sledkem. V jejich případě však již mohl Steiger vynést poněkud přesvědčivější zá-
věr, neboť neutrpěly zdaleka takové škody jako kuchyně Hájkova. Všichni dotázaní
obyvatelé domu čp. 80 současně uvedli, že se v jejich domácnostech naposledy to-
pilo v době oběda, v odpoledních hodinách již nikoli. Na půdě, kde byl požár nejdřív-
ve zpozorován, se toho dne pohyboval pouze Pletterbauer. Odpoledne si tam zašel
„*pro kousek dřeva*“, které potřeboval na děláni „*hradby na dříví v kolniče na dvoře
na zemi*“, ale podle vlastních slov s sebou neměl žádné světlo. Matěj Hájek byl sice
11. června ještě jednou vyslechnut, ale setrval při své původní výpovědi. Tu mu do-
svědčil i jeho podnájemník Josef Müller, jenž uvedl, „*že jeho domácí seděl u stolu,
kuchyně byla zavřená a v ní nebyl žádný oheň*“. Kvůli nedostatku důkazů tak muse-
lo být úřední šetření již 13. června 1834 uzavřeno výrokem, že příčinu požáru nelze
spolehlivě stanovit. Kromě Müllerova svědectví Hájkovi napomohlo i jeho chování,
z něž bylo zjevné, že o nějakém ohni v domě až do plného propuknutí požáru vůbec
nevěděl.⁹ Na druhé straně je však zajímavé, že hned následujícího roku nechal ma-
gistrát v domě čp. 80 (od 10. května 1835 patřícím právě Matěji Hájkovi) vykonat
několik namátkových kontrol, zda se náhodou v nějakém bytě nevaří na otevřeném
ohni nepropojeném s komínem.¹⁰

I když Hájkova vina nebyla nikdy spolehlivě prokázána, obyvatelé města měli
na věc zřejmě svůj vlastní názor. V pamětní listině ze 4. října 1851, jež byla vlože-
na do věžní bání děkanského kostela, věnoval její autor P. František Rudolf Bez-
děka zmínku i požáru z roku 1834: „*...vyšel oheň roku 1837 [!] nedbalostí jednoho
sloužícího, majícího pro pána vařiti fermež neb pokost; ten se chytil, vylít daleko až*

9) Vše viz SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 609, kart. 524, protokol ze 7. a 11. 6. 1834 o vyšetřo-
vání příčin požáru v domě čp. 80.

10) Tamtéž, sig. D II Plettenbauer, kart. 1835; kn. 842, Kniha kontraktů V (1833-1838), fol. 212v-
213v.

Obr. 9: Plán Františka Roubíčka z roku 1835 na rozšíření Nové (Táborské) brány mezi domy čp. 66 (nalevo) a čp. 65 (napravo) při pohledu od Floriánské (Nerudovy) ulice. Na plánu je také zachycen původní stav Táborské branky. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. Ab 44, kart. 51

na střechu ubohého měšťana jménem Schneiderle do Soukenické ulice, tam kde nyní stojí dům dvojího poschodí pana školního ředitele Josefa Pitsche, jenž ono spáleniště od něho koupil a onen dům s pavlánem vystavěl. Pán Bůh chraň od dalšího neštěstí!“ Pisatel sice požár datoval až do roku 1837 a z mistra krejčovského udělal pouhého sloužícího, ale podle zmínky o fermeži a domu měšťana Schneiderleho čp. 63 (jehož majitelem byl od roku 1837 Josef Pietsch) je nepochybné, že měl na mysli velký oheň z 5. června 1834.¹¹

Jakožto hlavního původce požáru pak Hájka ve svých pamětech zvětčila Marie Axamitová (1817-1909), která také sugestivně vylíčila další šíření požáru: „Ten

11) ADÁMEK: *Pamětní spisy*, s. 312. Mgr. Janu Adámkovi také děkuji za zapůjčení kopie originálního zápisu. Ze zápisu není zřejmé, zda se chyby v dataci dopustil autor textu Bezděka, nebo písař při městské radě Josef Medlín, jenž celou listinu úhledně přepsal.

Obr. 10: Pohled na domy v Nerudově ulici čp. 66 (nalevo, dnes Penzion U Kloudů) a čp. 65 (napravo, dnes pekařství a cukrárna U Karasů - PEKAR, s.r.o.), na jejichž konci se dříve nalézala Tábořská brána. Foto J. Pešta

krejčí Hájek chtěl si stavět ten domek a vařil si sám firmajz, ten se chytil, vylétl takovou prudkostí, hned se chytil dům Otů [čp. 88], Čaušnerů [čp. 89], za okamžik hořela celá ulice. Dům Kalinů [čp. 81] byl hned vedle hořících domů, ten se zachránil, nebo firmajz lítal, kam vlítl, hned hořelo. [...] Já právě stála u okna na domě Šafářů [čp. 34] vedle resursu [čp. 33], když oheň vylétl, to bylo okamžikem. My jsme a paní moje Lenková myslely, že to u Valischů [čp. 84]. Kam jen padla jiskra, hned hořelo. U Ottů [čp. 88] měli na sýpce mnoho obilí, to bylo hrozné, žito v otepích lítalo jak ohnivé koule v povětří, kam jen jiskra přilétla, hned hořela. Také Řihovům na stodolu přilétla jiskra, hned začalo hořet, jen že to hned uhasili. [...] Když hořelo v Soukenické ulici, kam vlítl kus oharku, hned byl oheň, také obilí lítalo jako koule. Když se ohněm svařilo, nebylo přístrojů, tak snadno dvě ulice shořely.“¹²

12) Pro citace v tomto článku jsem nepoužil autograf pamětí Axamitové, který je plný pravopisných chyb, ale jejich mírně upravený opis z pera Augusta Sedláčka. Viz SOkA Písek, AM Písek, kn. 310, fol. 19r a 41r. Majitelem domu čp. 34 byl sice Dominik Šafařovic, ale Axamitová jej jako „Šafáře“ nazývá ještě na jiném místě svých pamětí.

Musíme však vzít do úvahy, že Axamitová své paměti sepsala až v roce 1900 a požár nadto chybně datovala do roku 1830.¹³ V okamžiku vypuknutí požáru se navíc podle vlastních slov nalézala v horní části dnešní Jungmannovy ulice, tedy mnohem dál než Skála, jehož přímému svědectví musíme dát přednost. Lze tak předpokládat, že po vypuknutí požáru v domu čp. 80 oheň nejprve zasáhl dům čp. 63, od něž postupoval dále na obě strany Soukenickou ulicí. Vedle toho v další vlně zasáhl jednak dům čp. 79 napravo od domu čp. 80 a dále domy čp. 81 (tento dům opravdu zcela vyhořel, i když se podle Axamitové měl zachránit) a čp. 88 a 89 při ústí Floriánské (dnes Nerudovy) ulice¹⁴ do Floriánského rynku. Ve Floriánské ulici se poté spojil s ohněm postupujícím od Soukenické ulice. Během pouhé čtvrt hodiny tak již v ohni stálo více než deset domů. Ničivá rychlost, s níž oheň postupoval, by se dala vysvětlit jak svědectvím Marie Axamitové o hořícím obilí vyletujícím z domu čp. 88, tak i pověstmi o žhavé fermeži zapalující vše, co jí přišlo do cesty. Význam-

Čp.	Majitelé	Ulice, náměstí	
		název v roce 1834	dnešní název
80	Josef Pletterbauer	Školní ulice	Smetanova ulice*)
79	Václav Červenka	Školní ulice	Smetanova ulice
81	František a Alžběta Kalinovi	Floriánská ulice	Nerudova ulice
88	Jan a Helena Ottovi	Floriánská ulice	Nerudova ulice
89	Barbora Caušnerová (Zauschnerová, (manžel Jindřich Caušner bez vlastnického práva)	Floriánský rynek	Havlíčkově náměstí*)
68	Vojtěch a Marie Kapustovi	Floriánská ulice	Nerudova ulice
67	Jan Horažďovský	Floriánská ulice	Nerudova ulice
66	Ignác Pfuster	Floriánská ulice	Nerudova ulice
64	Jan Pokorný	Soukenická ulice	Soukenická ulice*)
63	Martin Schneiderle a jeho žena Marie	Soukenická ulice	Soukenická ulice*)
62	Josefa Divišová (manžel Jan Diviš bez vlastnického práva)	Soukenická ulice	Soukenická ulice*)

Tabulka č. 1: Seznam domů, jež byly po požáru z 5. června 1834 úředně uznány jako vyhořelé. Poznámka: tehdejší domy čp. 80 a 81 odpovídají dnešnímu domu čp. 80 v Nerudově ulici, čp. 89 má dnes adresu V Koutě, čp. 64 v Komenského ulici, dům čp. 68 je rozdělen na dvě domovní části 163 a 68 a domy čp. 62 a 63 již neexistují.

13) To po ní zopakoval i SEDLÁČEK: *Dějiny II*, s. 390-391.

14) Z dochovaných spisů je zřejmé, že ve třicátých a čtyřicátých letech 19. století byla jako Floriánská ulice (Floriansgasse nebo Florianer Gasse) označována jak dnešní Heydukova, tak i Nerudova ulice.

nou roli sehrál i silný vítr, jenž toho dne panoval. Svědectví o tom přináší pamětní zápis, který již 19. června 1834 o požáru vyhotovili představení krejčovského cechu (v čele s prvním starším Matějem Hájkem): „*Kterýž takový povětrí povstalo, že bez vsí obrany a pomoci dvanáct domů v zkázu uvedlo.*“¹⁵

Rovněž ve zprávě obecního návladnictví z 12. června 1834 se uvádí, že při požáru vyhořelo dvanáct domů (obr. 5 a 6). Jako vyhořelé můžeme s jistotou označit jedenáct domů, které jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Oním dvanáctým domem byl zřejmě dům čp. 61 Jana a Alžběty Mlíčkových v Soukenické ulici, na němž již hořela větší část střechy. Jak však lze vyčíst z pozdější Mlíčkovy stížnosti, hořící krov se s nasazením života podařilo strhnout dřívě, než se oheň stačil propálit dolů do obytných částí domu. Mlíčkův dům tak byl ještě ve výkazu z 19. června veden jako vyhořelý („*abgebrannt*“), později však na něj bylo pohlíženo jen jako na dům se strženou střechou („*abgedacht*“), což se samozřejmě projevilo na výši odškodného pro Mlíčka (k jeho značné nelibosti). Podobný osud měl i dům čp. 78 Františka a Marie Skálových ve Školní ulici (dnes Smetanova), který podle dochovaného svědectví plameny „*trochu otrhaly*“ a jenž byl ve zmíněném výkazu rovněž popsán jako „*vyhořelý*“. V dalších seznamech a výkazech však již byl klasifikován jen jako dům se strženou střechou.¹⁶ Podle Marie Axamitové ovšem při požáru shořela celá zadní část Skálova domu.¹⁷

K těmto zmíněným domům pak ještě musíme připočítat domy čp. 65 ve Floriánské ulici a dva domy čp. 70 a 71 stojící hned za gymnáziem v Soukenické ulici, které byly ve zmíněném výkazu z 19. června označeny jako poškozené („*beschädigt*“). Značné ztráty na osobním majetku utrpěli zejména Václav a Josefa Kruchovi z domu čp. 65.¹⁸ Je vůbec záhadou, jak jejich dům uniknout úplné zkáze, když všechny budovy v jeho blízkém okruhu vyhořely takřka do základů. Písecký mistr ševcovský Karel Tomáš Mlejnek ostatně záchranu domu Kruchových připisoval samotné Božské prozřetelnosti: „*Pana Kruha správce dům tak ho Bůh chránil, že ze 3 stran na něj oheň hnal a nechtyl se.*“¹⁹

V pamětních zápisech, jež byly pořízeny s větším časovým odstupem od požáru, již bylo většinou uváděno jen jedenáct vyhořelých domů. Na úvodní straně „Knihy cechovní počestného pořádku krejčovského v král. krajském městě Písku“, jež byla založena 30. listopadu 1834, tak nalezneme tento zápis: „*Zde se k paměti poznamenati musí, že dne 5ho června 1834 k šestej hodině odpoledne v tomto král. městě Písku v Nru 80 oheň vyšel, který tak vznikl, že v jedné čtvrt hodině hned 11*

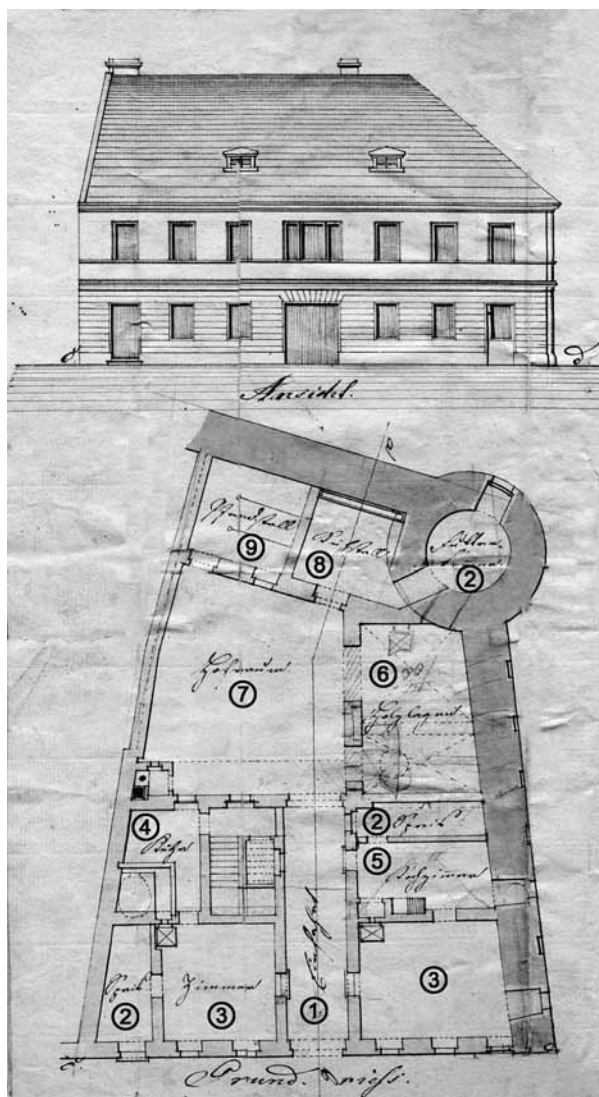
15) SOKA Písek, AM Písek, sig. C 80, kart. 971, „Kniha počestného cechu krejčovského v královském městě Písku roku 1834 dne 10. června“ z let 1834-1869.

16) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524, soupis příspěvků pro vyhořelé písecké měšťany z 19. 6. 1834 a stížnost Jana Mlíčka k magistrátu z 13. 7. 1834.

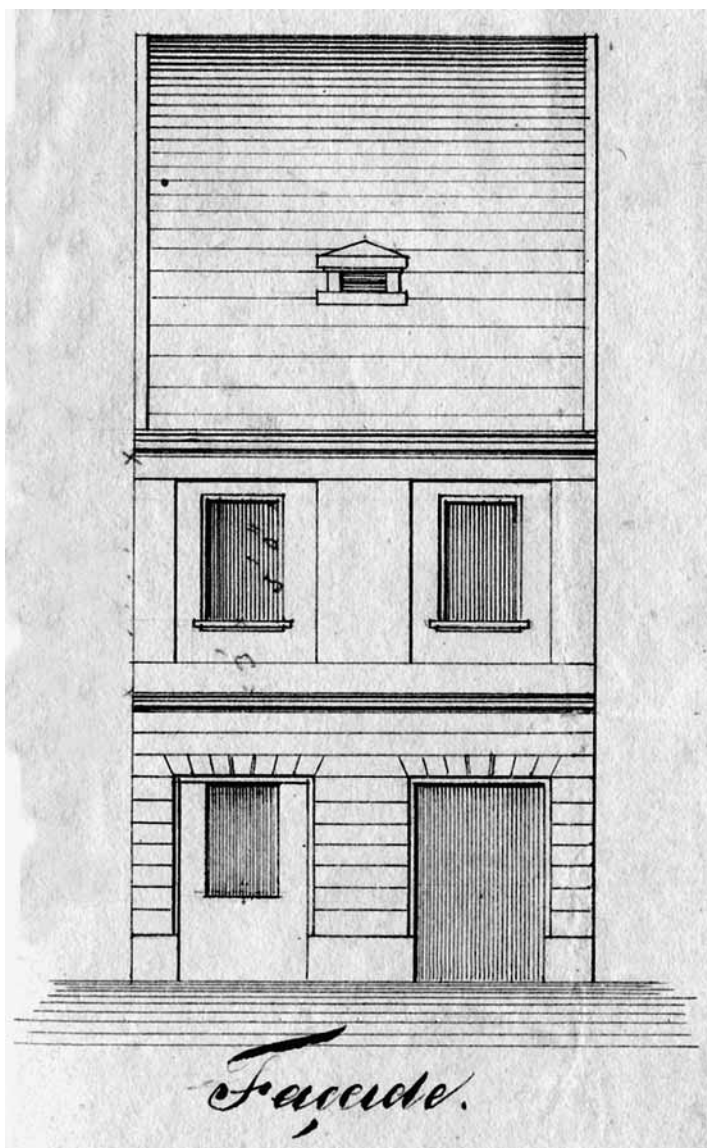
17) Tamtéž, kn. 310, fol. 10v.

18) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524, soupis příspěvků pro vyhořelé z 19. 6. 1834. Dům čp. 70 patřil Václavu a Marii Horažďovským a čp. 71 Vojtěchu Pfeiferovi.

19) Zv. [Kopecký, T.]: *Z Pamětní knihy Karla Tomáše Mlejnkna*, s. 34.

Obr. 11: Půdorys přízemí a fasáda novostavby domu čp. 66 při pohledu od Floriánské (Nerudovy) ulice na plánu Václava Kruchera, jenž majitel domu Ignác Pfuster předložil magistrátu 25. listopadu 1834. Vysvětlivky: 1) vjezd, 2) spižírny, 3) světnice (pokoje), 4) kuchyně, 5) pokoj kuchaře, 6) sklad dříví, 7) dvůr, 8) kravská stáj, 9) koňská stáj. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 28 č. 66, kart. 1552

Obr. 12: Průčelí novostavby domu čp. 67 Jana Horažďovského ve Floriánské (Nerudově) ulici na plánu stavitele Františka Roubíčka z roku 1834. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 29 č. 67, kart. 1552

domů v plamenu stálo, kterýž oheň toho dne až pozdě večer s velikou pomocí lidskou uhašen byl.“²⁰

V obdobném duchu o požáru referoval i Karel Tomáš Mlejnek: „1834, 5. Juni vyšel oheň odpoledne [v] 5 hodin na Florianckém place, 11 domů bylo [v] prach a popel obráceno, [i] Soukenická ulice.“ V dodatku k tomuto zápisu pak uvedl i jména všech majitelů těchto jedenácti vypálených domů.²¹

Oproti tomu v kronice gymnázia je v zápise o školním roce 1834 uvedeno celkem dvanáct zničených domů: „Požár, jenž vypukl 5. června, strávil dvanáct domů za gymnáziem a po jeho straně směrem ke svatému Floriánu; a již hořel nejbližší sousední dům, ale přece jen byly naše věci a majetky zachráněny.“²² Tato zpráva by mohla naznačovat, že oheň zachvátil i dům čp. 77 Františka a Rozálie Haindlových v těsném sousedství gymnaziální budovy. O něm se však ve všech ostatních dokumentech hovoří jen jako o domu se strženou střechou.²³

Záleželo tedy spíše na úhlu pohledu konkrétního pisatele, co považoval za vypálený dům a co již ne. Pokud bychom čistě teoreticky do statistik škod způsobených požárem zahrnuly i domy čp. 61 a 78, které prokazatelně již také hořely, a dále „poškozené“ domy čp. 65, 70 a 71, pak bychom dospěli ke konečnému číslu šestnácti domů. Spolu s domem čp. 77, o němž se zřejmě píše v kronice gymnázia, by to bylo již sedmnáct stavení. Magistrát a krajský úřad však nakonec jako vyhořelé uznaly pouze jedenáct domů (tabulka 1).

Samotné hašení kromě větru, létajícího hořícího obilí (a snad i onoho „firnisu“) komplikovala ještě celá řada faktorů. Podle svědectví magistrátu „oheň s neuvěřitelnou rychlostí zachvátil obě řady domů ve Floriánské ulici tím způsobem, že bylo těžké vůbec se dostat do Floriánské ulice, ale oheň se musel hasit z její přední a zadní strany a z kolmo jdoucí Soukenické ulice“. Floriánská (dnešní Nerudova) ulice byla totiž v té době na obou svých koncích výrazně užší, než je tomu dnes, a přístup k hašení ztěžovaly i hořící kusy střech dopadající na ulici.²⁴

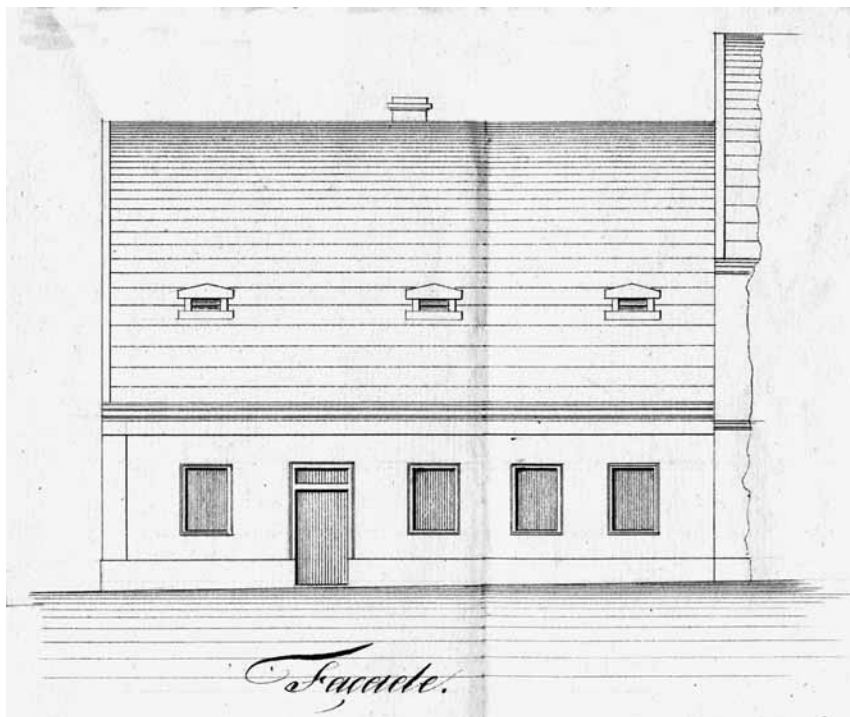
20) SOKA Písek, AM Písek, sig. C 81, kart. 971, „Kniha cechovní počestného pořádku krejčovského v král. krajském městě Písku založená v roce 1834“ z let 1834–1854. Pod zápisem jsou podepsáni první starší cechu Matěj Hájek, druhý starší Jan Stropnický, magistrátní radní Karel Schilling a aktuár Leopold Jugl.

21) Zv. [Kopecký, T.]: *Z Pamětní knihy Karla Tomáše Mlejnk, s. 34*: „1834 dne 5. Juni vyšel velký oheň v 5 hodin večer: 1. Pletenbauer, 2. Červenkovi, 3. Kalina, 4. Johannes Otto, 5. P. Caušnerovi, 6. Kapusta, 7. Horažďovské, 8. Ignác Fustr, 9. Klempíř, 10. Schneiderle, 11. Diviš.“ Vydavatel paměti Theodor Kopecký v ediční poznámce všechny uvedené majitele správně přiřadil k jednotlivým domům.

22) SOKA Písek, Gymnázium Písek, sig. I/1, kn. 1, Pamětní kniha (1778) 1814–1903, pag. 62, zápis k školnímu roku 1834: „1. absuntas fuisse incendio 5. Junii exorto duodecim domos a tergo et latere Gymnasii, quod S. Florianum spectat, et jam proximus ardebat Ucalegon, salvis tamen rebus nostris.“

23) SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 609, kart. 524, soupis příspěvků pro vyhořelé z 19. 6. 1834, výkaz o rozdělení podpory právovárečného měšťanstva pro oběti požáru z 24. 6. 1834.

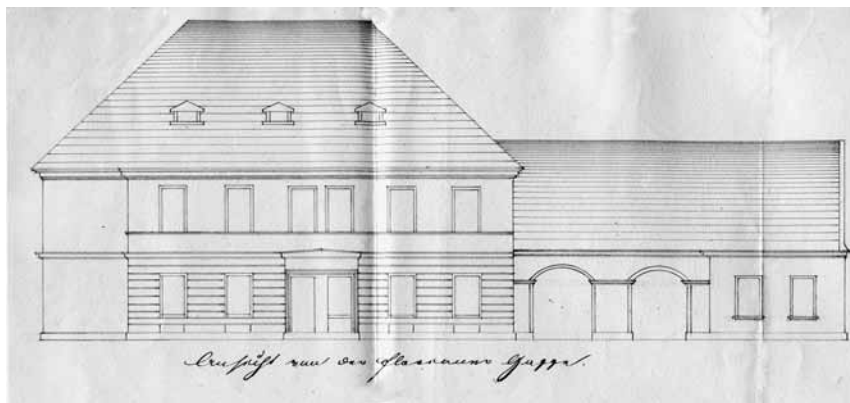
24) Tamtéž, sig. D IV 30 č. 81, kart. 1554, protokol z 18. 10. 1839 o zamýšleném vykoupení a demolici domu čp. 81.

Obr. 13: Průčelí novostavby domu čp. 68 Vojtěcha Kapusty ve Floriánské (Nerudově) ulici na plánu stavitele Františka Roubíčka z roku 1834. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 29 č. 68, kart. 1552

Oheň, jenž si našťěstí nevyžádal žádné oběti na životech, se podařilo zastavit až v pozdních večerních hodinách, a to hlavně díky tomu, že na domech v těsném sousedství hořících budov byly preventivně strženy střechy včetně krovů. Toto nezbytné opatření postihlo domy čp. 59, 60, 69, 77, 78, 82, 87, 90, 91 a 92 (obr. 5 a 6).²⁵ O Mlíčkově domu čp. 61, v jehož případě se však nejednalo vyložení o preventivní zásah, již byla řeč. Jak napsala Marie Axamitová, jejíž dědeček Jan Mls byl mistrem tesařským, strhávání střech bylo v podstatě jediným opravdu účinným prostředkem tehdejší hasební techniky: „*Tehdá nebyli hasiči, střechy chytly hnedle, co jich bylo ze šindele, pak musel jen vždy hasit s tesaři. To se trhaly jen ze střechy šindele, aby*

25) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524. Zmíněné domy vlastnili tito měšťané: čp. 59 - Jan a Anna Schillingovi, čp. 60 - pozůstalí po Václavu Filousovi, čp. 69 - Karel a Barbora Pintofelovi, čp. 77 - František a Rozálie Haindlovi, čp. 82 - Karel Kalina, čp. 87 - Václav Molenda, čp. 90 - František a Anna Šafařovicovi, čp. 91 - František Peringer, čp. 92 - Matěj a Anna Jarošovi.

Obr. 14: Průčelí novostavby domu čp. 88 Jana Otty ve Floriánské (Nerudově) ulici na plánu staviatele Kottbauera z roku 1835. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 31 č. 88, kart. 1555

se oheň nešířil.²⁶ Střechy, z nichž byla většina v této části města stále pokryta šindelem, měli podle platného požárního řádu města Písek odstraňovat hlavně tesaři, zedníci, mlynáři, kominíci a jejich tovaryši. K dispozici měli také 18 obecních protipožárních žebříků a 16 háků k ohni.²⁷

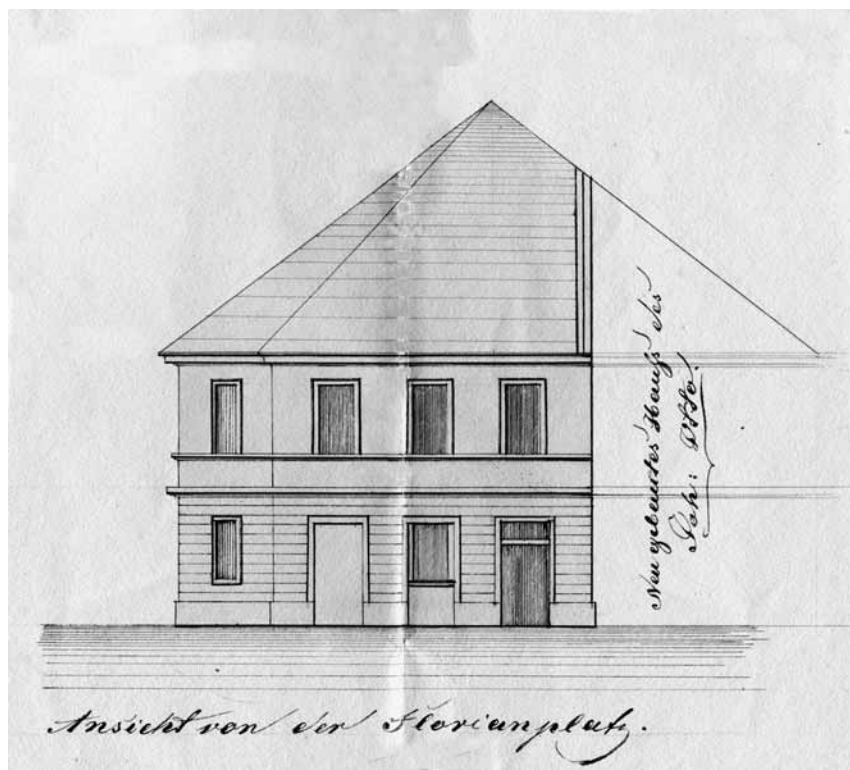
Jako zvláště důležité se ukázalo stržení střech z domu čp. 78 Františka Skály. Jak 13. června 1834 napsal magistrát krajskému úřadu, „úplně odstranění střech na tomto domě čp. 78 včetně stodoly bylo zcela nevyhnutelně nutné k záchraně sousedních domů, neboť tento dům má vůči dalším sousedním budovám větší výšku“. Protože většina domů napravo od domu čp. 78 byla pojištěna u „C. k. privilegovaného českého vespolečného pojišťujícího ústavu náhrad za škody ohněm způsobené“ (K. k. priv. böhmische wechselseitige Brandschadenversicherungsanstalt), doporučil magistrát, aby krajský úřad u této pojišťovny vyjednal nějakou odměnu pro Františka Skálu. Díky stržení střechy Skálova domu totiž ušetřila nemalé částky za výplatu pojistného pro své klienty.²⁸ Stejným způsobem magistrát intervenoval i 20. června 1834 ve prospěch Matěje a Anny Jarošových z domu čp. 92, neboť odstranění střechy z jejich stavení nepochybně zachránilo sousední domy - mezi nimi i čp. 95, 97 a 98, jejichž majitelé byli rovněž pojištěni u zmíněného ústavu.²⁹

26) SOKA Písek, AM Písek, kn. 310, fol. 40v.

27) Tamtéž, sig. B I 586, kart. 521, řád k hašení ohně z roku 1821; sig. B I 587, kart. 521, řád k hašení ohně z roku 1836.

28) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

29) Tamtéž, sig. D IV 31 č. 92, kart. 1855.

Obr. 15: Průčelí novostavby domu čp. 89 Barbory Caušnerové při pohledu z Floriánského rynku (Havlíčková náměstí) na plánu stavitele plánu stavitele Františka Spiesse z roku 1836. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 31 č. 89, kart. 1555

Podle hodnocení krajského úřadu z 18. července 1834 se jako nemalý problém ukázalo, že se na Floriánském rynku tehdy nenalézala žádná kašna a voda se musela nosit z Malého rynku. Při požáru se také příliš neosvědčila velká městská stříkačka, tažená dvěma koňmi, kterou se nepodařilo přivést do těsné blízkosti ohně. Město tehdy ještě disponovalo „prostřední“ a „malou“ stříkačkou, o nich se ale v hodnocení nemluví. Jako velmi účinné se naopak ukázaly malé ruční „jednomužné“ stříkačky, jichž mělo město celkem dvacet, a také hasební košíky na nošení vody, které ve svých domech museli mít všichni měšťané a jichž měla větší zásobu i obec.³⁰ Podobné svědectví nám ve svých pamětech zanechala i Marie Axamitová: „Stříkačka,

30) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

Obr. 16: Část severní fronty dnešní Nerudovy ulice. Odleva část domu čp. 88, dále průčelí domů čp. 163 (vznikl rozdělením domu čp. 68), 67 a 66. Foto J. Pešta

říkal dědeček, byla špatná, vždycky, že museli nosit vodu a ulívat jen košíky.“³¹ Po ohni muselo být celkem 145 hasebních košíků nově vysmoleno a u další stovky musela být vyspravena jejich vnitřní konstrukce.³²

Do boje s požárem se zapojila většina obyvatel města. Podle požárního řádu bylo „*nejtužší povinností*“ každého měšťana „*ochotnou pomoc v hašení a ohně dušením vynaložiti*“. Každý měšťan měl mít na půdě svého domu jednu nebo dvě velké nádoby s vodou (toto nařízení neplatilo v zimě) a dále alespoň jeden žebřík a několik košíků. Měšťané, kteří měli potažní dobytek, se museli po vypuknutí ohně co nejrychleji odebrat s potahem k přivázání stříkačky či vody nebo na ta místa, jež jim byla určena požárním řádem. Ti, kdo v tomto řádu nebyli uvedeni, měli svůj potažní dobytek s nádobami či káděmi na vodu postavit ke kašně či k řece nejbližší od ohně a odtud vozit vodu (pokud by jim nebylo nařízeno jinak).³³ Je ale otázkou, jak byly podobné předpisy uplatňovány v praxi.

31) Tamtéž, kn. 310, fol. 40v.

32) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

33) Tamtéž, sig. B I 586, kart. 521, řád z roku 1821; sig. B I 587, kart. 521, řád z roku 1836.

Obr. 17: Dům čp. 89 (nalevo) a rohový dům čp. 88 (napravo) při pohledu od Havlíčkova náměstí. Foto J. Pešta

Při hašení se nad všechny jiné vyznamenali vojáci píseckého 1. zeměbranceckého praporu pěšího pluku č. 25 Trapp z nedalekých kasáren. Magistrát proto již 7. června zaslal velitelství praporu zvláštní poděkování „za mimořádnou a vpravdě přátelskou pomoc a nasazení jak pánů c. k. důstojníků, tak i c. k. mužstva“, jimž se podařilo zastavit další šíření ohně. Magistrát rovněž přislíbil, že za odměnu věnuje do kasáren šest sudů (14,4 hl) domácího piva. Velitelství však tuto nabídku s díky odmítlo a na jeho návrh byla částka 76 zlatých 12 krejcarů vídeňské měny odpovídající prodejní ceně sudů věnována do zvláštního fondu, zřízeného na pomoc vyhořelým měšťanům. Nadto ještě důstojníci ze svého vybrali dalších 40 zlatých. Inu, nebylo nad to mít ve městě c. k. vojenskou posádku.³⁴

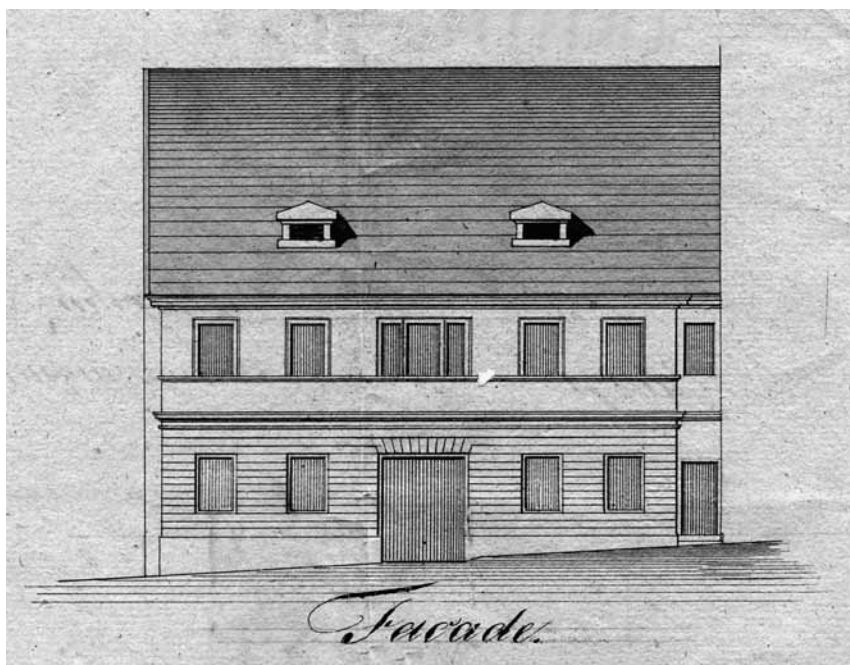
Krajský úřad také 12. července 1834 za projevené hrdinství při hašení požáru ocenil místního kaplana a katechetu Josefa Kronbergera, jenž prý podle svého pozdějšího svědectví „s nebezpečím vlastního života zachránil jednu celou ulici“.³⁵

34) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

35) Jiří PEŠTA: *Příspěvek k životopisu Josefa Kronbergera (1797-1864) a stavbě tzv. Kronbergova altánu v Písku*. JSH, 83, 2014, s. 181-182.

Velké nasazení a osobní odvalu prokázali také studenti píseckého gymnázia. Dověděla to Marie Axamitová, již tehdy coby sedmnáctileté dívce připadl důležitý úkol obsluhy velké studny na Malém rynku (dnes Alšově náměstí) před hostincem U Černého Orla v čp. 50: „*Když byl ten velký oheň v Soukenické ulici, já stála na pumpě, přes 3 hodiny pořád jsem pumpovala, byla voda pořád, byl při ní velký džber. Pak studenti, byli řadou až k starému gymnasium, podávali košíky jeden druhému. Ty košíky bývaly v každém domě zvláště ku ohni, stříkačky byly moc nedostatečný.*“ Studenti pod vedením školníka Josefa Mayerleho se pochopitelně soustředili hlavně na záchranu gymnaziální budovy, „...*tu vodu nosili do škol, hned každou jiskru ulili, nebo bylo to všechno ze dřeva, byla tehdy ze 6 tříd.*“ Gymnázium se totiž tehdy nalézalo v domě čp. 76 na Malém rynku, čili jen pár kroků od hlavního ohniska požáru. Z obavy před ohněm studenti také z budovy raději vynosili na bezpečné místo drahocennou školní knihovnu, osobní věci profesorů, ba dokonce i okna a dveře. Hlavně jejich zásluhou tak gymnázium nakonec vyvázlo bez větší újmy, což jim k dobru připočítla i Axamitová: „...*studenti tehdy s Majrdlem zachránili gymnasium, nebo hořelo hned za nimi v Soukenické ulici.*“ Za uchránění cenné obecní budovy si „gymnaziální mládež“ vysloužila i oficiální uznání od pana purkmistra. Prefekt gymnázia Josef Schön si však v dopise k magistrátu z 19. června postěžoval, že jim při zásahu nepomohl ani jeden z píseckých měšťanů: „*Těžko říci, zda se tak stalo z neúcty vůči městskému majetku nebo vůči gymnáziu.*“ Prefekt současně upozornil na podivné chování mnoha přihlížejících „*domorodců*“, kteří nejenže se nijak nezapojili do práce, ale ještě se studentům vysmívali a pronášeli na jejich adresu škodolibé poznámky: „*Proč se tolik namáháte, když se vás to vůbec netýká?*“ - „*Jen přiložte ruku k dílu, stejně nemáte celý rok nic pořádného na práci!*“ - „*Tak bohužel ta škola, byvše už po několikáté v ohrožení, zase se štěstím vyvázla!*“ Se zjevným potěšením pak prý okomentovali ztrátu některých prefektových věcí, k níž došlo v důsledku urychleného stěhování: „*Inu, tomu to neuškodí!*“ Prefekta ovšem nejvíce rozcílily kritické hlasy, které se ze strany měšťanů snesly na profesorský sbor za to, že do sbírky na podporu vyhořelých přispěl „*pouze*“ 7 zlatými konvenční měny. Vysvětlil proto, že profesori již předtím uspořádali mezi sebou vlastní sbírku, při níž vybrali 28 zlatých na pořízení toho nejnutnějšího ošacení pro studenty. Mnozí z nich totiž při hašení přišli „*o své nejlepší, ba často i jediné šaty*“, a tři studenty pak požár připravil o veškeré osobní věci. V závěru svého emotivního dopisu pak prefekt s těžko tajeným rozhořčením magistrátu připomenul, že profesori nejsou vypláceni z obecních peněz, ale od státu (od obce však pobírali příspěvek na bydlení - JP), a pouhá přítomnost gymnázia v Písku zajišťuje městu a jeho obyvatelům na ročním obratu přinejmenším 5574 zlatých, tedy částku vskutku nemalou.³⁶

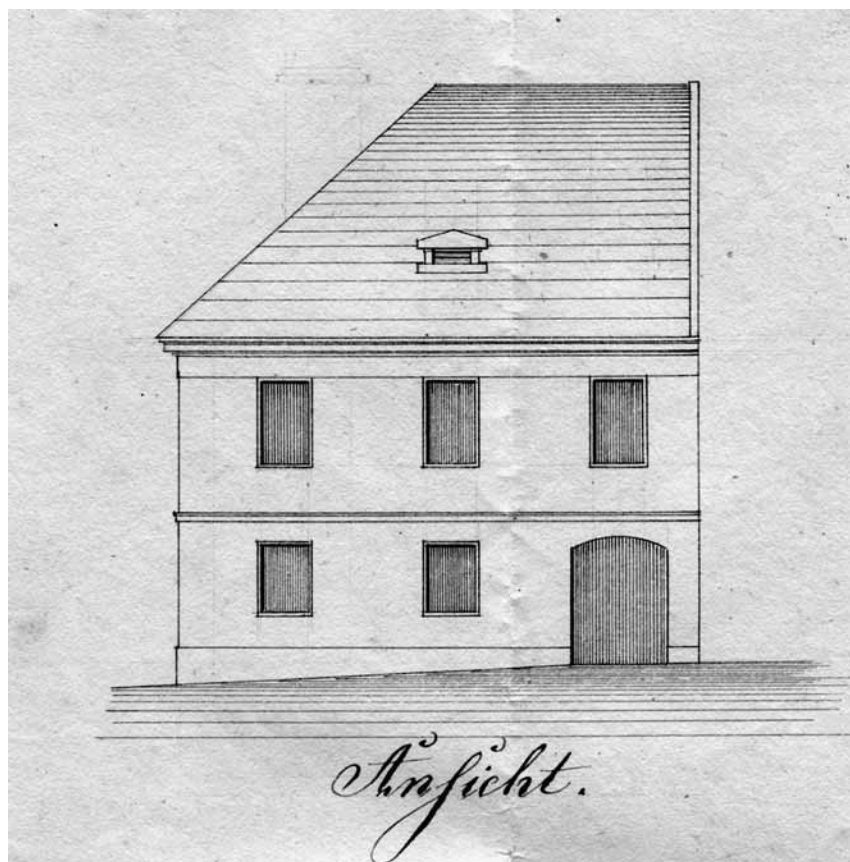
36) SOKA Písek, AM Písek, kn. 310, fol. 8v a 11r; sig. B I 609, kart. 524. Ke školníku Mayerlovi viz AM Písek, sig. D II Mayrle, kart. 1298; August SEDLÁČEK: *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*. Písek 1913, s. 345.

Obr. 18: Průčelí novostavby domu čp. 80 Josefa Pletterbauera ve Školní (Smetanově) ulici na plánu stavitele Františka Roubíčka z roku 1834. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 29 č. 80, kart. 1554

Sbírku na pomoc obětím požáru, kterou ve svém dopise zmínil Schön, nechal již 7. června po předchozím schválení krajského úřadu vyhlásit písecký magistrát. Sbírka byla ukončena po měsíci, podle výkazu z 13. července 1834 se v ní podařilo vybrat celkem 112 zlatých 43 krejcarů konvenční měny a 553 zlatých 44 krejcarů vídeňské měny. (Jen na vysvětlenou: 1 zlatý konvenční měny se rovnal 2,5 zlatým vídeňské měny.) Archy s příspěvky byly veřejně vystaveny na městské radnici, kam si je měšťané podle Schönova svědectví chodili pravidelně kontrolovat, aby zjistili, jak byl kdo štedrý. Tady je stručný přehled všech dobrodinců:

- majitelé domů a podruzi z města a předměstí: 459 zlatých 25 krejcarů vídeňské měny (největší částku - 12 zl. 30 kr. - věnoval bývalý krajský hejtman Mořic Nussbaumer, jenž byl majitelem domu čp. 33 v dnešní Jungmannově ulici),
- velitelství 1. zeměbraneckého praporu: 40 zlatých konvenční měny,
- finanční náhrada za 6 sudů piva, jež měly být darovány mužstvu 1. zeměbraneckého praporu: 76 zlatých 12 krejcarů vídeňské měny,

Obr. 19: Průčelí novostavby nárožního domu čp. 81 Františka Kaliny při pohledu ze Školní (Smetanovy) ulice na plánu stavitele Františka Roubíčka z roku 1834. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 29 č. 81, kart. 1554

- výtěžek z divadelního představení, jež bylo 20. června sehráno ve prospěch pohořelých: 20 zlatých 58 krejcarů konvenční měny,
- úředníci píseckého magistrátu: 15 zlatých 20 krejcarů konvenční měny,
- kněží z píseckého děkanství: 11 zlatých konvenční měny,
- úředníci c. k. okresní kamerální správy: 10 zlatých konvenční měny,
- židovská obec ze Strakonice: 18 zlatých 7 krejcarů vídeňské měny,
- profesorský sbor gymnázia: 7 zlatých konvenční měny,
- úředníci c. k. silničního komisařství: 3 zlaté 30 krejcarů konvenční měny,

- heřmaňský farář: 3 zlaté 15 krejcarů konvenční měny,
- neznámý dárce: 1 zlatý 40 krejcarů konvenční měny.

Při rozdělování výnosů ze sbírky se přihlíželo k doporučení o majetkových poměrech vyhořelých, které 17. června 1834 sestavil písecký děkan Vavřinec Mašek ve spolupráci s početvedoucím místního chudinského ústavu Petrem Nossbergerem a správcem téže instituce Josefem Puršem. Jejich elaborát zabírá několik stran, podívejme se tak alespoň na hodnocení obyvatel domu čp. 80, kde požár vypukl.

Josef Pletterbauer: „*Pro něj není ztráta domu a několika bezvýznamných a bezcenných nástrojů nijak významná, neboť jinak vlastní dostatečný majetek a současně nemá žádné děti. Je majitelem 12 strychů polí.*“

Tomáš Sladkovský: „*Má čtyři nezaopatřené děti, a ačkoli se dosud živil jako přadlák a česač vlny, ztrátou strojů k předení a části majetku utrpěl nanejvýš významnou škodu, takže bez cizí pomoci z něj bude nyní žebrák.*“

Vojtěch Nikodým: „*Má stejný osud jako výše jmenovaný. Nadto je ale ještě mrzák a kvůli ztrátě nástrojů k postřihování sukna se z něj stal úplný žebrák. Vzhledem k dosavadnímu bezúhonnému životu svému i svých dobře vychovaných dětí si zasluhuje o to větší zohlednění pro podporu, jež by mu měla být udělena.*“

Matěj Hájek: „*V porovnání se dvěma výše jmenovanými je ještě dostatečně zámožný, neboť přišel jen o několik věcí beztak nízké hodnoty, zachránil však okolo 300 zlatých konvenční měny. Při své zdravé tělesné konstituci si svou prací brzy nahradí utrpěnou ztrátu, jež pro něj nebyla nijak významná.*“

Dominik Rolland: „*Již dříve se nalézal ve velmi nuzných majetkových poměrech, takže po požáru se jeho poměry nemohly nijak změnit.*“³⁷

Z elaborátu je zjevné, že podpory se měly v prvé řadě udílet těm, kteří si nemohli pomoci vlastními prostředky ani silami. Většinou to byli nemajetní nájemníci, ale nezapomínalo se ani na vlastníky domů, na jejichž majetku vázly vysoké dluhy. Přednost měly rovněž rodiny s větším počtem malých dětí. Pozornost zasluhuje i hodnocení Matěje Hájka, v němž většina Písečanů spatřovala hlavního původce požáru. On sám 7. června vypověděl, že přišel o veškerý majetek, ale podle posudku ze 17. června mu mělo zůstat přibližně 300 zlatých konvenční měny, což nebyla nijak zanedbatelná částka.

Zde se sluší připomenout, že Hájek byl rovněž prvním starším cechmistrem píseckého krejčovského cechu, takže v jeho bytě byla také uložena pokladnice s příspěvky všech členů a kompletní cechovní archiv. K nemalé újmě 37 krejčovských mistrů a 55 tovaryšů však všechny peníze, knihy, dokumenty a další „*rekvizita*“ přišly vniče, jak se o tom píše v cechovní knize založené 19. června 1834: „*Paměť se uvádí všem budoucím cechovním nastupitelům, že tato kniha založena byla roku 1834 dne 19ho června za pana Matěje Hájka a pana Jan Stropnického, kteráž cechovní pokladnice a meisterbriefy i lehrbriefy*“³⁸ *a cechovní rekvizita od zkázy ohně spálena*

37) SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 609, kart. 524.

38) Mistrovské a výuční listy.

byla. [...] *Vejstraha budoucím držitelům, cechovní aby pokladnice v takovém nebezpečném místě uložena nebyla.*“³⁹ A podobnou zprávu obsahuje i další kniha krejčovského cechu, do níž se začalo psát 30. listopadu 1834: „*V domě Nro. Cons. 80 přináležejícím měšťtěnínu a mistru bednářskému Jozef Blätterbauerovi, jenž, jak uvedeno, oheň povstal, první starší cechmistr pan Matěj Hájek toho času ostával, kdež také cechovní pokladnice u něj schována byla, a poněvadž jemu možno nebylo ani svých ani cechovních věcí uchrániti, tak se také pravená pokladnice s všemi v ní se nacházejícími písemnostmi uhořela a v nic přišla.*“⁴⁰

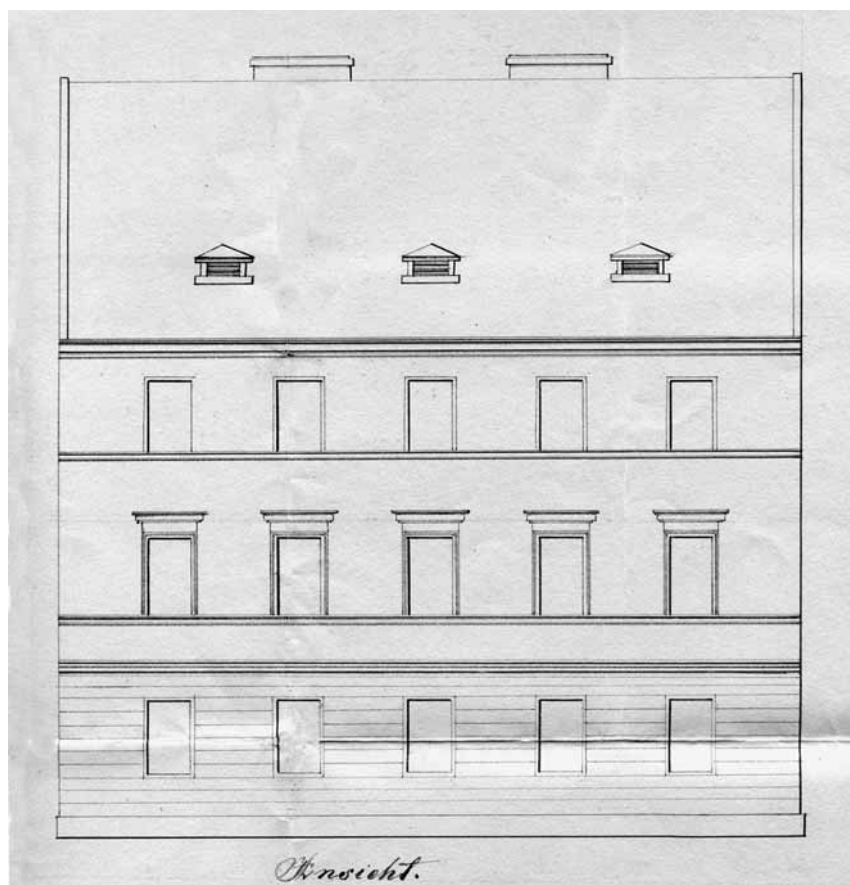
Významnou pomocí přispělo i právovárečné měšťanstvo, které již 14. června 1834 věnovalo z pivní pokladny 1460 zlatých vídeňské měny. Všichni právovárečníci se současně zavázali, že z výnosů každé budoucí várky v měšťanském pivovaru vrátí 10 zlatých do pokladny, dokud nebude chybějící částka vyrovnána. Na rozdíl od zmíněné dobročinné sbírky však byl tento obnos určen pouze pro majitele domů, které vyhořely nebo u nichž musely být strženy střechy. Příspěvek pro vyhořelé činil 100 zlatých, pouze Jan Pokorný z čp. 64 obdržel polovinu této částky. Podpora pro vlastníky domů se strženými střechami se pohybovala od 20 do 80 zlatých. Zvláštní odměna 14 zlatých 48 krejcarů pak byla také určena ještě jakémusi kominickému tovaryši, jenž se zřejmě vyznamenal při hašení požáru. Pouze jediný postižený majitel domu neobdržel žádnou podporu, a sice Josef Pletterbauer. O důvodech opominutí měšťana, v jehož domě začalo hořet, se však můžeme pouze domýšlet. Všichni majitelé vyhořelých domů nebo domů zbavených střech byli také dočasně osvobozeni od placení domovní daně a rovněž získali nárok na bezplatné stavební dříví z městských lesů.⁴¹

Obnova většiny vyhořelých a poškozených domů byla zahájena záhy po požáru. Nejprve se začaly nahrubo opravovat domy se strženými střechami. Sedm domů bez střech bylo hned v prvním týdnu po požáru zakryto provizorními krovky se šindelem, což 15. června 1834 vyvolalo prudkou reakci krajského úřadu. Všem řemeslnickým mistrům, kteří se na těchto pracích podíleli, pohrozil vysokými pokutami, neboť střechy vypálených a poškozených domů měly být z bezpečnostních důvodů v budoucnu kryty pouze „*ohnivzdornými*“ pálenými taškami. Magistrát, jenž prozatímní použití šindelové krytiny povolil, se však 19. června u krajského úřadu přimlouval za poněkud vstřícnější postup vůči postiženým a poprosil o „*trochu dobré vůle vůči oněm měšťanům tlačným bídou nejvyšší*“. Současně uklidnil krajské úředníky, že se jedná pouze o dočasné řešení, jež má ochránit majetky již tak dost zbědovaných měšťanů, a šindelové střechy budou co nejdříve odstraněny. Krajský úřad si však vymínil, že všechny střechy a krovky se budou moci stavět pouze podle schválených

39) SOKA Písek, AM Písek, sig. C 80, kart. 971, „Kniha počestného cechu krejčovského v královském městě Písku roku 1834 dne 10. června“ z let (1832) 1834-1869.

40) Tamtéž, sig. C 81, kart. 971, „Kniha cechovní počestného pořádku krejčovského v král. krajském městě Písku založená v roce 1834“ z let 1834-1854.

41) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

Obr. 20: Pohled od Nové aleje (dnešní Komenského ulice) na dům čp. 63 učitele Josefa Piče (Pietsche) na plánu stavitele Františka Spiesse z 20. května 1838. Všech 15 oken bylo s povolením magistrátu nově vyraženo do hradební zdi. Vstup do dnes již neexistujícího domu se nalézal v Soukenické ulici. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 28 č. 63, kart. 1551

plánů, které předtím z protipožárního hlediska posoudí odborní znalci z řad přísežných mistrů zednických, tesařských a kominických a také krajský inženýr. V opačném případě by musely být střechy odstraněny.⁴²

Záhy po neštěstí začali stavět i někteří měšťané, jejichž domy byly ohněm zcela zničeny. Již 18. června 1834 zažádal o povolení ke stavbě nového domu Josef Plet-

42) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

terbauer z čp. 80 a dva dny po něm František Kalina z čp. 81 (obr. 18 a 19). Oba předložili plány vypracované městským stavitelem Františkem Roubíčkem a oba také 3. července 1834 obdrželi stavební povolení od krajského úřadu. Kalina svoji stavbu dokončil ještě během léta, Pletterbauer pravděpodobně též - každopádně v první půli roku 1835 již jeho nový dům stál.⁴³ Další stavby záhy následovaly: 7. července 1834 dostal stavební povolení Jan Pokorný z čp. 64, 4. srpna 1834 Jan Diviš z čp. 62 a Jan Horažďovský z čp. 67 a krátce po 11. září 1834 Vojtěch Kapusta z čp. 68 (obr. 21, 12 a 13). I tyto měšťané stavěli podle Roubíčkových plánů a nejpozději v roce 1835 byly jejich domy z větší části dobudovány.⁴⁴ Úředníci krajského úřadu, kteří schvalovali předložené plány, si však později možná vyčítali svoji přílišnou (a nepřilíš obvyklou) vstřícnost při povolování staveb. V případě domu čp. 81 ve Floriánské ulici, jenž byl v létě roku 1834 obnoven na původním půdorysu, totiž záhy vyvstal problém, s nímž se při povolovacím řízení mělo počítat, ale na nějž se jaksi pozapomnělo.

Již 1. července 1834 se totiž v Písku uskutečnila krajská komise, která si dala za úkol shrnout všechna pochybení proti policejním předpisům vedoucí ve svém důsledku k vypuknutí požáru. Také ale naznačila možné cesty, jak podobným neštěstím v budoucnu předcházet. Na základě jejích zjištění vydal 29. července 1834 prezident zemského gubernia Karel hrabě Chotek nařízení, co je třeba v Písku po požáru z 5. června změnit. Jedna z hlavních úprav se týkala nezbytného rozšíření a regulace Floriánské ulice (dnes Nerudovy), kterou na straně k Floriánskému rynku příliš zužovaly protilehlé domy čp. 81 Františka Kaliny a čp. 88 Jana Otty a na straně druhé dům čp. 66 Ignáce Pfustera a také příliš těsná Táborská (Nová) branka. Šířka ulice se na obou koncích pohybovala přibližně kolem 4 metrů, což se ukázalo jako velmi omezující právě při hašení nedávného požáru. Rozšíření Floriánské ulice, jež v předchozí době sloužila hlavně pěším, by současně vylepšilo i její průjezdnost, aby tak v obou jejích směrech mohly jezdit povozy. To mělo svůj význam i vzhledem k chystané výstavbě státní silnice z Písku do Tábora, která měla mít v Písku své vyústění právě u Táborské branky.⁴⁵ V úpravách Floriánské ulice se mělo postupovat podle regulačního plánu, který nechal vypracovat krajský úřad ihned po jednání komise z 1. července a jenž byl schválen zmíněným guberniálním nařízením z 29. července. Z plánu, v němž jsou zakresleny jak původní půdorysy domů ve Floriánské ulici, tak i nově napláňované uliční linie, vyplývá, že ulice měla mít po regu-

43) Tamtéž, sig. D IV 30 č. 80 a 81, kart. 1554; kn. 669, Podací protokol pro věci hospodářské a politické 1834, č. j. 2501/1834.

44) SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV č. 64, kart. 1551, kn. 669, č. j. 2568 a 2768/1834 (dokumentace k čp. 64); sig. D IV 28 č. 62, kart. 1551, SOA v Třeboni, KÚ Prácheň, sig. Publ 13/84, kart. 895 (dokumentace k čp. 62); SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 28 č. 67, kart. 1552, sig. D IV 31 č. 88, kart. 1555, SOA v Třeboni, KÚ Prácheň, sig. Publ 13/84, kart. 895 (dokumentace k čp. 67); SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 29 č. 78, kart. 1552, sig. D IV 30 č. 81, kart. 1554, sig. D IV 31 č. 88, kart. 1555 (dokumentace k čp. 68).

45) SOA v Třeboni, KÚ Prácheň, sig. Cont 7/11, kart. 898.

laci šířku přibližně 7 metrů (obr. 7 a 8). Na tento rozměr se také měla zvětšit Táboorská branka, jejíž původní šířka byla jen poloviční (obr. 9 a 10).⁴⁶

Rozšíření Floriánské ulice počítalo se změnou dispozic vyhořelých domů čp. 81, 88, 68 a 66, jejichž přední části na straně do ulice se měly ubourat podle nových regulačních čar, a také domu čp. 67, jehož průčelí se mělo naopak nepatrně posunout dopředu, aby bylo s ostatními domy v jedné rovině. Realizace však narázela na řadu obtíží, s nimiž krajský úřad ani zemské gubernium zřejmě nepočítaly. Kromě vyjednávání s majiteli domů o výši odškodného za odbourané části budov zdržoval přípravu stavby i písecký magistrát, neboť všechny finanční náhrady měly být placeny z obecních peněz.

Krajský úřad již 20. srpna 1834 navrhl odškodnění pro všechny měšťany, které měla postihnout plánovaná regulace:

- a) Ignác Pfuster z čp. 66 za odstoupení stavební parcely v přední části domu obdrží přiléhající hradební zeď s okrouhlou baštou (zvanou Baba), které může začlenit do nového domu.
- b) Jan Horažďovský z čp. 67 musí bez nároku na finanční náhradu posunout přední část domu k nové uliční linii. Zeď jeho domu je po požáru natolik poškozená, že ji musí buď dát strhnout a vystavět znovu anebo ji posílit směrem dopředu.
- c) Vojtěch Kapusta z čp. 68 dostane odškodné 84 zlatých 43 krejcarů konvenční měny za částečné odbourání průčelí (na levé straně domu), resp. jeho posunutí dopředu (na pravé straně).
- d) Janu Ottovi z čp. 88 bude vyplaceno 281 zlatých konvenční měny za stržení přední části domu podle navržené regulační čáry.
- e) František Kalina z čp. 81 dostane za demolici uliční části svého domu 226 zlatých 37 krejcarů konvenční měny (obr. 7 a 8).⁴⁷

První tři měšťané s navrženými podmínkami souhlasili bez výhrad. Horažďovský a Kapusta stavby svých stavení podle nových dispozic z větší části dokončili v roce 1835 (obr. 12 a 13), Ignác Pfuster však stavbu nového domu čp. 66 zahájil výrazně později. Teprve 6. prosince 1835 totiž podkomořský úřad schválil smlouvu na postoupení části hradební zdi a bašty, kterou byla 1. června 1835 s Pfusterem nucena uzavřít písecká obec. Ve smlouvě se obec zavázala, že Pfusterovi bezplatně přenechá do emfyteutického vlastnictví část staré městské zdi ohraničující dvůr jeho domu a starou baštu, „*přičemž se mu povoluje proražení oken do městské zdi*“. Pfuster na druhé straně přislíbil, že prostor před svým domem přesahující „*vyznačenou uliční linii*“ bezplatně odevzdá městské obci „*k rozšíření Floriánské ulice*“, z měst-

46) SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 30 č. 81, kart. 1554, regulační plán Floriánské ulice z roku 1834; sig. Ab 44, kart. 51, plán na proražení Nové brány z roku 1835. Podle regulačního plánu se šířka ulice měla v přepočtu pohybovat od 6,9 do 7,7 metru, podle plánu Nové brány mělo mít nejširší místo ulice (nalézající se právě v místě brány) 3,7 vídeňského sáhu neboli 7 metrů.

47) Tamtéž, sig. Au 32, kart. 416. Stručnou, ale ne zcela přesnou zmínku o regulaci Floriánské ulice přináší SEDLÁČEK: *Dějiny II*, s. 125, 400 a LUDVÍK - PRÁŠEK: *Písecké ulice*, s. 30.

Obr. 21: Průčelí novostavby domu čp. 64 Jana Pokorného v Soukenické ulici na plánu stavitele Františka Roubíčka z roku 1834. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. D IV 28 č. 64, kart. 1551

ské zdi a bašty bude platit roční činži 30 krejcarů, bude je na vlastní náklady udržovat v dobrém stavu, „*nijak nezmění vnější starožitnou podobu bašty, jež dosud tvoří okrasu města, oproti tomu může tu věž trvale rozčlenit a užívat podle své vůle*“ a konečně opatří mřížemi otvory vyražené do zdi. Ještě zcela nedostavěný dům Pfuster v roce 1836 pronajal c. k. okresní kamerální správě. V domě, jenž má dosud původní podobu navrženou v roce 1834 stavitelem Václavem Krucherem, se dnes nalézá Penzion U Kloudů (obr. 11).⁴⁸ V městské hradbě mezi domy čp. 66 a 65 byla rovněž v roce 1835 proražena nová a širší Tábořská brána (obr. 9 a 10).⁴⁹

Regulaci Floriánské ulice se však podařilo zpomalit měšťanům Janu Ottovi a Františku Kalinovi, kteří nebyli spokojeni s výší odškodného a proti návrhu krajského úřadu z 20. srpna 1834 podali odvolání. Jan Otto, který by kvůli stržení přední domovní

48) SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 28 č. 66, kart. 1552.

49) Tamtéž, sig. Ab 44, kart. 51; LUDVÍK - PRÁŠEK: *Písecké ulice*, s. 30; Sedláček, A.: *Dějiny II*, s. 109.

části přišel o světnici, obchod, předsíň, komoru a schody v přízemí, tři světnice v prvním patře a také o studnu, požadoval náhradu nejméně 800 zlatých. Nakonec se v červnu roku 1835 spokojil s 500 zlatými konvenční měny a v říjnu téhož roku zahájil stavbu podle plánu stavitele Kottнауera. Na konci roku 1836 již Ottův nový dům stál (obr. 14) a severní část Floriánské ulice se tak ocitla v jedné přímce (obr. 8).⁵⁰

Mnohem déle s úřady litoval František Kalina, který nejprve v červnu 1834 vyhořel, poté počátkem září téhož roku dostavěl nový dům a posléze z něj měl kvůli byrokratickému šlendriánu zbourat celou jednu třetinu. Po několikaletých jednáních se nakonec Kalina přiklonil k variantě odprodeje celého domu čp. 81 za 2000 zlatých konvenční měny písecké obci, která by jej pak přestavěla podle nového regulačního plánu z října 1835. Toto řešení schválil 9. srpna 1839 podkomořský úřad, tentokrát ale podal námitku písecký magistrát, podle nějž bylo odškodnění pro Kalinu příliš vysoké. I když podkomořský úřad počátkem roku 1840 toto odvolání zamítl, k prodeji a přestavbě domu čp. 81 nakonec z neznámých důvodů vůbec nedošlo.⁵¹ Zatím provedená regulace tak v podstatě ztratila svůj smysl, neboť šířka ulice na straně k Floriánskému rynku zůstala zachována na původní úrovni. K rozšíření Nerudovy ulice na 9 metrů došlo v těchto místech až po letech v roce 1926, kdy dům čp. 81 odkoupila písecká obec za 125 000 Kč a následně jej nechala zbourat. O rok později byl nový dům se stejným číslem popisným 81 vybudován v Nerudově ulici v zahradě domu čp. 80. Část stavební parcely po zbouraném domu čp. 81 pak manželé Jarošovi použili k rozšíření svého domu čp. 80, z nějž se tak v roce 1927 stal „*rohový dům na rohu ulice Nerudovy a Smetanovy*“.⁵²

Mezi lety 1836-1838 byl konečně postaven nový dům čp. 89 Barbory Caušnerové a roku 1838 na místě spáleniště domu čp. 63 (předtím patřícího Martinu Schneiderlovi) vyrostla dvoupatrová obytná budova učitele a pozdějšího ředitele písecké hlavní školy Josefa Piče (Pietsche). Oba domy projektoval městský stavitel František Spiess (obr. 15 a 20).⁵³

Bližší informace nemáme pouze k domu čp. 79, k němuž se pro období těsně po požáru z roku 1834 nedochovala žádná stavební dokumentace.⁵⁴ Je ale možné, že v jeho případě oheň nezpůsobil hlavní škody na obytném stavení, ale spíše na hospodářských budovách ve dvoře. V soupisu poškozených ze 17. června 1834 se totiž uvádí, že majitel domu Václav Červenka „*utrpěl značnou újmu kvůli ztrátě stodoly, stáje a jednoho koně*“.⁵⁵ Domněnka, že obytná část neutrpěla při ohni fatální

50) SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 31 č. 88, kart. 1555, sig. D IV 30 č. 81, kart. 1554, sig. D IV 28 č. 67, kart. 1552.

51) Tamtéž, sig. D IV 30 č. 81, kart. 1554; sig. D IV 31 č. 88, kart. 1555.

52) Městský úřad Písek, odbor výstavby a územního plánování, stavební dokumentace k domům čp. 80 a 81; LUDVÍK - PRÁŠEK: *Písecké ulice*, s. 30.

53) SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 31 č. 89, kart. 1555; sig. D IV 28 č. 63, kart. 1551.

54) Tamtéž, sig. D IV 29 č. 79, kart. 1553.

55) Tamtéž, sig. B I 609, kart. 524.

újmu, nasvědčuje i fakt, že se až do dnešních dnů dochovala skvostná klasicistní fasáda domu čp. 79 ve Smetanově ulici v podobě z roku 1807 včetně původních váz a pěti plastik na atice.⁵⁶

I když nakonec regulace Floriánské ulice neproběhla zcela podle původních plánů, podoba této části města se přece jen výrazně změnila (obr. 8). Přispěla k tomu i nová podoba vyhořelých domů, jejichž novostavby měly mít podle zadání krajského úřadu pokud možno jednotný vzhled. Projevilo se to například i na požadavku, aby všechny budovy v severní části Floriánské ulice měly svá okna přesně v jedné rovině. I když se na projektech podílelo více stavitelů (Roubíček, Krucher, Kottner a Spiess), novostavby, resp. jejich fasády získaly vcelku podobné klasicistní vzezření (obr. 11-15, 18-21). S ohledem na předcházení dalším požárům musely být také nové domy postaveny již jen z „*nepalných*“ materiálů, tedy z kamene či cihel, a jako střešní krytina mohly být použity výhradně pálené tašky.

František Rudolf Bezděka roku 1851 napsal, že po požáru z roku 1834 „*se tolika novým stavením přidalo druhé poschodí*“. S jistotou to ale můžeme tvrdit pouze o původně přízemním domu čp. 80, jehož uliční část nechal Josef Pletterbauer zvýšit o jedno patro. Radikální přestavbou prošla i vnitřní dispozice celého domu (obr. 18). Jako jednopatrové byly dále vybudovány i domy čp. 66, 67, 81, 88 a 89 (obr. 11, 12, 14, 15, 19). Původní stav známe pouze u domů čp. 81 a 88, které však měly jedno nadzemní patro i před požárem. Oproti tomu jen jako přízemní stavení byly vystavěny domy čp. 64 a 68 (obr. 21 a 13). Dvěma nadzemními patry byl opatřen pouze nový dům čp. 63 v Soukenické ulici (obr. 20) a možná i sousední dům čp. 62, k němuž však nemáme žádnou stavební dokumentaci z období následujícím ihned po požáru. O domu čp. 79, jehož průčelí zůstalo zachováno ve stavu z roku 1807, již byla řeč.⁵⁷

Požár Písku pochopitelně vyvolal i zvýšenou aktivitu na poli protipožární prevence. Již 20. června 1834 byli všichni měšťané svoláni na radnici, kde jim byl přečten platný řád k hašení ohně. Měšťané se museli písemně zavázat, že budou jeho jednotlivé body důsledně zachovávat. Čtyři dny poté úředníci krajského úřadu prošli a zkontrolovali všechny domy ve městě a na předměstích. Nejvýznamnější výhrady se týkaly chybějícího nářadí k hašení požárů, uskladňování obilí, slámy a dřeva na půdách, ale i nebezpečných dřevěných prvků na vnějších konstrukcích domů či neschválených dřevěných kůlen a podobných „*vedlejších staveb*“. Podle krajského nařízení z 18. července 1834 dostali majitelé domů lhůtu do poloviny srpna k odstranění všech zjištěných závad.⁵⁸

56) Srov. LUDVÍK - PRÁŠEK: *Písecké ulice*, s. 33.

57) Srov. pozn. 43, 44, 53 a 54. Dále viz ADÁMEK: *Pamětní spisy*, s. 312; D. LÍBAL - J. MUK, - M. HEROUTOVÁ: *Písek. Stavebně historický rozbor objektů, jádra a částí historických předměstí*. Praha 1967, s. 57-62, 150-152, 168-168. K domu čp. 62 srov. Městský úřad Písek, odbor výstavby a územního plánování, dokumentace k čp. 62; SOKA Písek, AM Písek, sig. D IV 28 č. 62, kart. 1551.

58) SOKA Písek, AM Písek, sig. B I 609, kart. 524.

Krátce poté však k nemalému rozčilení krajského hejtmána Josefa Maschkeho oheň v Písku udeřil znovu. V noci 20. srpna 1834 mezi třetí a čtvrtou hodinou vyhořela chalupa čp. 36 Františka a Rozálie Kalbáčových v dnešní Čechově ulici za Kamenným mostem a spolu s ní i stáje v sousedním hostinci U Černého koníčka čp. 35. Podezření z podpálení padlo na neznámého příslušníka pěšího pluku č. 25. Na půdě Kalbáčova domu se totiž prý měly zdržovat dvě lehké ženštiny, za nimiž pravidelně docházeli vojáci. Krátce před vypuknutím požáru byl na půdě slyšet nějaký muž, jenž si přes čtvrt hodinu rozkřesával oheň k zapálení dýmky, „a když mu to chytit nechtělo, ještě si zaklel těmi slovy: *„Zatracený dílo, nechce mi to chytnout. Když ten člověk křesat přestal, tak za okamžení ten oheň na půdě praskat počal.“* Vyšetřování bylo zastaveno poté, co se velitelství pěšího pluku č. 25 zvláštním přípisem z 13. září rázně ohradilo proti řečem, že by původcem požáru mohl být některý jeho voják.⁵⁹

Mezi šestou a sedmou hodinou večerní dne 28. října 1834 pak v nedalekých Smrkovicích lehly popelem selské usedlosti Tomáše a Jakuba Smolových z Vaňatovského gruntu čp. 7. Oba sedláci kromě obytných i hospodářských budov přišli i o všechno hospodářské nářadí. Při hašení byly také poškozeny hadice u dvou píseckých stříkaček, a proto na konci roku místní provazníci Jakub a Antonín Trojanovi dodali magistrátu dvě zcela nové konopné hadice o shodné délce 20 vídeňských sáhů (38 metrů) a vedle nich ještě 50 hasicích košíků z konopí („*Feuerlöschkörber von Hanf*“), z nichž každý mohl pojmout až 6 mázů (8,5 litru) vody.⁶⁰

Odezva krajského úřadu však již tehdy zdaleka nebyla tak přísná jako v případě červnového či srpnového požáru. Celý Prácheňský kraj byl totiž ještě stále otresen po katastrofálním požáru města Blatné, kde 13. září 1834 shořelo 118 domů, radniční dům, děkanství, špitál a také kostelní věž.⁶¹ Po blatenských událostech se ovšem i „velký“ písecký požár z 5. června 1834 musel jevit v úplně jiném světle.⁶²

59) Tamtéž.

60) Tamtéž.

61) K požáru viz Jan Pavel HILLE: *Paměti města Blatné*. In: Město Blatná. Obraz prehistorický, historický, kulturní, sociální a národohospodářský. Red. Vrána, Miroslav. Blatná 1926, s. 87-89.

62) Ohlasy blatenského požáru v Písku zaznamenal např. Karel Tomáš Mlejnek. Viz „Zv.“ [Kopecký, T.]: *Z Pamětní knihy Karla Tomáše Mlejnka*, s. 34.

PŘÍBĚH Z VELKÉ VÁLKY NA „DOPISNICI POLNÍ POŠTY“

Ne každý zajímavý jednotlivý předmět či soubor, který se objeví v muzeu, se stane součástí některé z příslušných podsbírek. Někdy však shoda náhod v souvislosti s takovými předměty pomůže rozšířit i pouhou poznatkovou bázi o té či oné události, osobnosti anebo doplní s odpovídající dávkou vynaložené empatie představu o určité dané dobové atmosféře. V roce 2014 byla do muzea zapůjčena k prohlédnutí krabička z papíru potaženého látkou s květinovým dekorem. Skromný slovní komentář, který zápůjčku doprovázel, informoval o „památce na příbuzného, jenž se zúčastnil a zahynul za 1. světové války“.

35 pohlednic, pár dopisů bez obálek, drobné kresby, ojedinělé tiskoviny a něco málo přes 50 kusů lístků polní pošty z období 1. světové války - to vše je možné v krabičce nalézt. Naskládaný obsah (téměř přesně odpovídající rozměrům úložného prostoru) nese stopy častějšího prohlížení a místy až poškození. Na pohlednicích

Obr. 1: Krabička s pohlednicemi, dopisy, lístky polní pošty a dalším drobným materiálem. Foto V. Komarová

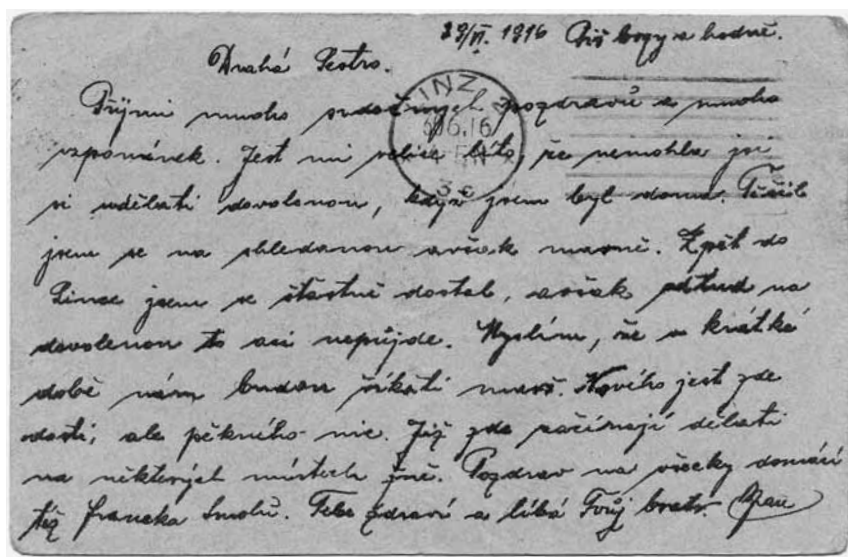
Obr. 2: Jan Čížek (fotografie z rodinného alba). Re-pro J. Kotalík

vého formátu s tištěným označením „Feldpostkorrespondenzkarte.“ nejsou v řadě muzeí, v soukromých sbírkách i rodinných dokumentacích žádnou vzácností. Často denně posílané různě orazítkované kartičky s předtištěnými kolonkami, dopsaným prostým textem ilustrujícím dobové gramatické znalosti i stylistické schopnosti, byly však nesmírně důležitými prostředky lidského kontaktu v tragických válečných časech. Sledovaný dochovaný výběr válečné pošty zachycuje psaný dialog mezi Janem Čížkem z obce Štětice¹, vojákem příslušným dle razítka k „K. K. Landwehrinfanterieregiment Pisek Nr. 28.“, a jeho sestrou Marií žijící v Plzni. Lístky polní pošty pocházejí - jak lze vysledovat dle označené datace - z období let 1915 až 1917. Obsahem zpráv jsou převážně osobní sdělení o zdraví, běžných potřebách a stezku po domově. Čtením jednotlivých textů zjistíme, že soubor lístků polní pošty není úplný. Kontinuita zpráv není přímo návazná a lze konstatovat náznaky spíše určitého reprezentativního výběru. Některé lístky jsou označené cenzurními razítky (např. „K. u. K. Militärzensur Pilsen“ dopl. „Überprüft.“ aj.). Podstatné k našemu náhledu válečného příběhu jsou však vybrané ojedinělé lístky polní pošty - například zpráva o zranění.

(některých dokonce i zastřížených) často scházejí známky, některé dopisy i lístky polní pošty jsou přetržené, neúplné nebo zašpiněné, pomáčkané, přehnuté. I samotný text - psaný tužkou či inkoustem - místy ztrácí na zřetelnosti. Nicméně emotivně laděný lidský příběh - vzhledem k tehdejší válečným okolnostem z dnešního hlediska vlastně nijak originální a plný klíše - lze z dokumentů polní pošty uchovávaných v této formě řadu desetiletí v rodinném archivu dobře vysledovat. Pro úplnost dodejme, že některé společně uložené pohlednice a dopisy zasahují časově až do počátků samostatného státu a dokládají tedy již jinou skutečnost.

Krabička byla zapůjčena do muzea pouze k prohlédnutí právě v roce 100. výročí začátku 1. světové (tedy „Velké“) války. Lístky pohlednicové

1) Státní okresní archiv Písek, Archiv obce Štětice, sig. IA/1, kniha č. 1, Pamětní kniha 1922 - 1961, str. 27, (v Digitálním archivu snímek 18).

Obr. 3: Lístek polní pošty. Repro J. Kotalík

V tomto případě již úřední razítko z místa odeslání („K. u. K. Reservespital Bie-litz“) jasně naznačuje konkrétní obsah sdělení. Čitelné datum na razítku i v textové části určuje přesnou dobu: 15. listopadu 1915. V textu (v tomto ani v dalších přepi-sováno bez úprav) se uvádí:

„Drahá sestro 15/XI Přijmi pozdrav a dík za lístek. Byl jsem dneska plný rado-sti neb jsem dostal lístek z domova od Tebe a strýčka první pošta za 7 neděl. Jsem pln radosti že to bratrovi tak dopadlo. Jest mi divné, že jsi nedostala zprávu jak jsem raněn neb jsem Ti zaslal z cesty několik lístků. Jsem raněn do levé ruky na svalu a kuličku tam dosud mám. Rána mnoho nebolí. Psal jsem domů aby mi za-slali žádost potvrzenou z nemocnice ale naději velkou nemám neb zasílají odtud na rekonvalescenci...“

Dobu „relativního klidu“ ilustruje obsah sdělení na lístku s datací 10. ledna 1916:

„Milá sestro. Přijmi mnoho pozdravů a vzpomínek. Lístek od Tebe jsem dnes ob-držel. Píšeš co mi bylo o svátcích, byl jsem nachlazen a unaven z cesty. Těšil jsem se že se sejdem, ale zmýlil jsem se. Snad Bůh dá že dostanu dovolenou z Lince a snad bychom se mohli pak sejít. Já jsem již zdrav a myslím, že ku konci tohoto týdne urči-tě pojedou do Lince. Cikurety (sic!) od strýčka jsem dostal právě s Tvým lístkem. Sr-dečně Vás všechny zdravý J.“

Jako příklad odezvy z domova může sloužit lístek od sestry datovaný 21. ledna 1916:

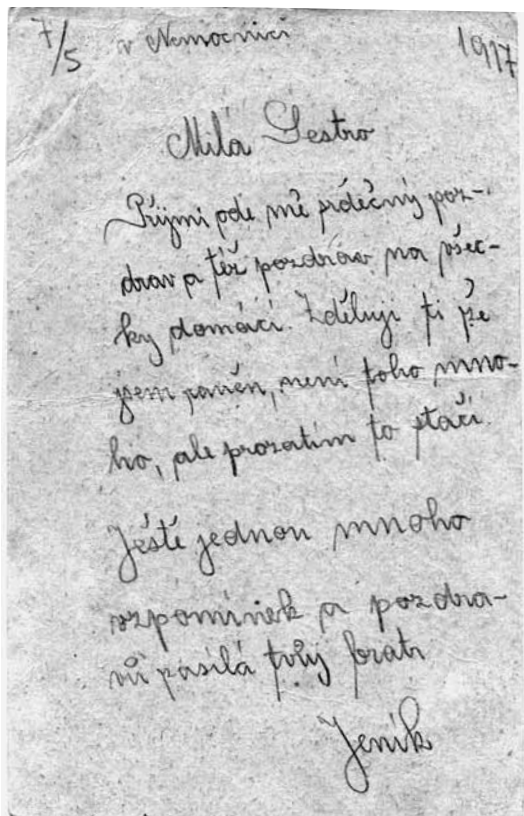
„Drahý bratře! Nejdříve přijmi mnoho srdečných pozdravů a stálou vzpomínku. Též díky za milé Tvoje lístky, které jsem obdržela až po příchodu s dovolené. Byla jsem potěšena zprávou, žeš zdráv a že se Ti dobře daří. Jak daří se Ti asi teď? Jsi dosud s Tom Hl.(?) Já užila jsem letos příjemné dovolené; a sice byla jsem s Plzně ve Žboníně, Podolí a v Kraš. tedy jsem trochu cestovala; Škoda žeš nebyl také doma. Piš opět brzy ano?! Líbá Tě Tvá ses. M.“

Od bratra (později - 26. ledna 1916) přišel lístek:

„Milá Sestro. Přijmi mnoho pozdravů a vzpomínek. Jsem dosud zde, a který den pojedu dosud nevím, ale dlouho to již trvat nebude. Sám se tomu divím že to tak dlouho trvá. Srdečný pozdrav na všechny domácí a F. Sm. zasílá J.“

Delší sdělení je na lístku datovaném 19. května 1916:

„Drahá Sestro. Přijmi srdečný pozdrav a mnoho vzpomínek. Děkuji Ti za bla-

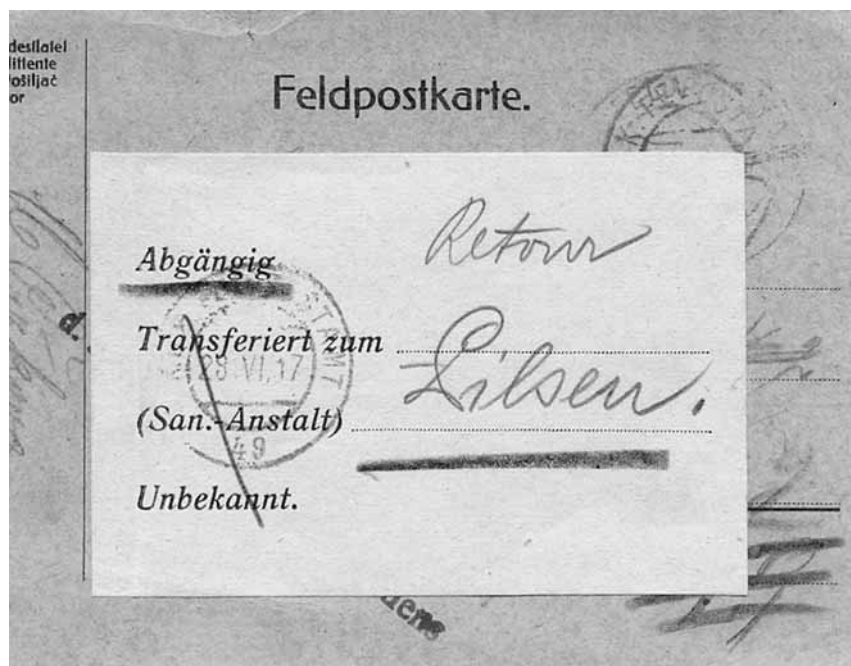

hopřání, jest mi divné že jsi psala že jsi dosud ode mně žádné zprávy nedostala neb jsem Ti psal ihned jak jsem od Tebe lístek dostal. Mně daří se stále stejně, ale spíš hůře než lepší. Byl jsem u vyzít, která mi jednou stranou dobře dopadla a druhou stranou jsem na tom hůře neb jsem u vachkomp., kde jest služba obden, a k tomu jest těžko dostati odláb. Proto doufám, že přece nějaký uženutřeba nebyl dlouhý, ač by byl třeba hodně dlouhý. Zděl adresu též Pepovi psal jsem mu již dříve. Pozdrav na všechny domácí též Fr. Smolu. Tebe zdraví a líbá Tvůj bratr J.“

Zpráva o návratu z dovolené byla napsána sestře 29. června 1916 (viz obr. 3):

„Drahá Sestro. Piš brzy a hodně. Přijmi mnoho srdečných pozdravů a mnoho vzpomínek. Jest mi velice lí-

Obr. 4: Lístek polní pošty. Repro J. Kotalík

Obr. 5: Lístek polní pošty s „návratkou“. Repro J. Kotalík

to, že nemohla jsi si udělati dovolenou, když jsem byl doma. Těšil jsem se na shledanou avšak marně. Zpět do Lince jsem se šťastně dostal, avšak odtud na dovolenou to asi nepůjde. Myslím, že v krátké době nám budou říkati marš. Nového jest zde dosti, ale pěkného nic. Již zde začínají dělati na některých místech žně. Pozdrav na všechny domácí též Francka Smolů. Tebe zdraví a líbá Tvůj bratr Jan“

Ozdobně pojatý lístek (s jednoduchou kresebnou výzdobou) z 9. září 1916:

„Drahá sestro. Přijmi mnoho pozdravů a vzpomínek. Dosud daří se mi dobře ač jsem byl tři dny marod. Opět zdrav. Z domova jsem již dostal zprávy od jinad ničeho. Dnes jsem psal též strýčkovy Pozdrav na všechny domácí zasílá J. Drobné dosud žádné velké také ne.“

Novoroční pozdrav určený sestře byl označen „1. ledna 1917“:

„Drahá sestro. Přijmi mnoho pozdravů a stálých vzpomínek. Dosud jsem od Tebe žádný balíček nedostal a asi již nedostanu. Dosud jsem zdrav a nový rok nemá na sobě žádné změny. Kéž by to již nějak přeměnil. Máme všeho dosti. Počasí jest ucházející než že často prší. Mnoho pozdravů na všechny zasílá Jeník.“

Lístek datovaný o pět dnů později (6. ledna 1917) informuje hned v úvodu o trápení s obtížným hmyzem:

Drahá sestro! Kdybys mi viděla jak já se rychle dovedu po sobě oháněti skrze ten dobytek tak bys se ke mě ani nehlásila. Pomoc žádná až nás sežerou. Přijmi mnoho pozdravů a stálých vzpomínek. Děkuji Ti za lístek ze 31. 12., který sem dnes obdržel. Co se týče Tvojích zásilek sem žádné nedostal a již také nedostanu. To Ti věřím že jste měli svátky veselejší nežli já neb jsem si na štědrý den skoro zaplakal při vzpomínkách na minulost. Nadílka u nás byla chudá škoda o tom psáti až jesli se vrátím pak Ti toho vypovím více. Zdraví a líbá Ti Jeník.“

Lístek oznamující zranění a datovaný 7. května 1917 je psaný pravděpodobně rukou jiné osoby (ze špitálu řádu Maltézských rytířů - razítko „Chirurgengruppe II. s. Malteser - Ritter - Ordens“), kdy zdravotní stav Jana Čížka dočasně znemožnil ovládání psacích potřeb (viz obr. 4):

„7/5 v Nemocnici 1917 Milá Sestro Přijmi ode mě srdečný pozdrav a též pozdrav na všechny domáčí. Zděluji ti že jsem raněn, není toho mnoho, ale prozatím to stačí. Ještě jednou mnoho vzpomínek a pozdravů zasílá tvůj bratr Jeník“

Konkrétnější zpráva o válečném zranění je na lístku z 21. května 1917 (dle razítka stále z původního špitálu):

„Drahá sestro. Přijmi mnoho pozdravů a vděků za oba lístky. Píšeš jak trpím toho je až na druhý svět, ale teď to již ujde. Byl dvakrát operován a pak sem měl velkou horečku. Jsem raněn od ruč. gr. mám na levé ruce uražený malíček a od ostatních prstů uražené ty kousky co jsou nechty Pak na zadnici mám vyraženo maso co jest nejhorší. Odpusť prosím píši v leže a jsem slabý Zdraví Ti Jeník“

Náznamy zlepšení zdravotního stavu píše bratr své sestře 1. června 1917 (opět ze stejného místa):

„Drahá Sestro. Přijmi odemně srdečný pozdrav díky za lístek který jsem ze 27 obdržel. Velice mě potěšil, já doufám že můj i tebe potěší. Jest mě poměrně lepší ačkoliv zkusím(?) eště dost s kavalce se sám nehnu to víš zač takový život stojí. Hlavně že mě povolila horečka která mě dělala nejhuř. Tež mě z domu psali že se tam u vás stalo neštěstí o kterém ty nic nepíšeš. Pozdrav na všechny jesli tady nezemřu tak na schledanou.“

Poslední - obsahově pesimisticky laděný - lístek polní pošty z dochovaného souboru od Jana Čížka poslaný sestře Marii:

„Psáno dne 7/6 17. Drahá Sestro! Přijmi mnoho pozdravů a díky za lístek. Dosud jsem živ ale stále nemohu přivyknout světu, jelikož musím stále ležet jako kus dřeva, což mě velice trápí. Kdy to veme se mnou jaký konec to sám nevím. Proto však přece stále doufám, že se ještě jednou schledáme ačkoliv jako to bývalo né. S pozdravem Tvůj bratr Jeník.“

Lístek polní pošty od sestry s přilepenou „návratkou“ („Abgängig“ „Retour Pilsen“ - zpět na adresu odesílatele) (viz obr. 5):

Obr. 6: Pomník padlým 1914 - 1918 na návsi ve Štětích. Foto J. Kotalík

„V Plzni 21/6 1917. Drahý bratře! Tvým m. lístkem jsem byla opět zarmoucena. Domnívala jsem se že je Ti již lepší a ono se to snad zase zhoršilo. Ani nevíš jak jest mě při myšlence že jsi tak vzdálen a tolik trpíš. Kdyby jsi byl aspoň zde blýže! Co Ti schází? Přidružíla se Ti snad ještě jiná nemoc? Prosím Tě možno-li Ti napiš opět brzy a hodně. Zde jest vše při starém. Srdečně Tě zdraví Tvá Marie“

K tomuto lístku (byl odeslán Marii Čížkové nazpět) již není doložena žádná bratrova odpověď. Tímto vlastně symbolickým lístkem poštou končí sledované dopisování mezi Janem Čížkem, vojákem - účastníkem bojů Velké války, a jeho sestrou, která zastupovala ztracený domov a tedy normální život. Podle rozhovoru s majiteli zapůjčeného souboru, z něhož byly uvedené ukázky vybrány, se mladý muž již nazpět z války nevrátil². Je na něho vzpomenuo na pomníku z r. 1923³ v původním bydlišti - ve vesnici Štětice na Písecku - společně s dalšími místními frontovými oběti.

Jako závěrečnou poznámku je ještě nutné uvést zjištění rozdílu v souvislosti se zapsaným rokem narození Jana Čížka v „Pamětní knize 1922 - 1961“ obce Štětice a v příslušných dokumentech na oddělení matrik Odboru vnitřních věcí na MÚ v Písku, kde je uveden rok 1892⁴.

2) SOkA Písek, Archiv obce Štětice, sig. IA/1, kniha č. 1, Pamětní kniha 1922 - 1961, str. 31 (v Digitálním archivu snímek 20).

3) SOkA Písek, Archiv obce Štětice, sig. IA/1, kniha č. 1, Pamětní kniha 1922 - 1961, str. 147 (v Digitálním archivu snímek 81).

4) Srov. Kniha narození Štětice, svazek III., uložena na oddělení matrik Odboru vnitřních věcí MÚ v Písku.

MEZI OSVĚTOU A POLITIKOU. K NEJSTARŠÍM DĚJINÁM MUZEA V PROTIVÍNĚ

Dějiny protivínského muzea jsou poměrně dobře známou kapitolou protivínských dějin. Již vícekrát a to i v nedávné době byly námětem drobných připomínek a článků, z nichž asi nejdůležitějším, především co se týče rozšíření a obecné známosti a rovněž i ve vztahu k zvolenému tématu je text Karla Pecla *Protivínské muzeum: seznámení s historií jeho založení*, publikovaný v propagační brožůře *Protivínský zámek v běhu staletí* v roce 2013.¹ Uvedený text podobně jako několik dalších podává základní přehled dat a událostí vedoucích ke vzniku muzea v Protivíně i jeho další existenci ve 20. století a vlastně až do současnosti. Přidávat k této sbírce další drobný příspěvek se může jevit jako nadbytečná či přímo zbytečná snaha, v horším případě jako prázdné rozměškování již řečeného. Ospravedlněním by měla být změna optiky, záměrem je poodstoupit od úzce pojatého dějinného vývoje muzejní instituce a tematizovat vztah muzea a veřejnosti. V první části je přitom stručně představen dějinný kontext, problematika vzniku nových muzeí za první republiky a společenský a politický život v Protivíně v téže době.² Pro zpracování hlavního tématu byly vedle *Pamětní knihy městského muzea v Protivíně*³ využity i různé drobné poznámky a výpisky Františka Krhouna, uložené zčásti v píseckém okresním archivu a částečně také v Prácheňském muzeu v Písku.⁴

Nová muzea vlastivědného charakteru vznikala po převratu v roce 1918 s obdobnou živelností jako dříve v devadesátých letech 19. století. Důvody byly rovněž obdobné, předpokladem byli místní nadšenci, vlastivědné zaujetí, často i soupeření o význam a prestiž mezi jednotlivými lokalitami.⁵ Celkově v letech 1918 až 1945 vzniklo v českých zemích více než 150 místních a městských muzeí různého rozsahu a především různé kvality sbírkových fondů. Řada z nich ovšem dříve či později

1) Srov. Karel PECL, *Protivínské muzeum. Seznámení s historií jeho založení*, in: *Protivínský zámek v běhu staletí*, Protivín 2013, s. 27-30. Dále např. Věra PIKLOVÁ, *75 let muzea v Protivíně*, Zpravodaj Historického klubu, II, 2007, č. 4, s. 18-19; Antonie KOLAFOVÁ, *Padesát let městského muzea*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 19, 1982, č. 1, s. 47; *Museum města Protivína*, Zlatá stezka, VIII, 1934/1935, s. 31.

2) Srov. Antonie KOLAFOVÁ a kol., *700 let města Protivína. 1282-1982*, Protivín 1982, zvláště s. 29-33.

3) Srov. *Pamětní kniha městského muzea v Protivíně*, uložena v Prácheňském muzeu v Písku.

4) Srov. SOKA Písek, *Krhoun František, 1923 - 1972*; Prácheňské muzeum v Písku, *Podsbírka historická*, K+S 6281.

5) V této souvislosti je příkladným dokladem z Protivína věta z projevu Josefa Polesného, předsedy muzejní komise, proneseného při slavnostním předání muzea do správy muzejní komise dne 23. října 1932: „Dnešní den je pro naše město Protivín památným a možno říci, že dnem historickým, poněvadž naše město zřídilo museum, něco, co okolní města buď již mají, anebo zříditi ani nemohou.“ Srov. *Pamětní kniha městského muzea v Protivíně*, s. 16.

Obrázek 1: Snímek severní části protivínského náměstí s knihkupectvím Rudolfa Rybáka z počátku 30. let 20. století. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

zanikla. Svaz muzeí, jehož úkolem byla také péče o vybudování sítě českých muzeí, usiloval o usměrnění živelného vývoje a stanovil zásady pro posuzování účelnosti nových muzeí. Základním obecně uplatňovaným kritériem byla společenská užitečnost nově zakládaného muzea a především dostatečné všestranné zabezpečení dalšího rozvoje. K tomu patřily vhodné místnosti pro vystavení a uložení sbírek, záruky, že péče o sbírky bude trvalá, i odpovídající koncepce a pracovní program. Zamítavě se svaz stavěl k zřizování nových muzeí v místech, kde již byla dokumentace regionu prováděna jiným ústavem, neboť se obával tříštění a oslabení komplexnosti. Rozhodování ovšem nebylo mechanické, vždy bylo třeba vzít v úvahu místní podmínky. Souhlas mohl být také spojen s doporučením vnitřní tematické specializace nové instituce na určitou oblast života, výroby, regionálního specifika. Stanovisko svazu muzeí ovšem nebylo závazné, nedalo se nijak vynutit. Dokonce lze mluvit o jisté bezmocnosti svazu i státních orgánů vůči svémocnému zakládání muzeí. K tomu, aby si nově ustavený (muzejní) spolek mohl zřídit a spravovat muzeum, stačilo, aby svými stanovami odpovídal požadavkům spolkového zákona.⁶ Ve stejné době jako

6) Srov. Jiří ŠPĚT, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Praha 1979, s. 87-88.

Číslo 1.

Kandidátní listina

čsl. národní demokracie v Protivíně
pro volbu do obecního zastupitelstva
dne 17. května 1931.

1. Ing. Jindřich Skřidla, vrchní sládek, čp. 236.
2. Josef Řezábek, maj. realit, čp. 30.
3. Josef Hanzlik, úředník, čp. 214.
4. Josef Házer, ředitel měř. škol v. v., čp. 6.
5. František Partaj, obchodník, čp. 13.
6. Vojtěch Cheníček, úředník, čp. 178.
7. František Jerhot, mistr bednářský, čp. 147.
8. Emil Stehlik, maj. realit, čp. 149.
9. Jan Chalupský, stavitel, čp. 297.
10. František Pišta, spileční pivovaru, čp. 184.
11. Alois Ehrmann, obchodník, čp. 180.
12. František Kohout, mistr kolářský a maj. domu, čp. 193.
13. Jaroslav Mikyška, továrník, čp. 350.
14. Vojtěch Dlesk, úředník stát. drah v. v., čp. 149.
15. Josef Hoštička, maj. domu, čp. 76.
16. Jan Jodl, maj. domu, čp. 67.
17. Adolf Tábor, soukromník, čp. 205.
18. František Krump, dělník pivovaru, čp. 149.
19. Ludvík Dušek, sedlářský mistr, čp. 47.
20. Jan Hanžl, průvodčí vlaků v. v., čp. 151.
21. František Bláha, truhlář pivovaru, čp. 59.
22. Jan Jaroš, cukrář, čp. 19.
23. František Kohout, mistr tesařský, čp. 232.
24. Ing. Leopold Seichert, podsládek, čp. 147.
25. Alois Partaj, soukromník, čp. 166.

Zmocněnec volební: Alois Partaj, soukromník, čp. 166.
Náhradník: Ing. Jindřich Skřidla, vrchní sládek, čp. 236.

Obrázek 2: Kandidátní listina čsl. národní demokracie v Protivíně pro volbu do obecního zastupitelstva z roku 1931. Po volbách došlo k výměně na nejvyšších postech místní samosprávy, skončilo se dlouhé starostenské období Jindřicha Skřidly a otevřela se cesta ke zřízení muzea. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

protivínské muzeum například vznikla česká muzea v Ústí nad Labem a v Chebu, muzeum ve Vsetíně, Bojkovicích či v Týně nad Vltavou.⁷

Protivín dvacátých a třicátých let 20. století byl jen stínem své někdejší slávy. Hlavní vývozní artikl, protivínské pivo, opustilo zahraniční trhy, nové investice vázly již v předválečném období a situace se po válce nijak zásadně nezlepšila. Ranou pro šlechtické podnikání byla pozemková reforma, jež se mimo jiné také odrazila v podobě krajiny. Významným zásahem do krajiny byla rovněž regulace řeky Blаницe. Společenský život určovalo soupeření politických stran, spolků a tělovýchovných jednot. Všechny oblasti života v první polovině třicátých let prostoupila hospodářská krize.

Dvacátá léta 20. století byla v Protivíně spojena s významnými majetkovými a ekonomickými posuny. Od roku 1922 byla na zdejším velkostatku v souladu s československým zákonodárstvím prováděna pozemková reforma. Celkově se týkala více než osmi tisíc hektarů půdy, z čehož bylo 757 ha rybníků a 3663 ha lesů. Pozemky dvora v Protivíně a na Boru byly rozděleny mezi 163 zájemců, ze zbývajících pozemků byly vytvořeny dva zbytkové statky, jeden na Boru a druhý v Milenovicích. Pro správu zestátněných rybníků a lesů byly v Protivíně založeny dva úřady, správa státních lesů a správa státních rybníků. Městské zastupitelstvo žádalo o přiděl různých objektů a pozemků ze zabraného velkostatku, ale pro nedobrou finanční situaci, stále byl ještě splácen vysoký dluh ze stavby školy, muselo nakonec od tohoto záměru ustoupit. Zámek s bažantnicí, revír i pivovar zůstal i nadále v majetku schwarzenberského rodu.

Krajina v okolí Protivína se změnila ještě z jiného důvodu. Od roku 1922 byl na základě starších úvah a plánů spuštěn dlouho odkládaný projekt regulace řeky Blаницe. Ta byla nejprve provedena v dolní části toku od ústí řeky do Otavy po Putím. V okolí Protivína a Milenovic se začalo pracovat až v roce 1925. Kolaudace regulovaného říčního koryta proběhla v roce 1936, na několika místech pak až v letech 1937 a 1939. Některé dílčí úseky ovšem byly dokončovány až v šedesátých letech 20. století.

Při obecních volbách v březnu 1923 kandidovalo sedm politických stran. Starostou byl zvolen vrchní sládek pivovaru Jindřich Skřidla ze strany národně demokratické. Tato strana byla úspěšná i při dalších volbách v letech 1927 a 1931, prý i kvůli různým metodám a nátlaku, který byl vytvářen na zaměstnance pivovaru. Starostenké období Jindřicha Skřidly bylo poznamenáno řadou politických i osobních spo-

7) Ve výčtu po roce 1918 nově vzniklých a zčásti i obnovených muzeí, který Jiří Špět zpracoval dle archivních i publikovaných materiálů, se protivínské muzeum vyskytuje dokonce dvakrát, a to nejprve v roce 1930 společně se Zábřehem na Moravě, Úterým u Bezdruzic, Vysokým nad Jizerou, Červeným Kostelcem, Červenou Řečicí, Žirovnicí, Příbořem, Rusavou, Zlínem, Kunštátem, Českým Těšínem, Smiřicemi a Stříbrem a poté v roce 1932 společně s Ústím nad Labem (české), Chebem (české), Kunětickou Horou, Sázavou, Vsetínem, Vizovicemi, Bojkovicemi, Chlumem a Týně nad Vltavou. Srov. tamtéž, s. 137.

rů, a tak i přes vysoký volební zisk národních demokratů byl nakonec v roce 1931 po společné dohodě všech ostatních politických stran starostou zvolen hostinský v čp. 40 Václav Pexidr, člen strany republikánské. Jindřich Skřidla byl nedlouho poté v pivovaře penzionován a z Protivína se odstěhoval. Nejvýznamnějším počinem městské správy na přelomu dvacátých a třicátých let byla stavba nového nekonefijního hřbitova, otevřeného v roce 1928.

V roce 1931 zasáhla Protivín hospodářská krize. Zpočátku roku zde bylo přihlášeno 24 nezaměstnaných, v dalších měsících a letech se tento počet výrazně zvyšoval. Formou pomoci byly stravovací poukázky, zčásti vydávané za nouzovou veřejnou práci při úpravách a údržbě ulic, kanalizace apod. Od listopadu 1932 byla například takovou nouzovou prací nová dlažba státní silnice. Postupem doby krize sílila a postihovala stále širší skupiny obyvatel, zvláště citelně se dotkla řemeslníků a obchodníků. Jen v roce 1936 v Protivíně proběhlo 37 veřejných dražeb z důvodu neplacení daní a dva obchodníci odhlásili obchod. Hospodářskou krizí byl postižen i v letech 1927-1930 nově rekonstruovaný pivovar (zřízena nová varna), jeho výstav v roce 1936 klesl na méně než 60 tisíc hektolitrů (pro srovnání, v době největší slávy před

Obrázek 3: Budova dnešního muzea a někdejší školy na snímku z roku 1947. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

první světovou válkou dosáhl pivovar výstavu piva 137 389 hl). Kovodělný závod PREMO, dosud vyrábějící knoflíky pro armádu i pro vývoz do různých zemí a rozmanité krabičky, plomby, odznaky apod., se od roku 1934 po změně v majetkové struktuře výhradně zaměřil na výrobu šlapátek a jiných součástek k jízdním kolům. Továrna v té době měla asi 50 zaměstnanců. Rovněž mlékárna, kterou z pozemkové reformy koupilo Rolnické mlékařské družstvo pro Protivín a okolí, musela z důvodu špatných hospodářských výsledků v roce 1939 změnit majitele. Po první světové válce v Protivíně vzniklo několik dalších menších průmyslových závodů, často ovšem neměly dlouhého trvání, což byl případ cementárny i výroby papírových obalů. Delší čas se naopak udržela výroba obalů slaměných a menší dřevařské dílny.

Kulturní a společenský život dvacátých a třicátých let i přes řadu nových správních i technických impulsů, k nimž patřilo například založení Městské knihovny (1919), pořádání prvních filmových představení, nejprve v pivovarském sadu Belvederu (1922) a po slavnostním otevření i v nově postavené sokolovně (1923), kde vzniklo známé Bio Sokol, vycházel z předválečné struktury spolků a organizací, formovaných kolem odlišných politických stran, zájmů a idejí. Tradiční i nově vzniklé tělovýchovné jednoty (Sokol, Orel, DTJ, FDTJ) rozvíjely činnost nejen tělovýchovnou, ale i všeobecně vzdělávací, osvětovou a kulturní. Ta byla prostředkem nejen oddechu a zábavy, ale také nástrojem budování a posilování identity a žádoucího světónázorového myšlení, nezávisle na tom, zda se jednalo o divadelní představení, tělocvičnou akademii nebo taneční zábavu. Těžkou zkouškou pro všechny tělovýchovné jednoty bylo období hospodářské krize. Novým fenoménem doby byla stále narůstající role sportu. Sportovní klub byl v Protivíně založen v roce 1920. Měl odbor kopané, ženské házené, lehké atletiky, tenisu, šachů a bruslení. Pořádal úspěšné sportovní hry, postupně se stal jedním z nejlepších v jižních Čechách.

Myšlenka založit v Protivíně muzeum byla poprvé výrazněji formulována v roce 1926. Vycházela z úvah protivínského rodáka Karla Slepíčky, tehdy úředníka Ministerstva školství a národní osvěty v Praze, který si i vzhledem ke své profesi byl jistě dobře vědom významu a hodnoty hmotných dokladů minulosti jako prostředku pro uchování paměti, poznávání historie i k dosažení různých cílů spojovaných s výchovou a vzděláváním. Pochopení a podporu našel u Františka Krhouna, učitele na místní chlapecké měšťanské škole. Budoucímu muzeu také daroval první sbírkové předměty – starý pergamen s podpisem císaře Leopolda a fotografie starých protivínských stavení a budov. Od myšlenky k reálnému vzniku muzea ale vedla dlouhá cesta. Bylo třeba najít někoho, kdo by muzeum provozoval a také ho zajistil po finanční stránce.

František Krhoun proto při nejbližší schůzi místní osvětové komise vznesl návrh zřídit v Protivíně muzejní spolek. Napoprvé se nesetkal s pochopením, ale již o měsíc později při další schůzi byl návrh přijat. Inspirace, jak postupovat při založení muzea, aby se vše stalo podle práva a příslušných předpisů, byla hledána v nedalekém Písku. Kuratorium Muzea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska bylo

osloveno s prosbou o zaslání jednoho výtisku stanov a o sdělení dalších potřebných informací.

Záměr zřídit muzeum nalezl odezvu mezi učiteli místních škol, kteří začali ve svých kabinetech shromažďovat cenné doklady protivínské historie. Městská rada pro muzeum vyčlenila dvě místnosti v prvním patře obecního domu č. 19 na Masarykově náměstí, který se právě tehdy uvolnil po přesídlení důchodkového úřadu z Protivína do Vodňan. V tomto domě sídlí muzeum dodnes. A zajímavostí je, že idea založit v Protivíně muzeum, vycházející z potřeby uchování historie pro potřeby osvěty a vzdělávání, zde našla své příznačné vyjádření a symbolickou návaznost. Ještě před státním důchodkovým úřadem zde totiž byla umístěna obecní škola.

Základ budoucích sbírek a výstavních expozic se do určených místností stěhoval ze školních skříní a kabinetů až v květnu roku 1931. V červnu téhož roku byla na schůzi zastupitelstva zvolena muzejní komise. Samotné založení muzea se po několikaletém zdržení, během něhož hrozilo, že cenné památky nashromážděné učitelstvem měšťanských a obecních škol budou předány do muzea ve Vodňanech, mělo stát v blízké době realitou. Důvodem dlouhé časové prodlevy a téměř pětiletého přeshlapování na místě byly jednak další aktivity a zájmy, které například našly své vyjádření v založení Okrašlovacího spolku, jednak politické i osobní spory mezi představiteli městské obce. Výrazná změna nastala až po nových volbách, kdy došlo k výměně na nejvyšších postech místní samosprávy. Souhlas k přestěhování shromážděných památek a hmotných dokladů protivínské minulosti do prostor vymezených pro muzeum byl udělen hned při první schůzi městského zastupitelstva. Není bez zajímavosti, že každá z politických stran měla v nově utvořené šestičlenné muzejní komisi po jednom zástupci. Dějiny totiž nejsou věc nepolitická a každý výklad minulosti je odrazem aktuálních potřeb, představ a zájmů.

Na podzim roku 1931 byl správcem sbírek zvolen učitel Jan Kutta. Oceňována byla jeho zkušenost s pořádáním školních výstav. Společně s Františkem Krhounem vyhledával, shromažďoval a stěhoval staré památky a předměty, které se měly stát součástí muzejních sbírek. Řada předmětů byla již dříve vytipována nebo dokonce již získána a dočasně uložena na nejrůznějších místech, nejen ve školních kabinetech a skříních, ale také třeba na půdě radnice, to se týkalo například cechovních postavníků a korouhví poté, co byly děkanem Šebestou odstraněny z kostela, a čekalo se jen na vhodnou příležitost a souhlas k přenesení do prostor muzea. Dokladem toho může být i soupis různých starých protivínských památek pro Národopisnou výstavu v Českých Budějovicích, který připravili učitelé František Krhoun a Josef Háizr již v roce 1927. Přestěhované i nově získané předměty pak Jan Kutta jako správce sbírek roztřídil a zaevidoval.

Založení muzea i tvorba muzejních sbírek byla záležitostí celého města, sice podněcovanou apelem úředních míst, v konečném důsledku ale široce přijímanou a podporovanou, jak ze strany místních spolků a korporací, tak jednotlivých občanů. Městský úřad například v létě roku 1927 vydal vyhlášku, v níž oznamoval úmysl zří-

Obrázek 4: Zakladatelé a dlouholetí správci protivínského muzea František Krhoun (uprostřed) a Jan Kutta (vpravo) na snímku z roku 1972, kdy první z nich slavil devadesátiny. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

dit v nejbližší době městské muzeum a jíž občany města i okolních obcí žádal, aby pro toto muzeum prozatím uschovali nebo městskému úřadu odevzdali cenné památky. Ohlas byl značný, o čemž svědčí i skutečnost, že po zaevidování všech akvizic v době před otevřením muzea mohlo být konstatováno, že veškeré muzeálie až na dvě, které byly zakoupeny, se do muzejních sbírek dostaly prostřednictvím daru. Místní peněžní ústavy, spolky, korporace a politické strany pak na vyzvání muzejní komise podpořily muzeum i peněžitými příspěvky.⁸ Četné dary a jejich výše jsou nejlepším dokladem toho, že se občané města s myšlenkou na zřízení muzea ve své

8) Srov. „*Veškeré věci, které se zde nacházejí, jsou až na dvě, jež byly koupeny, darovány zdejším občanstvem, u něhož bylo pro zřízení plně porozumění. Sebrány byly tyto věci jednak příčiněním členů muzejní komise, jednak správami a učitelstvem zdejších škol, také žactvem a horlivými jednotlivci z občanstva (např. p. Karel Talafous, listonoš). Finanční náklad, kterého bylo potřebí na 2 dosud pořízené skříně, na zarámování a zasklení obrazů a podobné, uhrazen byl z darů místních spolků, korporací, peněžních ústavů, jichž bylo celkem 1685 Kč. Místnosti byly upraveny nákladem obce samotné.*“ Z proslovu Josefa Polesného, předsedy muzejní komise, při slavnostním předání muzea do správy muzejní komise dne 23. října 1932. Srov. *Pamětní kniha městského muzea v Protivíně*, s. 16.

obci ztotožnili, přitom ovšem mohli sledovat vlastní cíle a zájmy, třeba i značně odlišné od myšlenky původní, která spojovala uchování historie s osvětou a vzděláváním. Muzeum se jim také mohlo stát prostředkem a vyjádřením identity, sebepotvrzení a reprezentace. Darem bylo možné se přihlásit k obci, stvrdit svou příslušnost a v symbolickém prostoru zaujmout vymezené či žádoucí místo.

Příznačně také v proslovu starosty města Václava Pexídra z neděle 23. října 1932, kdy muzejní komise oficiálně přebírala muzeum do své správy a sbírky do svého majetku, byla minulost hodnotově obsazena: „*I toto muzeum jako všechny ostatní veřejné i soukromé sbírky má sloužiti k trvalému uschování památek, jich pečlivému a odbornému rozřídění a řádnému uložení nejen pro jejich uměleckou cenu, nýbrž i za účelem studia minulosti a za účelem znázornění přítomnému diváku, co jeho otcové a dědové milovali, jak žili, jak se o dobro svých potomků starali a pro ně pracovali.*“⁹⁾ Minulost byla hodnotově obsazena ještě jinak, byla vnímána jako záležitost významu a prestiže, možná o to víc, oč se přítomnost zdála být méně zářnou a bledší: „*Přál bych si, aby naše mladé muzeum stalo se vbrzku sbírkou opravdové umělecké ceny a aby zaujímalo čestné místo v městském muzejnictví.*“¹⁰⁾ Muzejní a tedy institucionalizovaná prezentace slavné minulosti v čase dlouhodobého úpadku a prohlubující se hospodářské krize mohla být výrazem nostalgie a různě čteného snění, pokusem o naději i ospravedlnění ve vlastních očích i v pohledech následníků. Otevřeno pak bylo muzeum o pár dní později, dne 28. října 1932. Netřeba připomínat dobový symbolický rozměr a politický význam tohoto data.

Založit v Protivíně muzeum bylo zpočátku přáním několika místních občanů a rodáků svázaných s učitelským prostředím. Myšlenka zachránit a zachovat cenné památky a hmotné doklady minulosti tehdy úzce souvisela s výchovnými a vzdělávacími potřebami a zájmy. Školní kabinety a skříně se také na několik let staly prvním depozitářem chystaného muzea. S muzeem však již od počátku byly spojovány cíle další, včetně cílů politických. Konečná fáze příprav včetně slavnostního otevření muzea v říjnu 1932 byla již záležitostí celého města. Muzeum se stalo prostředkem a vyjádřením různých zájmů, příslušností a pozic i reprezentace. Ostatně již od počátku bylo předmětem osobních i politických sporů. Každopádně, zvláště v prvních několika letech bylo také velmi živou institucí.

Dovětek

V roce 1959 slavil Protivín své 60. výročí povýšení na město. Při této příležitosti byla reinstalována stálá expozice a muzeum bylo opětovně zpřístupněno veřejnosti. František Krhoun, jeden ze zakladatelů muzea a jeho dlouholetý správce, se stal čestným občanem. Městská obec přikládala muzeu značný význam, jež vedle dobově žádoucí připomínky někdejšího života bylo také výrazem patriotismu a dokla-

9) Podtrhl Z. D. Tamtáž, s. 17.

10) Tamtáž, s. 18 - 19.

dem (někdejší) velikosti a slávy, již aktuálně představovali známí, původem protivínští zpěváci a hudebníci.

Rušení malých muzeí na počátku 60. let se proto protivínského muzea dotklo jen nepřímo. Muzeum sice bylo zrušeno, ale na jeho místě dle návrhu místní školní komise vznikl Památník města Protivína a okolí. Změnu tak přinesl až rok 1972, kdy po onemocnění dosavadního správce byl památník uzavřen. Nenašel se totiž již nikdo, kdo by na sebe dobrovolně vzal správcovské povinnosti. Muzeum nejpozději tehdy ztratilo kontakt se životem města a jeho obyvatel. Přímo propast se pak otevřela v roce 1981, kdy v rámci další vlny uzavírání malých muzeí převzalo sbírkový fond protivínského památníku tehdejší Okresní muzeum v Písku.

Písecké muzeum instalovalo v protivínském památníku v roce 1989 a pak nově v roce 2012 historicko-etnografickou expozici, již od roku 2002, respektive 2008 doplňuje stálá výstava věnovaná exotické přírodě světa. Přerušený kontakt s protivínskou veřejností se ale dosud muzeu obnovit nepodařilo.¹¹

11) Srov. Zdeněk DUDA - Jan KOUBA, *Dějiny schované v Památníku?*, Věstník asociace muzeí a galerií České republiky, 14, 2014, č. 4, s. 29-30.

POMNÍK KLEMENTA GOTTWALDA V PÍSKU

Nepochybně aby vyhověl požadavkům doby, rozhodl se Městský národní výbor v Písku zbudovat pomník tzv. prvního dělnického prezidenta Klementa Gottwalda. Plastiku zadali 22. listopadu 1972 renomovanému figuralistovi, národnímu umělci Břetislavu Bendovi, který se ovšem více věnoval ženskému aktu.¹ Jako spoluautor se na práci podílel umělcův syn, akademický sochař Milan Benda.² Práce se realizovala prostřednictvím podniku Českého fondu výtvarných umění - Dílo v Praze, který uzavřel s Městským národním výborem v Písku hospodářskou smlouvu. Podle ní měli autoři provést skicu, studii, pomocný model a definitivní model v měřítku 1:1 pro odlití do bronzu a autorský dozor při realizaci, a to za cenu 297 tisíc korun. Po připočtení obchodní přírážky ve výši 6% pro podnik Dílo tvořil autorský honorář 314 800 korun. Urbanisté navrhli pro sochu důstojné místo - v prostoru při Harantově ulici (tehdy ovšem třídě 9. května), kde v padesátých letech občas hostovaly cirkusy a kolotoče, v roce 1962 se počaly stavět první panelové domy a byla zde také zřízena benzínová pumpa. Jedna z ulic, kolmo vedoucích na třídu 9. května nesla jméno „Gottwaldova“ a celé čtvrti panelových domů zde v této době postavených se podle pracovního názvu projektu „Gottwaldův prospekt“ počalo říkat „Gotvaldák“ a tento název se za pár desítek let užívání zažil obyvatelům města hluboce pod kůži a ani pozdější přejmenování ulic ho nezměnilo.³

Za téměř 19 tisíc korun navrhl Ing. arch. Jan Jaroš architektonické řešení celého prostoru včetně zakomponování pomníku na leštěný žulový podstavec. Nyní již zbývalo ulít sochu do bronzu. Této práce se zhostil pražský Závod umělecké kovový-

Z odhalení pomníku v roce 1975. Foto ze sbírek Prácheňského muzea

- 1) Břetislav Benda, akademický sochař (1897 - 1983) byl rodákem z Líšnice, obce nedaleko Milevska. Žil a tvořil v Praze.
- 2) Milan Benda, akademický sochař (nar. 1941 Praha).
- 3) Viz Lubor LUDVÍK - Jiří PRÁŠEK, *Písecké ulice*, Písek 1998, s. 45.

roby, tzv. ZUKOV, a když v roce 1974 vlídně posoudila model Ideová komise pro péči o památníky, pomníky a pamětní desky, zřízená při Ministerstvu kultury ČSR, mohlo se odlévat. Odlití, ciselování a napatinování přišlo objednatel na dalších 160 700 korun. Práce byla předána 28. února 1975, 8. dubna pak převezena do Písku a za přítomnosti autorů plastiky a součinnosti místních Technických služeb, Jihokámenu a Pozemních staveb osazena 6. května na místo.

Pak již zbývalo jen pomník Klementa Gottwalda odhalit. K tomu došlo 8. května 1975 v rámci oslav „30. výročí osvobození Československa slavnou Sovětskou armádou“, jak zněl oficiální název slavnosti, aniž by se při tom učinila zmínka o podílu armády americké, přinejmenším pro samotné město Písek. Vlastní odhalení provedl tajemník Jihočeského krajského výboru Komunistické strany Československa Milan Vondruška. Plastika představovala stojícího, pravou nohou nakročeného prostovlasého prezidenta, v obleku a rozepnutém kabátě, který svírá v levé ruce stočený sešit. Gottwaldův pomník byl právě ten objekt, který potřeboval vládnoucí režim, aby bylo při významných příležitostech za stařáky pionýrů, svazáků, příslušníků lidových milic a armády kam pokládat květinové věnce.

Dělo se tak až do roku 1989, kdy v závěru roku musel neúnosný režim odstoupit a s ním se naplnil i osud silně ideově pojatého pomníku, postaveného bez jakéhokoli vztahu k městu Písek.⁴ Hned ve vzrušených listopadových dnech onoho roku natřel někdo soše ruce rudou barvou krve, kdosi se je pak další noc pokoušel zase umýt. Nakonec město rozhodlo o odstranění pomníku. Došlo k němu dopoledne 3. ledna 1990.

Odstraněná plastika byla Technickými službami odvezena nejprve do jejich skladiště v bývalé městské oboře u nemocnice, později ji přestěhovali do areálu podniku v Pražské ulici. Zde pokojně uložena očekávala verdikt městské rady, která v květnu 1991 vyhlásila anketu na osud sochy. Na městský úřad přišla celá řada návrhů, většinou velmi kuriózních. Nepochybně to byli přátelé starých pořádků, kteří navrhovali vrátit ji na původní místo. Jiní, střízlivější, ji chtěli uschovat a zachovat pro budoucnost jako umělecké dílo. Kdosi přišel s nápadem přetavit sochu na pamětní mince velikosti pětikoruny a ty pak prodávat po 15 korunách. Prý by jich ze sochy vyrobili 75 200 kusů. Podobný návrh zněl na výrobu zvonečků k 750. výročí města v roce 1993. Jiný občan ji navrhoval rozřezat či jinak znehodnotit, aby nemohla být již nikdy použitelná a materiál uschovat k pozdějšímu využití. Odprodat sochu na materiál nebylo příliš výhodné, výsledná cena podle zjištění městského úřadu by mohla být maximálně 13 tisíc korun a ta pořizovací ceně za plastiku (494 590,57 Kč)⁵ nesahala ani po kolena. Protože právě v této době shánělo město materiál na pořízení nových zvonů ve věži děkanského kostela, uvažovalo se také o variantě využití kovu k tomuto účelu. Jenže figurální bronz není zvonovina a materiál se nezdál dílně v Brodku u Přerova, kde se zvony zadaly, příliš vhodný. Další návrh chtěl sochu přelít na fontánu a umístit jí v Palackého sadech či přímo v místech původního umístění pomníku. Vyskytl se i hlas prodat ji za valutu do zahraničí - byly známy

4) Klement Gottwald, ačkoliv byl od roku 1948, resp. 1949 čestným občanem města, nikdy Písek ani ne navštívil. Ke jmenování čestným občanem viz Jiří Prášek, *Písecké XX. století*, Písek 1999, s. 101- 102.

5) Celková suma vydaná za pomník k 15. květnu 1975.

Odvoz sochy po sejmutí v roce 1990. Foto V. Komasová

případy, že v západních Evropě či USA občas někdo koupil z postkomunistických zemí nějaký odstraněný angažovaný pomník jako trpaslíka (!) do zahrady. Někdo chtěl soše dokonce pouze uříznout hlavu a nahradit ji hlavou Augusta Sedláčka či Otakara Ševčíka s tím, že tito velikáni by v Písku konečně měli pomník. Jiný podnět - a dodejme hned, že v pozdější době zhruba realizovaný - navrhoval plastiku přetavit na jinou sochu či ji přenechat za cenu materiálu sochařské dílně nebo některému sochaři.⁶

Městské radě se nelíbil žádný z návrhů, a proto rozhodnutí o konečném využití sochy zatím odložila. Ovšem na jaře roku 1993 přišla na městský úřad žádost o poskytnutí plastiky na materiál pro zbudování pomníku 82 lidických dětí zavražděných nacisty v koncentračním táboře v Chelmnu, dílo sochařů Marie Uchytílové a Jiřího Hampla. Žádost se dostala do zastupitelstva, a to 3. června 1993 rozhodlo 17 hlasy (dva z přítomných zastupitelů byli proti a tři se zdrželi) plastiku věnovat. Spoluautor Milan Benda o sochu zájem neprojevil a jeho otec v té době již nežil.

A tak materiál z píseckého Gottwalda, stejně jako z prachatického a také z ostravského Lenina pomohl dokončit rozsáhlé sousoší odhalené v Lidicích 10. června 2000. Po Gottwaldově pomníku, soše vysoké 285 cm a hmotnosti 635 kg, zbyl v depozitáři píseckého muzea mimo řady fotografií pouze pomocný sádrový model.⁷

6) Soupis návrhů občanů na využití sochy K. G. vypracovaný odborem kultury Městského úřadu v Písku v archivu autora této stati.

7) Sádrový model pomníku je veden v podsírcce historické pod inv. č. K+S 1376 a je vysoký 110 cm.

ODVODNĚNÍ A PRŮZKUM ŽIVCOVÉHO LOMU U OBRÁZKU V PÍSECKÝCH HORÁCH

V dnes opuštěném a zatopeném jámovém lomu U Obrázku v Píseckých horách byl koncem 19. století těžen živec (odtud i pojmenování nedaleké známé turistické chaty), který je důležitou surovinou pro keramický průmysl. Lom se zajímavou historií je významný především jako jedna z nejdůležitějších českých mineralogických lokalit, která dosáhla mezinárodního věhlasu.

Historie a mineralogie lomu byla nejnověji komplexně zpracována ve speciálním vydání časopisu *Minerál*¹, kde zájemci naleznou bližší informace. Zde budiž na úvod pouze ve stručnosti shrnuto, že těžba v lomu probíhala v letech 1883-1895 a bylo jí odkryto pegmatitové těleso, které je význačným představitelem pegmatitu berylového typu. Jde o jeden z našich prvních pegmatitů, jehož mineralogie byla systematicky

Sondy vyhloubené v haldě lomu při průzkumu v květnu r. 2014. Foto J. Cícha

1) Jaroslav CÍCHA - Milan NOVÁK (edd.), *Písecké pegmatity*. - *Minerál Special* 2009, České Budějovice 2010, 80 s.

Dno lomu při ukončení čerpacích prací 27. 8. 2014. Foto J. Cícha

studována - jako ze druhé světové lokality byl odtud publikován bertrandit, nalezen zde byl písekrit, dříve často považovaný za samostatný minerál², poprvé v Čechách odtud byly popsány farmakosiderit, sympleksit a anatas, jako na druhé české lokalitě zde byly zjištěny monazit a xenotim. Lom v době těžby poskytl vynikající ukázky především turmalínu, růženínu, berylu, bertranditu, fluorapatitu, monazitu a xenotimu, které tehdy obohatily mnohé světové sbírky. I u široké veřejnosti vyvolaly velký zájem zdejší nálezy drahokamových odrůd berylu - heliodoru a akvamarínu, dosahující prvořadě drahokamové kvality. Byly z nich zhotovovány fasetové výbrusy zasazované do šperků, jejichž výrobu zahájila písecká zlatnická firma Weber a jejichž prodej se brzy, i když jen po krátkou dobu těžby, rozšířil do řady větších měst Rakousko-Uherska i Německa.

Rok 2014 znamenal významné oživení zájmu o areál lomu. Město Písek zde realizovalo projekt „Živec - srdce Píseckých hor“, na který obdrželo dotaci ze Státního zemědělského intervenčního fondu. Po odborné stránce zajišťovalo při provádě-

2) Problematiku a nejnovější výsledky studia „minerálu“ písekritu shrnují v loňském ročníku tohoto periodika Jaroslav CÍCHA - Milan NOVÁK - Radek ŠKODA, „*Minerál“ písekrit ve světle nových výzkumů*“. - Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013, Písek 2013, s.104-112.

děných pracích dohled pracoviště geologie Prácheňského muzea v Písku, kterým byl při té příležitosti proveden celkový průzkum a dokumentace lokality. V rámci projektu byl u chaty Živec vybudován velký altán s cykloparkovištěm a otevřeným ohništěm, v okolí lomu byly pokáceny některé stromy, které jej stínily, lom byl zpřístupněn dřevěným chodníkem s vyhlídkovou plošinou, zabezpečený dřevěným zábradlím a u vstupu opatřený informační tabulí. V neposlední řadě bylo rozhodnuto o vyčerpání vody z lomu z důvodu jeho vyčištění od napadaných tlejících stromů a zpřístupnění pro studium geologie a mineralogie.

I přes značnou proslulost lokality a četné práce zaměřené na zdejší minerály nebylo zatím o vlastním pegmatitovém tělese, jeho geologii a paragenetických poměrech příliš známo. V době těžby nebyla těmto otázkám věnována větší pozornost a po zatopení lomu zůstaly nad vodní hladinou jen nemnoho vypovídající zbytky okrajových částí pegmatitu. Poslední práce U Obrázku se uskutečnily v letech 1925-28, kdy byl učiněn neúspěšný pokus o obnovení těžby. Voda z lomu byla od té doby vyčerpána pouze jedenkrát, na jaře r. 1965, tehdy však lokalita nebyla z odborného hlediska nijak sledována.

Samotnému vyčerpání lomu předcházela průzkum největší, částečně aplanované haldy při lesní cestě naproti vstupu do lomu, provedený Prácheňským muzeem v květnu r. 2014. Cílem bylo přesněji zjistit původ deponovaného materiálu a ověřit v něm zastoupení vzácnějších minerálů, a to i s ohledem na nález morganitu, který měl být v těchto místech uskutečněný v 60.-70. letech minulého století³. Převážná část haldy byla prověřena bagrovanými rýhami, hloubenými až na její podloží. Byl přitom potvrzen předpoklad, že halda má původ v době pokusu o obnovení těžby v lomu z let 1925-28 a materiál pochází z tehdy vyhloubeného odvodňovacího průkopu (dnešního vstupu do lomu), raženého již mimo pegmatitové těleso, a z následné zkušební těžby v z. výběžku lomu, kde již nebyly polohy se zajímavější mineralizací zastiženy. V haldě téměř úplně chybí materiál albitové jednotky pegmatitu, na kterou je výskyt drahokamových variet berylu vázaný.

Vyčerpání vody z lomu se uskutečnilo na konci srpna r. 2014. Úkolem byla pověřena jednotka hasičů města Písek, čerpání probíhalo nepřetržitě 56 hodin a střídalo se při něm 12 hasičů ve třech směnách. Nasazena byla veškerá dostupná technika - přenosná požární stříkačka, dvě plovoucí čerpadla a po poklesu hladiny ještě dvě ponorná čerpadla. Hladinu se podařilo snížit o necelých 10 m, kde dalšímu čerpání zabránilo ucpávání čerpadel v důsledku množství napadaného listí a dalších nečistot ve vodě. Po vyčerpání vody zůstaly stěny lomu pokryty souvislou vrstvou usazených kalů, znemožňující rozpoznání čehokoli pod svým povrchem. Za pomoci

3) Morganit = růžová drahokamová odrůda berylu, v době těžby nebyl v lomu nezaznamenaný; o jeho nálezů pojednávají J. SEJKORA - J. LÍTOCHLEB - P. EXNAR - P. ČERNÝ - F. ČECH, *Některá fyzikálně-chemická data pro růžový beryl (morganit) z píseckých pegmatitů*. - Věst. Čes. geol. Úst., 73, Praha 1998, s. 347-350.

Průzkum vyčerpaného lomu. Foto J: Jiřík

lanové techniky byly proto stěny detailně ovzorkovány a téměř v celé délce s. poloviny lomu byla zjištěna přítomnost albitové jednotky s hojným výskytem řady zajímavých minerálů, na kterou byla při následném mineralogickém průzkumu soustředěna největší pozornost. Zčištěním části stěny přímo pod vstupem do lomu, v nejlépe přístupném místě s velkou mocností albitové jednotky, vznikl pozoruhodný profil, který dobře ukazoval, o jak výjimečný pegmatit se v našich podmínkách jednalo. Vzhledem k deštivému počasí na přelomu srpna a září byly nejhlubší partie lomu opět rychle zatopeny stoupající vodní hladinou, zčištěný profil však zů-

stal vzhledem ke své vyšší poloze až do zimy přístupný a stal se cílem návštěv velkého množství sběratelů.

Profil ve stěně lomu odkrýval značné množství velkých, krystalovými plochami dokonale omezených sloupcovitých krystalů černého turmalínu (skorylu). Sloupce dosahovaly průměru 10 - 20 cm a délky až 0,5 m, u největších jedinců zjištěných v lomu se délka blížila až 1 m. Spolu s turmalínem se místy vyskytovaly až několik dm dlouhé krystaly berylu, žlutozelené a zelené barvy, často s rezavě zbarveným povrchem, které byly v rámci albitové jednotky lokálně kumulované do dílčích poloh. Ukázalo se, že průměrná velikost krystalů obou minerálů byla v lomu U Obrázku výrazně větší, než na jakou by se dalo usuzovat ze vzorků zastoupených ve sbírkách. Na základě zjištěné situace je možné odhadovat⁴, že v době těžby zde nebyla výjimečná délka krystalů turmalínu 1 m a berylu 0,5 m, a to jsou jedny z největších rozměrů, v jakých byly tyto minerály u nás dosud zjištěny. Krystaly turmalínu i berylu však byly silně mechanicky porušené, rozpadavé a při průzkumu většinou neumožňovaly vyjmutí jejich větších nepoškozených sbírkových ukázek ze stěn lomu; stejně tak tomu zjevně bylo i v době těžby.

Beryl byl místy postižený hydrotermální alterací, jeho rozložené krystaly pak byly zatlačovány tabulkovitými krystaly bertranditu a ojediněle se v nich objevovala i velmi drobná, korodovaná zrna heliodoru. Okolí většiny turmalínových sloupců bylo hustě prorůstané velmi hojnými, 0,5 - 2 cm dlouhými lištovitými zrny písekitu, který jako jemnější světlé hydratované agregáty často zarůstal i do samotného turmalínu. Je zřejmé, že písekit nebyl v pegmatitu U Obrázku nijak vzácný, po albitu a turmalínu představoval třetí nejhojnější „minerál“ v zastižených částech albitové jednotky. V turmalínu byly rovněž hojné krystaly monazitu-(Ce) a xenotimu-(Y) a dále se vyskytovala až několik cm velká zrna arzenopyritu s povlaky sekundárních As minerálů. Z hlediska petrogenetické klasifikace pegmatitů⁵ vykazují písecké pegmatity zřetelné geochemické rysy LCT skupiny pegmatitů⁶, nově zjištěné vysoké zastoupení písekitu (spolu s hojným výskytem monazitu-(Ce) a xenotimu-(Y)) však ukazuje i na afinitu k NYF skupině pegmatitů, vyšší, než se zatím předpokládalo.

Na mnoha místech lomových stěn stále vystupuje blokový křemen, vždy jako růževinný. Na styku s albitovou jednotkou v okolí začištěné stěny byl tmavé, výrazně nafialovělé barvy. I s ohledem na složení zbytků haldového materiálu v okolí lomu, navázek z lomu deponovaných na různých místech v Písku a historických zpráv je možné

4) V literatuře přesnější údaje chybí.

5) V závislosti na geochemické signatuře se vyčleňují dvě základní genetické skupiny pegmatitů třídy vzácných prvků: LCT (typické prvky Li, Rb, Cs, Be, Sn, Zr, Hf, W, Ga, Ta>Nb, F, B, P) a NYF (typické prvky Nb>Ta, Ti, Be, Y, Sc, REE, Zr, U, Th, F) - viz P. ČERNÝ, Rare element granitic pegmatites. I. Anatomy and internal evolution of pegmatite deposits. - Geoscience Canada, 18, Waterloo 1991, s. 49-67.

6) Milan NOVÁK, *Granitické pegmatity Českého masivu (Česká republika); mineralogická, geochemická a regionální klasifikace a geologický význam*. - Acta Mus. Moraviae, Sci. geol. XC, Brno 2005, s. 3-75.

Pohled na vyčerpaný lom se začištěným profilem v albitové jednotce pegmatitu ve stěně pod vstupem do lomu. Foto J. Cícha

usuzovat, že mocné masы křemene soustředěné v křemenném jádře a blokové jednotce pegmatitu byly U Obrázku tvořeny téměř výhradně růženínem. Jen nevýznamné zastoupení měl bílý nebo šedý křemen, a i tehdy šlo stále spíše o růženín s nízkou intenzitou zbarvení. To je u našich pegmatitů ojedinělý jev - pokud se u nich růženín vyskytuje, představuje jen malý podíl v převládajícím běžném křemenu.

Cílem průzkumu bylo rovněž upřesnit morfologii a rozměry lomu i velikost, tvar a průběh pegmatitového tělesa. V důsledku neúplného vyčerpání vody z lomu, kdy nedošlo ke zpřístupnění jeho dna ani nejhlubších partií, a ke značné míře odtěžení pegmatitu se však k těmto otázkám podařilo přispět jen málo. Blíže neupřesněná stále zůstává samotná hloubka lomu, která je i u veřejnosti často diskutovaným tématem. Z doby těžby neexistuje žádná spolehlivá mapová dokumentace⁷ a údaje v historických popisech jsou neúplné a často nejednoznačné; není také zřejmé, zda se vztahují k hloubce od nejnižšího nebo nejvyššího místa okraje lomu, kde vzhledem ke sklonu terénu činí výškový rozdíl více než 5 m. Nejčastěji se zprávy shodují na hloubce vlastního lomu asi 22 m, přičemž z jeho dna byla dále ražena úklonná štolu do hloubky dalších přibližně 20 m; celková hloubka těžby tak přesahovala 40 m⁸. Při vyčerpání vody během pokusu o obnovení těžby v letech 1925-28 však již byla nejspodnější část lomu zavalena min. 6 m mocným zásypem sutí a balvanů, který zůstal na místě⁹. Po ukončení čerpání vody během námi provedeného průzkumu se hladina nacházela v max. hloubce asi 17 m pod horním okrajem lomu a pod hladinou byly ověřeny ještě min. 3 hloubkové metry vody¹⁰, aniž bylo dosaženo pevného dna. To by ukazovalo na poněkud větší hloubku lomu, než jakou lze odvodit z historických pramenů.

Otevřenou otázkou zůstává i lokalizace úklonné štolý na dně lomu, ve které probíhala těžba živce ve svých pozdějších fázích. Pomineme-li skutečnost, že již při pokusu o obnovení těžby v roce 1927, kdy vstup do podzemí zůstal zavalený pod zásypem na dně, nebylo známo, zda se jednalo o štolu jednu nebo tři¹¹ (s největší pravděpodobností se však pegmatitové těleso na dně rozmršťovalo do tří odžilků, z nichž nejmocnější byl sledován jedinou štolou), nejasné zůstává místo vyús-

7) Dochovaly se pouze dva schematické nákresy v SOKA Písek, fond MÚ Písek: jedním je ruční náčrt z r. 1885, kdy byla těžba teprve v počátcích a hloubka lomu byla 10 m, druhým je příčný profil lomem, vypracovaný r. 1908 městským inženýrem F. Váněm, který ovšem zcela nekoresponduje s jinými historickými údaji a situací zjištěnou při průzkumu.

8) Uvedenou hloubku lomu zmiňuje v rukopisné zprávě A. KREJČÍ, *Živcový lom „u obrázku“ v Píseckých lesích*. - MS, SOKA Písek, fond MÚ Písek, Písek 1924, s. 2; obdobný hloubkový údaj i s hloubkou štolý jsou publikovány v anonymním článku *Obnovení živcového lomu „U obrázku“ v píseckých horách*. - Baňský svět, 4, Praha 1925, s. 80.

9) B. JEŽEK, *Posudek o živcovém lomu „U obrázku“ v lesích píseckých*. - MS, SOKA Písek, fond MÚ Písek, Příbram 1927, s. 2.

10) Přesnějšímu zjištění hloubky olovnicí bránilo velké množství napadených větví pod vodní hladinou.

11) B. JEŽEK, *Posudek*, s. 2-3.

Detail profilu v albitové jednotce s krystaly turmalínu a berylu. Foto J. Štěcha

tění štoly i její směr. Jeho znalost by z hlediska geologie byla podstatná pro určení směru celého pegmatitového tělesa, které štola směrně sledovala. Štola měla být pokračováním větší podzemní komory, 10-12 m široké a asi 8 m hluboké¹², s vlastním lomem spojené dvěma vstupy oddělenými ochranným skalním pilířem¹³. Podzemní komora se štolou měla podle většiny autorů tvořit j. pokračování lomu¹⁴, pouze J. V. Želízko, který lom navštívil až v letech 1926 a 1927, štolu situuje do sz. části lomu¹⁵. Po vyčerpání vody během našeho průzkumu ovšem tvořila j. ohraničení lomu kolmá stěna, která nad vodní hladinou nejevila žádné známky počínajícího zahloubení, které by na existenci komory se štolou ukazovalo. V z., výše položené části lomu se po poklesu hladiny objevila pouze drobná, asi 1,5 m dlouhá štolka, která však měla původ v průzkumných pracích z let 1925-28 a s velkou štolou v lomu nesouvisela. Naopak na v. straně lomu se odkryl velký převis, kterým byla lomová stěna výrazně poddolovaná a který se pod vodní hladinou dále ukláněl a pokračoval k V. Sklon i směr převisu se zhruba shodovaly se směrem a velikostí sklonu „živcových lavic“

12) Tamtéž, s. 2.

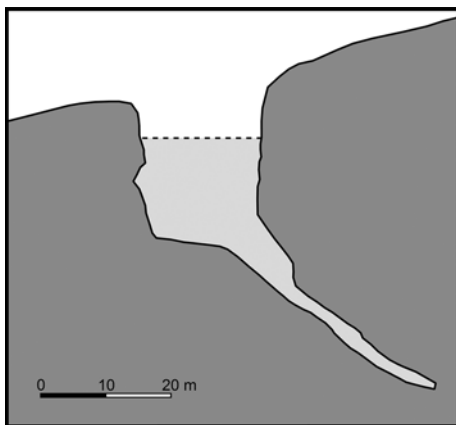
13) A. KREJČÍ, *U obrázku*. - Otavan, 10, Písek 23.11.1888, s. 389.

14) B. JEŽEK, *Posudek*, s. 2; A. KREJČÍ, *U obrázku*, s. 389;

(30° k SV) podle dřívějších autorů¹⁶, které ovšem nemusely být nutně totožné s orientací štol.

Odvodnění lomu U Obrázku po téměř 120 letech od skončení těžby, 87 letech od ukončení posledních prací v lomu a necelých 50 letech od jeho posledního vyčerpání umožnilo zpřístupnit lokalitu pro odborný průzkum. Ten významně přispěl k poznání minerálních asociací a stavby tohoto výjimečného pegmatitu, i když některé otázky, zejména pokud jde o přesnější představu o původní podobě lomu a mocnosti a směru pegmatitového tělesa, zůstávají nedořešené. Z hlediska hmotné dokumentace byla důležitá zejména možnost získat při průzkumu do sbírek „genetické“ vzorky, postihující vzájemné vztahy jednotlivých komponent pegmatitu, které nebyly v době těžby podchyceny a ve sbírkách chybí.

Autorovou milou povinností je závěrem poděkovat těm, kteří ke zdárnému průběhu akce nejvíce přispěli: J. Štěchovi z Písku a F. Krejčovi a J. Vandělkovi ze Správy jeskyní ČR - Chýnovská jeskyně za pomoc při terénních pracích, J. Keclíkovi, správci chaty Živec, za poskytnutí zázemí pro uskladnění materiálu a V. Zámečníkovi, jednateři Lesů města Písku, za vstřícný přístup a vytvoření vhodných podmínek k průzkumu.

Rekonstrukce idealizovaného vertikálního řezu lomem podle projektu z r. 1908, vypracovaného městským inženýrem F. Váněm a c. k. horním radou V. Opptem (SOKA Písek, fond MÚ Písek), s využitím dalších historických údajů a terénních poznatků.

15) J. V. ŽELÍZKO, *Ložisko živce u Písku*. - Věst. Stát. geol. Úst., 4, Praha 1928, s. 24.

16) A. SOCHOR, *Živcové lomy u města Písku*. - Vesmír, 14, Praha 1884, s. 242; J. V. ŽELÍZKO, *Ložisko*, s. 24.

VÝSLEDKY 38. KROUŽKOVACÍ AKCE „ACROCEPHALUS“ V NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACI „ŘEŽABINEC, ŘEŽABINECKÉ TŮNĚ“

Letošní - třicátá osmá odchyťová kroužkovací akce v mezinárodně významné ornitologické rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“ se uskutečnila ve dnech 26. 7. až 6. 8. 2014. Na louce v ochranném pásmu rezervace opět vznikl na deset dní stanový tábor plný kamarádství a zájmu o přírodu, ve kterém se vystřídalo 73 přímých účastníků a asi 200 návštěvníků - zájemců o získání ornitologických zkušeností, praktických dovedností a nových informací o ptácích v rezervaci i mimo ni. A budete-li mít zájem poznat atmosféru v táboře, jste všichni srdečně zváni i v dalších letech - teď například od 25. 7. do 5. 8. 2015 - přesné datum konání další akce se můžete dozvědět vždy 1 rok předem na novém webu Akce Acrocephalus <http://ptaci-oblast-rezabinec.cz>.

I tentokrát bylo již tradičně nataženo 222 metrů nárazových sítí na třinácti stálých stanovištích. Tyto sítě byly od 6:00 do 21:30 pravidelně po hodině kontrolovány, za méně příznivého počasí dle potřeby i častěji (podrobněji o organizaci práce jsem psal ve zprávě za rok 2008, zájemce tudíž odkazuji opět na [www stránky našeho muzea](http://www.muzeum.cz), kde je - kromě všech ostatních - k dispozici i zpráva za rok 2008).

Foto 1.: Odchyt ledňáčka říčního je v našem táboře vždy velkou událostí. Foto J. Šebestian

Foto 2.: Letos byl odchycen rekordní počet ledňáčků říčních. Tento byl v pořadí poslední - šestý.
Foto J. Šebestian

Stejně jako loňský, patřil i rok 2014 k těm, kdy je ohroženo odchytové minimum - letošních 679 nově okroužkovaných znamená těsně třetí nejhorší výsledek za celou historii odchytů a velmi dramatický pokles po předchozích téměř rekordních letech 2011-2012, jak ukazuje obrázek 1.

Hlavním důvodem bude asi letošní katastrofický nedostatek komárů a dalšího drobného hmyzu. Podle zjištění parazitologů, kteří pravidelně monitorují komáry v rezervaci, kleslo letos jejich množství téměř na polovinu obvyklých stavů. Další příčinou může být i letošní ekologická katastrofa, která se v Řežabinci odehrála před začátkem prázdnin, kdy došlo ke katastrofálnímu přemnožení sinic. Jejich nárůst byl tak obrovský, že během 2 týdnů vytvořily několik centimetrů silný koberec po celé ploše rybníka a vyčerpaly veškerý kyslík rozpuštěný ve vodě. Vše živé buď zemřelo, nebo Řežabinec opustilo. Je tedy pravděpodobné, že v době našeho odchytu většina hnízdících ptáků rezervaci opustila a pro protahující ptáky v ní nebylo dost potravy. Proto tak malé počty odchycených a okroužkovaných ptáků.

Byla letos ale i příjemná zjištění a události. Pro návštěvníky naší akce byli asi nejatraktivnější ledňáčci říční (Foto 1 a 2), kterých jsme letos okroužkovali rekordní počet. Ale nejradostnější událostí letošního roku byly pokračující odchty bukáčků malých. Tato malá skrytá v rákosí žijící volavka bývá na Řežabinci v posledních le-

tech slyšet čím dál častěji. Poprvé jsme mladého bukáčka kroužkovali v roce 2004. Tenkrát v táboře byli i šéfové Kroužkovací stanice Národního muzea z Prahy a třeba také ražický pan starosta. Letos je již nepochybné, že bukáčci na Řežabinci opravdu hnízdí. Po loňském odchytu samice bukáčka s hnízdní nažinou a jejího mláděte jsme letos okroužkovali dospělého samce a dvě samice s hnízdní nažinou. V tabulce 1 jsou uvedeni jen dva bukáčci, protože samce jsme poprvé odchytili a okroužkovali ještě v hnízdní sezóně, před letošní kroužkovací akcí. Najdete ho tudíž v tabulce 2, kde je přehled kontrolních odchytů dříve okroužkovaných ptáků.

A kontrolní zpětné odchyty nám přinesly letos i další zajímavé poznatky. Hned 2 rákosníci obecní překonali dosavadní řežabinecký rekord v dlouhověkosti, který byl z dosavadních sedmi let posunut na devět (viz Tab. 3). Z této tabulky lze i vysledovat, že u rákosníků obecných tomu není jako u lidí - u rákosníků se dlouhého věku dožívají samci i samice se stejnou pravděpodobností. I když je pravda, že do celoevropského rekordu řežabineckým ptákům chybí ještě celých pět let.

A na závěr chci ještě tradičně poděkovat všem, kteří přispěli ke zdárnému průběhu celé Akce Acrocephalus 2014: Záchranné stanici Makov, která nám každoročně půjčuje vojenský stan. Jihočeskému kraji - za možnost bezplatného a bezproblémového táboření na jeho louce, kterou pro něj spravuje Školní rybářství Protivín. Velkého pochopení se nám stále dostává i u okolních Obecních úřadů - v Ražicích, Kestřanech a Putimi a také u Policie ČR - obvodního oddělení Protivín. Všem jmenovaným patří velký dík nejen ode mne jako organizátora akce, ale i od všech ostatních účastníků. A naopak můj osobní dík patří všem účastníkům tábora, kteří kromě obvyklých nástrah počasí a všech ostatních obvyklých problémů skvěle zvládli i návštěvnické (a zejména dětské) „nájezdy“. Všichni výše jmenovaní přispěli k získání cenných podkladů důležitých nejen pro budoucí hospodaření rybářů i ochranářů a povinné hodnocení vývoje v Ptačí oblasti Natura 2000, ale i pro zvýšení úrovně poznání o jednotlivých druzích ptáků a také o jejich funkci v rámci celého ptačího společenství. Děkuji proto všem, ať už se osobně zúčastnili nebo jen napomohli zorganizování akce. A tradičně největší dík posíláme dr. Karlu Peclovi, který za to všechno může.

Celkové pořadí	Druh	Dospělí ptáci	Letošní mláďata	Celkem	t.j. %	Celkové pořadí	Druh	Dospělí ptáci	Letošní mláďata	Celkem	t.j. %		
1	Rákosník obecný	72	207	279	41,1	20	Drozd zpěvný		4	4	0,6		
2	Budníček menší	23	38	61	9,0		Pěnice pokrovní		4	4	0,6		
3	Sýkora modřinka	4	44	48	7,1		Cvrčilka slavíková	1	3	4	0,6		
4	Rákosník proužkovaný	8	30	38	5,6	26	Sýkora babka	1	2	3	0,4		
5	Pěnice černohlavá	7	22	29	4,3	27	Pěnice hnědokřídla		2	2	0,3		
6	Pěnice slavíková	3	23	26	3,8		Šoupálek dlouhoprstý	1	1	2	0,3		
7	Rákosník zpěvný	3	22	25	3,7		Strakapoud velký		2	2	0,3		
8	Sýkora koňadra	1	19	20	2,9		Pěvuška modrá	1	1	2	0,3		
9	Vlaštovka obecná	4	16	20	2,9		Bukáček malý	2		2	0,3		
10	Červenka obecná	2	17	19	2,8		Sýkořice vousatá	1	1	2	0,3		
11	Rákosník velký	6	4	10	1,5		Pěnice vlašská		1	1	0,1		
12	Srnat obecný	2	7	9	1,3		Konipas bílý		1	1	0,1		
13	Kos černý	3	5	8	1,2	33	Cvrčilka říční		1	1	0,1		
	Mlynářik dlouhoočasy	2	6	8	1,2		Reheř zahradní		1	1	0,1		
	Tuhýk obecný	2	6	8	1,2		Sířezík obecný		1	1	0,1		
16	Ledňáček říční	1	5	6	0,9		Lejsek šedý	1		1	0,1		
17	Sýkora lužní		5	5	0,7		Slavík obecný		1	1	0,1		
	Brhlík lesní	1	4	5	0,7		Pisák obecný		1	1	0,1		
	Budníček větší		5	5	0,7		Zvonek zelený			1	0,1		
	Pěnkava obecná	3	1	4	0,6		Moudvílaček lužní		1	1	0,1		
	20	Vrabec polní	4		4	0,6		Reheř domácí		1	1	0,1	
	Srnat rákosní	3	1	4	0,6								
Celkem při akci "ACROCEPHALUS" 2014 okroužkováno:													
								43 druhů		163	516	679	100

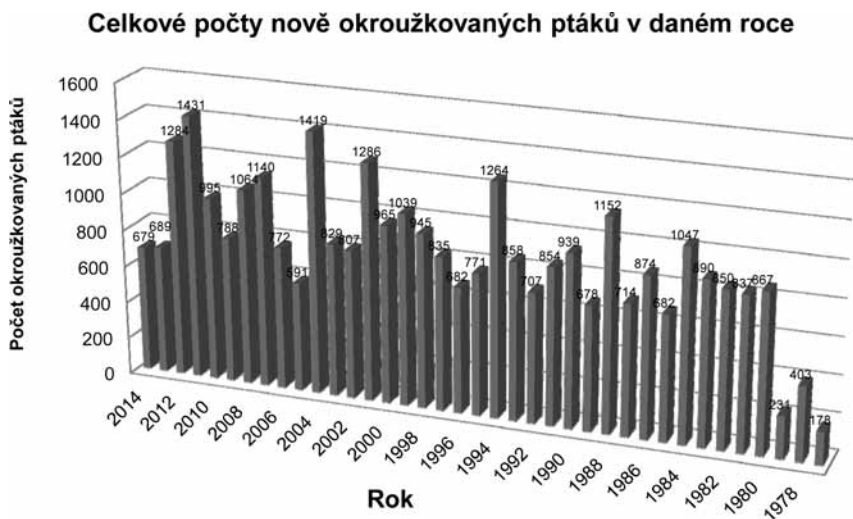
Tab. 1.: Přehled ptáků nově okroužkovaných při 38. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“ ve dnech 26. 7. až 6. 8. 2014. (Vzácnější a méně často chytané druhy jsou vyznačeny tučně.)

Pořadí	Druh	Místo původního okroužkování:												Celkem
		Režabinec v roce:												
		Jinde v ČR												
		2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	ČR	
1	Rákosník obecný	102	9	3	5	1		1	2	1	1	9	134	
2	Sýkora modřinka	9	5	1									15	
3	Sýkora koňadra	5	4	3									12	
	Červenka obecná	11	1										12	
5	Pěníce černohlavá	5	1	1	1							1	9	
	Rákosník proužkovaný	7										2	9	
7	Rákosník zpěvný	3										2	5	
	Pěníce slavíková	5											5	
9	Budníček menší	2	1		1								4	
	Rákosník velký	1		1								2	4	
11	Břhlik lesní	3											3	
	Drozd zpěvný	1										2	3	
13	Kos černý	2											2	
	Sýkora lužní	1		1									2	
	Moudřivláček lužní	2											2	
	Bukáček malý	1											1	
	Slavík modráček	1											1	
	Sýkořice vousatá	1											1	
	Ledňáček říční	1											1	
16	Střízlík obecný	1											1	
	Strnad rákosní	1											1	
	Pěvuška modrá	1											1	
	Konipas bílý	1											1	
	Slavík obecný											1	1	
	Vlaštovka obecná											1	1	
Celkem zkontrolováno:		167	21	10	7	1	0	1	2	1	1	20	0	231

Tab. 2.: Přehled již dříve okroužkovaných ptáků, kteří byli kontrolováni při 38. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůň“ ve dnech 26. 7. až 6. 8. 2014. (Vzácnější a méně často chytané druhy jsou výtřeny tučně.)

rok okroužkování	průměrný věk			nadprůměrný věk					
	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
počet znovu kontrolovaných	9	3	5	1		1	2	1	1
z toho samic	5		3	1			1		1
z toho samců	4	3	2			1	1	1	
věk v roce okroužkování	různý			2		> 1	1	2	1
celkový věk při kontrole	vždy < 5			5		> 6	7	9	9
celkový počet samic	8			3					
celkový počet samců	9			3					

Tab. 3.: Přehled věku a pohlaví starších rákosníků obecných, kteří byli kontrolováni při 38. akci „ACROCEPHALUS“ v Národní přírodní rezervaci „Řezabinec, Řezabinecké tůň“ ve dnech 26. 7. až 6. 8. 2014

Obr. 1.: Přehled celkových počtů nově okroužkovaných ptáků za 38 let na všech dosavadních akcích „Acrocephalus“. (Pozn.: první 3 roky (1977-1979) probíhal odchyt do menšího počtu sítí)

Jan Kouba - Zdeněk Duda

KDYBY VÁS TAK ZÍBRT VIDĚL! VÝSTAVA K 150. VÝROČÍ NAROZENÍ ČEŇKA ZÍBRTA

Na první dva podzimní měsíce přichystalo Prácheňské muzeum v Písku u příležitosti 150. výročí narození dobrodružnou výstavu věnovanou největšímu českému národopisci a zakladateli české kulturní historie Čeňku Zíbrtovi (1864-1932). V Malých výstavních síních byl od soboty 6. září až do 28. října představen život a dílo rodáka z Kostelce nad Vltavou a někdejšího studenta píseckého gymnázia, který se na přelomu 19. a 20. století stal jednou z nejvýznamnějších postav české vědy a kultury. Současně pro písecký studentský svět postavou až mytickou, nemálo studentů se při zanedbání slušného chování či pečlivosti při studiu setkalo s výčitkou a napomenutím „Aby tě tak Zíbrt viděl!“ Výzva při zahájení školního roku jistě více než aktuální a v názvu výstavy přiznaná. Současně a logicky ovšem výstava nabízela i otočené perspektivy. Těmi, kdo se dívali, byli hlavně návštěvníci, jim bylo dopřáno vidět věci zjevné i věci skryté, směli nahlédnout tam, kam obvykle vidět není, do hlavy a Zíbrtova (pod)vědomí. Na tuto cestu bylo vhodné vybavit se respektem k lidským slabostem a tajemstvím, připravit se na řadu náznaků a vodítek směřujících k Zíbrtovým zájmům a myšlenkám, a zcela prakticky také (zapůjčenou) svítilnou.

Výstava finančně podpořená městem Pískem i Jihočeským krajem byla doprovázena bohatým programem. V měsíci září to byl především přednáškový cyklus Jihočeská kulturněhistorická škola. O barvitých a nelehkých životních osudech Čeňka Zíbrta nejprve promluvila přední česká kulturní historička doc. Dagmar Blümllová (JU v Českých Budějovicích). O týden později hovořil na základě materiálu shromážděného Čeňkem Zíbrtem Mgr. Jan Kouba, etnograf Prácheňského muzea a spoluautor výstavy, o „Veselých chvílích v životě lidu Píseckého“. Cyklus přednášek autorů spojených s inovativním oborem kulturní historie, jež i na základě zíbrtovských inspirací vznikl na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích v roce 1991, uzavřel doc. Karel Černý (UK Praha) s tématem „Káva, čokoláda, čaj a jiné požitky z kuchyně i lékárny 17. století“. Den před kulatým výročím, v sobotu 11. října, byla na nádvoří muzea slavnostně představena kniha *Kulturní historik Čeňk Zíbrt* českobudějovického autora Josefa Blümla. Pro tohoto docenta z Filozofické fakulty Jihočeské univerzity jde o zatím nejúplnější shrnutí a prezentaci celoživotního zájmu o postavu kosteleckého rodáka. Kniha vyšla i díky editorské práci jeho manželky Dagmar, vydavatelem byla Společnost pro kulturní dějiny v Českých Budějovicích. Program v předvečer kulatého výročí zahájil jihočeský folklorní soubor Kovářovan. Představení knihy samotné,

Na snímku z výstavy *Kdyby vás tak Zíbrt viděl* je zachycen vstup do druhé (interaktivní) části výstavy, stylizované do podoby hlavy - (pod)vědomí Čenka Zíbrta. Foto V. Komarová

autogramiádu a následně komentované prohlídky výstavou doprovodila dudácká muzika pod vedením Ireny Novotné z Katovic. Dále se představilo divadlo U mokrého stolu s inscenací *Byl jednou jeden Emerich Rath*, která vzpomněla na začátky lyžování u nás a upozornila na fakt, že Zíbrt se jako jeden z prvních českých historiků věnoval i historii her a sportování. Divadelní kus o známém tragickém příběhu Hanče a Vrбаты zároveň připomněl, že Zíbrt byl i „muzejník“. Nejenom že byl dlouhá léta ředitelem knihovny Národního muzea, ale v posledních letech svého života pomohl uspořádat a založit krkonošské muzeum ve Vysokém pod Jizerou. Závěrečným bodem programu bylo vystoupení Ritornella s charismatickým Michalem Pospíšilem v roli uměleckého vedoucího, jednoho z nejlepších souborů interpretujících u nás barokní hudbu. Soubor, který naposledy v Písku vystoupil v loňském roce při muzejní noci, kdy mimo jiné vedl průvod městem k soše svatého Jana Nepomuckého na Kamenném mostě, nyní představil méně vážný repertoár *Veselé chvíle v životě lidu českého ve skutek uvedené - písně posvícenské*. Součástí programu bylo i setkání absolventů oboru kulturní historie, který vznikl v 90. letech 20. století při Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Obor, který se přihlásil k Zíbrtovu dědictví, vychoval na sto padesát studentů, z nichž celá řada dnes působí v písecké kulturní sféře, za všechny jmenujme například ředitele knihovny Romana Duba či památkáře Martina Zemana.

Dílejší zaměření autorů výstavy zároveň souviselo s probíhajícím výročím první světové války. Osvětová činnost a lidová výchova v době válečné a v prvních letech nově vzniklého československého státu byla jednou z důležitých oblastí Zíbrtových aktivit a zájmů, současně je ale dosud jednou z nejméně prozkoumaných. Vedlejším produktem výstavního úsilí tak byla mimo jiné i studie s kulturněhistorickým rozbohem a interpretací Zíbrtova osvětového putování s pásmem dudácké besedy, jež v uvedené době za spolupráce místních odborů a jednot českých vlasteneckých spolků zasáhlo všechny české kraje. Tématem byl samotný průběh tohoto putování, včetně konceptu dudácké besedy a jeho případných proměn. Pojednána byla i otázka představ, cílů a očekávání, jež si Zíbrt s přípravou a realizací dudácké besedy spojoval, stejně jako receptce tohoto osvětového programu českým publikem. Otázkou byla i regionální specifika se zvláštním zřetelem k jihočeskému prostředí. Studie otištěná na stránkách Jihočeského sborníku historického roku 2014 využívala tištěné i archivní prameny a opírala se například i o dosud nevytěženou korespondenci Čenka Zíbrta s Antonií Kommovou (uložena v Jihočeském muzeu).

Nezůstalo však jen u psaného textu. Když před téměř sto lety začal Čeněk Zíbrt objíždět české hostince, sokolovny či společenské sály a slovem i hudbou seznamoval s historií hudebního nástroje dud, určitě nečekal, že tím započal jedno z nejvýznamnějších turné, jaké kdy český vědec po Čechách učinil. Zíbrt sjezdil snad všechna větší města a městečka v Čechách a na Moravě a všude vyprávěl o tradici a historii českého dudáctví. U návštěvníků, lačnicích v té době po všem národním = českém, měl obrovský úspěch. Zíbrt zavítal i do Písku, Milevska či Protivína. Po necelých sto letech se do Písku na dudáckou besedu vrátil, alespoň tedy obrazně a v podání pracovníků Prácheňského muzea. Přesně na den založení československého státu, tedy v úterý 28. října, se konala rekonstrukce „dudácké besedy“. Zíbrtova „Švandu dudáka“, kterým býval učitel Karel Michalíček, nahradil Martin Matějka ze Strakonice, který historické Michalíčkovy dudy dokonce vlastní. Zíbrtovým „houdkem“ a náhradou za Vratislava Paprštajna se pro onen večer stala Ludmila Vilánková z Čestic. Po skončení besedy následovala úplně poslední prohlídka výstavy s komentovaným doprovodem kurátorů.

Zdeněk Duda

PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÁ ZLATÁ OLYMPIJSKÁ MEDAILE (OH PAŘÍŽ 1924)

První československá zlatá olympijská medaile, již na hrách VIII. olympiády konaných v roce 1924 v Paříži získal český gymnasta Bedřich Šupčík, je jedním z velmi cenných předmětů sbírek Národního muzea. V rámci cyklu krátkodobých výstav mimořádně zajímavých předmětů ji bylo možné ve dnech 18. až 22. června 2014 shlédnout v Prácheňském muzeu v Písku. Medaile zde byla vystavena u pří-

Obr. 1 a 2: Zlatá olympijská medaile, kterou pro Československo na hrách VIII. olympiády konaných v Paříži v disciplíně šplh na laně bez přírazu vybojoval Bedřich Šupčík. Foto Národní muzeum

ležitosti kulatého výročí, letos uplynulo již 90 let od chvíle, kdy na olympijských hrách poprvé zazněla československá hymna, a současně jako připomínka skutečnosti, že první československý olympijský vítěz strávil posledních několik let svého života na Písecku.

Historicky první zlatou olympijskou medaili pro Československo vybojoval Bedřich Šupčík v dnes již spíše neznámé disciplíně šplh na laně bez přírazu. Tehdy byla tato disciplína rovnocennou součástí gymnastického víceboje. Šupčík zvítězil ve výborném čase a jedinečném stylu. Jako jediný ze všech soutěžících se dotahoval až k pasu, zatímco všichni ostatní přehmatávali již u hrudníku. Své výborné vystoupení na pařížských hrách podtrhl ještě ziskem bronzové medaile za třetí místo v gymnastickém víceboji jednotlivců. Svoji sbírku olympijských úspěchů uzavřel o čtyři roky později na hrách v Amsterdamu ziskem stříbrné medaile v gymnastickém víceboji družstev (ve šplhu se tenkrát již nesoutěžilo). Podílel se také na vítězstvích Československa v mezinárodních závodech v Lyonu a v Lucemburku v letech 1926 a 1930. Se svou úspěšnou sportovní kariérou se rozloučil na mimořádném mistrovství světa jednotlivců v roce 1931 ziskem bronzové medaile v cvičení na kruzích.

Vedle ústředního exponátu byla na výstavě prostřednictvím reprodukcí dobových fotografií, plakátů a výstavních textů doplňkově přiblížena pařížská olympiáda, problematika šplhu na olympijských hrách i samotný životní příběh Bedřicha Šupčíka.¹

1) Při tvorbě výstavních textů byly využity především tyto publikace: Radko VALÍK, *Po stopě první zlaté olympijské medaile*, Mirovice 2008 a Karel PROCHÁZKA, *Olympijské hry. Od Athén 1896 po Moskvu 1980*, Praha 1984.

Olympijské hry v Paříži v roce 1924 byly jednoznačným úspěchem a v jistém smyslu završením životních snah obnovitele olympijské myšlenky barona Pierra de Coubertina. Paříž jako místo her VIII. olympiády byla zvolena na jeho výslovné přání a nutno dodat, že se tak stalo mimo pořadí. Olympijské hry byly přitom v Paříži pořádány již podruhé. První v roce 1900, jež byly součástí Světové výstavy, skončily fiaskem, ve výstavním ruchu zcela zanikly jako jedna z mnoha atrakcí. Osmá olympiáda se ale již odehrávala ve zcela jiné atmosféře.

Světový sport se začal rozrůstat a samotné olympijské hnutí zažívalo velký rozmach. Hry toho byly potvrzením. Sešlo se na nich přes tři tisíce sportovců ze 44 zemí. Svou olympijskou premiéru například slavilo Irsko, Mexiko, Uruguay, nově vzniklé pobaltské republiky Litva a Lotyšsko, ale také Polsko a Rumunsko. Mezi pozvanými ovšem opět chybělo Německo, francouzská vláda se prý totiž obávala, že by německým sportovcům nedokázala zajistit bezpečnost. Někdejší spojenci Německa však již pozvánky obdržely. Mnohé ze zemí vyslaly poměrně početné výpravy. Patřilo k nim i Československo se 128 reprezentanty. Ti získali celkově 4 stříbrné, 5 bronzových a vůbec poprvé také 1 zlatou olympijskou medaili.

Alespoň jednu medaili již získalo 31 zemí, v Antverpách před čtyřmi lety jich tolik nebylo ani na startu. Oproti posledním olympijským hrám také na víc než dvojnásobek stoupl počet startujících žen, dosáhl trojciferného čísla - 136. Ženy poprvé

Obr. 3: Na přelomu let 1948-1949 se Bedřich Šupčík přestěhoval s rodinou do Horosedel, do domu manželčiny rodičů. Foto Prácheňské muzeum v Písku

soutěžily v šermu a rozšířil se i počet ženských plaveckých disciplín. Plavání vůbec posílilo své pozice a po atletice se stalo druhým hlavním olympijským sportem. Opomenut byl pozemní hokej a lukostřelba, naposledy se na dlouhou dobu představily tenis a rugby. Hry osmé olympiády výrazně přispěly ke stabilizaci olympijského programu. Soustředily na sebe také do té doby nevídaný zájem. Slavnostní zahájení sledovalo na nově vystavěném stadionu v Colombes 50 tisíc diváků, průběh soutěží byl poprvé vysílán rozhlasem. Novinkou bylo také ubytování části sportovců v dřevěných chatách v okolí olympijského stadionu, jež se stalo základem tradice budoucích olympijských vesnic. Hrdinou her byl legendární finský běžec Paavo Nurmi, jenž ve vytrvalostních bězích získal 5 zlatých medailí.

Předehrou olympijských her v Paříži byl Týden zimních sportů uspořádaný v Chamonix na přelomu ledna a února roku 1924. O rok později na kongresu v Praze byly soutěže v Chamonix dodatečně prohlášeny za I. zimní olympijské hry. Na tomto kongresu baron Pierre de Coubertin také odstoupil z funkce předsedy Mezinárodního olympijského výboru. Pařížská olympiáda byla jeho rozloučením a rozloučením více než úspěšným. 30 let uplynulo od chvíle, kdy na pařížské Sorbonně padlo rozhodnutí obnovit olympijské hry. Těchto 30 let stačilo k tomu, aby se olympiády staly celosvětovým fenoménem.

Jak již bylo uvedeno, první olympiády se vyznačovaly nestálostí vyhlášených sportů a soutěžních disciplín. Program her se tehdy teprve utvářel. Soutěže, které se objevily na jedněch hrách, mohly příště zůstat stranou, někdy krátce, někdy i na dlouhé desítky let, jindy již možná nastálo. Podobná neujasněnost platila i ve světě pravidel. Postupně ale se zakládáním a posilováním mezinárodních organizací sportovních svazů docházelo k ustalování podoby a pravidel dnes běžných sportovních disciplín a soutěží a současně s tím i k ujednacení obsahu olympijských her. Typickým příkladem tohoto vývoje byla i soutěž ve šplhu.

Šplh se objevil již na programu prvních novodobých her v roce 1896. Inspirací zřejmě byli zdatní lodníci, kteří se lehce pohybovali v lanové obřích plachetnic kotvicích v athénské přístavu. K závodu se přihlásilo 15 sportovců. Ovšem po zhlédnutí mohutné konstrukce a výšky stožáru, šplhalo se do výše 14 m, se jich na start postavilo pouze 5. Zvítězil Řek Nikolas Andriakopoulos v čase 23, 4 s. Na druhém místě skončil také Řek, Thomas Xenikis. Jeho čas neznáme, nebyl mu změřen, neboť prý nešplhal čistě, což zřejmě znamená, že nedodržoval pravidlo šplhu bez přiražení nohou. Další místa obsadili Fritz Hofmann (Němec), Viggo Jensen (Dán) a Launceston Elliot (Velká Británie). Pořadí těchto závodníků bylo určeno výškou, do které došplhali.

Po krátké odmlce byl šplh opět součástí olympijského programu v roce 1904 na hrách v St. Louis. Olympiáda tehdy probíhala ve stínu světové výstavy, pořádané na počest 140. výročí založení města. Organizátoři byli zpětně kritizováni za mnohdy nedůstojné prostředí a v mnoha případech i za nevhodný výběr soutěží. Mezinárodní olympijský výbor nakonec některé soutěže jako olympijské neuznal. Problema-

tickou byla také účast, z Evropy dorazilo pouze 52 závodníků, zástupci Čech mezi nimi nebyli. Gymnasté soutěžili v trojboji, šestiboji a sedmiboji. Součástí sedmiboje byl také šplh do výše 25 stop (7,62 m). Z dobových záznamů prý ale vyplývá, že přesnost výšky cílové mety nebyla zaručena. Konečné pořadí ve šplhu bylo následující: 1. Georg Eyser (USA) 7,0 s, 2. Charles Krause (USA) 7,8 s, 3. Emil Voigt (USA) 9,8 s.

Na dalších dvacet let šplh z programu her vypadl. Vrátil se až v Paříži v roce 1924, kdy byl rovnocennou součástí disciplín gymnastického víceboje. Délka šplhu byla stanovena dle metrické soustavy na 8 m. Lano bylo zavěšeno na kovové konstrukci na otevřeném stadionu v Colombes. Dne 20. července tam Šupčík získal první zlatou československou olympijskou medaili. Na stanovenou metu dohmátl v čase 7,2 s. Na druhém místě skončil Albert Séguin z Francie (7,4 s) a na děleném třetím místě August Güttinger ze Švýcarska a Čechoslovák Ladislav Vácha (7,8 s).

Naposledy byl šplh na program her zařazen na X. olympiádě v Los Angeles v roce 1932. Těchto her se naši gymnasté z finančních důvodů neúčastnili. Současně také v Praze probíhal IX. Vseskolský slet. Do Ameriky odjelo pouze 7 československých závodníků (atleti, zápasníci a vzpěrači), finance na jejich cestu byly získány ve veřejných sbírkách. Na program her se šplh dostal z důvodu značné popularity jako samostatný vložený závod. Gymnastické soutěže již byly stabilizovány a v gymnastickém víceboji byla propříště na úkor šplhu zařazována prostná jednotlivců. Výše šplhu byla stanovena na 25 stop (7,62 m). Zvítězil Raymond Bass (USA) v čase 6,7 s. I další medailová místa obsadili Američané, druhý byl William Galbraith (6,8 s) a třetí Thomas Connelly (7,0 s).

Ačkoli se ve šplhu soutěžilo již na prvních olympijských hrách v Athénách v roce 1896, trvalou součástí olympijského programu se šplh nestal. Zůstal zajímavou kapitolou olympijské historie, v análech zůstala zaznamenána jména závodníků. Šplh se na programu her objevil celkem čtyřikrát. Pokaždé však cílové meta měla odlišnou výšku, což je ostatně také důvod, proč nelze vítězné časy mezi sebou srovnávat a určit jeden, který by měl hodnotu olympijského rekordu.² To, že v českém prostředí je tato disciplína čas od času připomínána, souvisí s tím, že naší zemi přinesla první zlatý olympijský úspěch.

První československý olympijský vítěz, Bedřich Šupčík (1898-1957), byl rodákem z Trumau u Vídně, od dětství však vyrůstal v Kvasicích u Kroměříže. Tam také začal se cvičením v místní sokolské jednotě. Po válce se usadil v Brně a intenzivně se věnoval tělovýchově v jednotě Sokol Brno I. Během tří let vyrostl ve vrcholového závodníka a kvalifikoval se jako člen osmičlenného reprezentačního družstva gymnastů na olympijské hry do Paříže, kde získal historicky jako první Čech a Čechoslovák zlatou olympijskou medaili. Krátce po návratu z úspěšné pařížské olympiády se Šupčík oženil s Marií Ledinskou, která pocházela z Horosedel, malé vesničky u Mi-

2) Srov. R. VALÍK, *Po stopě první zlaté olympijské medaile*, s. 11.

Obrázek 4: U příležitosti 105. výročí narození Bedřicha Šupčíka byla v r. 2003 na budově obecního úřadu v Horosedlech odhalena pamětní deska. Foto Prácheňské muzeum v Písku

rovic. Společně založili domácnost v Brně, později se přestěhovali do Prahy. Narodili se jim tři děti, Alenka, Věruška a Miroslav. Úspěšný olympionik se stal sokolníkem v Nuselské sokolovně, později v Hostivaři.

Významným předělem v jeho životě byl rok 1948. Tehdy jej postihl srdeční infarkt a na naléhání rodiny se přestěhoval do klidného prostředí Horosedel do domku k manželčiny rodičům. Pracoval jako zástupce firmy s hasicími přístroji, později u pojišťovny v Písku. Cvičitelské práce zanechal, ve volnu se věnoval rybaření, velice rád fotografoval, zálibu našel i ve stavbě modelů. Po druhém prodělaném srdečním infarktu odešel do invalidního důchodu. Tehdy také žádal ústřední tělovýchovné orgány o pomoc a podporu v nouzi, té se mu ale nedostalo. Třetí srdeční infarkt mu byl osudným. Podlehł mu 11. července 1957 v písecké nemocnici. Bylo mu necelých 59 let. Pochován byl v urnovém hájí na hřbitově v Mirovicích.

Na jeho počest se od roku 1993 koná v Příbrami Memoriál Bedřicha Šupčíka jako soutěž ve šplhu na laně bez přírazu, disciplíně, která mu přinesla největší sportovní úspěch a Československu první zlatou olympijskou medaili.

Mimořádná krátkodobá výstava byla příležitostí prohlédnout si jeden z nejvzácnějších předmětů české a československé sportovní historie a připomínkou píseckého otisku na duši výjimečného sportovce Bedřicha Šupčíka.

KERAMIKA 1890 - 1950: POKLADY Z DEPOZITÁŘE BECHYŇSKÉ KERAMICKÉ ŠKOLY

V měsíci březnu pořádalo Prácheňské muzeum v Písku výstavu keramiky z depozitářů Střední umělecko průmyslové školy v Bechyni. Bechyňská keramická škola vznikla jako vůbec první svého druhu v Čechách, v roce 1884. Jinde v Čechách bychom dnes na místě svého vzniku nenalezli keramické skvosty konce rakousko-uherského mocnářství, první republiky a 40. - 50. let 20. století. Z depozitářů se na světlo Malých výstavních síní Prácheňského muzea dostal průřez tvorbou učitelů a žáků za prvních šedesát let fungování školy, tedy keramika období historických slohů (80. - 90. léta 19. století), secese (kolem roku 1900 - konec

Obr. 1: Secesní vázy z depozitáře Bechyňské umělecké školy. Foto V. Komarová

1. světové války), art deco 20. - 30. let, abstraktních tendencí téhož období a figurální keramika 40. - 50. let 20. století.

Keramickou školou prošla řada významných žáků a učitelů, jejichž tichá přítomnost výstavou nenápadně prostupuje - z doprovodných panelů promlouvá herec a režisér Jan Kačer, který v Bechyni 50. let vidí českou Florencii. Z reprodukce fotografie z roku 1904 shlíží ze snímku tělocvičného spolku Otto Gutfreund, zakladatel moderního českého sochařství. Během výuky v laboratořích byl na přelomu 50. a 60. let zachycen písničkář Karel Kryl, který se později k Bechyni vracel ve svých textech.

Působivý je odkaz práce Bohumila Dobiáše staršího, který navazuje na staré techniky hrnčířské práce a na výstavě zaujmul především drobnou figurální plastikou. Dalším nosným tématem se staly vázy a talíře, širokého spektra tvarů, barev a motivů.

Keramická škola tvořila v první polovině svého „života“ pevné zázemí nejen uměleckému řemeslu, ale její role spočívala i v zvelebování kultury, například keramika a sochař Václav Mařan, spolu s dalšími nadšeně rozvíjel bechyňský muzejní spolek. Výstava byla protknuta řemeslnou tradicí a láskou k hlíně, nejen k hlíně keramické, ale i bechyňské, té, po které chodily generace žáků a studentů keramické školy.

Doplňkovým programem výstavy byla též přednáška ředitele školy, PaedDr. Jiřího Novotného, dne 13. 3. 2014 v přednáškovém sále Prácheňského muzea.

Zdeněk Duda

SAMETOVÝ ZÍTŘEK: LISTOPAD 1989

Výstava Sametový zítřek, pořádaná v Chodbě knihovny Prácheňského muzea v Písku ve dnech 4. až 30. listopadu 2014, byla připomínkou již 25. výročí událostí, které zásadním způsobem změnilы tvář naší země a kterým jsme si zvykli říkat Sametová revoluce. Tyto události jsou dnes již součástí historie a jako takové předmětem různých odborných, galerijních a publicistických výstupů i výuky dějepisu. Současně jsou výchozím bodem naší přítomnosti a v souvislosti s tím také nástrojem různých politických, mocenských a jiných zájmů, k jejichž podpoře často slouží i pravidelné ritualizované vzpomínání. Připomínkové výstavní projekty jsou mnohdy vědomou, často ale i nezamýšlenou součástí právě takového vzpomínání a napomáhají stvrzovat přinesené předsudky a stereotypy i místo, které v jistém smyslu v mytickém příběhu revoluce zaujímáme nebo chceme zaujmout. Nejen řečnický se pak lze tázat, nakolik takové výstavy skutečně zpřístupňují čtvrtstoletí staré listopadové události.

Záměrem výstavy Sametový zítřek bylo umožnit podívat se na dění v závěru roku 1989 i jinak než přes brýle tolik známého příběhu, a to prostřednictvím návratu k pramenům (i s vědomím omezenosti a výběrovosti takového přístupu). Výstava přinesla značné množství dokumentárního materiálu, který se mnohdy do klasických

výkladů a interpretací zcela nevešel a vyžadoval „jiné čtení“. Na dobových ukázkách, především nejrůznějších letáků a novinových článků, byly přiblíženy představy, touhy a naděje, které si do tehdy slibně otevřené budoucnosti promítali jak hlavní aktéři tehdejších událostí, tak i lidé, kterým se někdy říká obyčejní. Některé z tehdejších tužeb a představ jsou součástí naší společné paměti, některé se staly skutečností, jiné překryl prach zapomnění a nesoulad s obecně známým příběhem. Některé z těchto představ a přání bylo na výstavě nutné příznačně vydolovat ze šuplíků či někdy zašlapané „zdvihnout“ ze země. Výstava vzhledem k nezbytné práci s prameny a záměrnou rezignací na doplňkové a vysvětlující interpretace, na výstavě byly vedle výstavní metainterpretace prezentovány jen interpretace dobové, byla pro návštěvníky náročnou pozvánkou ke kritickému vypořádání se s touhami a nadějemi, jež se měly stát naším „sametovým zítřkem“. Výstava byla ostatně s odkazem na známou reakci na projev Miroslava Štěpána k zaměstnancům továrny ČKD anotována s upozorněním, že není vhodná pro „děti“.

Výstava sestávala ze tří až čtyř navzájem provázaných částí a v určitém smyslu směřovala od obecného k zvláštnímu či specifickému. Vedle sebe kladla skutečnosti známé a hojně citované i dnes již nepřipomínané nebo zapomenuté, stejně tak dle běžných náhledů skutečnosti zásadní, důležité i nedůležité a marginální.

V první části po úvodní informaci o výstavě a chronologii revolučního dění ze závěru roku 1989 (převzata z časopisu Svědectví 89/90, do tisku 1. února 1990) byly prezentovány dobové letáky celostátní či krajské provenience vylepované na veřejných místech či šířené z ruky do ruky v listopadu a prosinci roku 1989. Například se jednalo o textová a obrazová svědectví o zásahu bezpečnostních složek na Národním třídě ze 17. listopadu 1989, o různá vyjádření vysokoškolských studentů, Občanského fóra a dalších (občanských) iniciativ, o informace ke generální stávce, o texty adresované dělníkům či členům komunistické strany, o informace o stavu hospodářského a společenského života, o texty s tematikou dialogu a mezilidských vztahů, o stručné životopisy a názory nových nebo staronových postav veřejného života, dříve někdy dehonestovaných, o textové a obrazové materiály se vztahem k prezidentské volbě.

Druhá část byla zaměřena na revoluční dění v konkrétní lokalitě, vzhledem k umístění a charakteru výstavy onou lokalitou byl pochopitelně Písek. Byla zde uvedena vzpomínka zachycená a v Kronice města Písku připisovaná dr. Ivanu Úlehlovi, jedné z hlavních postav revolučních událostí v Písku,¹ a dále například snímky z generální stávky na píseckém Velkém náměstí z 27. listopadu 1989 či ze snímání písecké so-

1) Vzpomínka se hlásí ke dni 21. 5. 1991 a městská kronika, uložená na píseckém městském úřadě, ji připisuje dr. Ivanu Úlehlovi. Srov. Zdeněk JÍŠA, *Historický rok 1989. ČSFR. 17. listopad. Nástup demokracie*, in: Kronika města Písku 1986-1990, Písek 1991, s. 12-14. K přesnosti a věrnosti záznamu vzpomínky srov. Zdenka JELENOVÁ, *O vzniku a začátcích Občanského fóra v Písku v roce 1989* [cit. 5. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.piseckysvet.cz/veci-verejne/ivan-ulehla-vznik-a-zacatky-obcanskeho-fora-v-roce-1989?comment=5796#comment-5796>>.

Obr. 1: Písecké Velké náměstí při generální stávce dne 27. 11. 1989. Foto Prácheňské muzeum v Písku

chy Klementa Gottwalda dne 3. ledna 1990. Dobovou atmosféru přibližoval i ca desetiminutový sestřih záběrů nasnímaných na 8 mm kameru v listopadu 1989 až lednu 1990 píseckým občanem Václavem Blažkem (demonstrace v Praze na Václavském náměstí 20. 11. 1989, shromáždění na Velkém náměstí v Písku při generální stávce, odstranění sochy Klementa Gottwalda v Písku).

Třetí část si všímala dobového píseckého tisku. Na příkladu několika titulních stran okresních novin *Zítřek* ukazovala proměnu stranického tisku v tisk „sameťový“. Současně odkrývala další významovou rovinu názvu výstavy. „Sametový“ podtitul týdeníku (*„Smysl demokracie je v pravdivé informovanosti“*) přitom sloužil jako východisko pro jednu z částí pracovního listu.

Průběžně na sloupech na protilehlé straně byly zařazovány plakáty a letáky celostátní provenience a snímek z Písku se vztahem k prezidentské kampani Václava Havla. Současně na této straně byly umístěny dvě skříňové police se šuplíky a několik doprovodných aktivit. Skříňové police se svým obsahem představovaly do jisté míry čtvrtou část výstavy, část prezentující představy, tužby a přání hlavních postav revoluce i obyčejných lidí. Ze šuplíků bylo možné si vytáhnout některé dobové zásadní texty, jako například text petice *Několik vět*, *Slovo o slovu Václava Havla* či projevy posledních dvou prezidentů ČSSR, jeden abdikací, druhý novoroční. Nacházely se zde i rozhovory s některými představiteli veřejného života (od posledních generálních tajemníků KSČ Miloše Jakeše a Karla Urbánka až po Alexandra Dubčeka a Františka kardinála

PROHLÁŠENÍ VYSOKOŠKOLÁKŮ

ke studentům, dělníkům a rolníkům

My - studenti vysokých škol protestujeme proti brutálnímu rozeznání pokojné studentské manifestace u příležitosti dne studentstva a uctění památky Jana Opletala, zavražděného fašisty.

Manifestace pražských studentů byla navýsost pokojná. Přesto byli její účastníci obklíčeni pořádkovými silami a několikrát systematicky eurově zbiti. Zjevně se tedy nejednalo o pokus obnovit veřejný pořádek, ale o nepřipustné fyzické potrestání a velmi těžkými následky. Tento postup je v příkrém rozporu s posláním pořádkových sil, s platnými československými zákony, s přijatými mezinárodními konvencemi.

Uvědomte si, prosím, že to nebyl zásah jen proti studentům, ale zároveň i proti vašim dětem, dětem z dělnických a rolnických rodin. Požadujeme neprodlené vyšetření represivních akcí proti účastníkům manifestace, studentům, dne 17. listopadu. Požadujeme především vytvoření příslušné parlamentní komise pro vyšetřování za účasti zástupců stávkových výborů vysokých škol a následné potrestání všech viníků bez ohledu na jejich nynější funkci a společenské postavení.

Protože nevidíme jiné cesty, jak vyjádřit svůj nesouhlas a zděšení nad současnou vnitropolitickou situací, nezbylo nám, než vatuupit s tímto základní požadavky do týdenní protestní stávky.

Vás - dělníky a rolníky, kteří vytváříte svou každodenní práci materiální hodnoty a umožňujete nám se připravovat na naše budoucí povolání, vyzýváme, abyste se zamysleli nad vážnými morálními, ekologickými, ekonomickými, politickými problémy naší společnosti. Pokud nedojde k radikální reformě našeho politického a ekonomického života, tyto problémy přerostou do hluboké krize, která se dotkne přímo nejen vás, ale i našich vaší životní úrovně a životních perspektiv.

Obracíme se na vás, protože myslíme nejen na naše problémy, ale i na mnohé, před nimiž oficiálně přivíráme nebo docela zavíráme oči, a co nelze ani vyjmenovat.

MYSLÍME NA :

- dělníky a dělnice pracující v podmínkách urážejících lidskou důstojnost, v textilkách, konzervárnách, slévárnách, dolech i jinde
- na mladé manželství bez bytů
- na důchodce a všechny sociálně slabé a potřebné
- na šípu korupce a stínové ekonomiky, které se dnes už nedokáže vyhnout žádná oblast našeho národního života
- na nezasloužená privilegia mocných
- na hanebný stav našeho školství, zdravotní péče, životního prostředí
- na nedostatečnou možnost cestování a styku se světem

Obracíme se na vás, abyste podpořili stávku a naše požadavky. Znáte své problémy, a proto nedopustíte, aby vašimi ústy promlouvali ti, s nimiž nesouhlasíte !

Studenti pražských vysokých škol

shromáždění v Písku:

24.11. v 19.30 u měst. divadla /pátek/
26.11. v 15.00 na náměstí /neděle/

Obr. 2: Dobový leták *Prohlášení vysokoškoláků ke studentům, dělníkům a rolníkům*. Ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

OTEVŘENÝ DOIS STÁVKUJÍCÍCH STUDENTŮ SOUDRUHŮM

Miloši Jakešovi, Gustávu Husákovi, Aloisovi Indrovi, Karlu Hofmannovi,
Janu Pojtíkovi, Miroslavu Štěpánovi, Miloslavu Zavadilovi, Františkovi
Kinclovi

Vážení soudruzí!

Pochopte, prosíme, že my budeme žít ve zcela jiném světě, než
byl ten, ve kterém žila Vaše generace.

Vy jste žili pro své ideje 19. století, my budeme žít pro pří-
rodu a člověka století 21.

Vy jste žili v industriální společnosti, my budeme žít ve spo-
lečnosti informační.

Vy jste bojovali s přírodou i mezi sebou my budeme muset pří-
rodu i sebe navzájem zachraňovat.

Vy jste žili v době třídního boje, my budeme žít v beztrádní
společnosti.

Soudruzí, pochopte, prosíme, že provádět představu společnosti
pro nás bez nás je absurdní a zcela nesmyslné.

Soudruzí, pochopte, že provádět představu s námi je nemožné,
protože my Vám nevěříme a bez důvěry především mladé generace ve
Vaši kompetentnost se Vám realizovat představu nepodaří!

Vyzýváme všechny komunisty, své rodiče, všechny občany, o
kterých víme, že ani oni nevěří v kompetentnost současného vedení
naší společnosti, aby se připojili k našemu požadavku!

Vážení soudruzí!

Nezaměňujte, prosíme, udržení svých mocenských pozic s obranou
socialismu.

My jsme neztratili důvěru ani v socialismus, ani v možnost obrody
komunistické strany. My jsme ztratili důvěru pouze v současné vedení
této strany, pouze důvěru ve Vás!

Leží-li Vám skutečně tolik na srdci blaho této země, této společ-
nosti, těchto národů, leží-li Vám skutečně tolik na srdci osud Vaší
vlastní strany, osud socialismu, přestavby, osud mladé generace, tedy
osud nás, prosíme, odejděte!

Odejděte, a tím nejvíce pomůžete uklidnit současnou vypjatou situaci,
tím nejvíce pomůžete našemu lidu plně se soustředit na složité úkoly,
které jej v příštích letech čekají, tím nejvíce pomůžete mladé generaci
znovu získat důvěru v možnost vybudovat svět 21. století i v naší zemi!

Děkujeme Vám za vyslechnutí.

Děkujeme Vám za respektování naší prosby!

Jménem všech stávkujících studentů
vysokých a středních škol ČSSR
Československá koordinace studentské
stávkové akce

Obr. 3: Dobový leták *Otevřený dopis stávkujících studentů soudruhům*. Ze sbírek Prácheňského mu-
zea v Písku

la Tomáška), publikované v dobových periodikách, zvláště v Mladém světě v prvních týdnech revolučního dění, i odpovědi na anketní otázku „*Jak si představujete naši budoucnost?*“ časopisu Vlasta z posledního listopadového týdne roku 1989. Dobové představy byly zachyceny i na rozstříhaných lístečích s jednotlivými slovy, z nichž bylo možné složit (nejen) nápisy a hesla zapsaná na konci roku 1989 v Písku (aktivita Revoluce něžná, sametová, květinová). Na podlaze pak bylo možné číst, v myšlenkách zdvihnout nebo bez zájmu přejít či pošlapat dva vybrané citáty z prvního novoročního projevu Václava Havla, jež měly charakter programové vize a do jisté míry představovaly konsensuální shrnutí veřejné debaty prvních revolučních týdnů.²

Výstavě předcházela sběrová akce, jejímž cílem bylo získat pro chystanou prezentaci a případně i do muzejních sbírek dosud neznámé památky a vzpomínky na listopadové události roku 1989 a obecně na přelom 80. a 90. let minulého století. Řada ze získaných materiálů pak byla na výstavě skutečně prezentována. Rovněž i během výstavy byli návštěvníci prostřednictvím letáku s příslušnou výzvou vybídnuti, aby zaznamenali své vzpomínky a postřehy a případně je vhodili do připraveného boxu vzpomínek.

Školním skupinám starších žáků a studentů byly nabídnuty komentované prohlídky, návštěvníci také mohli využít pracovního listu. Ten byl s trochou nadsázky určen především pro starší a pokročilé (kategorie 15+). S přímým odkazem na ohromnou vlnu občanského vzedmutí v listopadu roku 1989 měl inspirovat a přispět k zájmu o aktuální věci veřejné. Společnost ve své přítomnosti, minulých podobách i budoucích projekcích se před čtvrtstoletím stala předmětem nejrůznějších úvah, představ, tužeb a přání. To, co se dosud zdálo samozřejmé a jisté, se otřásl o netykalo se to pouze nejrůznějších kariér a funkcí. Řada pojmů a známých slov byla zpochybněna, některé najednou vyšly z užívání, jiné bylo třeba nově vymezit a opět jiné nově zařadit do slovníku s odlišnými významy a různorodým pochopením. První revoluční týdny byly tržištěm různých tváří a podob našich sametových zítřků, obdobím formulací možná i naivních vizí a ideálů, časem, kdy se zdálo, že například nepolitická politika je možná. O pár měsíců později, po svobodných volbách, jsme již jednotně kráčeli do Evropy s utaženými opasky a budovali volný trh bez přívlastků (synonymum pro tehdy úmyslně nepoužívané slovo

- 2) Konkrétně se jednalo o tyto dva citáty z Novoročního projevu prezidenta ČSSR Václava Havla z 1. 1. 1990: „*Náš první prezident napsal: Ježíš, nikoli Caesar. Navazoval tím na Chelčického i Komenského. Dnes tato idea v nás opět ožila. Troufám si říci, že snad dokonce máme možnost šířit ji dál a vnést tak do evropské i světové politiky nový prvek. Z naší země, budeme-li chtít, může už natrvalo vyzářovat láska, touha po porozumění, síla ducha a myšlenky. Toto záření může být přesně tím, co můžeme nabídnout jako náš osobitý příspěvek světové politice... Možná se ptáte, o jaké republice sním. Odpovím vám: o republice samostatné, svobodné, demokratické, o republice hospodářsky prosperující a zároveň sociálně spravedlivé, zkrátka o republice lidské, která slouží člověku, a proto má naději, že i člověk poslouží jí. O republice všestranně vzdělaných lidí, protože bez nich nelze řešit žádný z našich problémů. Lidských, ekonomických, ekologických, sociálních i politických“.* Srov. Václav HAVEL (ed. Vilém Prečan), *Projevy. Leiden - červen 1990*, Praha 1990, s. 15-16 a s. 18.

kapitalismus), to vše možná až s přehnanou národní hrdostí (ne náhodou také brzy nato došlo k rozpadu společného státu Čechů a Slováků). Pracovní list a výstava jako celek měly za cíl připomenout myšlenkový kvas listopadových a prosincových týdnů roku 1989 a vybídnout k (znovu)vymezení obsahu slov, jež nás obklopují nebo obklopovaly, a třeba i promyslet a formulovat (staro)nové vize a ideály.

Irena Mašíková

VÝBĚR Z VÝSTAV PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Jihočeská krajina

Galerie Prácheňského muzea v Písku připravila u příležitosti otevření nové výstavní sezóny velký soubor obrazů s náměty jihočeské krajiny.

Vystavena byla díla nejen jihočeských umělců, ale i těch, které tato krajina inspirovala, a častokrát se za jejími krásami na jih Čech navraceli.

Expozice byla instalována ze sbírek Prácheňského muzea v Písku, sbírek Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou, Městského muzea a galerie Vodňany a sbírek soukromých.

Vystavení autoři v expozici prvních dvou sálů galerie zastupovali mnoho různých výtvarných pohledů české krajinářské malby 20. století, (např. Vlastimil Rada, Alois Kalvoda, Josef Krejsa, Josef Velenovský, Karel Stehlík, Antonín Šít, Jan Kojan, Jiří Rejžek,

Expozice výstavy Jihočeská krajina. Foto V. Komarová

František Jiroušek, Ota Matoušek, Ada Novák, Pavel Vandas, Jindřich Veselka, Radek Pilař a další). Ve třetím sále galerie měli návštěvníci možnost shlédnout obrazy umělců, jejichž malířské ztvárnění jihočeské krajiny doznává určité znakovosti výtvarného výrazu, kladení důrazu na barvu a ponoření se do hloubky charakteru krajiny jižních Čech. Zastoupeni byli výrazné malířské osobnosti, zejména tábořský malíř Karel Valter, Oldřich Smutný, který dlouhodobě pobýval v nedaleké Putimi, Jaroslav Malina, přední český scénograf a malíř žijící nedaleko Tábora, pozoruhodná osobnost píseckého malíře Václava Rožánka, David Bartoň, malíř jihu Čech a Vysočiny a Jan Cihla.

Všechna vystavená díla dokumentovala krajinářskou českou malbu převážně 20. století, pouze několik pláten bylo datováno stoletím 21.

Součástí expozice v galerii byla rovněž výstava akvarelů a olejových pláten jihočeského malíře Josefa Zikmunda, která byla nainstalována v I. poschodí muzea chodby knihovny. Obrazy jihu Čech se setkaly se značným zájmem veřejnosti a představily návštěvníkům pestrou nabídku pozoruhodných výtvarných děl české krajinářské tvorby.

Helena Fejková (tvorba 1989 - 2013)

Retrospektivní výstava oděvní tvorby Heleny Fejkové, zaměřená na kolekce inspirované architekturou, historickými obdobími i výtvarným uměním, byla doplněna velkoformátovými fotografiemi Gábiny Fárové, Dušana Šimánka, Marie Votavové a dalších. Padesát originálních modelů z let 1990 - 2014, stejný počet fotografií a čtyři filmy z nejzajímavějších módních přehlídek tvořily zajímavou sbírku, která ukazovala nejen vývoj rukopisu autorky a design jejích kolekcí, ale i řemeslné provedení a další souvislosti aktuální české módy.

Zahájení výstavy bylo ozvláštněno módní přehlídkou několika modelů z dílny autorky. Helena Fejková se v oděvním designu pohybuje od roku 1978, kdy se prvně účastnila pražské „Bertramky“ - legendárního setkání českých výtvarných umělců. Teprve v roce 1989 ale označilo logo HELENA FEJKOVÁ PRAGUE skutečnou kolekci dámské i pánské módy pro každou příležitost - a od té doby také patří její logo neodmyslitelně k českému oděvnímu designu. Orientuje se na modelovou a malosériovou tvorbu pro náročnou klientelu. Její design s charakteristickým kreativním rukopisem čerpá nejen ze současnosti, ale často se nechá motivovat i historickými styly (gotika, baroko, secese, kubismus), exotickými náměty ze svých cest (Indie, Brazílie, Španělsko, Čína, Srí Lanka) nebo tvorbou architektů či malířů (Antonio Gaudí, Egon Schiele).

Velkou pozornost věnuje spolupráci se šperkaři, obuvníky, kožašníkyně či dalšími výrobci doplňků, se kterými dotváří své modely. Léta ale především spolupracuje s českými výrobci látek na vývoji dezénů pro své modely. Škoda, že mnozí z nich jsou dnes zastoupeni jen v muzeích - Texlen, Tiba, Karnola, Moravolen, Textilana, Slezan, Otavan. Své současné modely tak vytváří, pokud jde o české materiály, téměř s posledními zástupci kdysi významného českého textilního průmyslu - s prosperujícími značkami MILETA Hořice a TYLEX Letovice.

Helena Fejková - Art inspiration, oděvní design, na snímku autorka. Foto P. Komasa

Ze všech materiálů nejvíce zaujal Helenu Fejkovou klasický len zpracovávaný v TEXLENU Trutnov nebo MORAVOLENU Šumperk. Měla přístup do vývojových oddělení, mohla ověřovat jejich nové kupony ve své návrhářské praxi a také uplatňovat své připomínky. Probírala s technologií mačkovatosti, srážlivosti, barvy i konečné povrchové úpravy vyvíjených látek. V roce 1999 tak vznikla rozsáhlá a dodnes živá kolekce ORIGINAL LINEN JEANS, která vedle modelové řady získala také konfekční podobu ve spolupráci s firmou OTAVAN Třeboň. O tyto oděvy byl zájem na domácím i zahraničním trhu, především v Německu, na Slovensku, ale i v USA.

Když v roce 1997 TIBA Dvůr Králové n. Labem potiskla exkluzivně pro Helenu Fejkovou lněnou látku podle návrhu Marty Nymsové, nikdo netušil, že na tuto spolupráci naváže také TYLEX Letovice výrobou vyšivaného lnu podle stejného návrhu, ale s podkladem z pružného tylu, a později dokonce otepleného lnu s vloženým roumem. Vznikl efektní lněný materiál použitelný pro celoročně nošené oděvy pro volný čas i svatební róby doplněné třeba hedvábím vkládaným do švů. Následně potiskovala podle stejného návrhu pro Helenu Fejkovou dokonce i kožesíň KARA Trutnov.

Trvale se prezentuje v Praze, kde dvacet let vlastnila známou Galerii módy v Paláci Lucerna, dočasně provozovala v ČR více než deset dalších oděvních galerií a uspořádala i řadu výstav či přehlídek v zahraničí (Paříž, Leeds, Klagenfurt, Vídeň, Sydney, Mnichov, Haag, Stockholm, Düsseldorf, Frankfurt n/M., New York, Berlín, Helsinky, Leipzig, Peking, Nicosia, atd.)

Helena Fejková získala v roce 2002 za svoji kolekci ORIGINAL LINEN JEANS národní cenu ČR „Za vynikající design“. Její tvorba je zastoupena ve sbírkách Umělecko-průmyslového muzea v Praze a Severočeského muzea v Liberci.

Tvůrčí příběh Heleny Fejkové je příběhem vytrvalosti a vzdoru, pokory a lásky. Příběh, v němž promlouvá paměť mistrů a mísí se s citlivostí návrhářky s cílem uskutečnit vlastní vizi světa. V současné době, kdy prožíváme krizi hodnot, lidské identity a životní perspektivy, se v oblasti módy čím dál více setkáváme s přáním znát původ výrobku, prostředí, ve kterém vzniká. Je to důkaz snahy osvobodit se od posedlosti technikou, neobětovat člověka technice, ale vrátit mu ji, aby mu pomáhala. Hovoří se o tradici, o touze po bezešvém dialogu mezi návrhářem a výrobou. Helena tento dialog posouvá ještě do oblasti zákazníka. Pokud tvoří šaty pro určitého zákazníka, nezabývá se pouze jeho vnějším zjevem, mnohem důležitější je pro ni dokázat poodhalit a respektovat jeho nitro. Uvědomuje si, že i ty sebekrásnější šaty jsou prázdné, pokud nejsou oživeny a nošeny skutečnou osobností. Zjednodušeně by se dala práce této návrhářky, která obývá módní teritorium již neuvěřitelná čtyři desetiletí, přes-

Helena Fejková - Art inspiration, oděvní design. Foto V. Komarová

Helena Fejková - módní přehlídka na vernisáži. Foto V. Komarová

tože její vlastní značka byla založena až v roce 1990, do tří oddílů. Počáteční tvorba byla spjata s českými výrobci látek. Helena se snažila oživit pomocí nevšedního tvarování tehdejší textilie, které nebyly vyráběny z vysoce kvalitní přtze a kterým chyběla dokonalá povrchová úprava. Po roce 2000, kdy u nás textilní prvovýroba prakticky zanikla, objevila kouzlo materiálů vyráběných ve Francii a Itálii. Tvorby Heleny Fejkové si vážím pro jednu důležitou věc. Nikdy na rozdíl od mnoha českých návrhářek, nepohrdala světovými trendy. Pokládá za důležité je znát a pak si vykročit vlastní cestou. To koresponduje se známým prohlášením Gianni Versaceho, který konstatoval: „Zavřete mě na pustý ostrov a za dva roky nebudu schopen nic vytvořit.“ Móda není všechno, s čím návrháři přijdou, nýbrž to, co se pak opravdu nosí.

Jana Máchalová, historička oděvního designu

Petr Johanus

- výtvarník, restaurátor
- narozen 8. 9. 1957 v Českých Budějovicích, žije a pracuje střídavě v Praze a Českých Budějovicích
- člen Syndikátu výtvarných umělců a Asociace restaurátorů ČR
- 1975-1978 studia na SUPŠ v Praze, obor konstrukce a tvorba nábytku u prof. arch. Oldřicha Skalíka

- 1981 specializační studium konzervátorství v Moravském muzeu v Brně u doc. Ing. Jiřího Zelingeru

Od roku 1981 restauruje památky užitého umění se specializací na historický mobiliář, intarzii a dřevořezbu, s licencií Ministerstva kultury ČR. Ve výtvarné tvorbě se zabývá převážně uměleckým zpracováním dřeva. V současné době vytváří především komorní objekty a asambláže.

VOLNÁ TVORBA

Samostatné výstavy

- 1983 Hvězdárna a planetárium, České Budějovice
- 1984 Muzeum středního Pootaví, Strakonice (s Václavem Johanusem)
- 1987 Malostranská Beseda, Praha (s Miroslavem Trejtnarem)
- 1988 Malá výstavní síň, Liberec (s Václavem Johanusem)
- 1993 Galerie U Zlatého koníčka, Praha
- 1994 Galerie Dílo, Olomouc (s Václavem Johanusem)
- 2008 Galerie Chodovská tvrz, Praha (3 × *Johanus*)
- 2009 Galerie u Zlatého slunce, Týn nad Vltavou
- 2009 Galerie Carpe Diem, Praha
- 2014 Prácheňské muzeum v Písku

Vernisáž výstavy Petra Johanuse zleva autor, Irena Mašíková kurátorka a zahajující výstavy Daniela Karasová. Foto V. Komarová

Expozice výstavy Petra Johanuse. Foto V. Komasová

Kolektivní výstavy

- 1979 kulturní dům v Bratislavě (*Užitě umění*)
- 1980 kulturní dům v Ostravě (*Generace*; též 1982)
- 1983 Galerie Mladá fronta, Praha (*100+1 Salon kresleného humoru*, j. h.)
- 1988 ULÚV, Praha (*Sport v umění*)
- 1989 *Bienále humoru Gabrovo* - Bulharsko
- 1991 Obecní dům v Praze (*Užitě umění '91*)
- 1993 Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy (*Kov a šperk*)
- 1994 Muzeum skla a bižuterie, Jablonec nad Nisou (*Kov a šperk*)
- 1995 Mnichov | Německo (*Užitě umění z Prahy*)
- 2000 Galerie Hrozen, České Budějovice (*Šperk*)
- 2002 Mánes, Praha (*300. salon kresleného humoru*, j. h.)
- 2009 *Minisalon - Filmové klapky*, Zlín (též 2011, 2012)
- 2013 Radniční galerie Praha-Zbraslav (*Zbraslavský salon*)
- 2013 Galerie 9 - Vysočanská radnice, Praha
- 2014 Studio Bubec, Praha-Řeporyje (*Art Safari 27*)
- 2014 Chodovská tvrz, Praha (*50 let ÚBOK a hosté*)

Účast na odborných historických výstavách

- Jihočeské baroko: Skvosty ze sbírek muzea* (Jihočeské muzeum, České Budějovice 2001; kurátorka PhDr. Nora Jelínková)
- Městské cechy na jihu Čech* (Radniční výstavní síň, České Budějovice 2006; kurátorka PhDr. Nora Jelínková)

Štafířství a intarzie aneb Kouzlo a taje pozapomenutých řemesel (Státní zámek Třeboň 2012, Státní zámek Jaroměřice nad Rokytnou 2013, Klášter Plasy 2014; kurátorky Mgr. Kateřina Cichrová, Mgr. Dagmar Geršlová)

Realizace

- 1981-2014 restaurátorské práce v rámci památkových objektů české republiky (Praha, České Budějovice, Hluboká nad Vltavou, Plzeň, Cheb, Liberec, Chrudim, Veltrusy aj.)
- 1996-2014 restaurování souboru padesáti cechovních truhlic pro Jihočeské muzeum, České Budějovice
- 1997 návrhy a realizace dřevěných objektů pro denní stacionáře Rolnička v Soběslavi a v Praze - Horních Počernicích
- 2002 spolupráce na realizaci edukativní herny pro děti v Muzeu hry, Jičín

Volná tvorba se dřevem Petra Johanuse se vyvíjí již více než třicet let paralelně s jeho restaurátorskou profesí. Jedna činnost vyrůstá z druhé, vzájemně se doplňují a prolínají. Expozice výstavy v Prácheňském muzeu mapovala Johanusovu uměleckou cestu od restaurování k užitému umění až po nejnovější asambláže a poetické objekty. Impulsem pro ni bylo setkání s architektem Oldřichem Skalíkem (1918 - 2007), jeho profesorem na pražské uměleckoprůmyslové škole, celoživotním vzorem, učitelem a ctěným přítelem, pro něhož časem začal realizovat jeho designové návrhy. Dalším místem profesního růstu bylo pro Petra Johanuse působení v restaurátorských dílnách družstva Výtvarná řemesla v osmdesátých letech. Týmová práce a těsná součinnost s řadou profesionálů jiných oborů, provozů a dílen, ovlivnila jeho výtvarné cítění a je jen logické, že od prvních autorských návrhů i realizací vnímá užité umění jako syntézu různých technik. Jeho výtvarně vyvážené kompozice se specifickou rovinou asociálního humoru odrážejí i jeho lidské zrání, nebývalou šíři kulturních znalostí a úctu k dílu jiných umělců i ke starodávnému fortelu bezejmenných řemeslníků. Tvůrčí čas Petra Johanuse má před sebou ještě dlouhou trasu plnou nových objevů v obou oblastech jeho tvorby.

PhDr. Daniela Karasová, CSc., historička umění, kurátorka sbírek Uměleckoprůmyslového muzea v Praze

Velmi křehké obrazy - život a dílo Jana Zachariáše Quasta

Dílo Jana Zachariáše Quasta se do galerie Prácheňského muzea navrátilo téměř pro pětadvacet let. V roce 1970 uspořádal Quastovu výstavu tehdejší kurátor a výtvarník muzea, Miroslav Pechánek, (který byl autorem rovněž pozvánky, plakátu a katalogu), odborně výstavu připravili Dr. Věra Vokáčová a prof. dr. Ivo Kořán CSc.

Musíme zmínit ale vůbec první prezentaci Quastova díla a to na drobné výstavce tehdejšího muzea v Písku v roce 1927, u příležitosti otevření nově uspořádaných expozic muzea. Tuto skutečnost dokládá pozvánka datovaná dnem 15. června 1927, na schůzi kuratoria musea Augusta Sedláčka pro vlastivědu Prácheňska, konaného dne 26. června 1927 o 10. hodině dopolední v zasedací síni obecního zastupitelstva v Písku.

Výstavu Jana Zachariáše Quasta zahájil Jiří Hořava. Foto V. Komarová

Již tehdejší malá sbírka děl Jana Zachariáše Quasta se postupem let rozvíjela, do muzejní sbírky přicházela díla formou darů i nákupů a neustále do dnešních dnů tato příznivá situace trvá a již nyní můžeme tvrdit, že sbírka písecká, je největší v Čechách. Jan Zachariáš Quast k městu nad Otavou neodmyslitelně patří, dožil zde téměř posledních dvacet let svého plodného života, jak po stránce umělecké, tak lidské a našel věčný odpočinek na hřbitově Nejsv. Trojice v Písku. (Hřbitov dnes již neexistujícího, v sedmdesátých letech upraveného na pietní park). Osobnost Jana Zachariáše Quasta připomíná kamenná deska s nápisem, vsazená do hřbitovní zdi. Jeho působení v Písku dokumentuje v expozicích Prácheňského muzea stálá kolekce jeho děl a díla další jsou uložena v muzejním depozitáři.

Výstavu předcházela téměř tříletá její příprava, kurátorce se podařilo získat řadu nových informací o existenci Quastových děl, mimo obecně známých, v institucích muzeí a galerií. Následovala náročná fotodokumentace děl, roztroušených po celé republice ve spolupráci s muzejní fotografkou Václavou Komarovou. Tomuto předcházela mnohačetná písemná agenda o možnosti zápůjček a reprodukování fotografií v katalogu výstavy. Sestaven byl velmi kvalitní tým odborných pracovníků, kteří připravili texty o životě a díle J. Z. Quasta, v čele s hlavním autorem textu MUDr. Jiřím Hořavou. Kurátorka zadávala k restaurování Quastova díla restaurátorskému ateliéru Ivy Petrové (obrazy) a Monice Zboříkové Vintrové (sklomalby a vitráže). Svůj díl práce

odvedl i muzejní restaurátor Petr Náděje. Kurátorka spolupracovala rovněž se studiem Sdesign Světlany Vackové na zhotovení textových a obrazových panelů pro expozici, pozvánku, plakát a billboardy. S kolegou etnografem Janem Koubou vybrala dobový nábytek pro expozici výstavy, kolega Jan Kotalík připravil pro expozici výstavy soubor fotografií Quastova ateliéru a po celou dobu finální instalování výstavy byly kurátorce osvědčenými pomocníky techničtí pracovníci muzea Leoš Bolardt a Lukáš Faktor, jakož i restaurátoři Petr Náděje a Jan Vondrášek.

Současně s těmito přípravami probíhala za neocenitelné spolupráce MUDr. Jiřího Hořavy koordinace přípravy a zhotovení katalogu, šťastná volba padla na již osvědčenou firmu Františka Nárovce v Českých Budějovicích, který v poměrně krátkém časovém rozmezí se skvělými grafiky přivedl na svět exkluzivní publikaci, posléze velmi kladně hodnocenou odbornou veřejností. Souběžně s těmito všemi aktivitami probíhala v pracovní náplni kurátorky příprava mnoha dalších výstav ročního výstavního programu. Expozice výstavy Jana Zachariáše Quasta obsahovala cca 380 exponátů, pro zajímavost, dva dny před zahájením výstavy donesl písecký občan kamennou desku s porcelánovým portrétem píseckého měšťana, která se stačila ještě vřadit do expozice a posléze byla zakoupena do sbírek. Slavnostní zahájení výstavy se uskutečnilo na nádvoří Prácheňského muzea dne 15. října od 17 hodin, za skvělého hudebního doprovodu skupiny Spirituál kvintet a velké účasti návštěvníků. Mezi hosty byl i grafik Miroslav Pechánek, výše jmenovaný autor Quastovy výstavy z roku 1970. Po dobu trvání výstavy se prodalo téměř 490 ks katalogů z celkového nákladu 750 ks. (Z tohoto počtu byla část věnována autorům výstavy a jejím zapůjčitelům). Prácheňské muzeum vydalo rovněž kalendář 2015 s vyobrazením děl J. Z. Quasta, který se téměř vyprodal. Výstavu navštívilo do konce roku celkem 6500 návštěvníků.

Jan Zachariáš Quast se narodil v Březové u Karlových Varů roku 1814 jako druhorozené dítě malíře porcelánu Konráda Ferdinanda Quasta (1789 Ansbach - 1845 Praha). Rodiče Jana Zachariáše se přistěhovali do Březové roku 1809. Otec byl velmi zručným a váženým malířem porcelánu, pracoval pro většinu západočeských porcelánových manufaktur, jako později i některé z jeho dětí.

Jan Zachariáš se od dětství vzdělával v malbě u svého otce, v 19 letech vyrazil na zkušenou do světa (cestoval především po německých městech). Roku 1836 se odstěhoval do Prahy, kde prožil 33 let života, oženil se, s manželkou Eleonorou Zuzanou Dechantovou zplodili 12 dětí (dospělého věku se dožilo 9 z nich).

V letech 1838 - 39 studoval malbu na Akademii v Praze pod vedením Františka Tkadlíka, významného a všeobecně uznávaného nazarénského malíře.

Už od roku 1864 pracoval z Prahy pro Kralika, majitele skláren na Šumavě, v roce 1869 přijmul jeho nabídku a stal se uměleckým ředitelem skláren. Při stávce zaměstnanců za vyšší mzdy se postavil na jejich stranu a ve firmě zákonitě skončil. Přesto pracoval jako malíř pro Kralika nadále, majitel skláren si byl dobře vědom jeho uměleckých kvalit

i přes uvedené neshody. Roku 1871 se Jan Zachariáš stěhuje do Písku, kde maluje, fotografuje a jako vážený občan a všeobecně uznávaný umělec umírá v roce 1891.

Životní dílo Jana Zachariáše Quasta můžeme pro přehlednost rozdělit na portrétní tvorbu, sklomalby a vědeckou ilustraci. Žáků a následovníků neměl mnoho, jeho činnost v oboru fotografie byla vynucena spíše hmotnými problémy a fotoateliér v Písku vedly od roku 1871 především jeho děti.

Portréty maloval Jan Zachariáš Quast barvami na bázi kysličníků kovů na porcelánových destičkách, přičemž největším úskalím této techniky je, že se barevnost objevuje až po vypálení. Jeho mistrovská drobnomalba byla oceňována v celém světě. Vrcholem jeho portrétní tvorby byla přibližně léta 1845 - 1860. Podobizny byly prováděny v duchu měštanského empíru (biedermaieru), obličej vždy virtuózně, stejně tak oděv, zatímco některé partie (zejména ruce) často v chvatu, až nedbale. Pozdější portrétní práce byly zcela ve znamení souboje s rozvíjející se fotografií - v posledních letech života maluje technicky až neuvěřitelně dokonalé portréty, ale ani tak nemá šanci proti podstatně levnější a výrobně rychlejší fotografické podobence.

Sklomalby prováděl většinou podle cizích návrhů, často podle předloh jím velmi obdivovaného Josefa Führicha. Nejvýznamnějšími pracemi v této oblasti ale byla především okna pro sakrální stavby - Chrám sv. Víta v Praze, kostel ve Vimperku, zámeckou kapli v Zákupích, katedrálu v Hradci Králové a jinde (podle návrhů malířů Scheiwla, Kandlera, a dalších). Maloval i měštanská okna s oblíbenými vlaste-

Komentovanou prohlídkou výstavy Jana Zachariáše Quasta provázal Jiří Hořava. Foto P. Komás

Expozice výstavy Jana Zachariáše Quasta. Foto V. Komarová

neckými či loveckými motivy. Virtuózní provedení i zářivá barevnost staví tato jeho díla na úroveň obdobných vrcholných prací ve světě.

Vědecká ilustrace vznikla jakoby mimochodem při malbě motýlů a brouků na porcelánové talíře a podnosy - precizní provedení kresebné i v barvě bylo původně zamýšleno jen jako krásná dekorace bez vědeckých aspirací, ale dokumentární dokonalost řadí Jana Zachariáše Quasta k velkým postavám i tohoto oboru.

Jeho díla byly dosud věnovány výstavy v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze začátkem čtyřicátých let 20. století, poté velická výstava v Písku v roce 1970 a konečně velmi malá výstava v Muzeu hl. města Prahy v roce 2010. Těsně před píseckou výstavou, uspořádala Západočeská galerie v Plzni Quastovu výstavu ze svých sbírek.

Jeho práce byly oceněny medailemi a diplomy na mnoha světových i místních výstavách (namátkou Londýn či New York). Přesto se do roku 2014 jeho životem a dílem nezabývala žádná obsáhlejší práce mimo výstavního katalogu autorů Kořán a Vokáčová, 1970.

Jiří Hořava

V následujícím odstavci patří velké poděkování kurátorky výstavy všem, kteří se o její přípravu zasloužili.

Poděkování patří
Uměleckoprůmyslovému muzeu v Praze,
Západočeskému muzeu v Plzni,

Moravské galerii v Brně,
Muzeu hlavního města Prahy,
Krajskému vlastivědnému muzeu v Olomouci,
Muzeu Šumavy v Sušici,
Jihočeskému muzeu v Českých Budějovicích,
Muzeu středního Pootaví ve Strakonici,
Národnímu památkovému ústavu v Lokti,
Muzeu v Karlových Varech,
Vimperskému muzeu,
NPÚ Kroměříž - státní zámek Jánský vrch,
Státnímu zámku Sychrov (jmenovitě Dr. Miloši Kadlecovi),
Státnímu zámku Zákupy,
Státnímu zámku Březnice,
obci Mešno u Rokycan,
Správě Pražského hradu,
Arcibiskupství Pražskému,
Biskupství Českobudějovickému,
Biskupství Královehradeckému,
Královské kolegiální kapitule sv. Petra a Pavla na Vyšehradě,
Státnímu okresnímu archivu Písek,
Archivu Národní galerie v Praze,
Ing. Janu Stossovi,
PhDr. Michalu Šimkovi - Dorotheum Praha, za informace a poskytnutí dokumentace

Hudební vystoupení Spirituálu kvintetu při zahájení výstavy Jana Zachariáše Quasta. Foto V. Komarová

z aukčních domů Dorotheum Praha a Vídeň,
stejně jako Dorotheu GmbH Wien,
za poskytnutí fotodokumentace a reprodukčních práv Bayerische Staatsgemäldesammlungen
a Blauel Gnam ARTOTHEK,
a mnoha soukromým majitelům, kteří si vesměs nepřáli být jmenováni.
Za finanční podporu patří poděkování zřizovateli PM, Jihočeskému kraji.
Poděkování dále patří
MUDr. Jiřímu Hořavovi - autorovi katalogu,
Mgr. Jiřímu Merglovi, PhDr. Janu Lhotákovi, PhDr. Jiřímu Práškoví a Zdeňku Javůrkovi, autorům doprovodných textů,
kolegům Mgr. Janu Koubovi a Mgr. Janu Kotalíkovi, za instalační práci na výstavě
Leoši Bolardtovi, Lukáši Faktorovi, Janu Vondráškovi a Petrovi Nádějemu, dále
Ivě Petrové - restaurátorský atelier v Písku,
Světlaně Vackové - grafické studio v Písku,
Monice Zborníkové Vintrové - vitráže, restaurátorský atelier.
Nakladatelství Měsíc ve dne v Českých Budějovicích, jmenovitě Františku Nárovcovi.
A v závěru ještě poděkování za mimořádnou a trpělivou spolupráci kolegyni
Vendulce Komarové za fotodokumentaci a přípravu obrazového materiálu pro
katalog výstavy.

Josef Váchal - rytec, spisovatel - mystik a vizionář, dosud nevystavená díla Josefa Váchala ze sbírek Prácheňského muzea v Písku

V roce 2014 mnoho renomovaných galerií uspořádalo ku 130. výročí narození Josefa Váchala výstavy jeho díla. Za nejzávažnější prezentace tohoto originálního umělce můžeme považovat výstavu v Galerii hlavního města Prahy, „Josef Váchal - Magie hledání“, prezentovanou v galerii U zvonu a rovněž tak výstavu „Josef Váchal. Napsal, vyryl, vytiskl a svázal“, konanou ve výstavních prostorách Masných krámů Západočeské galerie v Plzni. Obě tyto výstavy ve svých expozicích prezentovaly zápůjčky Váchalových grafických děl ze sbírek Prácheňského muzea v Písku. Písecké muzeum vzpomenulo tuto mimořádnou výtvarnou a literární osobnost výstavou z dosud nevystavených grafických děl, které se nalézají ve sbírkách muzea. Ostatně Josef Váchal v Písku prožil své dětství a studia a tento čas rozvíjející se a reflektující citové a vizuální prožitky mladé osobnosti jinošského věku, výrazně poznamenaly a předurčily jeho následující celoživotní tvorbu.

Narodil se 23. 9. 1884 v Milavčích u Domažlic. Krátce žil ve Velvarech u Prahy a následné dětství a studia na gymnasiu prožil v jihočeském Písku u svých prarodičů. V Praze se vyučil u renomovaného knihaře Waitzmannu v Náprstkově ulici a současně navštěvoval „průmyslovou školu pokračovací“. Žil v Praze a u Jičína, kde ve Studeňanech 10. 5. 1969 zemřel.

Josef Váchal 1884-1969, dosud nevystavená díla ze sbírek PM. Foto V. Komarová

V jeho tvorbě převažuje grafika, především vícebarevný dřevoryt, vedle malby závěsné i nástěnné, kresby a figurální řezbářské práce. Zdobení keramiky, malířskou a řezbářskou výzdobou nábytku se občas dotkl sféry užitého umění. Mimořádnou složkou jeho díla byly knihy, někdy velmi rozměrné. Jako autor, ilustrátor, tvůrce písma, sazeč a knihvazač je sám dokončoval ve velmi malých nákladech. Od secesního symbolismu, severského expresionismu a reflexe futurismu došel k svěbytnému výtvarnému projevu. Myšlenkově jeho dílo osciluje mezi hlubokou a poučenou úctou k barokní knižní produkci, kramářské písni a lidovým „krvavým“ románům 19. století, zájmem o orientální náboženství a filosofii, theosofii, démonologii a různé hereze, ale dočasně také o myšlenkové proudy české katolické moderny. Podstatnou složkou některých poloh jeho díla je svérázný humor a ironie. Za svého života se výrazného docenění nedočkal.

Oldřich Smutný / fotografie a kresby z cest

Dílo malíře Oldřicha Smutného, tak úzce spojeného s jihem Čech, nalézalo své zázemí opakovaně ve výstavních prostorách Prácheňského muzea v Písku. Návštěvníci se mohli seznamovat s tvorbou umělce, který ač opakovaně pobýval ve své milované Francii, nejraději trávil svůj čas v Putimi nedaleko Písku. Dílo Oldřicha Smutného je velkou oslavou tohoto líbezného kraje, jeho obrazy jsou naplněny tvůrčovou hlubokou a niternou osobní vazbou k tomuto místu. Výstavy v píseckém muzeu vždy připravoval ve společnosti svého celoživotního přítele, historika umění Jaromíra Zeminy. Nebylo tomu jinak i v čase, kdy Oldřich Smutný už svůj drahý kout jihů Čech navždy opustil a přítel mu nejbližší, zůstal věrný této tradici.

Tuto výstavu jsem spolu s Irenou Mašíkovou připravil, abych veřejnosti a především přátelům Oldřicha Smutného připomněl, že před devíti měsíci, v září minulého roku, na zahradě u svého putimského domku podlehl nemocem, starostem a úzkostem, jichž přibývalo zvláště po smrti jeho ženy Soni. Zemřel tam, kde to tolik miloval a kde si zemřít jistě přál, vždyť ne Praha, ale Putim a Písecko byly po většinu života jeho pravým domovem a hlavním zdrojem tvůrčí inspirace.

*Proto také není vhodnějšího místa pro první posmrtnou výstavu Oldřichových prací než starobylý Písek, jehož věčně mladou družku Otavu měl rád neméně než Blanici a Podkostelní rybník, u kterého po léta pozoroval venkovský život, domy, stromy a oblaka nad nimi, a hlavně vodní hladinu zrcadlící bělostné labutě. Všechnu tu krásu přebásnil svým osobitým stylem v bezpočtu obrazů a v knize *Labutě, labutě...*, kde spojil znalosti přírody, vysoce oceňované i odborníky, s uměním slov. To nebylo o nic menší než umění barev a tvarů, které ho učinilo jedním z našich malířů nejmalířštějších.*

Svou knihu pro velký úspěch vydanou dvakrát, Oldřich ilustroval vlastními fotografiemi. Tato část jeho mimořádně mnohostranné tvorby je početná a přesto ve svém celku málo známá - kromě snímků labutí z ní publikum nezná nic. Proto jsme se rozhodli nynější výstavu zaměřit právě na snímky jiné, vzniklé za Oldřichových pobytů v Jugoslávii a Francii. V té především. Francie byla jeho druhým domo-

Z vernisáže fotografií a kreseb Oldřicha Smutného. Zahájili Jaromír Zemina a Irena Mašíková.
Foto V. Komasová

vem a francouzské ženy, zejména Pařížanky, obdivoval právě tak jako francouzské malířství a kulinářství. Ženy vůbec, ať Češky, Slovenky, Francouzky nebo Kubánky, zpodoboval se stejným zaujetím jako labutí krasavice. Veřejnost se o tom mohla přesvědčit na výstavě nazvané *Ženy/kresba*, kterou jsme s Oldřichem, za finanční pomoci přítele Pravoslava Tomka, uspořádali v Prácheňském muzeu roku 2005.

Oldřich fotografoval, až na malé výjimky, nebarevně, používal nezrcadlových aparátů za minulého režimu nejsnáze dostupných, sám si vyvolával filmy a dělal kopie i zvětšeniny. A pak ty, na nichž mu nejvíc záleželo - kromě Putími na nich byla Francie, hlavně Bretaň a Paříž, a jih Jugoslávie - lepil, někdy jen jednou, jindy několik společně, na bílý papír formátu B 4 a potom je sdružoval podle námětů, různě přirézával a komponoval stejně důvtipně, jak instaloval své obrazy na výstavách. Tak z nich vznikly vyšší celky, opravdové cykly, svědčící o Oldřichově výtvarnosti (její citlivost vyrovnávala a nahrazovala občasné technické nedostatky snímků) a přemýšlivosti. Oldřich patřil mezi nejinteligentnější výtvarníky, jež znám.

Tyto fotografie vznikaly v šedesátých letech ve chvílích, které prožíval svátečně (tehdy měl pobyt za „železnou oponou“, pro každého Čecha aureolu vzácnosti) se zrakem a myslí obzvlášť zbystřenými a soustředěnými, a my jsme je teď doplnili dalšími bezprostředními záznamy z jeho pobytů v zahraničí - kresbami od Jaderského moře, k němuž jezdil za sluncem. Je dobře, že je publikum konečně uvidí: jejich výstižná stručnost, jemnost spojená s hutností tam, kde z mořských vod vyvstávají skály, by se líbila nejen Raoulu Dufymu, nýbrž i starým Číňanům. Snad nikde jinde nevyjádřil Oldřich tak zřetelně své přímé spojení s vnější realitou jako tady a nepotvrdil tak přesvědčivě - on, který říkával, že vlastně maluje abstraktně - oprávněnost tvrzení, že každý opravdový tvůrce je realista.

Ty kresby byly původně ve skicáři, se ale časem oddělily, a proto je můžeme vystavit. Ostatní zůstanou pohromadě tak jako fotografie z Francie a Jugoslávie, až se po výstavě vrátí do svých desek. Kéž se nerozptýlí ani to další, co zbylo po Oldřichovi kreslíři a fotografu (například snímky, kterými v roce 1962 zachytil podobu svých přátel ze skupiny UB 12), když už se rozptýlilo, často k nenalezení, tolik jeho maleb. Škoda, že je nezaznamenával. A neméně škoda, že se nepodařilo udělat monografii o něm, protože se nedokázal rozhodnout, zda ji vůbec chce. Naštěstí František Nárovec pořídil aspoň snímky monotypů, na nichž Oldřichovi obzvlášť záleželo. Vznikne-li tedy nějaká kniha o nich, on už ji neuvidí.

Habent sua fata libelli...

Jaromír Zemina

Josef Hlinomaz - herec a malíř

Výstava Josefa Hlinomaze byla uspořádána k jeho 100. výročí narození. Obrazy se podařilo zapůjčit s laskavým svolením společnosti Karlštejnská a.s. Expozici obrazů doplňovaly panely s texty osobní korespondence Josefa Hlinomaze s předními českými hereckými kolegy, ale i jeho autorskými originálními texty. Výstava za-

znamenalala bohatou návštěvnost a značný zájem veřejnosti. Vždyť Josef Hlinomaz je doposud jako postava filmového plátna nezaměnitelná a diváčky stále přijímána s vděčností pro jeho originální a především hluboce lidský humor.

Narodil se jako čtvrté a poslední dítě v rodině hudebního skladatele a pedagoga Václava Hlinomaze. Tři starší sourozenci pocházeli z otcova prvního manželství. Rodina žila v Dobříši a od roku 1916 v Příbrami, kam musel otec nastoupit jako učitel. Ten zde založil hudební školu a byl předsedou Příbramské filharmonie, se kterou vystupoval jako sólový houslista. Josef Hlinomaz v Příbrami studoval reálné gymnázium se zaměřením na přírodovědecké obory. Sekundu a septimu musel pro špatný prospěch opakovat. Stejně jako jeho otec hrál v příbramském ochotnickém divadle. Po svém otci zdědil výrazné umělecké vlohy hudební, herecké i výtvarné. Jako dítě se naučil hrát na klavír a housle. Po maturitě nejprve dva roky studoval malířství na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, ale po neshodách s tamními pedagogy přešel na studium herectví na dramatickém oddělení pražské konzervatoře, kterou absolvoval v roce 1940. Zpočátku své herecké dráhy vystřídal řadu oblastních divadel, často hrával i po estrádách. V sezóně 1941/1942 hrál na Kladně, 1942/1943 v pardubickém Východočeském divadle, 1943/1944 v Plzni, v roce 1944 hostoval v Divadle na Vinohradech a to až do uzavření divadel nacisty. Odstěhoval se zpět do Příbrami a živil se malováním. Po válce byl znovu angažován na Kladně (1945/1946), v sezóně 1946/1947 v Realistickém divadle, dva další roky působil v Divadle satiry. Od roku 1949 byl angažován v pražském Národním divadle. Po jedné sezóně mimo divadlo působil v období 1951 až 1955 v Divadle estrády a satiry (pozdější divadlo ABC). Od roku 1958 až do

Josef Hlinomaz herec a malíř, 1914-2014. Foto V. Komasová

své smrti pak působil v hereckém souboru Filmového studia Barrandov, kde účinkoval ve velké řadě filmů, připomeňme nezapomenutelnou roli ve filmu *Limonádový Joe*. Zemřel během dovolené v jugoslávském Splitu ve věku nedožitých 64 let.

Jak osobité bylo jeho originální herectví, tak osobité byly i jeho poeticko surrealistické obrazy, které se vyznačovaly velkou dávkou humoru, a humorně laděné fantazie. Kromě naivního malířství se také věnoval knižní ilustraci, v roce 1967 například ilustroval Poláčkův román *Bylo nás pět*. Přispíval také svými články a fejetony do různých novin a časopisů. Sbírku několika jeho obrazů vlastní Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a Orlická galerie v Rychnově nad Kněžnou.

Josef Hlinomaz nazýval svůj výtvarný směr surneonaivismem. Následující text, který napsal v roce 1969, byl použit na plakátu jeho výstavy, která se konala v tehdejší Oblastním muzeu v Písku, na jejímž zahájení se účastnil také spisovatel Bohumil Hrabal. Pamětníci nemohou zapomenout na veselou atmosféru vernisáže, kterou Josef Hlinomaz svým humorem výsostně naplnil.

PRVNÍ MANIFEST SURNEONAIVISMU

Naše skupina, to jest a já (ostatní se ještě nepřihlásili) je nadnaivní. Ale protože slovo surnaivismus zní daleko hůře než například neonaivismus, sjednotili jsme se na názvu surneonaivismus, protože n e o jsme konec konců taky. Jako vůdce imaginární skupiny mohu tento název schválit, neboť moje skupina za mnou stojí, jako bych to byl já sám. Co řeknu, platí. A tak naše jednota je absolutní. Všechno proto vyznává absolutně jednotně, což je v dějinách malířství cosi ojedinělého. Zkrátka surneonaivismus, to jsem já a stojím za sebou. Vycházím z poznatku, že mimo jiné vlastnosti jsem také i blbý. Jako takový jsem i naivní. Nejsem zase ale tak naivní, abych nebyl avantgardní. Proto jsem především zmobilizoval svoji naivní osobnost a naivně se oddal svému dílu. Protože se umění dá srovnat s katarzí, někteří umělci ztrácejí po dokončení díla o dílo zájem. Protože nevím co je to katarze, můj zájem o dílo trvá i po jeho ukončení. Dovoluji ovšem po dokončení díla komukoliv přimalovat kterékoliv figuře na prsa svatojiřský nebo i jiný kříž, pokud touto změnou neutrpí charakter díla. To potvrzuje moje duchovní příbuzenství s Velasquezem, který tímto způsobem zacházel s Filipem IV. Až dosud tvořily a formovaly se jako houby po dešti revolucionářské skupiny, které se vzepřely tradičnímu umění a vstřebávaly tvořivou atmosféru velkých možností nového století. Já naopak formuji se tak, že vzpíraje se těmto skupinám, vstřebávám tvořivou atmosféru minimálních možností tohoto století. Jestliže například někteří umělci nedávné minulosti našli výrazové prostředky pro universální řád, který je vlastní přírodě a dosáhli vědomé jednoty s universálem (aniž ovšem tento universál o tom uvědomili) a dali tomuto universálu konkrétní existenci pomocí vertikálních, horizontálních a diagonálních linií, já posílám celé universálo s jeho vertikálami, horizontálami, diagonálami i s jeho konkrétní existencí do hajzlu, kde to všechno nechávám vyvíjet k idiosynkratickému elementarismu místního jak harmonického tak dynamického a dynamickomelodického časoprostoru. Tím беру na vědomí i naprostý nedostatek intelektuální zvěda-

*vosti v naší i ostatních zemích. A vysoko zvedám různobarevně šachovaný praporek tu i cizozemských vynalézavých arcivévodů a nechávám celé smečky vědců a neúzkopr-
sých dam sondovat okolí výzkumných a jiných ústavů.*

Josef Hlinomaz

Jiří Kolář koláže, 24. 9. 1914 - 11. 8. 2002

100. výročí narození literární a výtvarné osobnosti 20. století, která výrazně formovala atmosféru české kultury a jejíž vliv i na mnoho umělců současnosti trvá, vzpomenu Prácheňské muzeum dvěma současně probíhajícími výstavami. V Protivíně, rodišti Jiřího Koláře, v pobočce Prácheňského muzea v Památníku města Protivína a ve výstavních prostorách Prácheňského muzea. Vůbec první prezentace Jiřího Koláře v píseckém muzeu se uskutečnila ve dvou společných výstavách „Jeden okruh volby“ (1967) a „Věčné dialogy“ (1968). Následně muzeum prezentovalo první samostatnou Kolářovu výstavu až v roce 1993 v kostele Nejsv. Trojice v Písku, za kurátorské spolupráce prof. Jiřího Kotalíka, ředitele NG. Zahájení se autor nezúčastnil, pobýval v té době ještě v Paříži. Druhá výstava se konala u příležitosti 85. výročí narození Jiřího Koláře v galerii Prácheňského muzea (1999), za jeho osobní účasti na zahájení. V úvodu katalogu výstavy je uvedeno pozdravení Jiřímu Kolářovi, svému příteli, od prezidenta Václava Havla.

Zahájení výstavy Jiřího Koláře v Památníku v Protivíně. Kurátorka výstavy Marie Klimešová a Jiří Prášek ředitel PM. Foto V. Komarová

Písek se tak může pyšnit svým prvenstvím, teprve posléze následovala velká Kolářova prezentace ve Veletržním paláci v Praze. U příležitosti této výstavy, která měla své pokračování v září v pobočce PM v Památníku města Protivína, bylo uděleno Jiřímu Kolářovi čestné občanství. V roce 2003 galerie Prácheňského muzea uspořádala výstavu s názvem „Jiří Kolář sbíral“, zapůjčenou z Muzea Sovových mlýnů v Praze, ze sbírky Medy Mládkové. Vystavena byla část děl ze sbírky, kterou Jiří Kolář ze svého života nashromáždil. Po svém návratu z Francie do Čech Jiří Kolář občas do Písku zavítal, žil zde jeho bratr Alois, se kterým se díky utváření životních osudů a jeho pobytu ve Francii dlouhé roky nemohl stýkat. Naturel obou bratrů doznával velmi rozdílného intelektuálního založení, ale v pozdním věku jejich setkání byla očividně velmi vroucí a upřímná. město Protivín ve zrekonstruované budově kaplanky na protivínském náměstí, připomenulo svého významného rodáka stálým památníkem. Rovněž tak upravilo a pamětní deskou označilo jeho rodný dům. O oba tyto počiny se výrazně zasloužila svým odborným přínosem PhDr. Marie Klimešová, historička umění, která kurátorsky připravila i vzpomínkovou dvojvýstavu ke 100. výročí narození Jiřího Koláře. V Protivíně výstavu zahájila, spolu s ředitelem Prácheňského muzea PhDr. Jiřím Práškem.

V září tohoto roku uplyne sto let od narození protivínského rodáka, jedné z klíčových osobností české poválečné kultury, básníka a výtvarníka Jiřího Koláře (1914 - 2002). V Protivíně nežil příliš dlouho a častěji bývá ve vztahu ke kořenům jeho tvůrčí dráhy zmiňováno Kladno, kde prožil formující léta života. Sociální prostře-

Druhá část výstavy Jiřího Koláře v chodbě knihovny PM. Foto V. Komarová

dí průmyslového Kladna nepochybně podmiňuje Kolářovu poezii, která hrála zásadní roli v první etapě jeho uměleckého vývoje. Spojuje ho i s autory Skupiny 42, v centru jejichž zájmu stála periferie jako místo intenzivního existenciálního, ale zároveň přeludného prožitku města. S tím nepochybně ostře kontrastuje idyla maloměsta, kterým je dodnes Protivín, a zdálo by se, že odraz raného dětství v Kolářově tvorbě nenajdeme. V rozhovoru pro filmový dokument Juraje Johanidese z cyklu 99 pohledů (1996) se ale už jako starý umělec emotivně silně přihlásil ke svým - protivínským - kořenům, připomněl symboliku ovoce, jež se mnohokrát objevilo jak v jeho objektech, tak i v sériích koláží (zejména jablko a hruška), a potvrdil jeho vztah k rodovým pravidlům, ukládajícím rodičům v Jižních Čechách zasadit ovocný strom při narození každého dítěte. Bezděčně tak znovu potvrdil, co je ovšem v jeho tvorbě zřejmé, že totiž není jen hravá a esteticky přitažlivá - že je třeba Kolářovy koláže dešifrovat, hledat jejich hlubší význam.

Osobnost Jiřího Koláře patří složitému období české kultury. Vstoupil do ní v polovině třicátých let jako mladý literát, podobně jako jiní začínající umělci jako stoupenec surrealismu. Rychle ale začalo být zjevné, že surrealismus nebude stačit k tomu, aby vyjádřil prožitek mladé generace v nové politické situaci. Také Kolářova poezie prošla pozoruhodným rychlým vývojem a v druhé polovině čtyřicátých let už básník patřil k nepopíratelným literárním autoritám. Už tehdy ho ale zajímala i možnost formulovat svůj komentář absurdity poválečného světa nejen experimenty se strukturou básně, ale také prostřednictvím vizuálních experimentů, a tak vlastně od poloviny čtyřicátých let lze doložit, že se paralelně zabýval jak samotnou poezií ve svých básnických sbírkách, tak tzv. vizuální poezií, která zůstávala zprvu jeho privatissimem. Bavit se sbíráním nalezených koláží, časopiseckých reprodukcí, v nichž nacházel paradoxní střety antinomických prvků. Přitahoval ho městský folklór, a není tak divu, že v první polovině šedesátých let se jako jeden z prvních českých umělců přihlásil k pop artu, který ovšem zároveň parodoval svým subverzivním humorem. Na konci padesátých let, ve svých čtyřiceti pěti letech, jako všeobecně uznávaný a obdivovaný básník, náhle vstoupil do rozšířeného pole poezie tím, že ji začal transformovat do vizuálního sdělení. Koláž se stala obrazovou parafrází jeho působivé metody koláže jazykové. V prvních letech (1959 - 1962) Kolář vychrlil fascinující množství spontánních kolážových variant, které představují podobně vnitřně svobodný a aktivní materiál, jaký pro klasického malíře představuje kresba, zachycující umělcovu prvotní myšlenku. Nepodobaly se klasické surrealistické koláži, nebyly také ještě pokaždé tak dokonalé, jak si dnes obvykle Kolářovy koláže představujeme, mají v sobě ale ohromnou intenzitu intelektuálního zaujetí a absolutního soustředění svého tvůrce a neobyčejnou svěžest mísení vysokého s nízkým. Klíčová díla výtvarného umění stejně tak jako tištěný text od počátku používal jako materiál, rozsekával ho ve fragmenty, vybízející diváka k novému hledání celku, k pozornému čtení s důrazem na detail, k nalézání nových souvislostí, k synkopickému řádu odrážejícímu neklid nové doby.

Dvojvýstava v Prácheňském muzeu v Písku a v jeho pobočce v Protivíně je postavena především na kolážích, které vznikly mezi lety 1959 a 1970, tedy nejprve v období postupné demokratizace totalitního režimu, a potom opět v zhoršujícím se klimatu po invazi vojsk Varšavské smlouvy. Vybrané dva soubory mají komplementární charakter. Zatímco v píseckém muzeu se setkáme s barevně střídmostou, zdrženlivou, tlumenou a zároveň velmi subtilní podobou Kolářovy tvorby této etapy, v Protivíně dominují koláže vizuálně výrazné, velkorysé, někdy postavené na šokujících paradoxech. Jejich příznačnou součástí je barva, odrážející barvitou současnost, která k nám v šedesátých letech nakrátko vpadla v podobě západních filmů, časopisů, výstav nebo konzumního zboží. Naznačují tvůrčí svobodu umělce a hravou podstatu jeho díla, které stále udivuje na jedné straně intelektuální přesností a svojí experimentální povahou, ale zároveň vizuální bohatostí, přístupnou širokému publiku a účastí s lidským osudem. Kolář svým dílem po celý život naplňoval to, co si pojmenoval jako lidská trojice - spojení rozumu, duše a srdce. Byl jím také zcela pohlcen - jak řekl, dílo vznikající po celý život přitahuje všechny věci a ty rostou do vás.

PhDr. Marie Klimešová

Jan Kotalík

JAROSLAV KUČERA: JAK JSEM POTKAL LIDI (VÝBĚR PRO PÍSEK)

Dlouhodobě připravovaná výstava Ing. Jaroslava Kučery (nar. r. 1946), jednoho z předních českých fotografů, realizovaná ve spolupráci se Leica Gallery Prague, se kterou má Prácheňské muzeum v Písku již osvědčenou spolupráci (viz úspěšná výstava „Platinové kolekce“ fotografa Roberta Vana v srpnu roku 2010), byla v roce 2014 naplánovaná na téměř dvouměsíční termín: 13.6. - 30. 7. 2014. Přestože obdobnou výstavu Jaroslav Kučera s úspěchem realizoval již v předešlém období, tak rozhodně neplatila všeobecná představa o převzatém souboru, že „fotografie budou přivezeny a jen se pověsí“. Výběr materiálu byl autorem několikrát pozměněn a samotná příprava byla brána velice zodpovědně.

Rozměrné zarámované fotografie reprezentovaly autorovu nejznámější tvorbu ze staršího období. Galerijní prostory Prácheňského muzea byly s rozmyslem zaplněny výhradně černobílými fotografiemi, které se rychle vybavovaly z podvědomí, neboť se dříve čas od času objevovaly v některých tiskovinách a na různých výstavách. Snímky z prostředí strahovských studentských kolejí, z pražských ulic a například i rozličných bývalých prostor rychlého občerstvení a masových oslav z období minulého režimu nutily k zastavení a vysledování příběhů lidí, které autor „potkal“. Prezentované fotografie nebyly jen „příběhy“ z hlavního města. Za obrazy lidských

Ing. Jaroslav Kučera při otevření své výstavy. Foto V. Komasová

osudů cestoval Jaroslav Kučera i do pohraničí a také mimo republiku. Záběr výstavy měl tedy široký - až exotický charakter.

Při vernisáži, jež proběhla ve čtvrtek 12. června od 17.00 hodin, po proslovu autora a krátkém vstupu paní Míly Dubské, ředitelky Leica Gallery Prague, byla představena nová publikace „Setkání, okamžiky, samoty“ s přímou souvislostí s výstavou a z vlastního nakladatelství Jaroslava Kučery. Pro zájemce o autorovu tvorbu byly navíc připraveny v komisním prodeji i další starší publikace - od drobnějších až po výpravné. Stejně tak bylo možné pořídit si některé reprodukované fotografie z výstavy ve formátu větší pohlednice.

Jaroslav Kučera není jen respektovaným fotografem a vydavatelem. Vedle řady dalších činností je známý i svou úspěšnou badatelskou snahou v oblasti hledání a objevování fotografií z období Velké války. Delší dobu po skončení své písecké výstavy v přednáškovém sále Prácheňského muzea proslovil 13. listopadu poutavou přednáškou s názvem „Pěšky 1. světovou válkou aneb Fotografové války“. Návštěvníci přednášky se mohli dozvědět nejen donedávna neznámá nebo málo známá jména a vůbec osudy fotografů - přímých účastníků 1. světové války, ale také jak je mnohdy složité připravit a organizovat výstup historického bádání ve formě výpravné výstavy.

VÝSTAVA LOLA YA BONOBO - NAŠI NEJBLIŽŠÍ PŘÍBUZNÍ ŠIMPANZI BONOBO V OHROŽENÍ VYHYNUTÍM

Fotografická výstava s názvem „*Lola ya Bonobo - Naši nejbližší příbuzní šimpanzi bonobo v ohrožení vyhynutím*“ byla prezentací záchrané stanice Lola ya Bonobo z Demokratické republiky Kongo. Byla otevřena slavnostní vernisáží dne 2. srpna a v malých výstavních síních muzea a konala se po zbytek tohoto měsíce.

Záchraná stanice Lola ya Bonobo byla založena světově uznávanou bojovnicí za záchranu bonobů Belgičankou Claudine André v roce 1994. Šimpanz bonobo je jedním ze dvou druhů rodu šimpanz. Od šimpanze učenlivého se odlišuje vzpřímenou chůzí, materiální kulturou připomínající nástroje nejstarších předchůdců člověka například z rodu *Australopithecus* a mírumilovnou povahou. S lidmi sdílejí až 98,4 %

Na návštěvě ve stanici Lola ya Bonobo. Foto Yengzhi Tan

společné DNA. Komunikují hlasovými projevy a gesty, někteří badatelé dokonce navrhují přiznat bonobům lidská práva. S přibližně deseti tisíci jedinci jsou ohroženým druhem, jehož osud ovlivňuje enormní kácení pralesů (předpokládá se vymizení deštného pralesa v Kongu do 50 let) a obecný tlak místní populace (při růstu 3% ročně) na ekosystémy, pytláctví (maso z divokých zvířat včetně bonobů při kolapsu zemědělství činí až 80%), občanská válka (způsobená i například poptávkou po minerálu koltanu nezbytného k výrobě mobilních telefonů) a politická nestabilita. Pomoc bonobům primárně znamená pomoc místním lidem, předně hledáním jiného způsobu substituce a zastavení odlesňování.

Posláním stanice Lola ya Bonobo je záchrana ohrožených jedinců šimpanzů bonobo, kteří se stali obětí nehod, pytláctví, či obchodu se zvířaty. Cílem je tyto jedince (často sirotky, kteří by bez intenzivní péče nepřežili) primárně zachránit a následně se je pokusit „socializovat“ v rámci skupiny bonobů různých věkových skupin. Konečným cílem je jejich návrat do divočiny. V tomto směru je tato stanice celosvětově jedinečným a uznávaným zařízením.

Na otevření výstavy v Prácheňském muzeu vystoupila s prezentací paní Cintia Garai, doktorandka z japonského Kjóto, která pracuje jako dobrovolník pro stanici Lola ya Bonobo. Ústředním námětem výstavy je pochopitelně práce stanice, která byla ilustrována fotografiemi, jejichž autorem je další zaměstnanec stanice Yengzhi Tan. Tématem je každodenní život bonobů, jejich radosti a strasti.

Výstava v Prácheňském muzeu v Písku se tak pohybovala na pomezí výstavy umělecké a dokumentární. Jejím ústředním tématem jsou sice bonobové, avšak je částečně i o nás lidech, o tom, jak ovlivňujeme své životní prostředí a jak moc jsme součástí přírody.

OBSAH

ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 2014

Vážení přátelé a příznivci Prácheňského muzea v Písku!	3
Akvizice roku	10
Centrální evidence sbírek	12
Výstavy Prácheňského muzea	14
Přednášky Prácheňského muzea	16
Přehled návštěvnosti	18
Oddělení společenskovedné	19
Archeologické oddělení	27
Knihovna a studovna	33
Oddělení přírodních věd	35
Ekonomické oddělení	39
Technické oddělení	41
Sekretariát, prezentace	44

ODBORNÉ PŘÍSPĚVKY

Jan Adámek

„Když by Pán Bůh podařiti ráčil medu“. Nejstarší doklady o chovu včel v Písku	45
--	----

Jiří Pešta

„Jako když by rachejtli pustili, se oheň hnal“. O velkém píseckém požáru v roce 1834	51
---	----

Jan Kotalík

Příběh z velké války na „dopisnici polní pošty“	87
---	----

Zdeněk Duda

Mezi osvětou a politikou. K nejstarším dějinám muzea v Protivíně	95
--	----

Jiří Prášek	
Pomník Klementa Gottwalda v Písku	105

Jaroslav Cícha	
Odvodnění a průzkum živcového lomu U Obrázku v Píseckých horách	108

Jiří Šebestian	
Výsledky 38. kroužkovací akce „Acrocephalus“ v Národní přírodní rezervaci „Řežabinec, Řežabinecké tůně“	117

MUZEJNÍ AKCE

Jan Kouba - Zdeněk Duda	
Kdyby vás tak Zíbrt viděl! Výstava k 150. výročí narození Čeňka Zíbrta	123

Zdeněk Duda	
První československá zlatá olympijská medaile (OH Paříž 1924)	125

Tereza Šálková	
Keramika 1890 - 1950: Poklady z depozitáře bechyňské keramické školy	131

Zdeněk Duda	
Sametový zitrtek: Listopad 1989	132

Irena Mašíková	
Výběr z výstav Prácheňského muzea	139

Jan Kotalík	
Jaroslav Kučera: Jak jsem potkal lidi (Výběr pro Písek)	161

Jaroslav Jiřík	
Výstava Lola ya Bonobo - Naši nejbližší příbuzní šimpanzi bonobo v ohrožení vyhynutím	163

**PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM V PÍSKU
V ROCE 2014**

Editoři: Mgr. Jan Adámek, PhDr. Jiří Prášek

Redakční rada: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D., Mgr. Jan Kotalík

Za obsah příspěvků odpovídají jejich autoři.

Sazba, grafická úprava a technická realizace: IRES Písek

Vydalo Prácheňské muzeum v Písku v roce 2015 v nákladu 400 výtisků.

ISBN 978-80-86193-49-6